

INTERNATIONAL MAGAZINE
RNI No. 61816/95

Postal Regd. No. CHD/0081/2015-17

Date of Publishing : 23/02/2017
Page No. From 1 to 68
Date of Posting 28/02/2017
Last Date of Every Month
Posted by MBU

30/-

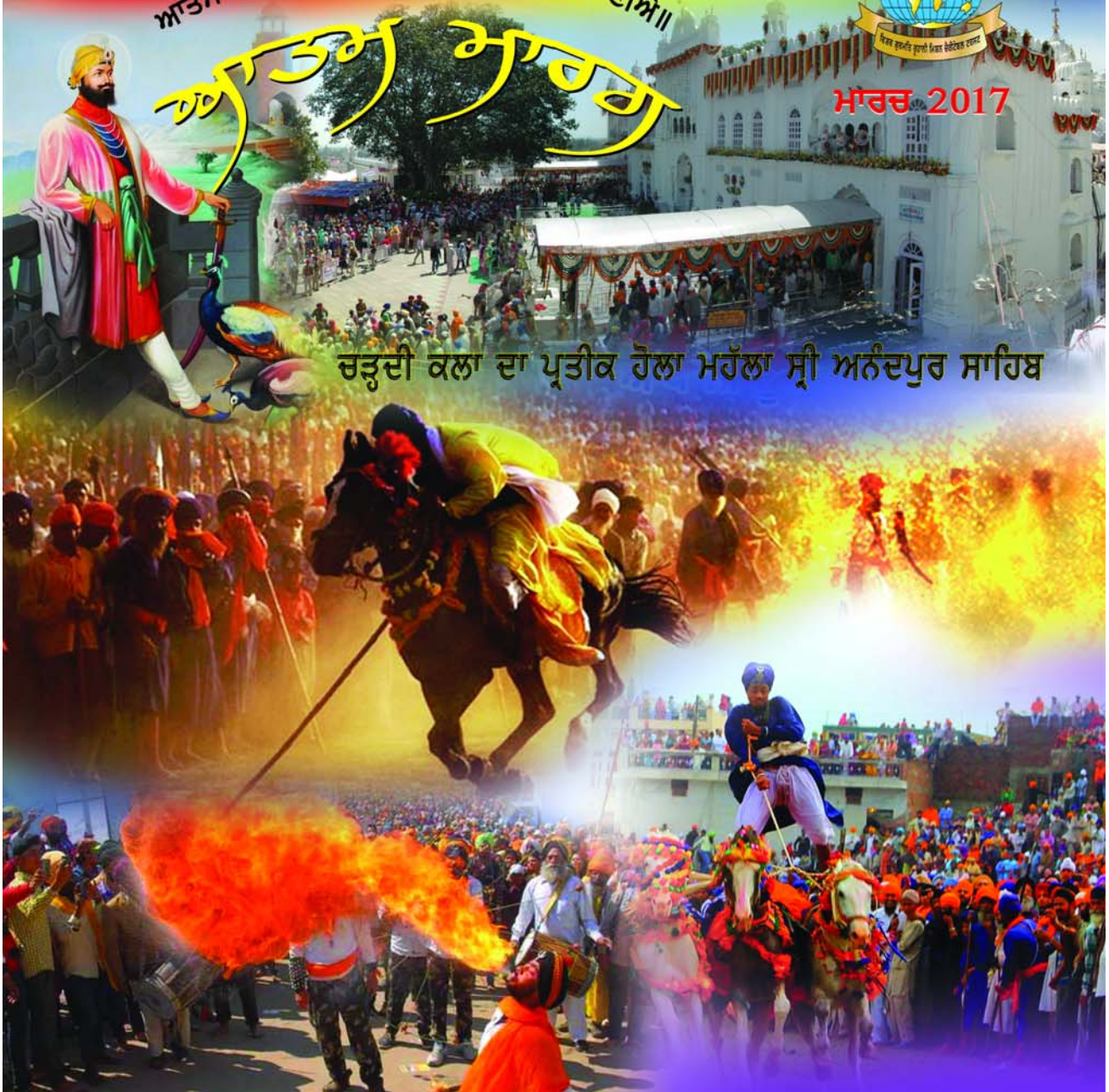

ਬ੍ਰਹਮੁ ਦੀਜੈ ਬ੍ਰਹਮੁ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ॥
ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ॥

ਆਤਮ ਮਾਰਗ

ਮਾਰਚ 2017

ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੋਲਾ ਮਹੱਲਾ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ

ਆਤਮ ਮਾਰਗ

ਸਾਲ-ਬਾਈਵਾਂ, ਮਹੀਨਾ-ਮਾਰਚ, 2017
ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ
ਸੰਚਾਲਕ

ਸੱਚਖੰਡ ਵਾਸੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ

ਸੰਤ ਮਾਤਾ (ਬੀਜੀ) ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ

ਚੇਅਰਮੈਨ

ਐਡੀਟਰ-ਇਨ-ਚੀਫ

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਐਡੀਟਰ

ਚੀਫ ਐਡੀਟਰ

ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ

(ਫੋਨ ਨੰ. 9779816909)

ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਸੰਬੰਧੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ

ਜੇਕਰ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਮਹੀਨੇ ਦੀ 15 ਤਰੀਕ ਤੱਕ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦਾ ਅਤੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਸੰਬੰਧੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨੰਬਰਾਂ ਤੇ ਦਫਤਰੀ ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ 10.00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 5.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ਫੋਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ।

ਫੋਨ :- 84378-12900, 94172-14391,

94172-14379,

Email :atammarg1@yahoo.co.in

Postal Address for any Enquiry,
Money Order, Cheque and drafts :

'ATAM MARG' MAGAZINE

Gurdwara Ishar Parkash, Ratwara Sahib
(New Chandigarh) P.o. Mullanpur
Garibdas, Teh. Kharar, Distt. S.A.S Nagar
(MOHALI) - 140901, Pb. India

SUBSCRIPTION - ਚੰਦਾ - (ਦੇਸ਼)

ਸਾਲਾਨਾ	ਜੀਵਨ ਕਾਲ	ਫੀ ਕਾਪੀ
300/-	3000/-	30/-
320/-	3020/-	(For outstation cheques)

SUBSCRIPTION FOREIGN (ਵਿਦੇਸ਼)

ਸਾਲਾਨਾ	ਜੀਵਨ ਕਾਲ
\$ 60/-	\$ 600/-

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਦੇ ਸਭ ਹੱਕ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ।
ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਪਬਲਿਸ਼ਰ ਤੇ ਐਡੀਟਰ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਜੋ ਆਫਸੈਟ ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼, 905 ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਏਰੀਆ, ਫੇਜ਼-2, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਛਪਵਾ ਕੇ ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ', ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ, ਡਾਕਖਾਨਾ ਮੁੱਲਾਂਪੁਰ ਗਰੀਬਦਾਸ, ਤਹਿਸੀਲ ਖਰੜ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ - ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਗਰ (ਮੋਹਾਲੀ) ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ।

Please visit us on internet at :-

For Atam Marg Email : atammarg1@yahoo.co.in,

Website & Live video -

www.ratwarasahib.in

www.ratwarasahib.org

(Every sunday)

Email :sratwarasahib.in@gmail.com

ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਕੇਂਦਰ

ਅਮਰੀਕਾ - ਬਾਬਾ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ

ਫੋਨ ਅਤੇ ਫੈਕਸ : 001-408-263-1844

ਕਨੇਡਾ - ਭਾਈ ਸਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂੰ, ਵੈਨਕੂਵਰ

ਫੋਨ : 001-604-433-0408

ਭਾਈ ਤਰਜੇਮ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ - ਮੋਬਾਇਲ : 001-604-862-9525

ਫੋਨ : 001-604-599-5000

ਭਾਈ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਰਾਏ ਫੋਨ : 001-604-589-9189

ਇੰਗਲੈਂਡ - ਬੀਬੀ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਕੌਰ ਅਤੇ ਭਾਈ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ

ਫੋਨ : 0044-121-200-2818

ਫੈਕਸ : 0044-121-200-2879

ਭਾਈ ਅਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਰਾਜ)

ਮੋਬਾਇਲ : 0044-7968734058

ਆਸਟਰੇਲੀਆ- ਬੀਬੀ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ :

ਮੋਬਾਇਲ - 0061-406619858

ਸੰਪਰਕ ਨੰਬਰ

1. ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ (ਪੰਜਾਬੀ, ਹਿੰਦੀ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ)
9417214391, 84378-12900, 9417214379
2. ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ (CBSE) , ਫੋਨ : 0160-2255003
3. ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਫਰੀ ਸਿਲਾਈ ਸੈਂਟਰ
ਮੋਬਾਇਲ : 96461-01996
4. ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਪਬਲਿਕ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ (PSEB)
ਮੋਬਾਇਲ : 95920-55581
5. ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਹਸਪਤਾਲ
98786-95178, 92176-93845
6. ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਡੀਵਾਇਨ ਕਾਲਜ ਆਫ ਨਰਸਿੰਗ
ਮੋਬਾਇਲ : 94172-14382
7. ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਡੀਵਾਇਨ ਕਾਲਜ ਆਫ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ (ਬੀ.ਐੱਡ) ਮੋਬਾਇਲ : 94172-14382
8. ਅਕਾਲ ਬਿਰਧ ਆਸ਼ਰਮ (ਫਰੀ) ਮੋਬਾਇਲ : 98157-28220

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ

ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਜੀ	- 98551-32009
ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਸੇਵਾ	- 94647-12900
ਆਡੀਓ-ਵੀਡੀਓ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ	- 98728-14385
	98555-28517
ਕੇਬਲ ਟੀ.ਵੀ ਨੈਟਵਰਕ	- 94172-14385
ਹੋਰ ਸੰਪਰਕ ਨੰਬਰ	

98889-10777, 96461-01996, 9417214381

ਤੱਤਕਰਾ

1.	ਸੰਪਾਦਕੀ	5
	ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	
2.	ਬਾਰਹਮਾਹਾ	6
	ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ	
3.	ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ	7
	ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ	
4.	ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ	18
	ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ	
5.	ਆਵਨ ਆਏ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਮਹਿ ਬਿਨੁ ਬੁਝੇ ਪਸੁ ਢੋਰ	21
	ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ	
6.	ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ 350 ਸਾਲਾ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਸਮਾਰੋਹ	31
	ਅੱਖੀਂ ਡਿੱਠਾ-ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਜੀ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ	
7.	ਆਤਮ ਗਿਆਨ	43
	ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ	
8.	ਮੇਰਾ ਮਨ ਲੋਚੈ ਗੁਰ ਦਰਸਨ ਤਾਈ	47
	ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ	
9.	ਹੋਲਾ-ਮਹੱਲਾ	52
	ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ	
10.	ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਰਥ-ਭੰਡਾਰ	54
	ਸੰਤ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਰੰਧਾਵੇ ਵਾਲੇ	
11.	ਨੌਂ ਰਤਨ - ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ	57
	ਗਿਆਨੀ ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ	
12.	ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਗਮਨ	59
	ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ	
13.	ਪੂਰਨ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਲਈ ਅਨੁਭਵੀ ਮਾਰਗ	61
	ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ	
14.	ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ :- ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ, ਇੰਟਰਨੈਟ ਵੈਬਸਾਈਟ, ਕੀਰਤਨ ਲਾਈਵ ਟੈਲੀਕਾਸਟ, ਬੈਂਕ ਅਕਾਊਂਟ, ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਫਾਰਮ, ਹਸਪਤਾਲ ਅਤੇ ਪੁਸਤਕ ਸੂਚੀ	63

ਸੰਪਾਦਕੀ

ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਉਤੇ ਜੁਗਾਂ-ਜੁਗਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਰਿਸ਼ੀਆਂ-ਮੁਨੀਆਂ, ਪੀਰਾਂ-ਪੈਗੰਬਰਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਭੇਜੇ ਗਏ ਰੱਬੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਆਤਮਾਵਾਂ ਵਲੋਂ ਸੰਸਾਰ ਮੰਚ ਤੇ ਆ ਕੇ ਸੁੱਖ-ਸ਼ਾਂਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਹਿਤ ਕੁਝ ਨਵਾਂ ਚੰਗੇਰਾ ਕਰਕੇ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਲੋਂ ਆਏ ਇਲਹਾਮ ਜਾਂ ਪੈਗਾਮ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੁਨੀਆਂ ਤਕ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਬਸਰ ਕਰਨ ਦੇ ਤੌਰ ਤਰੀਕੇ ਦੱਸੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਏ ਹੋਏ ਪੈਗਾਮਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮਜ਼ਹਬ (ਧਰਮ) ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੱਬੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਆਤਮਾਵਾਂ ਵਲੋਂ ਆਏ ਪੈਗਾਮਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਮਜ਼ਹਬਾਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋਏ। ਉਹ ਸਿਧਾਂਤ ਲੋਕਾਈ ਦਾ ਰਾਹ ਦਸੇਰਾ ਬਣਦੇ ਗਏ। ਇਹ ਅਲੱਗ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਵਿਚ ਸਮਾਂ ਬੀਤਣ ਨਾਲ ਕੁਝ ਗਿਰਾਵਟਾਂ ਦੇ ਧੁੰਦਲੇ ਬੱਦਲ ਛਾ ਗਏ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਮੱਧਮ ਪੈ ਗਈ। ਇਹ ਰੋਸ਼ਨੀ ਕੇਵਲ ਮੱਧਮ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਈ ਸਗੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਾਲੇ ਧੱਬੇ ਪੈਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦਾ ਘਾਣ ਵੀ ਕੀਤਾ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ ਕਿ ਅਖੌਤੀ ਧਰਮੀਆਂ ਵਲੋਂ ਉਸ ਧਰਮ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਤੋਂ ਵਿਪਰੀਤ ਕੀਤੇ ਕਾਰਨਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਸਮਝ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨਾਮਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਧਰਮ ਦੇ ਪੈਗੰਬਰ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਦਰਸਾਏ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਰੂਹ ਗਾਇਬ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ। ਫਲਸਰੂਪ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਨਿਕਲਿਆ-ਜ਼ੋਰ, ਜ਼ੁਲਮ, ਅਨਿਆਏ, ਸੋਸ਼ਣ, ਮਨੁੱਖਤਾ ਅਤੇ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਦਾ ਘਾਣ, ਰੱਬ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਭਰਮ ਭੁਲੇਖੇ, ਪਾਖੰਡ, ਦਿਖਾਵਾ ਆਦਿਕ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸੱਚੇ-ਸੁੱਚੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੇ ਲੋਕਾਈ ਨੂੰ ਸੁੱਖ-ਸ਼ਾਂਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨੀ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਲਤ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਧਰਮ ਰੂਪੀ ਸਰੀਰ ਵਿਚੋਂ ਉਸ ਦੀ ਸੱਚੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਰੂਹ ਨਿਕਲ ਗਈ ਅਤੇ ਇਹ ਇਕ ਮੁਰਦਾ ਲੋਥ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਦੁਰਗੰਧ ਆਉਣੀ ਕੁਦਰਤੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਆ ਚੁੱਕੀ ਗਿਰਾਵਟ ਰੂਪੀ ਦੁਰਗੰਧ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਖੁਸਬੂ ਵਿਚ ਬਦਲਿਆ ਜਾਵੇ? ਕਿਵੇਂ ਧੰਧੂਕਾਰ ਬੱਦਲਾਂ ਨੂੰ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਬਦਲਿਆ ਜਾਵੇ? ਕਿਹੜੇ ਨਵੇਂ, ਨਿਵੇਕਲੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨਿਰੂਪਣ ਕੀਤੇ ਜਾਣ? ਕੌਣ ਬਲੀ ਤੇ ਸੱਚੀ-ਸੁੱਚੀ ਆਤਮਾ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਰੰਗ ਮੰਚ ਤੇ ਆਵੇ ਤੇ ਆ ਚੁੱਕੀਆਂ ਅਲਾਮਤਾਂ ਅਤੇ ਗਿਰਾਵਟਾਂ ਤੋਂ ਨਿਜਾਤ ਦਿਵਾ ਕੇ ਸੁੱਖ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਦਸਹਿਦੇ ਕਾਇਮ ਕਰੇ?

ਇਸ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਮਾਧਾਨ ਲਈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਲੋਂ ਆਪ ਹੀ ਸਰਗੁਣ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਾਤ ਲੋਕ ਤੇ ਆਉਣਾ ਪਿਆ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਦੁਨਿਆਵੀ ਤੌਰ ਤੇ ਵੱਡੀ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਉਸ ਮੌਕੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਥੇ ਧਰਾਤਲ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਸਮਾਧਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੋਲ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ

ਉਹ ਵਿਗੜੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਦੁਰੱਸਤ ਕਰਕੇ ਸਧਾਰਨ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਬਦਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਆਪ ਸਰਗੁਣ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਾਤ ਲੋਕ ਤੇ ਆਏ।

ਆਪਿ ਨਰਾਇਣੁ ਕਲਾ ਧਾਰਿ ਜਗ ਮਹਿ ਪਰਵਰਿਯਉ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੯੫

ਅਨਤ ਕਲਾ ਹੋਇ ਠਾਕੁਰੁ ਚੜਿਆ ॥

ਅੰਗ- ੧੦੮੧

ਚੜਿਆ ਸੋਧਣ ਧਰਤਿ ਲੋਕਾਈ॥

ਸਮੁੰਦੁ ਵਿਰੋਲਿ ਸਰੀਰੁ ਹਮ ਦੇਖਿਆ

ਇਕ ਵਸਤੁ ਅਨੁਪ ਦਿਖਾਈ ॥

ਗੁਰ ਗੋਵਿੰਦੁ ਗੋਵਿੰਦੁ ਗੁਰੂ ਹੈ

ਨਾਨਕ ਭੇਦ ਨ ਭਾਈ ॥

ਅੰਗ- ੪੪੧

1469 ਈ. ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਾਨ ਹੋਏ। ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਾਨ ਰੂਪ ਨੇ 10 ਜਾਮੇ ਧਾਰਨ ਕੀਤੇ। ਦਸ ਜਾਮਿਆਂ ਵਿਚ ਨਵੇਂ, ਨਿਵੇਕਲੇ, ਦਸਹਿਦੇ ਅਤੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਅਤੇ ਰੂਪਮਾਨਤਾ ਹੋਈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੋਸ਼ਨ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੇ ਲੋਕਾਈ ਨੂੰ ਸੁੱਖ-ਸ਼ਾਂਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ। ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਲੀਹਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਕੇ ਨਵੇਂ ਦਸਹਿਦੇ ਅਤੇ ਰਾਹ ਕਾਇਮ ਕੀਤੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਵੇਂ ਦਸਹਿਦਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਿਧਾਂਤ 'ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਤੇਰੇ ਭਾਣੇ ਸਰਬਤ ਕਾ ਭਲਾ' ਦਾ ਸਬੰਧ ਮਾਰਚ (ਚੇਤ) ਮਹੀਨੇ ਨਾਲ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਲੋਂ 10 ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਦਰਸਾਏ ਪੂਰਨਿਆਂ ਅਤੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਵਿਚ ਸਭ ਕੁਝ ਨਿਵੇਕਲਾ ਅਤੇ ਨਵਾਂ ਹੈ। ਜ਼ੋਰ, ਜ਼ੁਲਮ, ਅਨਿਆ, ਵਹਿਮ, ਭਰਮ, ਪਾਖੰਡ, ਦਿਖਾਵਾ ਇਤਿਆਦਿਕ ਅਨੇਕਾਂ ਨਕਾਰਾਤਮਿਕ ਅਲਾਮਤਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਸੱਚਾ-ਸੁੱਚਾ ਜੀਵਨ ਹੈ। ਲੋਕਾਈ ਲਈ ਸੁੱਖ-ਸ਼ਾਂਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਇਹ ਜਗ ਸੱਚੇ ਦੀ ਕੋਠੜੀ ਹੈ। ਸੱਚੇ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਅਸਥਾਨ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਨੂਰ ਹੈ। ਉਸ ਨਾਲ ਇਕਮਿਕਤਾ ਹੈ। ਇਕਸਾਰਤਾ ਹੈ। ਇਕ ਨਵੀਂ ਜੀਵਨ ਜੁਗਤਿ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਜੁਗਤਿ ਦਾ ਨਵਾਂ, ਨਿਵੇਕਲਾ ਆਦਰਸ਼ ਬਣਨਾ ਹੈ। ਪੁਰਾਣੀਆ, ਰੂਹ ਤੋਂ ਹੀਣੀਆਂ ਮਨੌਤਾਂ, ਧਾਰਮਿਕ ਰੀਤਾਂ, ਰਸਮਾਂ ਦਾ ਨਵੀਨੀਕਰਣ ਕਰਕੇ ਨਵਾਂ ਰੂਪ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਚਲ ਰਹੀਆਂ ਮਨੌਤਾਂ, ਮੇਲਿਆ, ਤਿਉਹਾਰਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਜੋਤ ਨੇ 10 ਜਾਮਿਆਂ ਵਿਚ ਜਿਉਂਦਾ ਜਾਗਦਾ ਨਵਾਂ ਰੂਪ ਬਖਸ਼ਿਆ।

ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਵਿਚ ਤਿਉਹਾਰਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਵਿਚ ਹੋਲੀ ਨੂੰ ਇਕ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਤਿਉਹਾਰ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਸਮੁੱਚੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਮਾਂ ਗੁਜ਼ਰਨ ਨਾਲ ਇਸ ਦੀ ਮਨੌਤ ਵਿਚ ਅਨੇਕ ਗਿਰਾਵਟਾਂ ਆਈਆਂ। ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਨਵਾਂ ਰੂਪ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤਾ। ਹੋਲੀ ਨੂੰ ਹੋਲੇ

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 30 'ਤੇ)

ਚੇਤ

(ਚੇਤ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸੰਗਰਾਹ : 14 ਮਾਰਚ, ਦਿਨ ਮੰਗਲਵਾਰ)

ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਚੇਤਿ ਗੋਵਿੰਦੁ ਅਰਾਧੀਐ ਹੋਵੈ ਅਨੰਦੁ ਘਣਾ ॥
 ਸੰਤ ਜਨਾ ਮਿਲਿ ਪਾਈਐ ਰਸਨਾ ਨਾਮੁ ਭਣਾ ॥
 ਜਿਨਿ ਪਾਇਆ ਪ੍ਰਭੁ ਆਪਣਾ ਆਏ ਤਿਸਹਿ ਗਣਾ ॥
 ਇਕੁ ਖਿਨੁ ਤਿਸੁ ਬਿਨੁ ਜੀਵਣਾ ਬਿਰਥਾ ਜਨਮੁ ਜਣਾ ॥
 ਜਲਿ ਥਲਿ ਮਹੀਅਲਿ ਪੁਰਿਆ ਰਵਿਆ ਵਿਚਿ ਵਣਾ ॥
 ਸੋ ਪ੍ਰਭੁ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵਈ ਕਿਤੜਾ ਦੁਖੁ ਗਣਾ ॥
 ਜਿਨੀ ਰਾਵਿਆ ਸੋ ਪ੍ਰਭੁ ਤਿੰਨਾ ਭਾਗੁ ਮਣਾ ॥
 ਹਰਿ ਦਰਸਨ ਕੰਉ ਮਨੁ ਲੋਚਦਾ ਨਾਨਕ ਪਿਆਸ ਮਨਾ ॥
 ਚੇਤਿ ਮਿਲਾਏ ਸੋ ਪ੍ਰਭੁ ਤਿਸ ਕੈ ਪਾਇ ਲਗਾ ॥ ਅੰਗ -133

(ਜੇ) ਚੇਤ ਵਿਚ ਗੋਬਿੰਦ (ਪਿਆਰੇ) ਦੀ ਆਰਾਧਨਾ ਕਰੀਏ (ਤਾਂ ਬਿਰਹਾ ਹੋਵੇ ਹੀ ਕਿਉਂ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਸਗੋਂ) ਬਹੁਤਾ ਅਨੰਦ ਹੋਵੇ। (ਪ੍ਰਸ਼ਨ; ਆਰਾਧਨਾ ਕੀਕੁਰ ਕਰੀਏ? ਉੱਤਰ) ਰਸਨਾ ਨਾਲ (ਨਾਮ ਉਚਾਰਣ ਨਾਲ ਤੇ) ਨਾਮ ਨੂੰ ਉਚਾਰਣਾ ਸੰਤ ਜਨਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਪਾਈਦਾ ਹੈ। (ਤਾਂ ਜੋ ਨਾਮ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮੀ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲ ਪਵੇ, ਕਿਉਂਕਿ) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਭੂ ਪਾ ਲਿਆ ਹੈ; ਮੈਂ (ਜਗਤ ਵਿਚ ਸਫਲ) ਆਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ (ਹੀ ਗਿਣਦਾ ਹਾਂ। (ਹਾਂ) ਉਸ (ਪ੍ਰਭੂ) ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਕ ਛਿਨ (ਦਾ ਜੀਉਣਾ ਬੀ ਮੈਂ) ਜਨਮ ਬਿਰਥਾ ਗਿਆ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ। (ਤੁਸੀਂ ਸੋਚੋ! ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ) ਧਰਤੀ ਤੇ ਸਾਗਰ ਤੇ ਧਰਤੀ ਆਕਾਸ਼ ਵਿਚ (ਅਰਥਾਤ ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਵਿਚ) ਪਰਿਪੂਰਣ ਹੈ (ਤੇ ਸਭ ਧਰਤੀਆਂ ਦੇ) ਬਨਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਰਵ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ (ਪ੍ਰਭੂ ਜੇ) ਯਾਦ ਨਾ ਰਹੇ ਤਾਂ ਕਿੰਨਾਂ ਕੁ ਦੁੱਖ ਗਿਣਾਂ? (ਭਾਵ ਅਤਿਅੰਤ ਦੁੱਖ ਜਾਣਾਂ)। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ (ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ) ਰਸ ਭੋਗਿਆ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭਾਗ ਹਨ। (ਅਗਲੀ ਤੁਕ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਬਿਰਹਾ ਜਤਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਸ) ਹਰੀ ਦੇ

ਦਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਨ ਲੋਚਦਾ ਹੈ (ਜਿਸ ਕਰਕੇ) ਮਨ ਨੂੰ (ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ) ਤ੍ਰਿਖਾ ਲਗੀ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, (ਹੇ) ਨਾਨਕ (ਜੋ) ਮੈਨੂੰ ਚੇਤ ਵਿਚ (ਹੀ) ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਾ ਦੇਵੇ, ਉਸ ਦੇ ਮੈਂ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਚੰਬੜ ਜਾਵਾਂ।

ਨਿਰੁਕਤ - ਜਣਾ-ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ, ਗਿਣਦਾ ਹਾਂ। (ਅ) ਜਣਾ ਦਾ ਅਰਥ ਪੁਰਸ਼, ਪ੍ਰਾਣੀ, ਜੀਵ ਬੀ ਕਰਦੇ ਹਨ; ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਬਿਰਥਾ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਮਹੀਅਲਿ - ਮਹੀ=ਧਰਤੀ, ਅਲ-ਆਕਾਸ਼, ਅਲਿ ਦੀ ਲਿ=ਵਿਚ, ਵਿਚਾਲੇ। ਧਰਤੀ ਤੇ ਆਕਾਸ਼ ਵਿਚਾਲੇ (ਅ) ਮਹੀ=ਧਰਤੀ, ਅਲਿ=ਸਾਰੇ। ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।

ਰਾਵਿਆ - ਰਸ ਮਾਣਿਆ। ਰਸ ਭੋਗਿਆ, ਭਾਵ ਸਿਮਰਨ ਦੁਆਰਾ ਲਿਵ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਆਤਮ ਰਸ ਮਾਣਿਆ ਹੈ। ਮਣਾ - ਮਣਾ ਮੂੰਹੀ, ਭਾਵ ਬਹੁਤੇ।

ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਫਰਵਰੀ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-20)

ਇਕ ਵਾਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਇਕ ਨਗਰ ਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੇ ਘਰ ਤਿੰਨ-ਚਾਰ ਦਿਨ ਰਹੇ। ਜਦੋਂ ਆਪ ਜਾਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਉਸ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੇ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਕੀ ਫਲ ਹੁੰਦੈ?

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਤੂੰ ਅੱਗੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਪੁੱਛਾਏ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ। ਉਹ ਤਾਂ ਐਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮੇਰੀ ਸਮਝ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਚੰਗਾ ਇਹ ਗੱਲ ਤੈਨੂੰ ਅਸੀਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਰਾਹੀਂ ਸਮਝਾਵਾਂਗੇ ਤੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੀਂ, ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਨਗਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਚੜ੍ਹਦੇ ਵੱਲ ਜਿਹੜਾ ਸਰੋਵਰ ਹੈ ਉਹਦੇ ਪਰਲੇ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਦਰਖੱਤ ਹੈ, ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਖੜ ਜਾਈਂ, ਉਥੇ ਦੱਸਣ ਵਾਲਾ ਆਏਗਾ ਤੈਨੂੰ। ਸਵੇਰੇ-ਸਵੇਰੇ ਚਲਿਆ ਜਾਈਂ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੂੰ ਘੜੀ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰੀਂ ਫੇਰ ਆ ਜਾਈਂ। ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ। ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਕਾਵਾਂ ਦਾ ਜੋੜਾ ਬੈਠ ਗਿਆ ਟਾਹਣੇ 'ਤੇ ਇਹਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਾ ਆਇਆ। ਇਹ 20-25 ਮਿੰਟ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਉਥੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਇਕ ਕੇਵਲ ਕਾਵਾਂ ਦਾ ਜੋੜਾ ਉਥੇ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਫੇਰ ਜਾਈਂ, ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਫੇਰ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਦੁਬਾਰਾ ਜਾਂਦੈ, ਕਾਵਾਂ ਦਾ ਜੋੜਾ ਜਿੱਥੇ ਬੈਠਾ ਸੀ, ਉਥੇ ਬਗਲਿਆਂ ਦਾ ਜੋੜਾ ਆ ਕੇ ਬਹਿ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਅੱਜ ਬਗਲਿਆਂ ਦਾ ਜੋੜਾ ਆਇਐ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਫੇਰ ਜਾਈਂ। ਤੀਸਰੇ ਦਿਨ ਉਸ ਨੂੰ ਹੰਸਾਂ ਦਾ ਜੋੜਾ ਦਿਸਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕੱਲ੍ਹ ਫੇਰ ਚਲਿਆ ਜਾਈਂ। ਚੌਥੇ ਦਿਨ ਕੀ ਦੇਖਦੈ ਕਿ ਉਥੇ ਦੇਵ ਰੂਹਾਂ ਬੈਠੀਆਂ ਨੇ ਦੋ। ਉਹ ਆ ਕੇ ਇਹਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਈਆਂ।

ਇਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਪ੍ਰੇਮੀਓ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਦੇਵਤੇ ਹੋਂ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਤੂੰ ਕੀ ਕਰਨ ਆਉਂਦਾ ਹੁੰਦੈ ਇਥੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਇਕ ਸਵਾਲ ਕਰਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਾਧੂਆਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਕੀ ਫਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦੈ? ਤੇ ਮੈਂ ਇਥੇ

ਜਵਾਬ ਲੈਣ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਜਵਾਬ ਹੀ ਦੇਣੈ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਦੱਸੋ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਅਸੀਂ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਕਾਵਾਂ ਦਾ ਜੋੜਾ ਸੀ, ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਆਇਆ, ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ, ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੇ, ਉਹਦਾ ਫਲ ਇਹ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਅਸੀਂ ਬਾਹਰੋਂ ਚਿੱਟੇ ਹੋ ਗਏ, ਅੰਦਰੋਂ ਕਾਲੇ ਰਹਿ ਗਏ, ਤੀਸਰੇ ਦਿਨ ਆਇਆ ਅਸੀਂ ਬਾਹਰੋਂ ਵੀ ਚਿੱਟੇ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਅੰਦਰੋਂ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਗਿਆਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਹੰਸ ਰੂਪ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਚੌਥੇ ਦਿਨ ਦੇਵ ਦੇਹਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ, ਬੈਕੁੰਠ ਧਾਮ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤੇਰਾ ਕਿ ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਤੇ ਤੇ ਉਹਦਾ ਫਲ ਐਨਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਬੜਾ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਸਾਰੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਪਿਆਰਿਆ! ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਖਿਆਲ 'ਚ ਨਾ ਪੈ ਜਾਈਂ ਕਿ ਕਾਂ ਬਗਲੇ ਕਿਵੇਂ ਬਣ ਸਕਦੇ ਨੇ, ਬਗਲੇ ਹੰਸ ਕਿਵੇਂ ਬਣ ਸਕਦੇ ਨੇ। ਤੈਨੂੰ ਅਸੀਂ ਇਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਦਿਖਾ ਕੇ ਗੱਲ ਸਮਝਾਈ ਹੈ। ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ-ਪਹਿਲਾਂ ਬੰਦਾ ਜਿਹੜਾ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਵਿਸ਼ੇ-ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅੰਦਰੋਂ ਵੀ ਕਾਲਾ ਤੇ ਬਾਹਰੋਂ ਵੀ ਕਾਲਾ ਹੁੰਦੈ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਆਉਣ ਲਗ ਜਾਂਦੈ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੈ, ਮਹਾਤਮਾ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੈ ਤਾਂ ਅੰਦਰ ਤਾਂ ਬੁਰਿਆਈ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬਾਹਰੋਂ ਬੜਾ ਸੋਹਣਾ ਹੋ ਜਾਂਦੈ, ਬਾਹਰੋਂ ਬੁਰਿਆਈ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਸੰਗਣ ਲਗ ਜਾਂਦੈ, ਡਰਨ ਲੱਗ ਜਾਂਦੈ। ਜੇ ਹੋਰ ਸੰਗਤ ਕਰੇ ਤਾਂ ਅੰਦਰ ਵੀ ਉਹਦਾ ਸੁੱਧ ਹੋ ਜਾਂਦੈ, ਬਾਹਰ ਵੀ ਸੁੱਧ ਹੋ ਜਾਂਦੈ। ਹੰਸ ਬਿਰਤੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਅੰਦਰ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦੈ ਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਦੇਵ ਲੋਕ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੈ।

ਸੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਜਿਹੜਾ ਵਾਂਝਾ ਹੈ, ਕੇਵਲ ਬੇਗਾਨੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਦੇਖ-ਦੇਖ ਹੀ ਸਮਾਂ ਕੱਢਦੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਧਿਰਕਾਰ ਹੈ, ਉਹ ਬੰਦ ਕਰ ਦੇਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਨੇ ਅੱਖਾਂ; ਜੇ ਉਹਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਸੰਗਤ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੈ, ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਆਉਂਦੈ, ਉਹ ਅੱਖਾਂ ਪਵਿੱਤਰ ਨੇ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਨੇ -

ਪ੍ਰਿਯੁਗ ਲੋਇਣ ਗੁਰ ਦਰਸ ਵਿਣੁ ਵੇਧੈ ਪਰ ਤਰਣੀ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੨੨/੧੦

ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਾਰੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕੰਨਾਂ ਦੀ।

ਪ੍ਰਿਯੁਗੁ ਸਰਵਣਿ ਉਪਦੇਸ ਵਿਣੁ ਸੁਣਿ ਸੁਰਤਿ ਨ ਧਰਣੀ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੨੨/੧੦

ਉਹ ਕੰਨ ਪਿਰਕਾਰਯੋਗ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਬਾਣੀ ਨਹੀਂ ਸਰਵਣ ਕਰਦੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਓ -

ਧਾਰਨਾ - ਜਿਹੜੇ ਸੁਣਦੇ ਨਾ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ,
ਪ੍ਰਿਯੁਗ ਤੇਰੇ ਕੰਨ ਬੰਦਿਆ।

ਕੰਨਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸੁਣਨੀ ਤੇ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਜਾਣਾ -

ਏ ਸੁਵਣਹੁ ਮੇਰਿਹੋ ਸਾਚੈ ਸੁਨਣੈ ਨੋ ਪਠਾਏ ॥

ਸਾਚੈ ਸੁਨਣੈ ਨੋ ਪਠਾਏ ਸਰੀਰਿ ਲਾਏ ਸੁਣਹੁ ਸਤਿ ਬਾਣੀ ॥

ਜਿਤੁ ਸੁਣੀ ਮਨੁ ਤਨੁ ਹਰਿਆ ਹੋਆ ਰਸਨਾ ਰਸਿ ਸਮਾਣੀ ॥

ਸਚੁ ਅਲਖ ਵਿਡਾਣੀ ਤਾ ਕੀ ਗਤਿ ਕਹੀ ਨ ਜਾਏ ॥

ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਨਾਮੁ ਸੁਣਹੁ

ਪਵਿਤ੍ਰੁ ਹੋਵਹੁ ਸਾਚੈ ਸੁਨਣੈ ਨੋ ਪਠਾਏ ॥ ਅੰਗ- ੯੨੨

ਜਿਹਦੇ ਸੁਣਨ ਨਾਲ ਤਨ ਹਰਾ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਮਨ ਹਰਾ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਕਿੱਡੀ ਮਹਾਨਤਾ ਹੈ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਦੀ। ਇਹਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਨਿੰਦਿਆ ਚੁਗਲੀ ਸੁਣ ਕੇ ਆਪ ਗੁਨਹਗਾਰ ਬਣ ਜਾਵੇ, ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰੋ ਕਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਹੈ। ਸੁਣਨ ਦੇ ਨਾਲ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਚਾਰ ਪਉੜੀਆਂ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਦਰ 'ਸੁਣਿਐ' ਦੇ ਮਹਾਤਮ ਦੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸੁਣਨ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਕਿੰਨਾਂ ਹੁੰਦੈ।

ਇਕ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸੰਤ ਚੇਤ ਸਿੰਘ ਹੋਏ ਨੇ। ਉਹ ਸੰਤ ਸੇਵਾ ਬਹੁਤ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਆਏ ਗਏ ਦੀ। ਆਪ ਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਲਾਹਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਆਪ ਹੀ ਬਰਤਨ ਮਾਂਜਦੇ ਸੀ, ਬਹੁਤ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਜਦ ਕੋਈ ਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਇਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਆ ਗਿਆ। ਬਿਮਾਰ ਸੀ, ਅਤੀਸਾਰ, ਮਰੋੜੇ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਸੀ ਉਹਨੂੰ। ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਉਹਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੀ, ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਉਹਦੇ ਵਸਤਰ ਵੀ ਧੋ ਦਿਆ ਕਰਨ, ਗੰਦੇ ਹੋਏ-ਹੋਏ। ਆਪ ਦਾ ਇਕ ਨੇਮ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਉੱਚੀ ਪੜ੍ਹਨੀ, ਵਿਚਾਲੇ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦੇ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੋਏ, ਪੂਰਾ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਬੋਲਦੇ ਸੀ।

ਇਕ ਦਿਨ ਉਹ ਮੰਜੇ 'ਤੇ ਪਿਆ ਹੈ ਬਿਮਾਰ, ਆਪ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪੰਡਤ ਜੀ! ਮੈਂ ਹੁਣ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨੈ ਤੇ ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਤਾਂ ਦੱਸੋ, ਮੈਨੂੰ ਪੌਣਾ ਘੰਟਾ ਲਗ ਜਾਣੈ ਤੇ ਮੈਂ ਵਿਚਾਲੇ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਸੰਤ ਜੀ! ਮੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਲੋੜ

ਨਹੀਂ। ਤੁਸੀਂ ਪੜ੍ਹੋ ਬਾਣੀ ਤੇ ਮੈਂ ਸੁਣਦਾ ਜਾਵਾਂਗਾ।

ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਚੌਂਕੜਾ ਮਾਰਿਆ, ਆਸਣ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਲਈ। ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਜਿਸ ਵਕਤ ਭੋਗ ਪਾਇਆ, ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪੰਡਤ ਤਾਂ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ। ਮਨ ਵਿਚ ਬੜਾ ਸੰਕਾ ਵਿਆਪ ਗਿਆ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੱਤ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਇਹ ਲੋਕ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜੇ ਮੰਜੇ ਦੇ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਜਾਵੇ, ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਡੁੱਬ ਕੇ ਮਰ ਜਾਵੇ, ਸੱਪ ਲੜ ਕੇ ਮਰ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਗਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ, ਭੂਤ-ਪ੍ਰੇਤ ਬਣ ਜਾਂਦੇ। ਬੜੀ ਭੁੱਲ ਹੋਈ, ਇਹ ਤਾਂ ਐਵੇਂ ਹੀ ਗਿਆ ਇਹਦਾ ਜਨਮ। ਇਸ ਸੰਜੇ 'ਚ ਪਏ ਹੋਏ, ਚੁੱਪ ਕਰੇ ਬੈਠੇ ਨੇ ਤੇ ਐਨੇ ਨੂੰ ਸੰਗਤਾਂ ਆ ਗਈਆਂ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਆਹ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦਾ ਕਿਰਿਆਕ੍ਰਮ ਕਰਨੈ, ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਓ ਤੇ ਇਹਨੂੰ ਅਰਥੀ 'ਤੇ ਪਾ ਕੇ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਭੂਮੀ ਲਿਜਾਣ ਦਾ ਬੰਦੋਬਸਤ ਕਰੋ। ਪਰ ਸਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਕ ਬੜਾ ਸੰਸਾ ਵਿਆਪ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰੇਮੀ ਮੰਜੇ ਦੇ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਅਰਥੀ 'ਤੇ ਪਾ ਲਿਆ, ਉਸ ਪੰਡਤ ਨੂੰ ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ, ਉੱਠ ਕੇ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਸਾਰੇ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਗਏ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਇਹ ਤਾਂ ਜਿਉਂਦਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਪੰਡਤ ਜੀ! ਅਰਥੀ ਤੋਂ ਲਾਂਭੇ ਹੋ ਜਾਓ। ਕਹਿੰਦਾ, ਲਾਂਭੇ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ, ਮੈਂ ਸੰਤਾਂ ਨਾਲ ਇਕ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਹੈ।

ਸੰਤ ਚੇਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆ ਗਏ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਦੱਸੋ ਕੀ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਹੈ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਸੱਚਮੁੱਚ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ ਤੇ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਸੁਣਨ ਦਾ ਫਲ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਨੇੜੇ ਜਮਦੂਤ ਨਹੀਂ ਆਏ। ਮੇਰੇ ਕਰਮ ਐਨੇ ਚੰਗੇ ਨਹੀਂ ਸੀਗੇ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਜਮਦੂਤ ਲੈਣ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਬਿਵਾਨ ਲੈਣ ਆਏ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਦੁਬਾਰਾ ਵਾਪਸ ਕਰਿਐ ਕਿ ਤੂੰ ਜਾ ਕੇ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਦਸ ਦੇ ਕਿ ਮੈਂ ਬਾਣੀ ਸੁਣਦਾ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕੀਤੇ, ਉਹਦਾ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਐ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਉੱਤਮ ਗਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਈ। ਸੋ ਮੈਨੂੰ ਜਿਹੜੇ ਬਿਵਾਨ ਲੈਣ ਆਏ ਸੀ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਛੱਡਣ ਵੀ ਆਏ ਨੇ ਤੇ ਆਹ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ। ਮੈਂ ਸਿਰਫ ਐਨੀ ਹੀ ਗੱਲ ਦੱਸ ਕੇ ਚਲੇ ਜਾਣੈ।

ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਸੀ ਤੇ ਮੈਂ ਸੁਣ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹਦਾ ਫਲ ਕਿੰਨਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਮੇਰਾ ਉੱਤਮ ਸਵਰਗਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਵਾਸਾ ਹੋ ਗਿਆ।

ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਕਈ ਬੰਦੇ ਸੰਕਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਗੱਲ ਹੋਈ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੈ। ਐਵੇਂ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹੋ ਗਈ।

ਇਕ ਇਤਿਹਾਸਕ ਬਾਤ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਸਦਾ ਜੋ

ਲਿਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ। ਜਗਾਂਗੀਰ ਦਾ ਵਜ਼ੀਰ ਜਿਹੜਾ ਉਹਦਾ ਨਾਉਂ ਵਜ਼ੀਰਖਾਨ ਸੀ, ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸੀ ਉਹ। ਉਸ ਨੂੰ ਜਲੋਧਰ ਦਾ ਰੋਗ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਲਾਜ ਕਰਾਏ ਹਕੀਮਾਂ ਤੋਂ ਕੋਈ ਇਲਾਜ ਨਾ ਬਣਿਆ। ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਤੜਫਦਾ ਰਿਹਾ ਕਰੇ, ਨੀਂਦ ਨਾ ਆਇਆ ਕਰੇ। ਕੋਈ ਨਸ਼ੇ ਦੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਦੇਣ ਤਾਂ ਮਾੜਾ-ਮੋਟਾ ਸੇਵੇਂ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਨੀਂਦ ਨਾ ਆਇਆ ਕਰੇ। ਅੱਜ ਰਾਤ ਜਾਗਦੈ, ਤਿੰਨ ਵੱਜੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਦਰਦ ਹੋ ਰਿਹੈ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੇ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਤੜਫ ਰਿਹੈ। ਐਨੇ ਨੂੰ ਕੰਨਾਂ 'ਚ ਇਕ ਅਵਾਜ਼ ਆਈ ਕਿ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਬੜੇ ਹੀ ਰਸੀਲੇ ਵੰਗ ਦੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਕਲਾਮ ਪੜ੍ਹਦਾ ਜਾ ਰਿਹੈ। ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਨੇੜੇ ਆਉਂਦਾ ਗਿਆ, ਤਿਉਂ-ਤਿਉਂ ਇਹਦਾ ਦੁੱਖ ਦੂਰ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਬਿਲਕੁਲ ਨੇੜੇ ਆਇਆ, ਦਰਦ ਦਬ ਗਿਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੂਰ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਮੁੜ ਕੇ ਫੇਰ ਦਰਦ ਹੋਣ ਲਗ ਗਿਆ, ਇਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਕੋਈ ਪ੍ਰੇਮੀ ਰਾਵੀ ਦੇ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਗਿਐ, ਪਹਿਰੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਲੈ ਆਓ। ਵਾਪਸ ਆਇਆ ਤਾਂ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੂੰ ਇਹਦੇ ਕੋਲ ਲੈ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਚੁਬਾਰੇ ਵਿਚ ਲੈ ਆਂਦਾ ਜਿੱਥੇ ਪਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਗੁਰਸਿੱਖਾ! ਤੂੰ ਕੀਹਦੀ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦਾ ਸੀ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ! ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ, ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਪੜ੍ਹਦਾ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਵਲੋਂ ਉਚਾਰੀ ਹੋਈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੈਨੂੰ ਬਾਣੀ ਸੁਣਾ। ਸਾਰੀ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਸੁਣਾ। ਰੋਜ਼ ਸੁਣਾਉਣ ਆਇਆ ਕਰ, ਮੈਂ ਪੰਜ ਰੁਪਈਏ, ਤੈਨੂੰ ਦਿਆ ਕਰਾਂਗਾ। ਪੰਜ ਰੁਪਈਏ, ਪੰਜ ਸੌ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨੇ ਹੁਣ ਦੇ, ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨੇ। ਉਹ ਗੁਰਸਿੱਖ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਆ ਕੇ ਸੁਣਾ ਜਾਇਆ ਕਰੇ, ਚੌਢੀ ਘੰਟੇ ਇਹਦਾ ਦਰਦ ਹਟਿਆ ਰਿਹਾ ਕਰੇ। ਫੇਰ ਇਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਗੁਰੂ ਕੋਲ ਲੈ ਕੇ ਚੱਲ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲ ਲਿਆਂਦਾ, ਉਥੇ ਇਹਦੇ ਰੋਗ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੋਇਆ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਗਿਆਨੀ ਭਗਤ ਰਾਮ ਸੀਗੇ, ਇਕ ਬੰਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਆ ਗਿਆ, ਕੋਹੜੀ ਸੀਗਾ। 21 ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਵਨ ਅੱਖਰੀ ਸੁਣਾ ਕੇ ਉਹਨੂੰ ਰਾਜ਼ੀ ਕਰ ਦਿਤਾ।

ਇਕ ਸੰਤ ਸੀਗੇ, ਮਿੰਟਗੁਮਰੀ ਵਾਲੇ, ਉਥੇ ਇਕ ਬੰਗਾਲੀ ਸੰਤ ਉਹ ਕੁੰਡਲਨੀ ਜਗਾਉਂਦਾ-ਜਗਾਉਂਦਾ ਗਲਤ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹਦੇ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਉਤੇ ਫੇੜੇ ਨਿਕਲ ਆਏ। ਇਹ ਚੂਹਾਨੀ ਉਲਟ-ਫੁਲਟ ਹੋਣ ਨਾਲ ਜਿਹੜੀ ਬਿਮਾਰੀ ਲਗਦੀ ਹੈ ਉਹ ਡਾਕਟਰ ਨਹੀਂ ਠੀਕ ਕਰ ਸਕਿਆ ਕਰਦੇ। ਉਹ ਮਿੰਟਗੁਮਰੀ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਆਸ਼ਰਮ 'ਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੈ। ਸੰਤਾਂ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਮੈਂ ਬੜੀ ਦੂਰੋਂ ਆਇਆ ਹਾਂ ਆਪ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਸੁਣ ਕੇ। ਮੇਰਾ ਇਲਾਜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਮੈਂ ਕੁੰਡਲਨੀ

ਜਗਾਉਂਦਾ ਸੀ, ਮੇਰਾ ਸਰੀਰ ਸਾਰਾ ਦੂਸ਼ਿਤ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਹੁਣ ਇਲਾਜ ਨਹੀਂ ਕੋਈ। ਤੁਸੀਂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ, ਤੁਸੀਂ ਸਾਧੂ ਹੋ, ਮੇਰਾ ਕੁਛ ਇਲਾਜ ਕਰੋ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਤਾਂ ਸੰਤ ਜੀ! ਇਲਾਜ ਕੇਵਲ ਬਾਣੀ ਦਾ ਹੈ। ਤੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ। ਤੇਰਾ ਆਸਣ ਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਅਖੰਡਪਾਠ ਹੋ ਰਿਹੈ, ਤੂੰ ਬਾਣੀ ਸੁਣੀ ਜਾਈਂ। ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਉਹਨੇ ਬਾਣੀ ਸੁਣੀ, ਆਸਣ ਲਾ ਦਿਤਾ। ਉਹਦੇ ਫੇੜੇ ਜਿਹੜੇ ਸੀ ਸੁੱਕਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਦੂਸਰਾ ਅਖੰਡਪਾਠ ਕਰਿਆ, ਤੀਸਰਾ ਕਰਿਆ, ਤੀਸਰੇ 'ਤੇ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਹੋ ਗਿਆ।

ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਆ ਕੇ, ਬਾਬਾ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਉਂ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਸੀ। ਉਹ ਜਿਸ ਵਕਤ ਆ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਇਹ ਬਾਣੀ ਸੁਣਨ ਦੇ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਕਿੱਡਾ ਵੱਡਾ ਰੋਗ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ, ਜਿਸ ਗੁਰੂ ਦੀ ਇਹ ਬਾਣੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਹੁਣ ਇਹਦੇ ਘਰੇ ਰਹਾਂ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਬਣਾ ਲਓ।

ਇਹ ਤਾਂ ਹੈਗਾ ਸੁਣਨ ਦਾ ਮਹਾਤਮ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਹੈ ਮਾੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣਨ ਦਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਅਰੜਾਵੈ ਬਿਲਲਾਵੈ ਨਿੰਦਕੁ ॥

ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਪਰਮੇਸਰੁ ਬਿਸਰਿਆ

ਅਪਣਾ ਕੀਤਾ ਪਾਵੈ ਨਿੰਦਕੁ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਜੇ ਕੋਈ ਉਸ ਕਾ ਸੰਗੀ ਹੋਵੈ ਨਾਲੇ ਲਏ ਸਿਧਾਵੈ ॥

ਅਣਹੋਦਾ ਅਜਗਰੁ ਭਾਰੁ ਉਠਾਏ ਨਿੰਦਕੁ

ਅਗਨੀ ਮਾਹਿ ਜਲਾਵੈ ॥

ਅੰਗ- ੩੭੩

ਨਿੰਦਿਆ ਸੁਣਦੈ, ਜਿਹੜਾ ਦੇਸ਼ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਲਗਦੈ, ਨਿੰਦਿਆ ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਓਡਾ ਹੀ ਲਗਦੈ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ! ਜੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਕੰਨ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦੇ ਤਾਂ ਇਹ ਧਿਰਕਾਰਯੋਗ ਨੇ, ਬੰਦ ਕਰ ਦੇਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਨੇ। ਕੰਨਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਾਰੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਰਸਨਾ ਦੀ। ਰਸਨਾ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਿਆ ਜਾਂਦੈ। ਨਾਮ ਜਪੇ ਤਾਂ ਰਸਨਾ ਪਵਿੱਤਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਹੜੀ ਰਸਨਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜਪਦੀ, ਜਿਹੜਾ ਬੰਦਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜਪਦਾ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਸੋਹਣੇ ਉਹਦੇ ਕੱਪੜੇ ਨੇ, ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਰਦੀ। ਉਹਦੇ ਚਿਹਰੇ ਦੇ ਉਤੇ ਰੌਣਕ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਜਿਹੜੀ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਖਿੱਚਦੀ ਹੈ। ਸਗੋਂ ਉਹਦਾ ਚਿਹਰਾ ਤਾਂ ਡਰਾਉਣਾ ਹੋ ਜਾਂਦੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ।

ਧਾਰਨਾ - ਤੇਰਾ ਮੁਖੜਾ ਡਰਾਉਣਾ, ਬਿਨਾਂ ਨਾਮ ਤੋਂ।

ਫਰੀਦਾ ਤਿਨਾ ਮੁਖ ਡਰਾਵਣੇ ਜਿਨਾ ਵਿਸਾਰਿਓ ਨਾਉ ॥

ਐਥੈ ਦੁਖ ਘਣੇਰਿਆ ਅਗੈ ਠਉਰ ਨ ਠਾਉ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੮੩

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਤੋਂ ਭੁੱਲ ਕੇ ਵੀ ਕਦੇ ਅੱਲਾਹ, ਗੋਬਿੰਦ, ਨਰਾਇਣ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਦਾ, ਕਹਿੰਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਡਰਾਉਣੇ ਹੋ ਜਾਣਿਆ ਕਰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਨਤੀਜਾ ਕੀ ਹੁੰਦੇ - **'ਐਥੈ ਦੁਖ ਘਣੇਰਿਆ ਆਗੈ ਠਉਰ ਨ ਠਾਉ' ॥** ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੁਖ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਕੋਟਿ ਬਿਘਨ ਤਿਸੁ ਲਾਗਤੇ ਜਿਸ ਨੋ ਵਿਸਰੈ ਨਾਉ ॥

ਅੰਗ- ੫੨੨

ਕਰੋੜਾਂ ਬਿਘਨ ਰਸਤੇ 'ਚ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਂ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ। ਜਿਹਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਿਸਰ ਜਾਂਦੇ। ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਆ ਜਾਵੇ -

ਪ੍ਰਭ ਸਿਮਰਤ ਕਛੁ ਬਿਘਨੁ ਨ ਲਾਗੈ ॥ ਅੰਗ- ੨੬੨

ਬਿਘਨਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ, ਕਾਰੋਬਾਰ ਸੁੱਧ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਸਿਹਤ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਐਨੀਆਂ ਬਰਕਤਾਂ ਨੇ ਕਿ ਕੋਈ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਸਾਰੇ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਕਰ ਦਿੰਦੇ -

ਸਰਬ ਰੋਗ ਕਾ ਅਉਖਦੁ ਨਾਮੁ ॥ ਅੰਗ- ੨੨੪

ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਵਿਸਾਰਿਆ ਬਹੁ ਕਰਮ ਕਮਾਵਹਿ ਹੋਰਿ ॥

ਨਾਨਕ ਜਮ ਪੁਰਿ ਬਧੇ ਮਾਰੀਅਹਿ ਜਿਉ ਸੰਨੀ ਉਪਰਿ ਚੋਰਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੪੭

ਜਿਹੜੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰ ਕੇ ਹੋਰ ਕਰਮ ਕਰਦੇ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਸੰਨ੍ਹ ਦੇ ਵਿਚ ਚੋਰ ਅਤਿਕੇ ਆ ਜਾਵੇ, ਕੁੱਟੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਆਉਂਦੇ, ਕਹਿੰਦੇ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦਰਗਾਹ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਾਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ, ਜਿਹੜੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਵਿਸਾਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ-

ਕਬੀਰ ਕੰਚਨ ਕੇ ਕੁੰਡਲ ਬਨੇ ਉਪਰਿ ਲਾਲ ਜੜਾਉ ॥

ਦੀਸਹਿ ਦਾਧੇ ਕਾਨ ਜਿਉ ਜਿਨ੍ਹ ਮਨਿ ਨਾਹੀ ਨਾਉ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੬੪

ਕੁੰਡਲ ਪਾਏ ਹੋਏ ਨੇ ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਸੋਨੇ ਦੇ ਤੇ ਪੱਗੜੀ ਦੇ ਉਤੇ ਲਾਲ, ਹੀਰਿਆਂ ਦੀ ਮਾਲਾ ਟੰਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਜੇ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਾਨਾ ਜਲਿਆ ਹੁੰਦੇ, ਅੱਗ ਲਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਸਰਕੜੇ ਨੂੰ, ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਹਾਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ 'ਨਾਮ' ਦਾ ਵਾਸਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੋ ਰਸਨਾ ਦੇ ਨਾਲ 'ਨਾਮ' ਜਪ ਕੇ, ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਜ਼ੁਬਾਨ ਧੰਨ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਦੀ ਹੈ-

ਧਾਰਨਾ - ਜਿਹੜਾ ਸਤਿਨਾਮੁ-ਸਤਿਨਾਮੁ ਜਪਦਾ,

ਧੰਨ ਹੈ ਮੁਖੜਾ, ਧੰਨ ਹੈ ਮੁਖੜਾ।

ਕਬੀਰ ਸੁਈ ਮੁਖੁ ਧੰਨਿ ਹੈ ਜਾ ਮੁਖਿ ਕਹੀਐ ਰਾਮੁ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੭੦

ਕਹਿੰਦੇ, ਧੰਨ ਨੇ ਉਹ ਮੁੱਖ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਅੱਲਾਹ,

ਰਾਮ ਗੋਬਿੰਦ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾਮ ਸੁਣਿਆ ਜਾਂਦੇ। ਉਹਦਾ ਫਲ ਕਿੰਨਾ ਹੁੰਦੇ? ਕਹਿੰਦੇ ਉਹਨੇ ਤਾਂ ਤਰਨਾ ਹੀ ਤਰਨਾ ਨਾਮ ਦੇ ਨਾਲ। ਅਜਾਮਲ ਨੇ ਇਕੋ ਵਾਰੀ ਕਿਹਾ ਸੀ -

ਅਜਾਮਲ ਕਉ ਅੰਤ ਕਾਲ ਮਹਿ ਨਾਰਾਇਨ ਸੁਧਿ ਆਈ ॥

ਜਾਂ ਗਤਿ ਕਉ ਜੋਗੀਸੁਰ ਬਾਛਤ ਸੇ ਗਤਿ ਛਿਨ ਮਹਿ ਪਾਈ ॥

ਅੰਗ- ੯੦੨

ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਭੁੱਲਿਆ ਰਿਹਾ -

ਅੰਤਕਾਲ ਜਮਦੂਤ ਵੇਖਿ ਪੁਤ ਨਰਾਇਣੁ ਬੋਲੇ ਛਹਿਆ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੦/੨੦

ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਹਾਕ ਮਾਰ ਦਿਤੀ, ਨਰਾਇਣ ਉਹਦਾ ਨਾਉਂ ਸੀ। ਲੇਕਿਨ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਵਿਚ ਉਹਦਾ ਜਿਹੜਾ ਮਨ ਸੀ, 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਵਲ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, 'ਨਾਮ' ਬਣ ਗਿਆ ਇਹ ਨਰਾਇਣ। ਕਹਿੰਦੇ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਯੋਗੀ ਜਿਸ ਗਤੀ ਨੂੰ ਚਾਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਗਤੀ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਈ। ਸੋ ਐਸਾ ਫਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਦੇਹੀ ਨੇ ਤਾਂ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋਣੇ -

ਏਕ ਚਿਤ ਜਿਹ ਇਕ ਛਿਨ ਧਿਆਇਓ

ਕਾਲ ਫਾਸ ਕੇ ਬੀਚ ਨ ਆਇਓ।

ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ

ਇਕ ਚਿੱਤ ਹੋ ਕੇ, ਅੱਖ ਝਮਕਣ ਚਿਰ ਜਿੰਨਾਂ ਹੁੰਦੇ, ਐਨਾ ਚਿਰ ਵੀ ਜੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਲ ਧਿਆਨ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਕਹਿੰਦੇ ਜਮਾਂ ਦੀ ਫਾਸੀ ਗਲ 'ਚੋਂ ਕਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਿੱਡਾ ਵੱਡਾ ਫਲ ਹੋਇਆ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ। ਦੇਹੀ ਤਾਂ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਜਿੱਥੇ ਤੱਕ ਉਹਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ।

ਧਾਰਨਾ - ਸਾਰਾ ਨਗਰ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਜਾਵੇ,

ਸਤਿਨਾਮੁ ਬੋਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਕਬੀਰ ਸੁਈ ਮੁਖੁ ਧੰਨਿ ਹੈ ਜਾ ਮੁਖਿ ਕਹੀਐ ਰਾਮੁ ॥

ਦੇਹੀ ਕਿਸ ਕੀ ਬਾਪੁਰੀ ਪਵਿੱਤੁ ਹੋਇਗੇ ਗ੍ਰਾਮੁ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੭੦

ਕਹਿੰਦੇ ਦੇਹੀ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਛੱਡੋ, ਜਿਸ ਥਾਂ, ਜਿਸ ਪਿੰਡ ਵਿਚ, ਜਿਸ ਏਰੀਏ 'ਚ ਬੈਠ ਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਵੀ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਮੈਂ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ (ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ) ਦੇ ਨਾਲ ਸੀਗਾ। ਇਕ ਪਿੰਡ ਆਉਂਦੇ ਮਲੇਰਕੋਟਲੇ ਦੇ ਨੇੜੇ, ਉਹਦਾ ਨਾਉਂ ਹੈ ਚੌਂਦਾ ਮੰਨਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਥੇ ਇਕ ਜੈਲਦਾਰ ਸੀ, ਐਸੀ ਉਹਦੀ ਕੋਈ ਕਰਨੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਘਰ ਸਾਰਾ ਹੀ ਭੂਤਾਂ, ਪ੍ਰੇਤਾਂ ਨੇ ਘੇਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਓਲਾਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦੀ, ਤਿੰਨ ਵਿਆਹ ਕਰਾਏ ਉਸ ਨੇ ਲੇਕਿਨ ਕਿਸੇ ਦੇ ਬੱਚਾ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਿਹੜੀ ਉਹਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਮੁਸ਼ਕਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜਿਸ ਵਕਤ ਉਸ ਰੂਹ ਨੇ ਆਉਣਾ, ਉਸ

ਬੰਦੇ ਨੇ ਦੌਣ ਵਿਚ ਗਰਦਨ ਫਸਾ ਲੈਣੀ। ਚੀਕਾਂ ਮਾਰਨੀਆਂ, ਉਹ ਦੌਣ 'ਚ ਗਰਦਨ ਫਸਾ ਕੇ ਉਹਦੀ ਗਰਦਨ ਤੋੜਦਾ ਸੀ। ਬੜੇ ਇਲਾਜ ਕਰਾਏ, ਬੜੇ ਮੰਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਆਏ, ਬੜੇ ਸਿਆਣੇ ਬੁਲਾਏ, ਘਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਚੌਕਟੇ, ਛੱਤ ਦੀਆਂ ਕੜੀਆਂ, ਹਰ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਜੰਤਰ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਪਰ ਉਹ ਛੁਟ ਨਾ ਸਕੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਕੋਲ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਆਇਆ, ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਮੈਂ ਬੜੇ ਸੰਕਟ 'ਚ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹਾਂ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ ਮੈਨੂੰ ਛੁਡਾਓ। ਜਦੋਂ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਪਿਆਰਿਆ! ਇਹ ਤਾਂ ਕੋਈ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਾ, ਅਖੰਡਪਾਠ ਹੋਏਗਾ ਤੇ ਉਹਦੇ ਕਰਕੇ ਜਿਹੜੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਬਦਰੂਹਾਂ ਨੇ ਛੱਡ ਜਾਣਗੀਆਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਰਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀਆਂ ਜਿੱਥੇ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਹੋਵੇ। ਅਸੀਂ ਨਾਲ ਗਏ, ਸਾਨੂੰ ਸਮਝਾ ਦਿਤਾ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿ ਦੇਖਿਓ, ਪੂਰੀ ਸੁੱਧੀ ਦੇ ਨਾਲ ਪਾਠ ਕਰਨੈ। ਬਿਰਤੀ ਟਿਕਾ ਕੇ ਕਰਨਾ, ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣੈ। ਗਲਤੀ ਨਾ ਕਰਨਾ, ਤੁਹਾਡਾ ਵਾਸਤਾ ਬਦਰੂਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੈ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਉਤੇ ਸੱਟ-ਫੇਟ ਹੋਈ ਫੇਰ ਨਾ ਸਾਨੂੰ ਕਹਿਣਾ। ਪੂਰੀ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨੀ ਹੈ। ਉਬਾਸੀ ਨਹੀਂ ਲੈਣੀ, ਕੋਈ ਉੱਛ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਦੇਣੀ, ਮਾੜੀ ਹਵਾ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਦੇਣੀ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ ਸੁੱਧ ਕਰੋ, ਥੋੜ੍ਹਾ ਛਕੋ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ।

ਅਖੰਡਪਾਠ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਦੀਵਾਨ ਵਿਹੜੇ 'ਚ ਲਾਉਣੈ, ਵੈਸੇ ਤਾਂ ਥਾਉਂ ਬਹੁਤ ਸੀ, ਪਰ ਸੰਗਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਥਾਉਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਅੰਦਰ ਵੀ ਬੈਠ ਜਾਓ ਘਰ ਦੇ, ਕੋਠਿਆਂ 'ਤੇ ਵੀ ਚੜ੍ਹ ਜਾਓ। ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਣ ਇਕ ਕੰਮ ਕਰਿਓ, ਆਪਾਂ ਹੁਣ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਉਚਾਰਨੈ, ਉਹ ਐਨੀ ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਿਓ ਕਿ ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਜੂਹਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਵੀ ਸੁਣੇ। ਲਾਉਡ ਸਪੀਕਰ ਹੁੰਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ 'ਚ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਿਆ, ਕੀਰਤਨ ਐਨਾ ਉੱਚੀ ਕਰਾਇਆ ਆਪ ਨੇ, ਬਾਹਰਲਿਆਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਜੂਹਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸੁਣਦਾ ਸੀ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਲਓ ਆਹ ਪਿੰਡ ਦੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਏਗਾ ਭੂਤ-ਪ੍ਰੇਤ। ਜੇ ਨਾਮ ਦੀ ਧੁਨ ਸੁਣ ਜਾਵੇ ਜਮਦੂਤ ਵੀ ਨੱਠ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਰਦੇ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਇਕ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਬੰਗਾਲ ਦੀ ਬੀਬੀ ਸੀ ਜਿਸਨੂੰ ਅਨੰਦਮਈ ਮਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਉਹ ਬਨਾਰਸ ਦੇ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਸੇਠ ਦੇ ਘਰ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਬੱਚਾ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦਾ ਖੇਡਦਾ ਫਿਰਦੈ। ਉਹ ਜਦੋਂ ਬੱਚਾ ਆਉਂਦੈ ਮੁਸਕਰਾਉਣ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਹੱਸਣਾ, ਬੋਲਣਾ, ਦੇਖਣਾ, ਬਗੈਰ ਮਤਲਬ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਭੇਤ ਹੁੰਦੈ, ਸਿਆਣੇ ਬੰਦੇ ਉਹਦਾ ਭੇਤ ਕੱਢਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਸਾਧਾਰਣ

ਬੁੱਧੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਰਦਾ ਕਿ ਸੰਤ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਉਂ ਦੇਖ ਰਹੇ ਨੇ।

ਸੇਠ ਸਿਆਣਾ ਸੀ, ਗਲ 'ਚ ਪੱਲਾ ਪਾ ਕੇ ਖੜ੍ਹ ਗਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਾਤਾ ਜੀ! ਜਦੋਂ ਇਹ ਬੱਚਾ ਆਉਂਦੈ ਆਪ ਮੁਸਕਰਾਉਣ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਹੋ? ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਭੇਤ ਖੋਲ੍ਹੋ, ਤਾਂਕਿ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾ ਲੱਗੇ ਆਪ ਦੇ ਮੁਸਕਰਾਉਣ ਦਾ ਕਾਰਨ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪ੍ਰੇਮੀਓ! ਅੱਜ ਦੋ ਵਜੇ ਇਸ ਬੱਚੇ ਨੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਜਾਣੈ। ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਲੀਲਾ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹੁਣ ਤਾਂ ਦੇਖੋ ਇਸ ਘਰ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਨੇ, ਦੋ ਵਜੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਘਰ ਵਿਚ ਸੋਗ ਪੈ ਜਾਣੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੇਠ ਨੇ ਚਰਨ ਫੜ ਲਏ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਾਤਾ ਜੀ! ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ, ਇਕਲੌਤਾ ਪੁੱਤਰ ਹੈ, ਬੜਾ ਭਾਰਾ ਸਾਨੂੰ ਸਦਮਾ ਪਹੁੰਚਣੈ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੁੰਦੈ -

ਪ੍ਰਭ ਭਾਵੈ ਬਿਨੁ ਸਾਸ ਤੇ ਰਾਖੈ ॥

ਅੰਗ- ੨੨੭

ਇਹਦਾ ਕਾਲ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਮਾਤਾ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਕੋ ਹੀ ਸਾਧਨ ਹੈ, ਨਾਮ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਹੋਵੇ, ਜਿੱਥੇ 'ਨਾਮ' ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਹੋਏਗਾ, ਜਮਦੂਤਾਂ ਨੇ ਆਉਣਾ ਨਹੀਂ, ਆਪੇ ਬਚ ਜਾਏਗਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਰੇ ਮਹਾਤਮਾ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਵਗੈਰਾ ਕਰਕੇ ਕੋਠੀ ਦੇ ਉਤੇ ਵੀ ਬਹਿ ਜਾਓ, ਵਿਚ ਵੀ ਬਹਿ ਜਾਓ, ਬਾਗ ਵਿਚ ਵੀ ਬਹਿ ਜਾਓ ਤੇ ਇਸ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਪਾ ਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਓ। ਦੇਖਿਓ, ਮਨ ਦੀ ਇਕਾਗਰਤਾ ਰੱਖ ਕੇ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਸੁਰਤ ਕਿਤੇ ਫਿਰਦੀ ਹੈ, ਨਾਮ ਤੁਹਾਡੇ ਮੁਖ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲਦੈ। ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰੀ, ਮੀਟਿੰਗ ਕਰਕੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਉਸ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਵਿਚ ਪਾ ਲਿਆ, ਮਹਾਤਮਾ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਬੈਠ ਗਏ, ਪੰਜ ਸੱਤ, ਬਾਕੀ ਕੁਛ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਬਾਹਰ ਬੈਠ ਗਏ, ਕੁਛ ਛੱਤ ਉਪਰ ਬੈਠ ਗਏ, ਕੁਛ ਬਾਗ ਵਿਚ ਬੈਠ ਗਏ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਜਦੋਂ ਜਮਦੂਤ ਆਉਣਗੇ ਅਸੀਂ ਉੱਚੀ ਨਾਮ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਕਰਾਂਗੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਣਾ।

ਇਕ ਮਹਾਤਮਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਦੱਸੀ ਸੀ, ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਦੋ ਵਜੇ ਮੇਰੀ ਡਿਊਟੀ ਸੀ। ਮੇਰੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਤੇ ਗਈ, ਮੈਂ ਕੀ ਦੇਖਦਾਂ, ਇਕ ਕਿਤਾਬ ਹੈ ਹੱਥ ਵਿਚ ਤੇ ਅਜੀਬ ਕਿਸਮ ਦੇ ਬੰਦੇ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ ਤੇ ਉਹ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਆਹ ਪਿਆ ਹੈ ਬੱਚਾ ਉਹ। ਕਹਿੰਦੇ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਮੈਂ ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਹਰੇ ਰਾਮ-ਹਰੇ ਰਾਮ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਸਾਰੇ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਨਾਮ ਉਚਾਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਉਹ ਜਿਹੜੇ ਆਏ ਸੀ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਇਕ ਦਮ ਨਿਕਲ ਕੇ ਬਾਹਰ ਚਲੇ ਗਏ। ਦੋ ਘੰਟੇ ਨਾ ਅਸੀਂ ਨਾਮ ਉਚਾਰਨ ਤੋਂ ਹਟੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਜਗ੍ਹਾ ਛੱਡ ਗਏ। ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ

ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ -

ਜਹ ਸਾਧੂ ਗੋਬਿੰਦ ਭਜਨੁ ਕੀਰਤਨੁ ਨਾਨਕ ਨੀਤ ॥
ਣਾ ਹਉ ਣਾ ਤੂੰ ਣਹ ਛੁਟਹਿ ਨਿਕਟਿ ਨ ਜਾਈਅਹੁ ਦੁਤ ॥

ਅੰਗ- ੨੫੬

ਧਰਮਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਹੇ ਦੂਤੋ! ਜਿੱਥੇ ਸਾਧੂ ਬੈਠੇ ਹੋਣ, ਹਰੀ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ। ਉਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਾ। ਜੇ ਚਲੇ ਗਏ ਨਾ, ਮੈਂ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਬੰਨ੍ਹੇ ਜਾਵਾਂਗੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ।

ਨਾਮੁ ਸੁਣਤ ਜਮੁ ਦੂਰਹੁ ਭਾਗੈ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੫੦

ਫੇਰ ਕਿੱਡੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਹੋਈ। ਸੋ ਕਹਿੰਦੇ, 'ਦੇਹੀ ਕਿਸ ਕੀ ਬਾਪੁਰੀ ਪਵਿੱਤ੍ਰੁ ਹੋਇਗੇ ਗ੍ਰਾਮੁ ॥' ਦੇਹੀ ਤਾਂ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋਣੀ ਹੀ ਹੈ ਤੇ ਪਿੰਡ ਵੀ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਜਿੱਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਇਸ ਥਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋਣਾ ਹੀ ਹੈ, ਆਹ ਜਿਹੜੇ ਕੱਖ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਜਾਣੇ ਨੇ, ਜਿਹੜੇ ਸੁਣ ਰਹੇ ਨੇ, ਇਹ ਵੀ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਜਾਣੇ ਨੇ। ਜਗ੍ਹਾ ਵੀ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਿਆ ਜਾਵੇ, ਉਹ ਥਾਂ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਯੋਗ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਆ ਕੇ ਦੇਵਤੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਬਿਘਨ ਨੱਠ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਇਹ ਰਸਨਾ ਜੇ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜਪਦੀ ਤਾਂ ਭਾਈ ਬਿਘਨ ਲਗਦੇ ਨੇ -

ਕੋਟਿ ਬਿਘਨ ਤਿਸੁ ਲਾਗਤੇ ਜਿਸ ਨੋ ਵਿਸਰੈ ਨਾਉ ॥
ਨਾਨਕ ਅਨਦਿਨੁ ਬਿਲਪਤੇ ਜਿਉ ਸੁੰਵੈ ਘਰਿ ਕਾਉ ॥

ਅੰਗ- ੫੨੪

ਇਹਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਜੇ ਰਸਨਾ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਚੁਗਲੀਆਂ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਝੂਠ ਬੋਲਦੀ ਹੈ, ਫਿੱਕੇ ਬਚਨ ਬੋਲਦੀ ਹੈ ਫੇਰ ਤਾਂ ਦਰਗਾਹ ਦੀ ਦੇਣਦਾਰ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜ -

ਧਾਰਨਾ - ਨਿੰਦਾ ਭਲੀ ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਾਹੀ,
ਮਨਮੁਖ ਲੋਕੀ ਕਰਦੇ ਨੇ।
ਨਿੰਦਾ ਭਲੀ ਕਿਸੇ ਕੀ ਨਾਹੀ ਮਨਮੁਖ ਮੁਗਧ ਕਰੰਨਿ ॥
ਮੁਹ ਕਾਲੇ ਤਿਨ ਨਿੰਦਕਾ ਨਰਕੇ ਘੋਰਿ ਪਵੰਨਿ ॥

ਅੰਗ- ੭੫੫

ਮਨਮੁਖ ਦੇ ਨਾਲ ਉਪਾਧੀ ਲਾਈ ਹੈ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ, ਮੁਗਧ ਦੀ। ਮਹਾਂਮੂਰਖ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਨੇ ਉਹ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਐਨਾ ਨੀਵਾਂ ਹੁੰਦੇ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਸਫਾਈ ਦਾ ਕਰਮਚਾਰੀ ਮਲਮੂਤਰ ਚੁੱਕਣ ਵਾਲੇ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਉਹ ਤਾਂ ਝਾੜੂ ਤੇ ਟੋਕਰੀ ਨਾਲ ਚੁੱਕਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਇਹ ਬੇਗਾਨੇ ਦੋਸ਼ ਮੂੰਹ ਨਾਲ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ। ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ ਆਪਣੇ ਉਤੇ ਖਿੱਚ ਲੈਂਦੇ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਸੰਤ ਨਿੰਦਕ ਨੂੰ ਮਾੜਾ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਭਾਈ ਅਉਗਣ ਖਿੱਚ ਲਏਗਾ ਇਹ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਸੰਤਾਂ ਦੀ

ਨਿੰਦਿਆ ਤਾਂ ਛੱਡੋ।

ਸਾਧ ਕਾ ਨਿੰਦਕੁ ਕੈਸੇ ਤਰੈ ॥
ਸਰਪਰ ਜਾਨਹੁ ਨਰਕ ਹੀ ਪਰੈ ॥

ਅੰਗ- ੮੭੫

ਉਹਨੇ ਤਾਂ ਨਰਕ 'ਚ ਪੈਣਾ ਹੀ ਪੈਣਾ ਹੈ ਪਰ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਵੀ ਜਿਹੜੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਬੇਗਾਨੇ ਪਾਪ ਖਿੱਚ ਕੇ, ਬੇਗਾਨੇ ਅਉਗਣ ਖਿੱਚ ਕੇ ਆਪਣੇ ਉਤੇ ਲਿਆਉਣੇ ਨੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਤਾਂ ਮਹਾਂ ਮੂਰਖ ਬੰਦਾ ਹੀ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ। ਉਹਦਾ ਫਲ ਕੀ ਹੁੰਦੇ? 'ਮੁਹ ਕਾਲੇ ਤਿਨ ਨਿੰਦਕਾ ਨਰਕੇ ਘੋਰਿ ਪਵੰਨਿ ॥' ਜਿਹੜਾ ਸਭ ਤੋਂ ਸਖਤ ਨਰਕ ਹੈ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਉਹਦਾ ਵਾਸਾ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਜੇ ਜੁਬਾਨ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜਪਦੀ। ਉਹਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਫਿੱਕਾ ਬੋਲਦੀ ਹੈ, ਕੌੜਾ ਬੋਲਦੀ ਹੈ, ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਝੂਠ ਬੋਲਦੀ ਹੈ, ਚੁਗਲੀਆਂ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਵਿਸ਼ੇ-ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਹੁਕਮ ਹੈ -

ਰੇ ਜਿਹਬਾ ਕਰਉ ਸਤ ਖੰਡ ॥
ਜਾਮਿ ਨ ਉਚਰਸਿ ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੬੩

ਐ ਜੁਬਾਨ ਤੇਰਾ ਸੌ ਟੁਕੜਾ ਕਰ ਦੇਵਾਂ, ਜੇ ਤੂੰ ਗੋਬਿੰਦ ਦਾ ਨਾਮ, ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਉਚਰਦੀ ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਸੌ ਟੁਕੜਾ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਜੇ ਤੂੰ ਨਾਮ ਨਾ ਜਪੇਂਗੀ ਜਿਹਬਾ ਮੇਰੀਏ,
ਤਿਲੋ ਤਿਲ ਕੱਟੀ ਜਾਵੇਂਗੀ।

ਨੈਣ ਨ ਦੇਖਹਿ ਸਾਧ ਸਿ ਨੈਣ ਬਿਹਾਲਿਆ ॥ ਅੰਗ- ੧੩੬੨

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ! ਜੇ ਸਾਧੂਆਂ ਦੇ, ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੇ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਨੈਣਾਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਓ ਦੇਖਣਾ, ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਦੋਸ਼ੀ ਬਣਦੇ ਨੇ, ਮਾੜੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ, ਮਾੜੀ ਬਿਰਤੀ ਨਾਲ ਦੇਖ ਕੇ -

ਕਰਨ ਨ ਸੁਨਹੀ ਨਾਦੁ ਕਰਨ ਮੁੰਦਿ ਘਾਲਿਆ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੬੨

ਜੇ ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦੇ ਕੰਨ, ਕਹਿੰਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਓ, ਸਿੱਕਾ ਪਾ ਕੇ।

ਰਸਨਾ ਜਪੈ ਨ ਨਾਮੁ ਤਿਲੁ ਤਿਲੁ ਕਰਿ ਕਟੀਐ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੬੨

ਜੇ ਰਸਨਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜਪਦੀ, ਕਹਿੰਦੇ ਇਹਨੂੰ ਤਿਲ-ਤਿਲ ਕਰਕੇ ਕੱਟ ਦਿਓ।

ਹਰਿਹਾਰ ਜਬ ਬਿਸਰੈ ਗੋਬਿੰਦ ਰਾਇ ਦਿਨੋ ਦਿਨੁ ਘਟੀਐ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੬੨

ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਸਰ ਜਾਂਦੇ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿਸਰ ਜਾਂਦੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ ਘਟ ਜਾਂਦੇ। ਫੇਰ ਉਹਦਾ ਦਰਜਾ ਕਿੱਡਾ ਹੋ ਜਾਂਦੇ, ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਮਹਾਰਾਜ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ- ਵਿਸਟਾ ਕੇ ਕੀੜੇ ਜੀ,

ਸੋ ਪ੍ਰਭ ਚਿਤ ਨ ਆਵਈ।
 ਸੁੰਦਰ ਸੇਜ ਅਨੇਕ ਸੁਖ ਰਸ ਭੋਗਣ ਪੂਰੇ ॥
 ਗ੍ਰਿਹ ਸੋਇਨ ਚੰਦਨ ਸੁਗੰਧ ਲਾਇ ਮੋਤੀ ਹੀਰੇ ॥
 ਮਨ ਇਛੇ ਸੁਖ ਮਾਣਦਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹਿ ਵਿਸੁਰੇ ॥
 ਸੋ ਪ੍ਰਭ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵਈ ਵਿਸਟਾ ਕੇ ਕੀਰੇ ॥
 ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਨਾਮ ਨ ਸਾਂਤਿ ਹੋਇ ਕਿਤੁ ਬਿਧਿ ਮਨੁ ਧੀਰੇ ॥

ਅੰਗ - ੨੦੭

ਸੋ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਜੇ ਜੀਵਨ ਹੈ, ਕਿੱਡਾ ਹੀ ਅਮੀਰ ਜੀਵਨ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ - 'ਸੁੰਦਰ ਸੇਜ ਅਨੇਕ ਸੁਖ ਰਸ ਭੋਗਣ ਪੂਰੇ ॥' ਪਲੰਘ ਵੀਹ-ਵੀਹ, ਤੀਹ-ਤੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਦਾ ਥੱਲੇ ਹੈ ਉਹਦੇ, ਬਹੁਤ ਸਜਾਏ ਹੋਏ ਪਲੰਘ ਨੇ, ਸੁੱਖਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਗਿਣਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬੇਅੰਤ ਸੁਗੰਧੀਆਂ ਘਰ 'ਚੋਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਨੇ। 'ਮਨ ਇਛੇ ਸੁਖ ਮਾਣਦਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹਿ ਵਿਸੁਰੇ ॥' ਜੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸੁੱਖ ਆਵੇ, ਉਹ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਉਹਨੂੰ, ਪਰ ਜੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਉਹਦੇ ਕੋਲ 'ਸੋ ਪ੍ਰਭ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵਈ ਵਿਸਟਾ ਕੇ ਕੀਰੇ ॥' ਉਹਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿਸ਼ਟਾ ਦੇ ਕੀੜੇ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ - 'ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਨਾਮ ਨ ਸਾਂਤਿ ਹੋਇ ਕਿਤੁ ਬਿਧਿ ਮਨੁ ਧੀਰੇ ॥'

ਸੋ ਰਸਨਾ ਐਸਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜੇ ਜਪਦੀ, ਕਹਿੰਦੇ ਉਹਦਾ ਫਾਇਦਾ ਕੀ ਹੈ? ਉਹ ਮੂੰਹ ਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਵਾਧੂ ਮਾਸ ਹੈ। ਇਹੀ ਫਸਾ ਦਿੰਦੇ, ਨਿੰਦਿਆ ਕਰੇ ਫਸ ਗਏ, ਇਹੀ ਚਾਰ ਉਂਗਲ ਦੀ ਰਸਨਾ ਨਰਕਾਂ 'ਚ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਹੀ ਚਾਰ ਉਂਗਲ ਦੀ ਰਸਨਾ ਜੇ ਨਾਮ ਜਪੇ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਬਣਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ। ਮਹਾਂ ਪੂਜਣਯੋਗ ਬਣਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਚਿੱਤ ਹਰੀ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਲੱਗਿਆ,
 ਰਾਜਾ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ।

ਜੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾਮ ਉਹਦੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਹਾਲਤ ਜੋ ਮਹਾਰਾਜ ਦਸਦੇ ਨੇ ਕਿ -

ਬਸਤਾ ਤੂਟੀ ਝੁੰਪੜੀ ਚੀਰ ਸਭਿ ਛਿੰਨਾ ॥ ਅੰਗ- ੨੦੮

ਘਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਵਾਸਤੇ, ਟੁੱਟੀ ਹੋਈ ਝੁੰਪੜੀ ਹੈ, ਕੱਪੜੇ ਪਹਿਨਣ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ, ਪਾਟੇ ਹੋਏ ਕੱਪੜੇ ਪਹਿਨਦੇ।

ਜਾਤਿ ਨ ਪਤਿ ਨ ਆਦਰੋ ਉਦਿਆਨ ਭ੍ਰਮਿੰਨਾ ॥ ਅੰਗ- ੨੦੯

ਕੋਈ ਉੱਚੀ ਜਾਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕੋਈ ਉਹਦਾ ਆਦਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਕੋਈ ਪੱਤ ਨਹੀਂ ਗਿਣਦੇ ਉਹਦੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜੰਗਲਾਂ 'ਚ ਘੁੰਮਦਾ ਰਹਿੰਦੈ -

ਮਿਤ੍ਰ ਨ ਇਠ ਧਨ ਰੁਪਹੀਣ ਕਿਛੁ ਸਾਕੁ ਨ ਸਿੰਨਾ ॥

ਅੰਗ- ੨੧੦

ਨਾ ਕੋਈ ਮਿੱਤਰ ਹੈ ਨਾ ਕੋਈ ਸਾਕ ਉਹਨੂੰ ਪਸੰਦ

ਕਰਦੈ। ਜੇ ਉਹਦੇ ਚਿੱਤ 'ਚ ਨਾਮ ਵਸਿਆ ਹੋਇਐ ਤਾਂ-
 ਰਾਜਾ ਸਗਲੀ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਕਾ ਹਰਿ ਨਾਮਿ ਮਨੁ ਭਿੰਨਾ ॥
 ਤਿਸ ਕੀ ਧੂਤਿ ਮਨੁ ਉਧਰੈ ਪ੍ਰਭੁ ਹੋਇ ਸੁਪ੍ਰਸੰਨਾ ॥

ਅੰਗ- ੨੦੭

ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹਦੀ ਧੂੜੀ ਐਨੀ ਜਬਰਦਸਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਦੇ ਮਸਤਕ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗ ਗਈ, ਉਹਦਾ ਉਧਾਰ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੈ। ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਧੂੜੀ, ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ, ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ, ਜਿੱਥੇ ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ ਹੋਵੇ ਉਹ ਧੂੜੀ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਲੱਖਾਂ, ਸੈਂਕੜੇ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਵਿਘਨਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਧੂੜੀ ਦੀ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਕੀ ਹਰਿ ਧੂੜਿ ਦੇਹਿ
 ਹਮ ਪਾਪੀ ਭੀ ਗਤਿ ਪਾਂਹਿ ॥

ਅੰਗ- ੧੪੨੪

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਜੇ ਤੂੰ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਧੂੜੀ ਦੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਧੂੜੀ ਐਨੀ ਪਵਿੱਤਰ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਇਸ ਬਾਰੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਨੇ-

ਧਾਰਨਾ - ਤੀਰਥ ਵੀ ਲੋਚਦੇ, ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਧੂੜੀ ਤਾਂਈ।

ਗੰਗਾ ਜਮੁਨਾ ਗੋਦਾਵਰੀ ਸਰਸੁਤੀ
 ਤੇ ਕਰਹਿ ਉਦਮੁ ਧੂਰਿ ਸਾਧੂ ਕੀ ਤਾਈ ॥
 ਕਿਲਵਿਖ ਮੈਲੁ ਭਰੇ ਪਰੇ ਹਮਰੈ ਵਿਚਿ
 ਹਮਰੀ ਮੈਲੁ ਸਾਧੂ ਕੀ ਧੂਰਿ ਗਵਾਈ ॥

ਅੰਗ- ੧੨੬੩

ਇਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਿੱਥੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ? ਉਸੇ ਰਸਨਾ ਨਾਲ ਜੇ ਨਾਮ ਜਪਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇੱਡੀ ਪਦਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਜੇ ਬੰਦਗੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਸਭ ਕੁਛ ਪਦਵੀਆਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਵਿਸ਼ਟਾ ਦਾ ਕੀੜਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਉਸ ਰਸਨਾ ਦਾ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ, ਇਹਨੂੰ ਕੱਟ ਦਿਓ ਤਾਂ ਚੰਗੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਨਿੰਦਿਆ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰਸਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਾਰੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਹੱਥਾਂ ਦੀ, ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਵੱਡੀ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਜਿਹੜਾ ਬੰਦਾ ਹੈ ਉਹਦਾ ਜੀਵਨ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ।

ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਇਕ ਵਾਰੀ ਦਰਬਾਰ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਐ, ਗਰਮੀ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਹੈ ਤੇ ਚੌਰ ਬਰਦਾਰ ਦਾ ਨਾਂ ਸੀ ਜਾਲਮ ਸਿੰਘ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਤੋਂ ਅਚਾਨਕ ਨਿਕਲਿਆ 'ਜਲ'। ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਾਲਮ ਸਿੰਘ ਕਿਤੇ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਕੋਲ ਇਕ ਵੱਡਾ ਅਮੀਰ ਬੱਚਾ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਉਠਿਆ, ਜਾ ਕੇ ਬਰਤਨ ਲੈ ਕੇ ਗਿਆ, ਜਾ ਕੇ ਬੜਾ ਧੋ ਕੇ, ਸੁੱਧ ਕਰਕੇ ਹਥੇਲੀ 'ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਜਲ ਦਾ ਕੋਲ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ। ਗਿਲਾਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦੇ ਜਦ, ਛੰਨੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ। ਸੋ ਲਿਆ ਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਉਸ ਨੇ ਜਦੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਿਆ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਜਦੋਂ ਜਲ ਫੜਿਆ, ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਉਹਦੇ ਹੱਥਾਂ 'ਤੇ ਆਪ ਦੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਚਲੀ ਗਈ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਤੇਰੇ ਹੱਥ ਬੜੇ ਕੋਮਲ ਨੇ? ਤੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਨਹੀਂ ਮਹਾਰਾਜ! ਆਪ ਦੀ ਬਖਸ਼ੀ ਹੋਈ, ਅਮੀਰੀ ਐਨੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨੌਕਰ-ਚਾਕਰ ਬਹੁਤ ਨੇ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਚਲੋ ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਉਹ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਮੌਜ ਹੈ। ਪਰ ਸੰਗਤ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋ? ਦਰੀਆਂ ਵਿਛਾਈਆਂ ਨੇ ਕਦੇ? ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਧੂੜ ਕਦੇ ਉਤੇ ਪੈ ਗਈ ਹੋਵੇ ਜਿਹੜੀ ਲੱਖਾਂ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਪਵਿੱਤਰ ਕੰਮ ਕਰਿਆ ਕਦੇ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਨਹੀਂ ਮਹਾਰਾਜ! ਨੌਕਰਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦੇਈਏ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਗਰਮੀ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਕਦੇ ਪੱਖੇ ਝੱਲੇ ਹੋਣ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਨਹੀਂ ਮਹਾਰਾਜ।

ਜਲ ਛਕਾਇਆ ਹੋਵੇ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਨਹੀਂ।

ਜੋੜੇ ਸਾਂਭੇ ਹੋਣ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਨਹੀਂ ਮਹਾਰਾਜ।

ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਬਿਮਾਰ ਦੀ ਦਵਾਈ ਬੂਟੀ ਕਰੀ ਹੋਵੇ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਅੱਜ ਪਹਿਲਾ ਦਿਨ ਹੈ ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਚ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਪਾਣੀ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਕੰਮ ਕਰਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਨੌਕਰ-ਚਾਕਰ ਆਪ ਦੇ ਬਖਸ਼ੇ ਐਨੇ ਨੇ ਕਿ ਆਪੇ ਹੀ ਕੰਮ ਹੋਈ ਜਾਂਦੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਜਲ ਪਿੱਛੇ ਰੱਖ ਦਿਤਾ ਤੇ ਆਪ ਨੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਾ ਕਰਿਆ।

ਸੰਗਤ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸ਼ੰਕਾ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਕੀ ਗੱਲ ਹੋਈ ਹੈ? ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਪਾਣੀ ਮੰਗਾਇਐ ਤੇ ਪਾਣੀ ਪੀਤਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੈ?

ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੰਗਤ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕੋਲ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਿਆ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਹ ਜਲ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ, ਆਪ ਨੇ ਜਲ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਛਕਿਆ?

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪ੍ਰੇਮੀਓ! ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹੈ ਇਹਨੇ ਅੱਜ ਤੱਕ ਕਦੇ ਵੀ ਸੇਵਾ ਨੀਂ ਕਰੀ ਹੈ। ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਜਿਹੜੇ ਹੀਣੇ ਹੱਥ ਨੇ ਉਹ ਉਸ ਬੰਦੇ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਜਿਹਦੇ ਅੰਦਰ ਪਿਆਰ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਪਿਆਰ ਵਾਲਾ ਬੰਦਾ ਸੇਵਾ ਕਰਦੈ। ਜਿਹਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਨਾ ਹੋਵੇ ਉਹ ਬੰਦਾ ਖੁਦਗਰਜ਼ ਹੋਇਆ ਕਰਦੈ, ਉਹ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ ਕਰਦਾ, ਉਲਟਾ ਆਪਣੀ ਕਰਾਇਆ ਕਰਦੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਪਤਾ ਹੈ ਕੀ ਕਿਹੈ? ਸਾਰੇ ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਏ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਸਾਡੇ ਤਾਂ ਸਮਝ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ, ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ

ਆਪ ਹੀ ਦੱਸੋ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਬਚਨ ਪਿਆਰ ਤੋਂ ਹੀਣਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਕੀ ਹੈ? ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ -

ਧਾਰਨਾ - ਮਿਰਤਕ ਕਹੀਐ ਨਾਨਕਾ,
ਜਿਹ ਪ੍ਰੀਤ ਨਹੀਂ ਭਗਵੰਤ।

ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਕੁਲੀਨ ਚਤੁਰ ਮੁਖਿ ਛਿਆਨੀ ਧਨਵੰਤ ॥
ਮਿਰਤਕ ਕਹੀਅਹਿ ਨਾਨਕਾ ਜਿਹ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨਹੀ ਭਗਵੰਤ॥

ਅੰਗ - ੨੫੨

ਪੰਜ ਸਿਫਤਾਂ ਨੇ ਅਤਿ ਦੀਆਂ, ਜੇ ਇਹ ਸਿਫਤਾਂ ਇਕ ਬੰਦੇ ਦੇ ਵਿਚ ਹੋਣ, ਹੱਦ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੁੰਦਰ ਹੋਵੇ, ਚਤੁਰ ਹੋਵੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਆਉਣ ਨਾ ਦਿੰਦਾ ਹੋਵੇ, ਮੂੰਹ ਦਾ ਗਿਆਨੀ ਹੋਵੇ ਕਥਨੀ ਦਾ ਗਿਆਨੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਜੋਬਨ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਹੋਰ ਸਾਰੀਆਂ ਸਿਫਤਾਂ ਹੋਣ ਪਰ ਜੇ ਉਹਦੇ ਮਨ 'ਚ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਮਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਹ -

ਸੋ ਜੀਵਿਆ ਜਿਸੁ ਮਨਿ ਵਸਿਆ ਸੋਇ ॥

ਨਾਨਕ ਅਵਰੁ ਨ ਜੀਵੈ ਕੋਇ ॥

ਜੇ ਜੀਵੈ ਪਤਿ ਲਥੀ ਜਾਇ ॥

ਸਭੁ ਹਰਾਮੁ ਜੇਤਾ ਕਿਛੁ ਖਾਇ ॥

ਅੰਗ- ੧੪੨

ਕਹਿੰਦੇ, ਪਿਆਰਿਓ! ਉਹ ਬੰਦਾ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਅੰਦਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਾਲਾ ਸੇਵਾ ਕਰਦੈ ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਉਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਧਿਰਕਾਰ ਹੱਥਾਂ ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ,
ਬਾਝ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ।

ਵਿਣੁ ਸੇਵਾ ਧ੍ਰਿਗੁ ਹਥ ਪੈਰ ਹੋਰ ਨਿਹਫਲ ਕਰਣੀ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ-੨੨/੧੦

ਹੱਥ ਵੀ ਤੇ ਪੈਰ ਵੀ ਇਹ ਧਿਰਕਾਰਯੋਗ ਨੇ। ਜੇ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦੁਆਰੇ ਚੱਲ ਕੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ ਦੋਵੇਂ ਚੀਜ਼ਾਂ, ਸੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਜੋ ਸਰੀਰ ਹੈ ਇਕੱਲੇ-ਇਕੱਲੇ ਅੰਗ ਬਾਰੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਹੁਤ ਵਿਸਥਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਦੱਸਿਐ।

ਸੇਵਾ ਬਹੁਤ ਕਿਸਮ ਦੀ ਹੈ, ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਹੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਨੂੰ ਪਿਆ। ਕੋਈ ਤਨ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕਰਦੈ, ਕੋਈ ਧਨ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕਰਦੈ, ਕੋਈ ਆਪਣੀਆਂ ਸਵਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕਰਦੈ, ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਜਿਹੜਾ ਹੈ -

ਸੇਵਾ ਕਰਤ ਹੋਇ ਨਿਹਕਾਮੀ ॥

ਤਿਸ ਕਉ ਹੋਤ ਪਰਾਪਤਿ ਸੁਆਮੀ ॥

ਅੰਗ - ੨੮੬

ਕਿਸੇ ਬਦਲੇ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਜਿਹੜਾ ਸੇਵਾ ਕਰਦੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਸਕਦੈ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਤੇ ਉਹਦੀ ਅਵਸਥਾ ਕਿੰਨੀ ਉੱਚੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ -

ਹਰਿ ਕਾ ਸੇਵਕੁ ਸੇ ਹਰਿ ਜੇਹਾ ॥

ਭੇਦੁ ਨ ਜਾਣਹੁ ਮਾਣਸੁ ਦੇਹਾ ॥

ਜਿਉ ਜਲ ਤਰੰਗ ਉਠਹਿ ਬਹੁ ਭਾਤੀ

ਫਿਰਿ ਸਲਲੈ ਸਲਲ ਸਮਾਇਦਾ ॥

ਅੰਗ- ੧੦੭੬

ਇਥੇ ਵੀ ਮਾਣ ਤੇ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਵੀ ਮਾਣ ਮਿਲਦੈ-

ਧਾਰਨਾ - ਨਾਮ ਜਪੀਏ ਤਾਂ ਦੂਰ ਹੁੰਦੇ ਦੁਖੜੇ,

ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਮਾਣ ਪਾਈਏ।

ਨਾਮ ਜਪਣ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਦੁਖ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਆਰਥਕ ਦੁਖ, ਸਰੀਰਕ ਦੁਖ, ਭਾਈਚਾਰਕ ਦੁਖ, ਜਮਦੂਤਾਂ ਦਾ ਦੁਖ, ਹੋਰ ਵੀ ਸਾਰੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ -

ਗੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਪਾਏ ਮਾਨੁ ॥

ਅੰਗ- ੮੬੪

ਵਿਚਿ ਦੁਨੀਆ ਸੇਵ ਕਮਾਈਐ ॥

ਤਾ ਦਰਗਹ ਬੈਸਣੁ ਪਾਈਐ ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਬਾਹ ਲੁਭਾਈਐ ॥

ਅੰਗ- ੨੬

ਜੇ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹਦਾ ਜੀਵਨ ਕਿਸ ਕੰਮ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਹਦਾ ਜੀਵਨ। ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਆਇਆ, ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਨਾ ਆਇਆ। ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ -

ਦਾਨੁ ਪੁੰਨੁ ਨਹੀ ਸੰਤਨੁ ਸੇਵਾ ਕਿਤ ਹੀ ਕਾਜਿ ਨ ਆਇਆ ॥

ਅੰਗ- ੧੧੨

ਉਹਦੇ ਆਉਣ ਦਾ ਕੀ ਫਾਇਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਆਪਣੀ ਕਮਾਈ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਨਮਿੱਤ ਕੁਝ ਕੱਢਦਾ ਨਹੀਂ, ਪੁੰਨ ਦੇ ਕਰਮ, ਨੇਕ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਤੇ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ, ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਉਹ ਤਾਂ ਬਿਰਥਾ ਆਇਆ -

ਮਾਨੁਖੁ ਬਿਨੁ ਬੁਝੇ ਬਿਰਥਾ ਆਇਆ ॥

ਅਨਿਕ ਸਾਜ ਸੀਗਾਰ ਬਹੁ ਕਰਤਾ

ਜਿਉ ਮਿਰਤਕੁ ਓਢਾਇਆ ॥

ਅੰਗ- ੧੧੨

ਜਿਵੇਂ ਮੁਰਦੇ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਪਾ ਦੇਈਏ, ਆਹ ਹਾਲ ਹੁੰਦੇ, ਜਿਹਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ -

ਧਾਇ ਧਾਇ ਕ੍ਰਿਪਨ ਸੁਮੁ ਕੀਨੋ ਇਕੜ ਕਰੀ ਹੈ ਮਾਇਆ ॥

ਅੰਗ- ੧੧੨

ਦੌੜ-ਦੌੜ ਕੇ ਪੈਸੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਦੇ, ਦਿਨ-ਰਾਤ ਤੁਰਿਆ ਫਿਰਦੇ ਪੈਸੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਨੂੰ, ਬੈਂਕ ਦੇ ਵਿਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੋ ਗਏ। ਮੇਰਾ ਦੱਸ ਲੱਖ ਹੋ ਗਿਆ ਜੀ, ਵੀਹ ਲੱਖ ਹੋ ਗਿਆ, ਪੰਜਾਹ ਲੱਖ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਪਿਆਰਿਆ! -

ਦਾਨੁ ਪੁੰਨੁ ਨਹੀ ਸੰਤਨੁ ਸੇਵਾ ਕਿਤ ਹੀ ਕਾਜਿ ਨ ਆਇਆ ॥

ਅੰਗ- ੧੧੨

ਕੀ ਕਰੇਗਾ, ਇਥੇ ਹੀ ਛੱਡ ਜਾਏਗਾ। ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਓਹੀ ਜਾਣੈ ਜਿਹੜਾ-

ਦਮੜਾ ਤਿਸੀਕਾ ਜੋ ਖਰਚੈ ਅਰ ਖਾਇ ॥

ਦੇਵੈ ਦਿਲਾਵੈ ਰਜਾਵੈ ਖੁਦਾਇ ॥

ਹੋਤਾ ਨ ਰਾਖੈ ਅਕੇਲਾ ਨ ਖਾਇ ॥

ਤਹਕੀਕ ਦਿਲਦਾਨੀ ਵਹੀ ਭਿਸ਼ਤ ਜਾਇ ॥ ਨਸੀਹਤਨਾਮਾ

ਸੋ ਸੇਵਾ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਤੇ ਨਾਮ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਬਲ ਹੈ।

ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦੀ ਜੁਗਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਕ ਤਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ! ਆਹ ਸਾਰੇ ਜ਼ਰੀਏ ਦਿਤੇ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਤੂੰ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਲਾ ਲਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਹੁਕਮ ਹੈ ਕਿ -

ਸੋ ਸੇਵਕੁ ਜੋ ਲਾਇਆ ਸੇਵ ॥

ਤਿਨ ਹੀ ਪਾਏ ਨਿਰੰਜਨ ਦੇਵ ॥

ਅੰਗ- ੧੧੫੯

ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਆਦਮੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਲੋਂ ਇਸ਼ਾਰਾ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਓਧਰੋਂ ਇਸ਼ਾਰਾ ਹੁੰਦੇ, ਹਰੀ ਝੰਡੀ ਦਿਖਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਆਹ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸੇਵਾ ਕਰੇਗਾ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਬੇਅੰਤ ਦੁਨੀਆਂ ਹੈ, ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਸੇਵਾ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਮੋਹਾਲੀ ਦੀ ਟਰੱਕ ਯੂਨੀਅਨ ਹੈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਕੁਛ ਐਸੇ ਲੇਖ ਲਿਖ ਦਿਤੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਰਮ ਐਨੇ ਸਿੱਧੇ ਕਰ ਦਿਤੇ ਕਿ ਚਾਉ ਹੁੰਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦਾ, ਟਰੱਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ। ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਫਲ ਕਿੰਨਾ ਹੁੰਦੇ, ਅੱਧਾ ਤਪ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਪਹੁੰਚੀ ਜਾਂਦੇ। ਪੈਸੇ ਵਲ ਨਾ ਦੇਖਿਆ ਕਰੋ, ਪੈਸੇ ਆਦਮੀ ਬੇਅੰਤ ਕਮਾਉਂਦੇ, ਬੇਅੰਤ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਇਕ ਵਿਘਨ ਪੈ ਜਾਵੇ, ਬੇਅੰਤ ਪੈਸਾ ਲਗ ਜਾਂਦੇ, ਪਰ ਸੇਵਾ ਦਾ ਅਨੰਦ ਕਿੰਨਾ ਹੈ, ਕਿੰਨਾ ਸੁਖ ਹੈ। ਇਥੇ ਵੀ ਮਾਣ, ਸੰਗਤਾਂ 'ਚ ਵੀ ਮਾਣ ਤੇ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਵੀ ਜਾ ਕੇ ਭਲਾ। ਅਗਾਂਹਾਂ ਕੀ ਹੋਏਗਾ ਕਹਿੰਦੇ - **ਵਿਚਿ ਦੁਨੀਆ ਸੇਵ ਕਮਾਈਐ ॥ ਤਾ ਦਰਗਹ ਬੈਸਣੁ ਪਾਈਐ ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਬਾਹ ਲੁਭਾਈਐ ॥** ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਵਿਚ ਰੇ-ਰੇ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਕੋਈ।

ਰੇ ਰੇ ਦਰਗਹ ਕਹੈ ਨ ਕੋਊ ॥

ਆਉ ਬੈਠ ਆਦਰ ਸੁਭ ਦੋਊ ॥

ਅੰਗ- ੨੫੨

ਕਿਉਂ ਕਰਨਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਪੁੰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਿੰਮੇ ਹੋ ਗਿਆ, ਸੋ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਸਤਿਸੰਗ 'ਤੇ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿੰਨੇ ਕਦਮ ਜਾਣੈ, ਓਨੇ ਅਸੂਮੇਧ ਯੱਗਾਂ ਦਾ ਫਲ ਮਿਲਣੈ। ਸੰਗਤ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਸਵਾਰੀ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਫਲ ਮਿਲ ਰਿਹੈ ਸਵਾਰੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ। ਉਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ, ਫੇਰ ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ ਸੁਣਨੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਾ ਕੇ, ਜਦੋਂ ਮਨ ਚਿੱਤ ਲਾ ਕੇ ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ ਸੁਣਨਗੇ, ਬੇਅੰਤ ਫਲ ਮਿਲਦੈ -

ਕਈ ਕੋਟਿਕ ਜਗ ਫਲਾ ਸੁਣਿ ਗਾਵਨਹਾਰੇ ਰਾਮ ॥

ਅੰਗ- ੫੪੬

ਉਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਫੇਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਵਟਾ ਲੈਂਦੇ ਨੇ। ਨਤੀਜਾ ਕੀ ਹੋਇਆ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਵਿਘਨ ਖਿੱਚ ਲਏ ਸਾਰੇ, ਕਰੋੜਾਂ ਵਿਘਨ ਜਿਹੜੇ ਸੀ, ਟਰੱਕ 'ਚ ਟਰੱਕ ਲੱਗਿਆ, ਕਿਸੇ ਦਾ ਐਕਸੀਡੈਂਟ, ਕਿਤੇ ਫਸ ਗਿਆ, ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਮਰ ਗਿਆ, ਕਿੰਨੀ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਨਿਗੂਾ ਹੋ ਗਈ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਹੜਾ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਨਾ ਕਰਦਾ -

ਦਾਤਿ ਪਿਆਰੀ ਵਿਸਰਿਆ ਦਾਤਾਰਾ ॥ ਅੰਗ- ੬੭੬

ਉਹ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚੋਂ ਖਾਰਜ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੈ। ਉਹ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ -

ਦਸ ਬਸਤੁ ਲੇ ਪਾਛੈ ਪਾਵੈ ॥

ਏਕ ਬਸਤੁ ਕਾਰਨਿ ਬਿਖੋਟਿ ਗਵਾਵੈ ॥

ਏਕ ਭੀ ਨ ਦੇਇ ਦਸ ਭੀ ਹਿਰਿ ਲੇਇ ॥

ਤਉ ਮੁੜਾ ਕਹੁ ਕਹਾ ਕਰੇਇ ॥ ਅੰਗ- ੨੬੮

ਸੋ ਸੇਵਾ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜੋ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਪਿਰਕਾਰਯੋਗ ਹੈ। ਹੱਥ ਪੈਰ ਵੀ ਉਹਦੇ, ਉਹਦਾ ਜਿਹੜਾ ਪੈਸਾ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਪਿਰਕਾਰਯੋਗ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਸਵਾਰੀਆਂ ਪਵਿੱਤਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ ਜੋ ਸੰਗਤਾਂ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਸੋ ਇਸ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਉਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਮਿਹਰ ਹੈ, ਇਕ ਤਾਂ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਤੋਂ ਹਟ ਗਏ, ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਤੋਂ ਹਟ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਮਿਹਰ ਹੋਈ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਪਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਕ ਬੰਦਾ ਕਹਿੰਦੈ ਦੂਜੇ ਮੰਨ ਲੈਂਦੇ ਨੇ। ਫੇਰ ਸੇਵਾ ਦਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਹੈ, ਚਾਉ ਹੈ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਿ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਕਹੇ ਸਹੀ ਕੋਈ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਤਿਆਰ-ਬਰ-ਤਿਆਰ ਨੇ। ਸੋ ਇਹ ਜੀਵਨ ਹੋਇਆ ਕਰਦੈ ਜਿਹੜਾ ਆਦਰਸ਼ਕ ਜੀਵਨ ਹੁੰਦੈ। ਮਾਇਆ ਵੀ ਹੋਵੇ। ਬੇਅੰਤ ਦੁਨੀਆਂ ਹੈ, ਕਿੱਡੇ-ਕਿੱਡੇ ਅਦਾਰੇ ਚਲਦੇ ਨੇ, ਕਿੱਡੇ-ਕਿੱਡੇ ਸਕੂਲ ਚੱਲ ਰਹੇ ਨੇ, ਕਿੰਨੇ ਹਸਪਤਾਲ ਚੱਲ ਰਹੇ ਨੇ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ! ਜਿਹੜਾ ਬੰਦਾ ਨਾ ਸੇਵਾ ਕਰਦੈ, ਨਾ ਸੀਸ ਨਿਵਾਉਂਦੈ, ਨਾ ਨੇਤਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਗਤ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੈ, ਨਾ ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਾਣੀ ਸੁਣਦੈ, ਨਾ ਉਹ ਰਸਨਾ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਮ ਜਪਦੈ। ਨਾ ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਤੁਰ ਕੇ ਆਉਂਦੈ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ। ਨਾ ਉਹ ਸੇਵਾ ਕਰਦੈ ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਬੰਦਾ ਹੁੰਦੈ ਮਰਿਆ ਹੋਇਆ ਬੰਦਾ ਹੁੰਦੈ। ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਬਿਰਥਾ ਹੁੰਦੈ ਉਹ -

ਮਾਨੁਖੁ ਬਿਨੁ ਬੁਝੇ ਬਿਰਥਾ ਆਇਆ ॥ ਅੰਗ- ੭੧੨

ਉਹਨੇ ਆਪਣਾ ਜਨਮ ਗਵਾ ਲਿਆ -

ਰਤਨ ਜਨਮੁ ਖੋਇਓ ਪ੍ਰਭੁ ਬਿਸਰਿਓ

ਇਹੁ ਅਉਸਰੁ ਕਤ ਪਈਹੈ ॥ ਅੰਗ- ੫੨੪

ਦੁਬਾਰਾ ਹੱਥ ਵਿਚ ਆਉਣੈ ਇਹ ਸਮਾਂ? ਇਹ ਲੰਘ ਜਾਣੈ, ਫੇਰ ਪਛਤਾਵਾ ਰਹਿ ਜਾਣੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸੇਵਾ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਤੇ ਫਲ ਕਿੰਨਾ ਹੈ? ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਜਿਹੜੀ ਅ-ਲੱਭ ਹੋਵੇ,

ਸੇਵਾ ਕਰਨ 'ਤੇ ਸਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਐਸਾ ਫਰਮਾਨ ਆਉਂਦੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਜੇ ਤੈਂ ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਲੈਣੇ,
ਸੇਵਾ ਕਰ ਲੈ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ।

ਚਾਰਿ ਪਦਾਰਥ ਜੇ ਕੋ ਮਾਗੈ ॥

ਸਾਧ ਜਨਾ ਕੀ ਸੇਵਾ ਲਾਗੈ ॥

ਜੇ ਕੋ ਆਪੁਨਾ ਦੁਖੁ ਮਿਟਾਵੈ ॥

ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਰਿਦੈ ਸਦ ਗਾਵੈ ॥

ਅੰਗ- ੨੬੬

ਸੋ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ, ਬੜੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਨੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੇਵਾ ਕਰੀ ਵੱਡੀ ਤੋਂ ਵੱਡੀ, ਪੁੱਤਰ ਵੀ ਮਿਲ ਗਏ ਉਸ ਥਾਂ ਤੋਂ, ਹੋਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵੀ ਮਿਲ ਗਈਆਂ, ਜੋ ਵੀ ਮੰਗਦੇ ਉਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਭਾਈ ਆਦਮ ਬਰਾੜ 70 ਸਾਲ ਦਾ, ਸੇਵਾ ਕਰੀ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ, ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਯਾਚਨਾ ਕਰੀ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਭਾਈ ਆਦਮ! ਸਾਡਾ ਚਿੱਤ ਐਨਾ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਤੇਰੀ ਕਿਸਮਤ ਵਿਚ ਤਾਂ ਸੱਤ ਜਨਮ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੁੱਤਰ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ। ਪਰ ਤੇਰੀ ਸੇਵਾ 'ਤੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਪੁੱਤਰ ਤੇਰੇ ਘਰ ਭੇਜਦੇ ਹਾਂ, ਭਾਈ ਭਗਤੂ ਉਹਦਾ ਨਾਉਂ ਰੱਖੀਂ। ਕਲਾ ਵਾਲਾ ਹੋਏਗਾ। ਗੁਰੂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਪੁੱਤਰ ਉਸ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਬਣਾ ਦਿਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ?

ਸੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਰਦਾਨਿਆ! ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਹੈ, ਇਕ ਮਨਮੁਖ ਦਾ ਜੀਵਨ ਹੈ, ਇਕ ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਦਾ ਜੀਵਨ ਹੈ, ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਦਾ ਜੋ ਜੀਵਨ ਹੈ, ਉਹ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਹੈ, ਪ੍ਰਸੰਸਾਯੋਗ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਦੂਸਰਾ ਹੈ ਉਹ ਪਿਰਕਾਰਯੋਗ ਹੈ। ਉਸ ਬੰਦੇ ਦਾ ਤਾਂ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਆਉਣ ਦਾ ਹੀ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ। ਕੋਈ ਉਹਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਸੀਗਾ - 'ਮਾਨੁਖੁ ਬਿਨੁ ਬੁਝੇ ਬਿਰਥਾ ਆਇਆ ॥'-

ਜਿਨੀ ਐਸਾ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਨ ਚੇਤਿਓ

ਸੇ ਕਾਹੇ ਜਗਿ ਆਏ ਰਾਮ ਰਾਜੇ ॥

ਇਹੁ ਮਾਣਸ ਜਨਮੁ ਦੁਲੰਭੁ ਹੈ

ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਬਿਰਥਾ ਸਭੁ ਜਾਏ ॥

ਹੁਣਿ ਵਤੈ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਨ ਬੀਜਿਓ ਅਗੈ ਭੁਖਾ ਕਿਆ ਖਾਏ ॥

ਮਨਮੁਖਾ ਨੋ ਫਿਰਿ ਜਨਮੁ ਹੈ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਭਾਏ ॥

ਅੰਗ- ੪੫੦

ਸੋ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਜੋ ਗੁਰਮੁਖ ਦਾ ਜੀਵਨ ਹੈ, ਉਹ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੇ ਯੋਗ, ਧੰਨਤਾ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ, ਉਹਦਾ ਆਉਣਾ ਸਫਲ, ਉਹਦੀ ਮਾਂ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਉਹ ਧੰਨ ਹੈ।

ਜਿਹੜਾ ਸ਼ਰਾਬਾਂ ਕਬਾਬਾਂ 'ਚ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਬੰਦਾ, ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਉਲਾਂਭਾ ਉਹਦੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਜੇ ਤੈਂ ਭਗਤ ਪੁੱਤਰ ਨਾ ਸੀ ਜੰਮਣਾ,
ਵਿਧਵਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ।

ਜਿਹ ਕੁਲਿ ਪੂਤੁ ਨ ਗਿਆਨ ਬੀਚਾਰੀ ॥
 ਬਿਧਵਾ ਕਸ ਨ ਭਈ ਮਹਤਾਰੀ ॥ ੧ ॥
 ਜਿਹ ਨਰ ਰਾਮ ਭਗਤਿ ਨਹਿ ਸਾਧੀ ॥
 ਜਨਮਤ ਕਸ ਨ ਮੁਓ ਅਪਰਾਧੀ ॥

ਅੰਗ- ੩੨੮

ਮਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਉਲਾਂਭਾ ਦਿਤੇ ਕਿ ਤੂੰ ਭਗਤ ਪੁੱਤਰ ਨਹੀਂ ਪੈਦਾ ਕਰਿਆ, ਚੰਗਾ ਸੀ ਤੇਰਾ ਪਤੀ ਮਰ ਜਾਂਦਾ। ਪੁੱਤਰ ਤਾਂ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਨਾ। ਕਿੱਡਾ ਵੱਡਾ ਉਲਾਂਭਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਹੈ ਜੋ ਨਾਮ ਤੋਂ ਹੀਣੇ ਨੇ। ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਤੂੰ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਪਣਾ, ਤੂੰ ਜੰਮਦਾ ਹੀ ਮਰ ਜਾਂਦਾ। ਪਾਪ ਤਾਂ ਨਾ ਕਰਦਾ ਨਾ।

ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਬੜੇ ਵਿਸਥਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜੇ ਜਨਮ ਲੇਖੇ 'ਚ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਆਉਣ ਦਾ ਕੀ ਫਾਇਦਾ ਸੰਸਾਰ 'ਚ? ਇਸ ਮਾਨਸ ਦੇਹੀ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰ -

ਕਬੀਰ ਮਾਨਸ ਜਨਮੁ ਦੁਲੰਭੁ ਹੈ ਹੋਇ ਨ ਬਾਰੈ ਬਾਰ ॥
 ਜਿਉ ਬਨ ਫਲ ਪਾਕੇ ਭੁਇ ਗਿਰਹਿ ਬਹੁਰਿ ਨ ਲਾਗਹਿ ਡਾਰ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੬੬

ਇਹ ਦੇਹੀ ਤੈਨੂੰ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਮਿਲੀ ਹੈ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨੈ -

ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹੁਰੀਆ ॥
 ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ ॥
 ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੇ ਨ ਕਾਮ ॥
 ਮਿਲੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ॥

ਅੰਗ- ੧੨

ਇਹਦੀ ਕੀਮਤ ਨੂੰ ਸਮਝ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਦੇਵਤੇ ਵੀ ਲੋਚਦੇ ਨੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਮਨੁੱਖ ਬਣੀਏ, ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਕਰਮ, ਉਪਾਸਨਾ, ਗਿਆਨ, ਵਿਗਿਆਨ ਚਾਰੋਂ ਸਾਧਨ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੀਏ।

ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਤੇ ਭਗਤਿ ਕਮਾਈ ॥

ਤਬ ਇਹ ਮਾਨਸ ਦੇਹੀ ਪਾਈ ॥

ਅੰਗ- ੧੧੫੯

ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਤੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਸਤੇ ਦੇਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ -

ਇਸ ਦੇਹੀ ਕਉ ਸਿਮਰਹਿ ਦੇਵ ॥
 ਸੋ ਦੇਹੀ ਭਜੁ ਹਰਿ ਕੀ ਸੇਵ ॥ ੧ ॥
 ਭਜਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ਭੂਲਿ ਮਤ ਜਾਹੁ ॥
 ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਕਾ ਏਹੀ ਲਾਹੁ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਜਬ ਲਗੁ ਜਰਾ ਰੋਗੁ ਨਹੀ ਆਇਆ ॥
 ਜਬ ਲਗੁ ਕਾਲਿ ਗੁਸੀ ਨਹੀ ਕਾਇਆ ॥
 ਜਬ ਲਗੁ ਬਿਕਲ ਭਈ ਨਹੀ ਬਾਨੀ ॥
 ਭਜਿ ਲੇਹਿ ਰੇ ਮਨ ਸਾਰਿਗਪਾਨੀ ॥ ੨ ॥
 ਅਬ ਨ ਭਜਸਿ ਭਜਸਿ ਕਬ ਭਾਈ ॥
 ਆਵੈ ਅੰਤੁ ਨ ਭਜਿਆ ਜਾਈ ॥

ਅੰਗ- ੧੧੫੯

ਪਛਤਾਵਾ ਰਹਿ ਜਾਏਗਾ -

ਕਰਣੇ ਹੁਤੇ ਸੁ ਨਾ ਕੀਓ ਪਰਿਓ ਲੋਭ ਕੈ ਫੰਧ ॥

ਨਾਨਕ ਸਮਿਓ ਰਮਿ ਗਇਓ ਅਬ ਕਿਉ ਰੋਵਤ ਅੰਧ ॥

ਅੰਗ- ੧੪੨੮

ਸੋ ਆਪ ਨੇ ਇਥੇ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਮਹਾਂਯੋਗ ਕਹਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਹਦਾ ਫਲ ਐਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਜੁਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਕੋਈ ਤਪਸਿਆ ਕਰੇ, ਤ੍ਰੇਤੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਕਰੇ, ਦੁਆਪਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੌ ਸਾਲ ਕਰੇ, ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੇਵਲ ਦੋ ਘੜੀਆਂ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰੇ, 50 ਮਿੰਟ ਉਹ ਫਲ ਬਰਾਬਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਤੋਂ ਆਪਾਂ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਕਿੰਨਾ ਫਲ ਹੋ ਗਿਆ ਇਹਦਾ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ-

ਕਈ ਕੋਟਿਕ ਜਗ ਫਲਾ ਸੁਣਿ ਗਾਵਨਹਾਰੇ ਰਾਮ ॥

ਅੰਗ- ੫੪੬

ਸਤਿਸੰਗ ਸੁਣੋ, ਸੁਣ ਕੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵਸਾਓ, ਮਨ ਵਿਚ ਵਸਾ ਕੇ ਉਹ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੋ ਜਿਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਇਹ ਜੋ ਦਿਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਦਾਤਾਂ ਨੇ ਇਹ ਗੁਰੂ ਦੀਆਂ ਨੇ, ਟਰੱਕ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਿਤੇ ਨੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਲਾਓ ਖੁਸ਼ੀ-ਖੁਸ਼ੀ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏਗਾ ਹੋਰ ਦਾਤਾਂ ਦੇਵੇਗਾ।

ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਸਿੱਖ 'ਤੇ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਜਾਵੋਂ ਤਾਂ ਕਿਵੇਂ ਪਤਾ ਲਗਦੈ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਹੜੇ ਸਿੱਖ 'ਤੇ ਅਸੀਂ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਮਾਇਕ ਸਾਧਨ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂਕਿ ਇਹਦਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਸਹੀ ਚੱਲੀ ਜਾਵੇ ਪਰ ਜੇ ਉਹ ਮਾਇਕ ਸਾਧਨ ਪਾ ਕੇ ਮਾਇਆ 'ਚ ਫਸ ਜਾਵੇ, ਫੇਰ ਉਹ ਮਨਮੁਖ ਬਣ ਜਾਵੇ, ਉਹਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਜਿਹੜਾ ਕਿਸੇ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਨਾਲ ਫਸੇ, ਉਹਨੂੰ ਅਸੀਂ ਦੁੱਖ ਦੀ ਜੰਜੀਰ ਭੇਜ ਕੇ ਫੇਰ ਖਿੱਚ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ।

ਦੁਖ ਦਾਰੁ ਸੁਖੁ ਰੋਗੁ ਭਇਆ ਜਾ ਸੁਖੁ ਤਾਮਿ ਨ ਹੋਈ ॥

ਅੰਗ- ੪੬੯

ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਜੇ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਵੋਂ? ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਵਧਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਉਹਦਾ ਧਨ। ਬੱਚੇ ਲਾਇਕ ਹੋਣਗੇ, ਚੀਜ਼ਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਣਗੀਆਂ, ਸਰੀਰ ਉਹਦਾ ਤੰਦਰੁਸਤ ਰਹੇਗਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜੇ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਜਾਓ। ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਉਹਨੂੰ ਨਾਮ ਜਪਾਉਣ ਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂਕਿ ਉਹਦਾ ਜਨਮ ਮਰਨ ਕੱਟਿਆ ਜਾਏ।

ਸੋ ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਇਥੇ ਹੀ ਸਮਾਪਤ ਕਰਦਾਂ। ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ, ਗੁਰਸਤੋਤਰ ਵਿਚ ਬੋਲ ਕੇ ਆਪਣੀ ਰਸਨਾ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰੋ ਜੀ।

ਅਰਦਾਸ, ਹੁਕਮਨਾਮਾ

ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ,
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ।

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਫਰਵਰੀ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-24)

ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਫਰਵਰੀ ਅੰਕ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਉਹ ਸਮਾਂ 1922 ਤੋਂ 1932-33 ਸਾਲ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਸਮੇਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਲੁਧਿਆਣਾ, ਸੰਗਰੂਰ, ਪਟਿਆਲਾ, ਜਲੰਧਰ ਆਦਿ ਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਉਚ ਕੋਟੀ ਦੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਗੁਰਸਿੱਖ ਫੁਲਵਾੜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸ਼ੁਭ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ, ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਫੁਲਤ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਵਾਲੇ, ਕਹਿਣੀ ਤੇ ਕਥਨੀ ਦੇ ਸੁਮੇਲ ਵਾਲੇ ਦੁਨਿਆਵੀ ਲੋੜਾਂ ਤੋਂ ਅਚਾਰ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਜੀਉਣ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਬੋਲਬਾਲਾ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਮੇਰੀ ਸਰੀਰਕ ਆਯੂ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਸਕੂਲ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵਾਲੀ ਹੀ ਸੀ ਪਰ ਮੇਰੀ ਸ਼ਰਧਾ ਚੰਗੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਵਲ ਬਹੁਤ ਹੀ ਭਰਪੂਰ ਸੀ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਿਚੋਂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਰੰਗਵਾਲ ਵਾਲੇ ਕਹਿਣੀ ਤੇ ਕਥਨੀ ਦੇ ਸੂਰੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਅੰਦਰੋਂ-ਬਾਹਰੋਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਲਬਾ-ਲਬ ਗੜ੍ਹਦ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਆਪ ਹਰ ਵਕਤ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਰਾਹੀਂ ਜਾਪ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਵਾਰੀ ਜਦੋਂ ਮੇਰੀ ਸਰੀਰ ਦੀ ਆਯੂ ਸਾਢੇ ਤੇਰ੍ਹਾਂ ਸਾਲ ਦੇ ਲੱਗਭੱਗ ਸੀ, ਨਾਰੰਗਵਾਲ ਜਾਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਮੈਂ ਸੁਤੰਤਰ ਤੌਰ ਤੇ ਕਿਤੇ ਘੁੰਮ ਫਿਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦਾ। ਬੱਚਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮਾਂ ਬਾਪ ਘੱਟ ਹੀ ਇਧਰ ਉਧਰ ਜਾਣ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਜਦੋਂ ਉਹ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਕੇ ਆਏ ਸਨ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਧਮੋਟ ਵਿਚ ਹੀ ਕੀਤੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਥਾ ਧਮੋਟ ਆਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰਪੁਰਬ ਦੇ ਜਲੂਸ ਵਿਚ ਭਾਗ ਲਿਆ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਵਾਜੇ ਦੇ ਦੋਏ ਕੁੰਡੇ ਪਰਨੇ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਗਲ ਵਿਚ ਪਾਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਹ ਚਲਦੇ-ਚਲਦੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਮਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਿਆਰ ਭਰਿਆ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਮੇਰੀ ਸਰੀਰਕ ਆਯੂ 9 ਤੇ 10 ਸਾਲ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਸੀ ਪਰ ਮੇਰੇ ਮਨ ਉਪਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਗਹਿਰਾ ਅਸਰ ਹੋਇਆ। ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲ ਖਿਚਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰੇ-ਪਿਆਰੇ ਲੱਗੇ, ਮਾਂ-ਬਾਪ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਪਿਆਰੇ। ਉਸ ਮੂੜ੍ਹ ਆਯੂ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇਸੇ ਖਿੱਚ ਨੂੰ, ਇਸੇ ਅਪਣੱਤ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਵੇਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ 'ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ' ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੰਗਰ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਸੁਣਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਰਹਿਤ ਬਹਿਤ ਵਿਚ ਪੂਰੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਲੰਗਰ ਛਕਣਗੇ। ਇਸ ਸੇਵਾ ਲਈ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਸ. ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੀ ਜੋ ਪਿੰਡ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੀਤ ਜਥੇਦਾਰ ਸਨ, ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ

ਨਾਲ ਲਗਦਾ ਹੀ ਇਕ 25 ਫੁੱਟ ਲੰਮਾ ਕਮਰਾ ਸੀ, ਉਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਿਆ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਲੰਘ ਦੇ ਨੇੜੇ ਸਫ ਤੇ ਬੈਠਣ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ। ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਮੀਚੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਮੈਂ ਜ਼ੋਰ-ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਸਹਿਜ ਨਾਲ ਹੀ ਝੁੰਮ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਸਭ ਕੁਛ ਭੁਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਥੇ ਬੈਠਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਗਿਆਤ ਸੀ ਕਿ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਝੁੰਮਣੀਆਂ ਲੈ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕ ਲਿਆ, ਹੱਥ ਤਕੜੇ ਕਰਕੇ ਚੁਲ੍ਹਾ ਪੜ੍ਹਿਆ ਅਤੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸ ਦਾ ਲੜਕਾ ਹੈ? ਦੱਸਣ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ, ਪਲੰਘ ਦੇ ਉਪਰ ਆਪਣੀ ਗੋਦੀ ਵਿਚ ਬਿਠਾਲ ਲਿਆ ਅਤੇ ਘੁੱਟ ਕੇ ਪਿਆਰ ਕੀਤਾ। ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਕਾਕਾ! ਤੂੰ ਐਨਾ ਕਿਉਂ ਝੁੰਮ ਰਿਹਾ ਸੀ? ਸਾਧਾਰਣ ਹੀ ਮੇਰੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਫੇਰ ਪਿਆਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਥੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਓ, ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਤੇ ਇਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਦੋਬਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਉਹੋ ਹੀ ਉਤਰ ਫੇਰ ਦਿਤਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੇਰੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਆਯੂ ਸਾਢੇ ਨੌਂ ਸਾਲ ਦੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਕਿਹੜਾ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦਾ ਸੀ? ਮੇਰੇ ਹੁਣ ਤਕ ਯਾਦ ਹੈ ਮੈਂ ਕਿਹਾ, “**ਮਨਿ ਬੈਰਾਗੁ ਭਇਆ ਦਰਸਨੁ ਦੇਖਣੇ ਕਾ ਚਾਉ**।” ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅੰਤਰਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਉਚੀ ਅਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਜਿਸਨੂੰ ਪੰਚਮ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਸੁਣ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਮੇਰਾ ਲੁੰ-ਲੁੰ ਕਿਸੇ ਅਕਹਿ ਰਸ ਵਿਚ ਮਗਨ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਜ ਕਿਹੜੇ ਵਜ ਰਹੇ ਸਨ? ਮੈਂ ਬਿਲਕੁਲ ਅਣਜਾਣ ਸੀ, ਹਰਮੋਨੀਅਮ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਕੋਈ ਸਾਜ ਸੁਣਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਦੇ-ਕਦੇ ਸਾਰੰਗੀ ਸੁਣੀਂਦੀ ਸੀ। ਦਸਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਾ ਤਾਂ ਹਰਮੋਨੀਅਮ ਸੀ, ਜਿਸਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਅਸੀਂ ਵਾਜਾ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਾਂ, ਨਾ ਹੀ ਸਾਰੰਗੀ ਸੀ ਪਰ ਸਾਰੰਗੀ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਧੀਆ ਕੋਈ ਮਿੱਠੇ ਸਾਜ ਸਨ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਗੱਲ ਕਰਕੇ ਦੱਸਣ ਵੇਲੇ ਵੀ ਸੁਣਾਈ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ, ਅਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਮੱਧਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਈ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕਿ ਸਿੰਘੋ! ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਨਹਦ ਸ਼ਬਦ ਆਖਦੇ ਹਨ ਇਹ ਓਹੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ, ਕੰਨਾਂ ਦੀ ਘੁੰ-ਘੁੰ ਤੇ ਚਿੱਪ-ਚਿੱਪ ਨੂੰ, ਕੁਣ-ਕੁਣ ਨੂੰ ਅਨਹਦ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਸਾਧਕ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਘੰਟੇ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣਦੀ ਹੈ ਫੇਰ ਲਗਾਤਾਰ ਸਿਤਾਰ ਦੀ ਮਿੱਠੀ ਧੁਨ ਸੁਣਦੀ ਹੈ। ਬੰਸਰੀ, ਵੀਣਾ ਦੀਆਂ ਮਿੱਠੀਆਂ ਧੁਨਾਂ ਅਵਸਥਾ ਭੇਦ ਨਾਲ ਸੁਣਾਈ ਦਿਆ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਅੰਦਰੋਂ ਅਗੰਮੀ

ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਤਾਰਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਾਜ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਇਕੱਠੀ ਹੋ ਕੇ ਮਹਾਨ ਰਸ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਦੀ ਹੀ ਸੁਰਤ ਟਿਕਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਜਿਹਾ ਅਗੰਮੀ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪਿਆਰੀਆਂ ਝੁੰਮਣੀਆਂ ਆਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਆਪ ਨੇ ਅੱਗੇ ਗੱਲ ਜਾਰੀ ਰਖਦਿਆਂ ਫੇਰ ਪੁਛਿਆ, “ਬੇਟਾ! ਤੈਨੂੰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਤੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਾ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸੰਗਤ ਤੇਰੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਬੈਠੀ ਹੈ?” ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਹਿਜ ਨਾਲ ਹੀ ਉਤਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਥੇ ਬੈਠਾ ਹਾਂ, ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦਾ ਤਾਂ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਹੀ ਕੀ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪ ਨੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅੰਤ੍ਰੀਵੀ ਖੇਡਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣੂੰ ਕਰਾਇਆ। ਉਹ ਸਮਾਂ ਜਦ ਮੈਂ ਹੁਣ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਬੜਾ ਅਫਸੋਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਉਸ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਿਮ੍ਰਤੀ ਵਿਚ ਸਾਂਭ ਨਾ ਸਕਿਆ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੇ ਨਾਲ, ਨੌਕਰੀ ਨਾਲ, ਗ੍ਰਹਿਸਥ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਮਨ ਦਾ, ਸੋਚ ਦਾ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਉਲਝਾਅ ਲਿਆ ਅਤੇ ਜੋ ਥੋੜ੍ਹੀ ਸੋਚ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦੀ ਅੰਦਰ ਬਚੀ, ਉਹ ਇਸ ਰੌਲੇ-ਰੱਪੇ ਵਿਚ ਗੁਆਚ ਗਈ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਕਿਉਂਕਿ ਬੜਾ ਨੇੜਤਾ ਦਾ ਸਮਾਂ ਮਿਲਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਹਿਰਦੇ ਤੱਟ ਉਪਰ ਉਕਰੀ ਪਈ ਸੀ ਅਤੇ ਅੰਦਰੋਂ ਮੇਰਾ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫੇਰ ਵੀ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਣ। ਸਰੀਰ ਦੀ ਉਮਰ 14 ਸਾਲ ਅੱਠ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਹੋ ਚੁਕੀ ਸੀ। ਨੌਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦੇ ਇਮਤਿਹਾਨ ਦੇ ਕੇ ਨਾਰੰਗਵਾਲ ਗਿਆ। ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਘਰ ਦੇ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਸਨ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਚ ਦੇਹਲੀ ਟੱਪ ਕੇ ਦਾਖਲ ਹੋਏ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਆਪ ਇਕ ਵੱਡੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਫੁੱਟ ਕੁ ਉਚੇ ਚੌਤਰੇ ਉਪਰ ਨੇਤਰ ਬੰਦ ਕੀਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਸਨ ਅਤੇ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੀਨ ਸਨ। ਅਸਾਡੇ ਆਉਣ ਤੇ ਆਪ ਨੇ ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹੇ ਅਤੇ ਧਮੋਟ ਦਾ ਨਾਮ ਸੁਣ ਕੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਜਲ ਪਾਣੀ ਛਕਾਇਆ ਅਤੇ ਫੇਰ ਮਕਾਨ ਦੇ ਉਪਰ ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸੀ, ਉਸ ਚੁਬਾਰੇ ਵਿਚ ਲੈ ਗਏ, ਉਹ ਵੀ ਖੁਲ੍ਹਾ-ਭੁਲ੍ਹਾ ਸੀ। ਉਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਆਪ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੀਰਤਨ ਕਰੋ, ਮੈਨੂੰ ਇਕੋ ਹੀ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਰਾਗ ਵਿਚ ਕੀਰਤਨ ਆਉਂਦਾ ਸੀ -

**ਠਾਕੁਰ ਤੁਮ ਸਰਣਾਈ ਆਇਆ॥
ਉਤਰਿ ਗਇਓ ਮੇਰੇ ਮਨ ਕਾ ਸੰਸਾ
ਜਬ ਤੇ ਦਰਸਨੁ ਪਾਇਆ॥ ਅੰਗ - 1218**

ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਰਾਗ ਦੀ ਧੁਨ ਉਪਰ ਗਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਤਬਲਾ ਲੈ ਕੇ ਐਨੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦਿਤੇ ਕਿ ਦੋ ਘੰਟੇ ਇਕੋ ਹੀ ਸ਼ਬਦ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸ਼ਾਮ ਕਲਿਆਣ ਦੀ ਧੁਨ ਉਪਰ ਸੀ। ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਉਪਰੰਤ ਆਪ ਨੇ ਮੇਰੇ ਵਲ ਦੇਖ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦਸਤਾਰ

ਸਜਾਇਆ ਕਰੋ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਮੇਰੇ ਤਰਬੂਜੀਆ ਰੰਗ ਦੀ ਦਸਤਾਰ ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਰਿਵਾਜ ਮੁਤਾਬਿਕ ਲੰਮਾ ਲੜ ਛੱਡ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੂਹਰਾ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾ ਜਿਹਾ ਬਣਾ ਕੇ ਸਿਰ ਉਪਰ ਟੰਗ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਗੁਰਮੁਖੀ ਦਸਤਾਰ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਉਸ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੰਮੇ ਲੜ ਨਹੀਂ ਛੱਡੇ ਜਾਂਦੇ, ਸਗੋਂ ਦੋਵੇਂ ਲੜ ਦਸਤਾਰ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਟੰਗ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸਕੂਲ ਦਾ ਤਾਂ ਇਹੀ ਰਿਵਾਜ ਹੈ। ਆਪ ਮੁਸਕਰਾ ਪਏ ਕਿਉਂਕਿ ਅਜੇ ਸਰੀਰਕ ਅਵਸਥਾ ਬਹੁਤ ਛੋਟੀ ਸੀ। ਅਸਾਨੂੰ ਪੁਛਿਆ, “ਤੁਸੀਂ ਕਿਥੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹੋ?” ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੰਤ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਿਆਲਪੁਰ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਰਾਏਪੁਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਿੰਡ ਮਹਿਮਾ ਸਿੰਘ ਵਾਲੇ ਪਾਸ ਦੀਵਾਨ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਨੇੜੇ ਹੀ ਮਨਸੂਰਾਂ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਜੋ ਜੋਧਾ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਨਾਨਕੇ ਸਨ। ਅਸੀਂ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਸੰਤ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਦੀਵਾਨ ਸੁਣਿਆ ਅਤੇ ਫੇਰ ਵਾਪਸ ਧਮੋਟ ਆ ਗਏ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਪਿਆਰ ਅਛੋਪਲੇ ਹੀ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਸਮਾਇਆ ਰਿਹਾ।

ਬੀਬੀ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ, ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ, ਦਾਉਦਪੁਰ ਤੋਂ ਇਕ ਪੂਰਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਕਰਮਯੋਗੀ, ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਿਅਕਤੀ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਸੰਤ ਭਾਈ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਲੜਕੀ ਸੀ। ਆਪ ਦਾਉਦਪੁਰ ਖੰਨੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਆਪ ਜੀ ਇਕ ਵਾਰੀ ਧਮੋਟ ਆਏ ਉਸ ਸਮੇਂ ਮੇਰੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿਚੋਂ ਲਗਦੀ ਭੈਣ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਜੀ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਸੀ। ਬੇਬੇ ਜੀ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਵੀਰ ਜੀ! ਅਸਾਡੇ ਘਰ ਸਹਿਜ ਪਾਠ ਵਾਸਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਭਾਈ ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਏ ਹੋਏ ਹਨ ਅਸਾਡੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪ ਜੀ ਤੋਂ ਪਾਠ ਸਰਵਣ ਕਰੀਏ। ਕੁਝ ਦਿਨ ਲਈ ਆਪ ਜੀ ਠਹਿਰ ਜਾਵੋ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ੁਭ ਅਵਸਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੰਨ ਲਿਆ। ਭਾਈ ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਆਪ ਨੇ ਪਾਠ ਕੀਤਾ। ਅਸਾਡੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਗੱਲ 1910 ਦੇ ਏੜਗੋੜ ਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਭੋਗ ਪੈ ਗਿਆ ਤਾਂ ਦਾਉਦਪੁਰ ਵਾਲੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੀਬੀ! ਤੂੰ ਅਸਾਡੀ ਬੜੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਅੱਠ ਸਾਲ ਨੂੰ ਇਕ ਪੁਤਰ ਆਵੇਗਾ ਜੋ ਸਾਧੂ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਘਰ ਇਕ ਪੁਤਰੀ ਨੇ ਜਨਮ ਲੈਣਾ ਹੈ। ਉਹ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੁਣੇ ਹੀ ਸੌਂਪਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਤੁਹਾਡੀ ਤਨੋ-ਮਨੋ ਹੋ ਕੇ ਸੇਵਾ ਵੀ ਕਰੇਗੀ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਿਆਰ ਵੀ ਕਰੇਗੀ। ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਬੱਚੇ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ। ਉਸ ਦਾ ਸੰਜੋਗ ਧੁਰ ਦਰਗਾਹ ਤੋਂ ਹੋਇਆ-ਹੋਇਆ ਹੀ ਹੈ। ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਅਸਾਡੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਬਦਲਾ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਲੜਕੀ ਰਾਹੀਂ ਤੁਹਾਡੀ ਉਮਰ ਭਰ ਸੇਵਾ ਕਰਾ ਕੇ ਚੁਕਾਵਾਂਗੇ। ਇਹ ਭਵਿੱਖ ਵਾਕ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੂਰੇ ਹੋਏ। ਸਮਾਂ ਆਉਣ ਤੇ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਹੋ ਰਿਹਾ। ਬੀਬੀ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ

ਦਾ ਪੇਕਿਆਂ ਦਾ ਨਾਮ ਉਦਮ ਕੌਰ ਸੀ, ਉਹ ਸਚਮੁੱਚ ਹੀ ਉਦਮ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਸੀ। ਸਹੁਰੇ ਘਰ ਨਾਮ ਬਦਲ ਕੇ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਰੱਖ ਦਿਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਕਹੇ ਹੋਏ ਬਚਨਾਂ ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦਿਤਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਬਚਨ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਯਾਦ ਰਹੇ ਹਨ। ਬਾਪੂ ਜੀ ਦਾ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਅਤੁੱਟ ਪਿਆਰ ਸੀ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਬਾਪੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸੰਤ ਭਾਈ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾਉਦਪੁਰੀ ਕਹਿ ਕੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਬਾਪੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸਾਰੀਆਂ ਰਿੱਧੀਆਂ ਸਿੱਧੀਆਂ ਨਾਮ ਬਲ ਕਰਕੇ ਕੁਦਰਤੀ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਨ।

ਇਕ ਘਟਨਾ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬਾਪੂ ਜੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਤਾਬੇ ਬੈਠੇ ਐਨੇ ਲੀਨ ਹੋਏ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਣ-ਕਣ ਵਿਚ ਨਾਮ ਐਨਰਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਐਨਾ ਵਜ਼ਨ ਘਟ ਗਿਆ ਅਤੇ Garvity (ਧਰਤੀ ਦੀ ਖਿੱਚ) ਐਨੀ ਮੱਧਮ ਪੈ ਗਈ ਕਿ ਉਹ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਉਪਰ ਉਠਦੇ-ਉਠਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਛੱਤ ਨੂੰ ਲੱਗ ਗਏ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਆਪ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਚੌਰ ਸੀ ਜੋ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਪਰ ਤੋਂ ਫੇਰ ਸਹਿਜੇ-ਸਹਿਜੇ ਹੇਠਾਂ ਉਤਰੇ ਅਤੇ ਫੇਰ ਦੁਬਾਰਾ ਸਹਿਜੇ-ਸਹਿਜੇ ਉਪਰ ਉਠ ਕੇ ਛੱਤ ਨਾਲ ਲਗ ਗਏ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਲਗਦੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆ ਕੇ ਉਵੇਂ ਹੀ ਹੇਠਾਂ ਉਤਰੇ ਅਤੇ ਡੰਡਉਤ ਬੰਦਨਾ ਵਿਚ ਪੈ ਗਏ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੌਤਕ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਅਜੀਬ ਕਿਸਮ ਦੀ ਰੂਹਾਨੀ ਝਰਨਾਹਟ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰਤਾ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਲੈ ਗਈ। ਬਾਪੂ ਜੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ flash (ਗੌਲੇ) ਨਿਕਲ ਕੇ ਸਾਰੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਫੈਲ ਗਏ। ਕੀਰਤਨ ਹੋਣੋਂ ਰੁਕ ਗਿਆ, ਬੱਚੇ ਤੋਂ ਬੁੱਢੇ ਤਕ ਦੀ ਸਹਿਜ ਸਮਾਧ ਲੱਗ ਗਈ, ਸਮਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਥੇ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਪਤਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਲੱਗਿਆ ਜਦੋਂ ਉਥੇ ਬੈਠੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਛੇ ਘੰਟੇ ਬੀਤ ਗਏ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਾਪੂ ਜੀ ਸਹਿਜੇ-ਸਹਿਜੇ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਰਨ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਛੂਹ ਨਹੀਂ ਰਹੇ ਸਨ। ਨਾਮ ਐਨਰਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਐਨੀ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਇਕਾਗਰ ਚਿੱਤ ਹੋ ਕੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਪਿੱਠ ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖ ਦਿੰਦੇ ਤਾਂ ਉਹ ਧਰਤੀ ਤੇ ਲਿਟਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਾਚੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਬੇਟਾ! ਤੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਨਾਮ ਚਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈਂ ਪਰ ਮੈਂ ਉਸ ਨਾਮ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਰੀ ਹਾਂ। ਬਾਪੂ ਜੀ ਨੇ ਸਹਿਜ ਨਾਲ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਪਿੱਠ ਉਪਰ ਹੱਥ ਰੱਖ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚਾਚੀ ਸੁਣ! ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਨਾਮ ਦੀ ਧੁਨਕਾਰ ਕਿਵੇਂ ਗੂੰਜ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਛੂਹਣਾ ਕੀ ਸੀ ਇਕ ਦਮ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਕਰੰਟ ਵਾਂਗੂ ਇਹ ਨਾਮ ਰਸ ਉਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਗਿਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਇਹ ਰਸ ਸਾਂਭਿਆ ਨਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਚੁਬਾਰੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਲਿਟਦੀ ਰਹੀ। ਬਾਪੂ ਜੀ ਨੇ ਦੂਜੀ ਵਾਰੀ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਸ਼ਾਂਤ ਕੀਤਾ, ਉਹ ਅੱਖਾਂ ਮੀਚ ਕੇ ਬੈਠ ਗਈ। ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ

ਬਾਪੂ ਜੀ ਖੇਤਾਂ ਵਲ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਾਈਆਂ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਬਾਈ! ਉਪਰ ਬੇਬੇ ਗਈ ਸੀ, ਉਹ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਆਈ, ਕਿਤੇ ਭੇਜ ਦਿਤੀ? ਤਾਂ ਬਾਪੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਮਾਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਚਲੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੜੌਲੀ ਚੁਬਾਰੇ ਵਿਚ ਚੌਂਕੜਾ ਮਾਰ ਕੇ ਬੈਠੀ ਹੈ, ਉਹ ਕਲ੍ਹ ਨੂੰ ਐਸੇ ਵੇਲੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਵਾਪਸ ਆਵੇਗੀ, ਫਿਰ ਤੁਹਾਡਾ ਕੋਈ ਕੰਮ ਕਾਰ ਕਰੇਗੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਤਾਈਂ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਛੇੜਿਓ ਨਾ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਪ੍ਰਾਣ ਪੰਖੇਰੂ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਕੇ ਉਡ ਵੀ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵਾਂਗੇ।

ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਾਚੀ ਨੇ 10 ਵਜੇ ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹੇ। ਇਉਂ ਲਗਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਨਸ਼ਾ ਉਸ ਦੇ ਨੇਤਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਡੁਲ੍ਹ-ਡੁਲ੍ਹ ਪੈਂਦਾ ਹੋਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਝਾਕਣੀ ਵਿਚ ਕਹਿਰਾਂ ਦੀ ਖਿੱਚ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਵਡੇਰੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਨਾਮ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ magnetic (ਚਮਕ ਪੱਥਰ) ਪ੍ਰਵਾਹ ਚਲ ਪਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾ ਵਰਸਿਆ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ Megnetic (ਚਮਕ ਪੱਥਰੀ) ਦੀ ਖਿੱਚ ਐਨੀ ਪ੍ਰਬਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੀ ਵੇਖ ਲਵੇ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਥਰ-ਥਰਾਹਟ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਉਹ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਰੋਮ-ਰੋਮ ਵਿਚੋਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀਆਂ ਧੁਨੀਆਂ ਚਲ ਪਿਆ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਬਾਪੂ ਜੀ ਦਾਉਦਪੁਰ ਛੱਡ ਕੇ ਲਾਇਲਪੁਰ ਦੇ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ। ਚੱਕ ਦਾ ਨੰਬਰ ਸ਼ਾਇਦ 378 ਸੀ। ਉਥੇ ਆਪ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਖੇਤੀ-ਬਾੜੀ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਰੰਗਲੇ ਸੱਜਣ' ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਲਈ ਚਾਰੇ ਦਾ ਭਰਾ ਸੀਸ ਉਪਰ ਰੱਖ ਕੇ ਲਿਆਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਉਹ ਸੀਸ ਤੋਂ ਉਚਾ ਰਿਹਾ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਸੀਸ ਨਾਲ ਛੂੰਹਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਕੌਤਕ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਲਈ ਪਿੰਡ ਦੇ ਲੋਕ ਮੁਖ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਉਪਰ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਸ਼ਾਹਦੀ ਭਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੰਤ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸੀਸ ਉਪਰ ਚਰੀ ਦਾ ਭਰਾ ਸੀਸ ਤੋਂ ਉਚਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਯਾਦ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਨੂੰ ਫਰੀਦਕੋਟ ਦੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵਗਾਰ ਦੇਣ ਲਈ ਫੜ ਲਿਆ। ਉਥੇ ਕਿਲ੍ਹਾ ਬਣ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜੋ ਚੂਨਾ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਟੋਕਰੀ ਸੀ ਉਹ ਆਪ ਦੇ ਸੀਸ ਤੋਂ ਇਕ ਹੱਥ ਭਰ ਉਚੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਉਥੋਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਐਨਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਨਵੇਂ ਬਣ ਰਹੇ ਨਗਰ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਫਰੀਦਕੋਟ ਰੱਖ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਹੋ ਗਿਆ।

ਆਵਨ ਆਏ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਮਹਿ ਬਿਨੁ ਬੁਝੇ ਪਸੁ ਢੇਰ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ।

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਫਰਵਰੀ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-43)

ਸੋ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਵਰਨ ਦਾ ਪੜਦਾ ਆਉਂਦੇ। ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਾਬਲ ਬਣਾਉਣਾ ਪੈਂਦੇ। ਵਿਖਸ਼ੇਪਤਾ ਹਟਦੀ ਹੈ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਦੇ ਨਾਲ ਤੇ ਆਵਰਨ ਹਟਦੇ ਗਿਆਨ ਦੇ ਨਾਲ। ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੇਰ ਵਿਗਿਆਨ ਆਉਂਦੇ। ਗਿਆਨ ਵਾਲੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਜਿਹਦੇ ਵਿਚ ਅਵਸਥਾ ਆਉਂਦੀ ਹੈ -

ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਆਗਿਆ ਆਤਮ ਹਿਤਾਵੈ ॥
ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ਸੋਊ ਕਹਾਵੈ ॥
ਤੈਸਾ ਹਰਖੁ ਤੈਸਾ ਉਸੁ ਸੋਗੁ ॥
ਸਦਾ ਅਨੰਦੁ ਤਹ ਨਹੀ ਬਿਓਗੁ ॥
ਤੈਸਾ ਸੁਵਰਨੁ ਤੈਸੀ ਉਸੁ ਮਾਟੀ ॥
ਤੈਸਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਤੈਸੀ ਬਿਖੁ ਖਾਟੀ ॥
ਤੈਸਾ ਮਾਨੁ ਤੈਸਾ ਅਭਿਮਾਨੁ ॥
ਤੈਸਾ ਰੰਗੁ ਤੈਸਾ ਰਾਜਾਨੁ ॥
ਜੋ ਵਰਤਾਏ ਸਾਈ ਜੁਗਤਿ ॥
ਨਾਨਕ ਓਹੁ ਪੁਰਖੁ ਕਹੀਐ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ॥

ਅੰਗ- ੨੭੫

ਉਹ ਅਵਸਥਾ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਗਿਆਨ ਦੇ ਮੰਡਲ ਦੀ। ਜਦੋਂ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ, ਜੀਵਨ 'ਚ ਪਲਟਾ ਆ ਜਾਣੈ। ਐਸਾ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੈ।

ਸੋ ਸਾਰੇ ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ ਨੀਵੀਆਂ ਪਾ ਲਈਆਂ ਕਿ ਗਿਆਨ? ਕਿ ਐਡੀ ਵੱਡੀ ਉੱਤਮ ਚੀਜ਼ ਇਹ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਕਰਾ ਦੇਈਏ? ਅਰੁ 15 ਸੈਕਿੰਟ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ। ਅਸ਼ਟਾਵਕਰ ਅੱਠ ਸਾਲ ਦਾ ਬੱਚਾ, ਸਰੀਰ 'ਚ ਅੱਠ ਵਲ ਪੈਂਦੇ ਨੇ, ਉਠਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਰਾਜਨ! ਘੋੜਾ ਮੰਗਾ। ਘੋੜਾ ਮੰਗਾ ਲਿਆ, ਮੰਗਾ ਕੇ ਪੈਰ ਰੱਖ ਲਿਆ ਰਕਾਬ ਵਿਚ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਠਹਿਰ? ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਦਖਸ਼ਣਾ ਦੇਹ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਹੁਕਮ ਕਰੋ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਗੁਰੂ ਜੋ ਦਖਸ਼ਣਾ ਮੰਗਦੇ, ਜਿਹੜਾ ਕੁਛ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਹੈਗਾ, ਉਹ ਸਭ ਕੁਛ ਮੈਨੂੰ ਦੇ-ਦੇ।

ਹੁਣ ਆਪਾਂ ਦੇਖੋ ਕਿ ਕੀ ਦੇਈਏ ਗੁਰੂ ਨੂੰ? ਗੁਰੂ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ, ਬੜੀ ਸੁਖਾਲੀ ਜੁਬਾਨ ਜਿਹੜੀ ਸਾਨੂੰ ਸਮਝ 'ਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ -

ਤਨੁ ਮਨੁ ਧਨੁ ਸਭੁ ਸਉਪਿ ਗੁਰ ਕਉ
ਹੁਕਮਿ ਮੰਨਿਐ ਪਾਈਐ ॥

ਅੰਗ- ੯੧੮

ਅਗਾਂਹਾਂ ਕੀ ਕਰੀਏ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਹੁਕਮ ਮੰਨੀਏ।

ਹੁਕਮ ਮੰਨ ਕੇ, ਫੇਰ 'ਪਾਈਐ।' ਆਹ ਐਨਾ ਕੁ ਹੈ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦਾ ਫਾਰਮੂਲਾ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਅਰਪਣ ਕਰ ਦੇ। ਫੇਰ ਤੂੰ ਹੁਕਮ ਦੇ ਵਿਚ ਚੱਲ। ਫੇਰ ਤੈਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਏਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹ ਲਓ-

ਧਾਰਨਾ - ਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਮਨਾ ਲਈਏ,
ਤਨੁ ਮਨੁ ਧਨੁ ਦੇ ਕੇ।

'ਤਨੁ ਮਨੁ ਧਨੁ ਸਭੁ ਸਉਪਿ ਗੁਰ ਕਉ' ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕਦੇ ਮਹਾਰਾਜ! ਤੇਰਾ ਸਾਡਾ ਸਾਥ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਸਕਦਾ। ਅਸੀਂ ਤਨ ਵੀ ਆਪਣਾ ਰੱਖਣੈ, ਮਨ ਵੀ ਰੱਖਣੈ, ਧਨ ਵੀ ਰੱਖਣੈ। ਕੁਛ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨਿਕਲਦੇ ਨੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਸਉੱਪ ਦਿਤਾ। ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਘਰ ਛੱਡ ਆਂਦਾ। ਅਸੀਂ ਡੇਰੇ 'ਚ ਰਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਰਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਸਾਡਾ ਤਨ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਕਹਿੰਦੇ ਅਗਾਂਹਾਂ ਮਨ? ਮਨ ਨਹੀਂ ਸੌਂਪ ਸਕਦਾ, ਤਨ ਵੀ ਨੀਂ ਸੌਂਪ ਸਕਦਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਮਨ ਨਹੀਂ ਸੌਂਪਿਆ, ਕੀ ਸੌਂਪਿਆ? ਚਲੇ ਧਨ ਆਦਮੀ ਨੇ ਸੌਂਪ ਦਿਤਾ, ਦੇ ਦਿਤਾ। ਤਨ ਵੀ ਦੇ ਦਿਤਾ, ਮਨ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ। ਮਨ ਦੇ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਫੇਰ ਬਣ ਗਿਆ ਸਭ ਕੰਮ। ਜੇ ਮਨ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰੱਖ ਲਿਆ, ਇਹੀ ਤਾਂ ਪੁਆੜੇ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਹੈ ਸਾਰੀ-

ਮਮਾ ਮਨ ਸਿਉ ਕਾਜੁ ਹੈ ਮਨ ਸਾਧੇ ਸਿਧਿ ਹੋਇ ॥

ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਸਿਉ ਕਹੈ ਕਬੀਰਾ

ਮਨ ਸਾ ਮਿਲਿਆ ਨ ਕੋਇ ॥

ਅੰਗ- ੩੪੨

ਮਹਾਤਮਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਜਨਕ! ਗੁਰੂ ਦੱਛਣਾ ਦੇ। ਜੇ ਕੁਛ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਹੈ ਮੈਨੂੰ ਦੇ-ਦੇ। ਅਰਪ ਦੇ ਜੇ ਗਿਆਨ ਲੈਣੈ ਪੰਦਰਾਂ ਸੈਕਿੰਡ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ। ਘੋੜੇ ਤੋਂ ਚੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਤਾਂ ਦੇਰ ਲੱਗੂ, ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਤੈਨੂੰ ਗਿਆਨ ਹੋ ਜਾਊ, ਪਹਿਲਾਂ ਤੂੰ ਦੱਛਣਾ ਦੇ। ਦੇਹ, ਕੀ ਦਿੰਦੈ?

ਸੋਚਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ ਮੈਂ ਧਨ ਦਿੰਦਾ ਆਪ ਨੂੰ ਸਾਰਾ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਦੇਖ, ਰਾਜ ਦੀ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ 'ਤੇ ਤੇਰਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਧਨ ਤੂੰ ਸਾਨੂੰ ਦੇ ਦਿਤਾ। ਚੂਲੀ

ਛੱਡ। ਕਹਿੰਦੇ ਨਾ ਹੁਣ ਤੇਰੇ ਘੋੜੇ ਨੇ, ਨਾ ਕੋਈ ਪੈਸਾ ਟਕਾ ਹੈ, ਨਾ ਕੱਪੜੇ ਨੇ, ਨਾ ਗਹਿਣੇ ਨੇ। ਠੀਕ ਹੈ, ਸਮਝ ਗਿਆ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਹਾਂ ਸਮਝ ਗਿਆ।

ਚੱਲ ਅੱਗੇ ਦੇਹ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ ਮੈਂ ਤਨ ਵੀ ਦੇ ਦਿਤਾ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਤਨ ਨੂੰ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਆਹ ਜਿਹੜਾ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹਾਂ ਇਹ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੇ ਦਿਤਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਚੰਗਾ ਇਹ ਜੇ ਦੇ ਦਿਤਾ, ਇਹਨੂੰ ਚਾਹੇ ਮੈਂ ਹੁਣ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਡੋਬ ਦੇਵਾਂ, ਚਾਹੇ ਚੁੱਪ 'ਚ ਖੜ੍ਹਾ ਦੇਵਾਂ, ਚਾਹੇ ਅੱਗ 'ਚ ਬਿਠਾ ਦੇਵਾਂ, ਹੁਣ ਮੇਰਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਨਾ। ਤੇਰਾ ਤਾਂ ਤਨ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, ਹੁਣ ਮੇਰੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਮੈਂ ਜੀਆ ਕਰਾਂ ਇਸ ਤਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਾਂ। ਚਾਹੇ ਘਾਹ ਪੁਟਾਈ ਜਾਵਾਂ, ਚਾਹੇ ਮੈਂ ਕੁਛ ਕਰਾਂ, ਸਮਝ ਕੇ ਗੱਲ ਕਰੀਂ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਦੇ ਦਿਤਾ ਮਹਾਰਾਜ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਣ ਅੱਗੇ ਚੱਲ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਮਨ ਵੀ ਦੇ ਦਿਤਾ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਮਨ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਕਿਹੜੀ ਹੈ?

ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਤਾਂ ਅਜੇ ਬਹੁਤ ਕੁਛ ਬਚ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਸਭ ਕੁਛ ਦੇਹ। ਸਰਬੰਸ ਅਰਪਣ ਕਰ। ਤੂੰ ਤਾਂ ਬਚਾਈ ਬੈਠਾ ਹੈਂ ਅਜੇ।

ਖਿਆਲ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ 'ਚ ਮੈਂ ਸੁਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮਨ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਚੀਜ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਬੁੱਧੀ। ਬੁੱਧੀ ਨਿਰਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਗਲਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਹੀ ਕਰ ਰਿਹਾ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਬੁੱਧੀ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਭੇਟਾ ਕਰ ਦਿਤੀ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਣ ਅਗਾਂਹਾਂ ਕੀ ਰਹਿ ਗਿਆ ਤੇਰੇ ਕੋਲ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਚਿੱਤ ਰਹਿ ਗਿਆ।

ਚਿੱਤ ਹੈ ਨਾ ਤੇਰਾ, ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅੱਜ ਮੇਰਾ ਚਿੱਤ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ, ਅੱਜ ਮੇਰਾ ਚਿੱਤ ਬੜਾ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇਆ ਦੇਖ ਕੇ। ਇਹ ਵੀ ਦੇ ਦੇ। ਚਿੱਤ ਦਾ ਵੀ ਸੰਕਲਪ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਚੂਲੀ ਛੱਡ ਦਿਤੀ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਣ ਹੋਰ ਦੇਹ। ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਜਿਹੜੀ ਅਸਲੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਉਹ ਤਾਂ ਲਕੋਈ ਬੈਠਾ ਹੈਂ।

ਹੁਣ ਸਮਝ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਭ ਕੁਛ, ਕੱਪੜੇ ਲੀੜੇ, ਤਨ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਵੀ ਚਲੇ ਗਏ। ਸਭ ਕੁਛ ਦੇ ਦਿਤੇ ਤੇ ਮਨ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਰੇ

ਫੁਰਨੇ ਦੇ ਦਿਤੇ, ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਰਾ ਗਿਆਨ ਦੇ ਦਿਤਾ ਜਿੰਨਾਂ ਮੈਨੂੰ ਹੈ, ਜਿੰਨੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਨੇ ਜਿੰਨੇ ਸ਼ਾਸਤਰ ਸੁਣੇ ਨੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਤੁਹਾਡੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਭੇਟਾ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਚਿੱਤ ਵੀ ਮੈਂ ਦੇ ਦਿਤਾ ਤੇ ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਬਾਕੀ ਕੀ ਰਹਿ ਗਿਆ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਹੜਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈਂ ਨਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਬਾਕੀ ਕੀ ਰਹਿ ਗਿਆ? 'ਮੇਰਾ' ਤਾਂ ਰਹਿ ਗਿਆ ਨਾ ਤੇਰੇ ਕੋਲ। ਕੀਹਦੇ ਕੋਲ ਹੈ? ਜਿਹਨੂੰ ਮੇਰਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈਂ, ਉਹ ਕਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਹੈ?।

ਮਹਾਰਾਜ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ! ਗੁਰੂ ਦੇ ਅਰਪਣ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਪਰ ਅਸਲੀ ਚੀਜ਼ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰੱਖ ਲਈ।

ਧਾਰਨਾ - ਕਹਾਂ ਕੋਊ ਤਿਆਗੀ,
ਬਿਨ ਹਉਂ ਤਿਆਗੇ।

ਬਿਨੁ ਹਉ ਤਿਆਗਿ ਕਹਾ ਕੋਊ ਤਿਆਗੀ ॥ ਅੰਗ- ੧੧੪੦

ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਛੱਡਣੀ ਹੈ, ਜਿਹਨੇ ਤੈਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੋਂ ਅਲਾਹਿਦਾ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਉਹ ਤਾਂ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰੱਖੀਂ ਬੈਠੋ -

ਧਨ ਪਿਰ ਕਾ ਇਕ ਹੀ ਸੰਗਿ ਵਾਸਾ
ਵਿਚਿ ਹਉਮੈ ਭੀਤਿ ਕਰਾਰੀ ॥

ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਹਉਮੈ ਭੀਤਿ

ਤੋਰੀ ਜਨ ਨਾਨਕ ਮਿਲੇ ਬਨਵਾਰੀ ॥

ਅੰਗ- ੧੨੬੩

ਇਹ ਕਰਾਰੀ ਕੰਧ ਤਾਂ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਲਈਂ ਬੈਠੋਂ। ਇਹ ਰੱਖਣੀ ਹੈ ਕੀ ਤੂੰ? ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਕਿਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਸਭ ਕੁਛ ਭੇਟਾ ਕਰ ਦੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪਣਾ ਅਹੰ ਭੇਟ ਕਰ ਦਿਤਾ। 'ਮੈਂ' ਭੇਟ ਕਰ ਦਿਤੀ ਜਿਹੜੀ ਅਸਲੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਇਥੇ ਤੱਕ ਜੇ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਹੁਣੇ ਸਹਿਜ ਸਮਾਧ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਰਕੇ ਦੇਖ ਲਓ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਅੱਗੇ। ਆਪਣਾ ਬਚਦਾ ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਕਿ ਮੁੜ ਕੇ ਮੈਂ ਰਹਿ ਜਾਵਾਂ। ਉਹ ਤਾਂ ਫਨਾਹ ਹੋ ਜਾਂਦੈ, ਫਿਨਾਹ-ਫਿਲਾਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਇਹਨੂੰ। ਚੌਥੇ ਪਦ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਹੁਣ ਛੱਡਣਾ ਕੀਹਨੇ ਸੀਗਾ ਉਹਨੂੰ। ਜੇ ਕੋਈ ਛੱਡਦੈ, ਹੋਰ ਬਚ ਜਾਂਦੈ। ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਿਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ। ਕਹਿੰਦਾ, ਠੀਕ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ। ਚੁੱਪ ਕਰਿਆ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ, ਹੁਣ ਪੈਰ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਜਦੋਂ ਪੈਰ ਚੁੱਕਣ ਲੱਗਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਸਰੀਰ ਤਾਂ ਮੈਂ ਦੇ ਦਿਤਾ ਮਹਾਤਮਾ ਨੂੰ। ਸਰੀਰ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ, ਹੁਣ ਕੀਹਨੇ ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਨੈ। ਫੁਰਨਾ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆ, ਕਹਿੰਦਾ, ਮਨ ਮੈਂ ਦਿਤਾ ਹੋਇਐ। ਐਨੇ ਨੂੰ ਇਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਆ ਗਿਆ, ਉਹਨੇ ਆ ਕੇ ਫਰਿਆਦ ਕਰੀ ਕਿ ਮੇਰੀ ਲੜਕੀ ਦੀ ਬਰਾਤ ਲੁੱਟ ਲਈ। ਡਾਕੂ ਗਹਿਣੇ ਲੈ ਗਏ। ਛੇਤੀ ਕਰੋ, ਫੌਜ ਭੇਜ ਦਿਓ। ਪਹਿਲਾਂ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਛੇਤੀ ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਜਾਵਾਂ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ,

ਮੈਂ! ਸਰੀਰ ਤਾਂ ਮੈਂ ਦੇ ਦਿਤਾ ਮਹਾਤਮਾ ਨੂੰ। ਹੁਣ ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਕੁਛ ਬਚਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਜਿਹਨੂੰ 'ਮੇਰਾ' ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਉਹ ਵੀ ਮੈਂ ਦੇ ਦਿਤਾ।

15 ਮਿੰਟ ਉਹ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਇਹ ਗੱਲ ਕਰੀ ਗਿਆ, 15 ਮਿੰਟ ਬਾਅਦ ਬੜੇ ਹੀ ਕ੍ਰੋਧ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੇ ਗਾਲ਼ਾਂ ਕੱਢਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ ਰਾਜੇ ਨੂੰ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਰਾਜਾ ਟਸ ਤੋਂ ਮਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੜ੍ਹੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਤਮਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕਿਉਂ ਰਾਜਾ ਜਨਕ, ਹੁਣ ਤੈਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਰਿਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਪ੍ਰਭ ਸਭ ਕਿਛੁ ਤੇਰਾ ਜੀ,
ਮੈਂ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ-ਮੈਂ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ।

ਮੈਂ ਨਾਹੀ ਪ੍ਰਭ ਸਭ ਕਿਛੁ ਤੇਰਾ ॥

ਈਘੈ ਨਿਰਗੁਨ ਊਘੈ ਸਰਗੁਨ

ਕੇਲ ਕਰਤ ਬਿਚਿ ਸੁਆਮੀ ਮੇਰਾ ॥ ਅੰਗ- ੮੨੭

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਰਾਜਾ ਜਨਕ! ਦਿਖਾ ਸਕਦੈਂ, ਜਨਕ ਕੌਣ ਸੀ?

ਚੁੱਪ।

ਕੀ ਅਨੁਭਵ ਦੇਖ ਰਿਹੈਂ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਸੰਸਾਰ ਗਾਇਬ ਹੋ ਗਿਆ, ਸੰਸਾਰ ਨਾਮ ਦੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਆਹ ਜਿਹੜਾ ਸਭ ਕੁਛ ਨੂੰ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈਂ ਨਾ, ਸਾਖੀ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ, ਹੁਣ ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਤੂੰਪੁਣ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, ਲੇਕਿਨ ਦੇਖ ਤਾਂ ਰਿਹੈ ਨਾ ਜਗਤ ਦੇ ਵਿਚ। ਕਹਿੰਦਾ, ਹਾਂ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਅਨੁਭਵ ਹੈ, ਇਹ ਪਰੀਪੂਰਨ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਸਾਰੇ। ਅਸੰਗ ਹੈ। ਇਹ ਕਦੇ ਜਨਮ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੀ, ਇਹ ਨਿਰਵਿਕਲਪ ਹੈ। ਇਹ ਤੂੰ ਆਪ ਹੀ ਹੈਂ। ਇਥੇ ਦੂਜਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਆਪੇ ਹੀ ਆਪਣੀ ਖੇਲ ਦੇ ਵਿਚ ਤੂੰ ਮਸਤ ਹੈਂ-

ਈਘੈ ਨਿਰਗੁਨ ਊਘੈ ਸਰਗੁਨ

ਕੇਲ ਕਰਤ ਬਿਚਿ ਸੁਆਮੀ ਮੇਰਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਨਗਰ ਮਹਿ ਆਪਿ ਬਾਹਰਿ ਫੁਨਿ ਆਪਨ

ਪ੍ਰਭ ਮੇਰੇ ਕੇ ਸਗਲ ਬਸੇਰਾ ॥

ਆਪੇ ਹੀ ਰਾਜਨੁ ਆਪੇ ਹੀ ਰਾਇਆ

ਕਹ ਕਹ ਠਾਕੁਰੁ ਕਹ ਕਹ ਚੇਰਾ ॥ ੧ ॥

ਕਾ ਕਉ ਦੁਰਾਉ ਕਾ ਸਿਉ ਬਲਬੰਚਾ

ਜਹ ਜਹ ਪੇਖਉ ਤਹ ਤਹ ਨੇਰਾ ॥

ਸਾਧ ਮੂਰਤਿ ਗੁਰੁ ਭੋਟਿਓ ਨਾਨਕ

ਮਿਲਿ ਸਾਗਰ ਬੁੰਦ ਨਹੀ ਅਨ ਹੇਰਾ ॥ ਅੰਗ- ੮੨੭

ਇਸ ਅਨੁਭਵ ਦੇ ਵਿਚ ਲੀਨ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਮਿਟ ਗਿਆ ਦੂਜਾ ਭਾਉ। 'ਮੈਂ' ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ, ਅਸਲੀ ਚੀਜ਼ ਜਿਹੜੀ ਸੀ ਉਹ ਰਹਿ ਗਈ, ਉਹ ਹੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਰੂਪ ਬਣ ਗਿਆ,

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਰੂਪ ਬਣ ਗਿਆ। ਦ੍ਰਿੜ ਮੁੱਕ ਗਈ, ਬਾਕੀ ਕੀ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਹਦੀ ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਨਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਭ ਕੁਛ ਤਿਆਗ ਦਿਤਾ ਆਪਣਾ, ਮੈਂ ਵੀ ਤਿਆਗ ਦਿਤੀ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਤੇ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ -

ਧਾਰਨਾ - ਮੇਰਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਹੀ ਬਣ ਗਏ ਜਿਹੜੇ।

ਦਾਸ ਅਨਿੰਨ ਮੇਰੇ ਨਿਜ ਰੂਪ ॥

ਅੰਗ- ੧੨੫੨

ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਬੋਲਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 'ਮੈਂ' ਛੱਡ ਦਿਤੀ, ਸਭ ਕੁਛ ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਗੁਰੂ ਨੂੰ, ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਬਕਾਇਆ ਰੱਖਿਆ ਹੀ ਕੁਛ ਨਹੀਂ। ਉਹਦੇ 'ਚ ਬਕਾਇਆ ਕੀ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਮੈਂ ਹੀ ਹਾਂ ਉਹਦੇ ਵਿਚ। ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਮੈਂ ਸੀ ਲੇਕਿਨ ਹਉਮੈ ਕਰਕੇ, ਇਕ ਨਵੀਂ ਚੀਜ਼ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ ਜਿਹਨੂੰ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਉਹ ਐਵੇਂ ਹੀ ਦੁਖੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਕਰੋੜਾਂ ਜਨਮਾਂ 'ਚ ਭਟਕਦੀ-ਭਟਕਦੀ -

ਕਬਹੂ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਇਹੁ ਪਾਵੈ ॥

ਉਸੁ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਬਹੁਰਿ ਨ ਆਵੈ ॥

ਅੰਤਰਿ ਹੋਇ ਗਿਆਨ ਪਰਗਾਸੁ ॥

ਉਸੁ ਅਸਥਾਨ ਕਾ ਨਹੀ ਬਿਨਾਸੁ ॥

ਮਨ ਤਨ ਨਾਮਿ ਰਤੇ ਇਕ ਰੰਗਿ ॥

ਸਦਾ ਬਸਹਿ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੈ ਸੰਗਿ ॥

ਜਿਉ ਜਲ ਮਹਿ ਜਲੁ ਆਇ ਖਟਾਨਾ ॥

ਤਿਉ ਜੋਤੀ ਸੰਗਿ ਜੋਤਿ ਸਮਾਨਾ ॥

ਮਿਟਿ ਗਏ ਗਵਨ ਪਾਏ ਬਿਸੁਮ ॥

ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭ ਕੈ ਸਦ ਕੁਰਬਾਨ ॥

ਅੰਗ - ੨੭੮

ਇਹ ਜੋ ਅਵਸਥਾ ਤੇ ਅਨੁਭਵ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੋ ਰਿਹੈ, ਇਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਨਾਮ ਦਾ ਮੰਡਲ। 'ਨਾਮ' ਉਹ ਮੰਤ੍ਰ ਹੈ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ'। ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰਕੇ ਨਾਮ ਦੇ ਮੰਡਲ 'ਚ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਸੁਰਤ। ਨਾਮ ਦੇ ਮੰਡਲ 'ਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਸੁਰਤ ਨੇ ਹਉਮੈ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਵੇਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ -

ਹਉਮੈ ਨਾਵੈ ਨਾਲਿ ਵਿਰੋਧੁ ਹੈ ਦੁਇ ਨ ਵਸਹਿ ਇਕ ਠਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੫੬੦

'ਮੈਂ' ਤੇ 'ਤੂੰ' ਦਾ ਹੀ ਝਗੜੇ -

ਜਬ ਹਮ ਹੋਤੇ ਤਬ ਤੂ ਨਾਹੀ ਅਬ ਤੂਹੀ ਮੈ ਨਾਹੀ ॥

ਅੰਗ- ੬੫੭

ਹੁਣ ਮੈਂ ਨੂੰ ਟੋਲੇ ਕਿੱਥੇ ਹੈ ਮੈਂ। ਮੁੜ ਕੇ ਮੈਂ ਬਣਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਜਦੋਂ ਇਕ ਵਾਰੀ ਦੇਖ ਲਿਆ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਹਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਤਾਂ ਆਪੇ ਹੀ ਆਪ ਹੈ, ਆਪਣੀ ਮੌਜ ਵਿਚ ਖੇਲੁਦੈ। ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾ ਰੂਪ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਦੇਖ ਰਿਹੈ, ਨਿਰਲੇਪ ਹੈ, ਅਸੰਗ ਹੈ, ਨਿਰੰਜਨ ਹੈ, ਅਜਨਮ ਹੈ, ਕਦੇ ਜਨਮ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ,

ਕਦੇ ਮਰਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਕ ਰਸ ਹੈ, ਸਤਿ ਚਿਤ ਅਨੰਦ ਤੇ ਪ੍ਰਿਅ ਹੈ। ਪਿਆਰ ਹੀ ਪਿਆਰ ਹੈ -

ਜਤ੍ਰ ਤਤ੍ਰ ਦਿਸਾ ਵਿਸਾ ਹੁਇ ਫੈਲਿਓ ਅਨੁਰਾਗ। ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ

ਇਹ ਆਪਣਾ ਆਪ ਹੈ, ਸਤਿ ਦੀ ਬਾਤ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਗਿਆਨ ਹੋਇਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਐਸਾ ਪਰਿਵਰਤਨ ਹੁੰਦੈ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ 'ਮੈਂ' ਤੇ 'ਤੂੰ' ਦੋਵੇਂ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਜੇ ਤੂੰ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਵੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਆਪੇ ਹੀ ਆਪ ਹੋ ਜਾਂਦੇ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ -

ਆਪੇ ਰਸੀਆ ਆਪਿ ਰਸੁ ਆਪੇ ਰਾਵਣਹਾਰੁ ॥

ਅੰਗ- ੨੩

ਆਪੇ ਹੀ ਰਾਵਣਹਾਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦੇ, ਆਪੇ ਹੀ ਰਸ ਬਣਦੇ, ਆਪੇ ਰਸੀਆ ਹੈ। ਗੱਲ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ। ਇਹ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਮੈਂ ਹਾਂ, ਸਰੀਰ ਤਾਂ ਗਇਆ ਆਇਆ। ਉਹ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿਤਾ।

ਐਸੀ ਜਦ ਅਵਸਥਾ ਹੋਈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਜਨਕ! ਕੀ ਅਨੁਭਵ ਹੋਇਆ ਤੈਨੂੰ? ਕੀ ਦੇਖ ਰਿਹੈਂ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਸੰਸਾਰ ਕਿੱਥੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ? ਇਹ ਦੁਨੀਆਂ ਕਿੱਥੇ ਚਲੀ ਗਈ? ਜਨਕ ਕਿੱਥੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ? ਕਿੱਥੇ ਗਈਆਂ ਉਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਭੁਲਾਉਂਦੀਆਂ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਬ੍ਰਹਮ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੋ ਗਈ।

ਬ੍ਰਹਮੁ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮੁ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥

ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ ॥

ਅੰਗ - ੮੪੬

ਆਪੇ ਹੀ ਆਪ ਆਪਣੇ ਆਪ 'ਚ ਲੀਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਜਨਕ! ਹੁਣ ਤੂੰ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਮਰਿਆਦਾ ਦੇ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ, ਮਰਿਆਦਾ ਦੇ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲੈ, ਰਾਜ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰ। ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੇ ਨਾਲ ਫੁਰਨਾ ਜੋ ਕਰਨੈ, ਉਹ ਜੋ ਤੇਰਾ ਨਿਜ ਰਾਜ ਧਰਮ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਫੁਰਨਾ ਕਰਨੈ। ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਨਿਰਮਲ ਮੈਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਅਸੰਗ ਰਹਿ ਕੇ। ਕੰਮ ਸਾਰੇ ਕਰਨੇ ਨੇ, ਲੇਕਿਨ ਹੁਕਮ ਜਾਨਣੈ ਸਾਈਂ ਦਾ -

ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ ਨਾਨਕ ਲਿਖਿਆ ਨਾਲਿ ॥ ਅੰਗ- ੧

ਇਹ ਹੁਕਮ ਦੀ ਖੇਡ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਵਿਚ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਉਹ ਰਾਜਾ ਜਨਕ -

ਭਗਤੁ ਵਡਾ ਰਾਜਾ ਜਨਕੁ ਹੈ

ਗੁਰਮੁਖਿ ਮਾਇਆ ਵਿਚਿ ਉਦਾਸੀ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੦/੫

ਇਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਮਾਇਆ ਦੇ ਵਿਚ ਉਦਾਸ ਹੋਣਾ-

ਆਪੇ ਪਟੀ ਕਲਮ ਆਪਿ ਉਪਰਿ ਲੇਖੁ ਭਿ ਤੂੰ ॥

ਏਕੋ ਕਹੀਐ ਨਾਨਕਾ ਦੂਜਾ ਕਾਹੇ ਕੂ ॥

ਅੰਗ- ੧੨੯੧

ਜੇ ਉਸ 'ਨਾਮ' ਦਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਕਿੰਨੇ, ਜਿਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੋ ਰਿਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਨੁਭਵ 'ਨਾਮ' ਹੈ, ਜਿਹਨੂੰ ਇਕ ਨਾਮ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਇਹਦੀ ਕੀਮਤ ਕਿੰਨੀ ਹੈ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ-

ਸਾਈ ਨਾਮੁ ਅਮੋਲੁ ਕੀਮ ਨ ਕੋਈ ਜਾਣਦੇ ॥

ਜਿਨਾ ਭਾਗ ਮਥਾਹਿ ਸੇ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਰੰਗੁ ਮਾਣਦੇ ॥

ਅੰਗ- ੮੧

ਧਾਰਨਾ - ਨਾਮ ਅਮੋਲਾ ਜੀ, ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਬ ਦਾ।

ਮਹਿਮਾ ਨ ਜਾਨਹਿ ਬੇਦ ॥ ਬ੍ਰਹਮੇ ਨਹੀ ਜਾਨਹਿ ਭੇਦ ॥

ਅਵਤਾਰ ਨ ਜਾਨਹਿ ਅੰਤੁ ॥ ਪਰਮੇਸਰੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਬੇਅੰਤੁ

ਅਪਨੀ ਗਤਿ ਆਪਿ ਜਾਨੈ ॥ ਸੁਣਿ ਸੁਣਿ ਅਵਰ ਵਖਾਣੈ ॥

ਰਹਾਉ ॥ ਸੰਕਰਾ ਨਹੀ ਜਾਨਹਿ ਭੇਵ ॥ ਖੋਜਤ ਹਾਰੇ ਦੇਵ ॥

ਦੇਵੀਆ ਨਹੀ ਜਾਨੈ ਮਰਮ ॥ ਸਭ ਉਪਰਿ ਅਲਖ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ॥

ਅੰਗ- ੮੯੪

ਉਹ ਜਿਹੜੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਨਹੀਂ, ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ, ਉਹਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ ਵੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ। ਉਹ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਤਾਂ ਵਸ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਕੋਈ। ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਨਹੀਂ ਵਸਦੀ। ਵਸਦੀ ਕੀਹਦੇ ਹੈ?-

ਧਾਰਨਾ - ਮਹਿਮਾ ਹਰਿ ਨਾਮ ਦੀ,

ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਸਦੀ।

ਨਾਮ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਸੰਤ ਰਿਦ ਵਸੈ ॥

ਸੰਤ ਪ੍ਰਤਾਪਿ ਦੁਰਤੁ ਸਭੁ ਨਸੈ ॥

ਸੰਤ ਕਾ ਸੰਗੁ ਵਡਭਾਗੀ ਪਾਈਐ ॥

ਸੰਤ ਕੀ ਸੇਵਾ ਨਾਮੁ ਧਿਆਈਐ ॥

ਨਾਮ ਤੁਲਿ ਕਛੁ ਅਵਰੁ ਨ ਹੋਇ ॥

ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਪਾਵੈ ਜਨੁ ਕੋਇ ॥

ਅੰਗ- ੨੬੫

ਜੇ ਨਾਮ ਦਾ ਜੋ ਮੰਡਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਪ੍ਰਗਟ ਹੈ, ਉਸ ਮੰਡਲ ਦੇ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਨੂੰ ਹੁੰਦੈ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਵਸ ਗਿਆ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਕਿੰਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ -

ਨਵ ਨਿਧੀ ਅਠਾਰਹ ਸਿਧੀ

ਪਿਛੈ ਲਗੀਆ ਫਿਰਹਿ ਜੋ ਹਰਿ ਹਿਰਦੈ ਸਦਾ ਵਸਾਇ ॥

ਅੰਗ- ੬੪੯

ਜੇ ਇਹ ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਹੋ ਗਈ -
'ਭਗਤੁ ਵਡਾ ਰਾਜਾ ਜਨਕੁ ਹੈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਮਾਇਆ ਵਿਚਿ ਉਦਾਸੀ।'

ਇਕ ਵਾਰੀ ਗੰਧਰਬ ਲੋਕ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਭਾ ਹੋਈ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ। ਇਹ ਕਿਉਂਕਿ ਆਪ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਰੂਪ ਸੀ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਕਿੰਨੀ ਸੀ? ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ- ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਖੋਜਦੇ ਫਿਰਦੇ, ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਨੂੰ।

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਕਉ ਖੋਜਹਿ ਮਹੇਸੁਰ ॥
ਨਾਨਕ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਆਪਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ॥

ਅੰਗ- ੨੭੩

ਕਿਉਂਕਿ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਦੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਕੁਛ ਬਚਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੀ ਹੁੰਦੇ। ਉਹਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ ਕੌਣ ਜਾਣਦੈ -

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਕਾ ਕਥਿਆ ਨ ਜਾਇ ਅਧਾਖੁਰੁ ॥

ਅੰਗ- ੨੭੩

ਅੱਧਾ ਅੱਖਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਉਹਦਾ ਕਹਿ ਸਕਦੇ, ਐਤੀ ਮਹਿਮਾ ਉੱਚੀ ਹੈ ਉਸ ਦੀ। ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਮਹਾਰਾਜ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਵੋ, ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਸਭਾ 'ਚ। ਦੇਵ ਲੋਕ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਨਿਮੰਤਰਣ ਮੰਨ ਕੇ ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਜੀ ਗੰਧਰਬ ਲੋਕ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ -

ਦੇਵ ਲੋਕ ਨੇ ਚਲਿਆ ਗਣ ਗੰਧਰਬ ਸਭਾ ਸੁਖਵਾਸੀ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੦/੫

ਨਾਲ ਗਣ ਨੇ, ਗੰਧਰਬ ਨੇ ਤੇ ਅੱਗੇ ਸਭਾ ਹੈ, ਉਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਜਾਂਦੇ-ਜਾਂਦੇ ਮਨ 'ਚ ਆਇਆ ਕਿ ਧਰਮ ਰਾਜ ਦੇ ਲੋਕ 'ਚੋਂ ਲੰਘੀਏ। ਉਹਨੂੰ ਸੰਜਮਨੀ ਪੁਰੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਜਿਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਪਾਪੀ ਤੇ ਪੁੰਨੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਜਿਹੜੇ ਪੁੰਨ ਕਰਕੇ ਬਦਲਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਫਲ ਚਾਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਫਲ ਕਿੰਨਾ ਮਿਲਦੈ, ਆਮ ਹਾਲਤਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਦਸ ਗੁਣਾਂ ਤਾਂ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਮਿਲਿਆ ਕਰਦੈ, ਪੁੰਨ ਦਾ ਫਲ। ਕਰਕੇ ਦੇਖ ਲਓ ਜਿਹਦਾ ਜੀਅ ਕਰਦੈ। ਦਾਨ ਕਰ ਲਓ। ਦਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਕਮਾਈ ਵਧਦੀ ਹੈ। ਦਾਨ ਗੁਰੂ ਦਾ ਘਰ ਰਖ ਲਓ, ਵਿਘਨ ਆਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਹੀ ਪਾਸੋਂ ਸੰਕਟ ਆ ਜਾਏਗਾ। ਘਾਟੇ ਪੈਣ ਲਗ ਜਾਣਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਕਮਾਈ 'ਚ -

ਦਸ ਬਸਤੁ ਲੇ ਪਾਛੈ ਪਾਵੈ ॥

ਏਕ ਬਸਤੁ ਕਾਰਨਿ ਬਿਖੇਟਿ ਗਵਾਵੈ ॥

ਏਕ ਭੀ ਨ ਦੇਇ ਦਸ ਭੀ ਹਿਰਿ ਲੇਇ ॥

ਤਉ ਮੂੜਾ ਕਹੁ ਕਹਾ ਕਰੇਇ ॥

ਅੰਗ- ੨੬੮

ਫੇਰ ਕਹਿੰਦੇ ਕੀ ਕਰ ਲਏਗਾ -

ਜਿਸੁ ਠਾਕੁਰ ਸਿਉ ਨਾਹੀ ਚਾਰਾ ॥

ਤਾ ਕਉ ਕੀਜੈ ਸਦ ਨਮਸਕਾਰਾ ॥

ਅੰਗ- ੨੬੮

ਦਿੰਦਾ ਉਹ ਹੈ ਸਾਰਾ ਕੁਛ। ਮਾਣ ਅਸੀਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਦਾਨ ਕਰਦਾਂ। ਮੈਂ ਐਨਾ ਦਾਨ ਕੀਤਾ, ਮੈਂ ਐਨੇ ਪੈਸੇ ਦਿਤੇ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਤੈਨੂੰ ਕੀਹਨੇ ਦਿਤੇ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੀ ਦਿਤਾ ਸੀ, ਫੇਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਿਤਾ ਸੀ, ਤੂੰ ਕੀ ਦੇ ਦਿਤਾ? ਉਹ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਤਾਂ, ਤਾਂ ਲੈਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਤੇਰੀ ਬਿਰਤੀ ਮਾਇਆ ਦੇ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟਦੀ

ਰਹੇ ਥੋੜ੍ਹੀ-ਥੋੜ੍ਹੀ, ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਨਾ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਈਂ। ਮਾਇਆ ਦੇ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋਇਆਂ ਬੁਰਾ ਹੋਊ ਤੇਰਾ, ਸੱਪ ਬਣ ਜਾਏਂਗਾ -

ਅੰਤਿ ਕਾਲਿ ਜੋ ਲਛਮੀ ਸਿਮਰੈ ਐਸੀ ਚਿੰਤਾ ਮਹਿ ਜੇ ਮਰੈ ॥
ਸਰਪ ਜੋਨਿ ਵਲਿ ਵਲਿ ਅਉਤਰੈ ॥ ਅੰਗ - ੫੨੬

ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਨ ਲਾਏਂਗਾ -

ਅੰਤਿ ਕਾਲਿ ਜੋ ਮੰਦਰ ਸਿਮਰੈ ਐਸੀ ਚਿੰਤਾ ਮਹਿ ਜੇ ਮਰੈ ॥
ਪ੍ਰੇਤ ਜੋਨਿ ਵਲਿ ਵਲਿ ਅਉਤਰੈ ॥ ਅੰਗ- ੫੨੬

ਤੈਨੂੰ ਤਾਂ ਬਚਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹੈ। ਦੂਜਾ ਤੇਰੇ ਵਿਘਨ ਜਿਹੜੇ ਹੋਗੇ ਉਹ ਗੁਰੂ ਵਿਘਨ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਤੇ ਤੈਨੂੰ ਵਿਘਨਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਸਾਰਾ ਕੁਛ। ਫੇਰ ਇਹ ਵਿਘਨ ਤੇਰੇ ਦਸਵੰਧ ਵਿਚੋਂ ਲੈ ਲੈਂਦੇ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ।

ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਤਾਂ ਫੇਰ ਭਾਈ ਜੇ ਬੀਜਿਆ ਨਹੀਂ -
ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੇ ਲੁਣੈ ਕਰਮਾ ਸੰਦੜਾ ਖੇਤੁ ॥ ਅੰਗ- ੧੩੪

ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਬਾਬਾ ਜੀ! ਸਾਡਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ, ਬਰਕਤ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ। ਬਰਕਤ ਕਾਹਦੀ ਪਵੇ ਭਾਈ, ਗੁਰੂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂਹੀ ਬਰਕਤ ਪਵੇ। ਗੁਰੂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਖਾ ਲੈਂਦੇ ਹੋ, ਫੇਰ ਉਹ ਸ਼ਰਾਬਾਂ, ਕਬਾਬਾਂ, ਬਿਮਾਰੀਆਂ 'ਚ ਲੰਘ ਜਾਂਦੈ। ਰਾਜ ਦੰਡ 'ਚ ਲੰਘ ਜਾਂਦੈ, ਅੱਗ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਚੋਰ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਹੋਰ ਬੇਅੰਤ ਕਿਸਮ ਦੇ ਵਿਘਨ ਆ ਕੇ, ਉਹ ਹਿੱਸਾ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਨਾਲੇ ਦੁਖੀ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਦਮੀ ਗੁਰੂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੈ ਗੁਰੂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ।

ਇਕ ਉਹ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਦੇ ਕੇ ਬਦਲਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲੇ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਮਿਲ ਜਾਏਗਾ। ਐਸੀ ਗੱਲ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਤੂੰ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਖੇਤ 'ਚ ਬੀਜ ਬੀਜਿਆ ਹੈ ਜਿਹਦੇ 'ਚ ਫਲ ਉੱਗਣਾ ਹੀ ਉੱਗਣਾ ਹੈ। ਛੇਤੀ ਦੇ ਕੇ ਚਾਹੁੰਦੈਂ ਤਾਂ ਦੱਸ ਗੁਣਾਂ ਮਿਲ ਜਾਏਗਾ। ਜੇ ਅਗਾਂਹਾਂ ਜਾ ਕੇ ਚਾਹੁੰਦੈਂ ਤਾਂ 70 ਗੁਣਾਂ ਮਿਲ ਜਾਏਗਾ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਵੱਧ ਵੀ ਸਕਦੈ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਹਾਂ। ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਭੇਟ ਕੀਤੀ ਹੋਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ 'ਚੋਂ ਖਰਚ ਹੋਇਆ-ਹੋਇਆ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਗੁਣਾਂ ਵਧ ਜਾਂਦੈ।

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਕਿਵੇਂ ਵਧ ਜਾਂਦੈ? ਮਹਾਰਾਜ ਗੁਰੂ ਸਤਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਪਿਆਰਿਓ! ਇਥੇ ਇਕ ਬੰਦਾ ਰਹਿੰਦੈ। ਹੱਦ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗਰੀਬ ਸੀ ਉਹ, ਪੈੜਾਂ ਸਾਫ ਕਰਕੇ, ਅੰਨ ਧੋ ਕੇ ਸੁੱਕਣਾ ਪਾ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਹੀ ਛੱਪੜ ਚਿੜਾ ਤੇ ਚਿੜੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਕੋਈ ਭੰਗਣਾ ਪੈ ਗਈ, ਗਿਆਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ 'ਚ ਸੀ। ਲੇਕਿਨ ਪੰਛੀ ਦਾ ਜਨਮ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ

'ਚ ਸੋਝੀ ਸੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਆਪਾਂ ਇਹਦੇ ਦਾਣੇ ਖਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਗਰੀਬ ਦੇ। ਮਿਹਨਤ ਕਰਦੈ, ਇਹਦਾ ਭਲਾ ਵੀ ਕਰੇ। ਇਹ ਤਾਂ ਮੂਰਖ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਕਿ ਮੇਰਾ ਭਲਾ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦੈ। ਚਾਰ ਦਾਣੇ ਚੁੱਕ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਲੰਗਰ 'ਚ ਪਾ ਜਾਣੇ। ਉਹ ਚਾਰ ਦਾਣਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਖਾਂ ਦਾਣਿਆਂ ਦੀ ਬਰਕਤ ਪੈ ਜਾਣੀ ਇਹਦੇ। ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਠੋਕੇ ਲੈਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਵੱਡਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਪੈਸਾ ਆਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੱਕੇ ਮਕਾਨ ਪਾ ਲਏ। ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਰ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਿਆ, ਵਿਕਾਰਾਂ 'ਚ ਪੈ ਗਿਆ। ਸ਼ਰਾਬਾਂ ਕਬਾਬਾਂ 'ਚ, ਪੈਸੇ ਦਾ ਅਭਿਮਾਨ ਆ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਧਨ ਭੂਮਿ ਕਾ ਜੋ ਕਰੈ ਗੁਮਾਨੁ ॥

ਸੋ ਮੂਰਖੁ ਅੰਧਾ ਅਗਿਆਨੁ ॥

ਅੰਗ- ੨੨੮

ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਮੂਰਖ ਤੇ ਅੰਧਾ ਕਿਹਾ ਉਹਨੂੰ। ਸੋ ਉਸਦੇ ਅੰਦਰ ਅਭਿਮਾਨ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਅਮੀਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੈਂ ਅਮੀਰ ਹੋਇਆ ਕਿਵੇਂ ਹਾਂ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫੇਰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਵਿਕਾਰਾਂ 'ਚ ਪੈ ਗਿਆ, ਮਾਇਆ ਦਾ ਅਸਰ ਇਹਦੇ 'ਤੇ ਹੋ ਗਿਆ। ਸ਼ਰਾਬਾਂ-ਕਬਾਬਾਂ 'ਚ ਪੈ ਗਿਆ, ਇਹਦੇ ਤਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਆਪਾਂ ਬਣ ਗਏ। ਚਿੜਾ ਚਿੜੀ ਹੁਣ ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਇਹਨੂੰ ਉਸੇ ਹਾਲਤ ਲਿਆਓ। ਗੁਰੂ ਘਰੋਂ ਚਾਰ ਦਾਣੇ ਲਿਆ ਕੇ ਉਹਦੇ ਘਰ 'ਚ ਸੁੱਟਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਦਾ ਜਿਸ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਅੰਨ੍ਹੇ ਜਾਏਗਾ, ਉਹਦੀ ਸਾਰੀ ਕਮਾਈ ਗਲ ਜਾਏਗੀ। ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਪੂਜਾ ਦਾ ਧਾਨ ਜਿਸ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਘਰ ਗਲ ਜਾਏਗਾ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਕਮਾਈ ਦੇ ਵਿਚ ਬਰਕਤ ਹਟ ਗਈ। ਘਾਟੇ ਪੈ ਗਿਆ। ਮੁੜ ਕੇ ਫੇਰ ਉਥੇ ਹੀ ਆ ਗਿਆ, ਪੈੜਾਂ ਹੁੰਝਣ ਤਕ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਫੇਰ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਆਇਆ ਪਿਆਰਿਓ। ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਵਿਚਾਰੀ, ਫੇਰ ਦੱਸਿਆ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿ ਪਿਆਰਿਆ! ਤੇਰੇ ਚਾਰ ਦਾਣਿਆ ਨਾਲ ਕਮਾਈ 'ਚ ਐਨੀ ਬਰਕਤ ਪੈ ਗਈ ਸੀ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਸਾਂਝੀ ਨਾ ਗਈ। ਤੈਨੂੰ ਦਾਤ ਪਿਆਰੀ ਲੱਗੀ, ਦਾਤਾ ਭੁੱਲ ਗਿਆ।

ਦਾਤਿ ਪਿਆਰੀ ਵਿਸਰਿਆ ਦਾਤਾਰਾ ॥

ਅੰਗ- ੬੨੬

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਕਹਿੰਦੇ, ਚਾਰ ਦਾਣਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿੰਨੀ ਬਰਕਤ ਪੈ ਗਈ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਲੰਗਰਾਂ ਵਾਸਤੇ ਜੋ ਅਨਾਜ ਦਿੰਦੈ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਲੰਗਰਾਂ 'ਚ ਜੋ ਸਬਜ਼ੀ ਦਿੰਦੈ, ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰਾਂ 'ਚ ਹੋਰ ਦਾਲਾਂ ਵਗੈਰਾ ਅਰਪਣ ਕਰਦੈ, ਸੰਗਤਾਂ, ਅਤਿਥੀ ਆ ਕੇ ਛਕਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹਦਾ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਗੁਣਾਂ ਵਧ ਜਾਇਆ ਕਰਦੈ। ਉਹਦਾ ਫਲ ਮਿਲਦੈ। ਇਥੇ ਵੀ ਮਿਲਦੈ ਤੇ ਅੱਗੇ ਦਰਗਾਹ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਵੀ ਮਿਲਦੈ। ਇਕ ਤਾਂ ਉਹ ਲੋਕ ਜਾਂਦੇ ਨੇ-

ਪੁੰਨ ਦਾਨੁ ਜੋ ਬੀਜਦੇ ਸਭ ਧਰਮ ਰਾਇ ਕੈ ਜਾਈ ॥

ਅੰਗ- ੧੪੧੪

ਦੂਸਰੇ ਉਹ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਲਈ, ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਨੇ -

ਪਾਪੀ ਕਰਮ ਕਮਾਵਦੇ ਕਰਦੇ ਹਾਏ ਹਾਇ ॥

ਨਾਨਕ ਜਿਉ ਮਥਨਿ ਮਾਧਾਣੀਆ ਤਿਉ ਮਥੇ ਧੁਮ ਰਾਇ ॥

ਅੰਗ- ੧੪੨੫

ਦੁਖੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਰੋਂਦੇ ਨੇ -

ਓਥੈ ਹਥੁ ਨ ਅਪੜੈ ਕੂਕੁ ਨ ਸੁਣੀਐ ਪੁਕਾਰ ॥

ਓਥੈ ਸਤਿਗੁਰੁ ਬੋਲੀ ਹੋਵੈ ਕਢਿ ਲਏ ਅੰਤੀ ਵਾਰ ॥

ਅੰਗ- ੧੨੮੧

ਸੋ ਐਸੇ ਦੋਵੇਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਧਰਮਰਾਜ ਕੋਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਇਕ ਤਾਂ ਪੁੰਨੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਇਕ ਪਾਪੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਪੁੰਨ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਫਲ ਮੰਗਦੇ ਹਾਂ। ਫਲ ਦਾ ਫਲ ਸਾਨੂੰ ਭੋਗਣਾ ਪਵੇਗਾ ਅਵੱਸ ਕਿ ਬੀਜ ਲੈ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਖਾਵਾਂਗੇ। ਓ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਤੂੰ ਉਸ ਤੋਂ ਉਪਰਲੀ ਗੱਲ ਕਰ। ਇਹ ਤਾਂ ਉਹਦਾ ਦਿਤਾ ਹੋਇਆ, ਉਹਦੇ ਹੀ ਅਰਪਣ ਕਰਦੇ। ਇਹਦਾ ਫਲ ਨਾ ਮੰਗੋ। ਮੰਗਣਾ ਕੀ ਹੈ? ਮੰਗ ਉਹ ਚੀਜ਼ ਜਿਹੜੀ ਇਕ ਵਾਰੀ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਤੇ ਫੇਰ ਸਾਰੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਉਹ ਚੀਜ਼ ਮੈਨੂੰ ਦੇ ਦੇ ਹੋ ਪ੍ਰਭੂ -

ਵਿਣੁ ਤੁਧੁ ਹੋਰੁ ਜਿ ਮੰਗਣਾ ਸਿਰਿ ਦੁਖਾ ਕੈ ਦੁਖ ॥

ਦੇਹਿ ਨਾਮੁ ਸੰਤੋਖੀਆ ਉਤਰੈ ਮਨ ਕੀ ਭੁਖ ॥

ਅੰਗ- ੯੫੮

ਧਾਰਨਾ - ਉਤਰੇ ਮਨ ਕੀ ਭੁੱਖ,

ਦੇ ਦੇ ਨਾਮ ਸੰਤੋਖੀਆ।

ਸਵਰਗ ਤੇ ਨਰਕ। ਗੁਰਸਿੱਖ ਸਵਰਗ ਨਹੀਂ ਮੰਗਦਾ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਇਕ ਪੁੰਨ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ, ਇਕ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਫਲ ਭੋਗਣ ਵਾਲੇ। ਸੋ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਫਲ ਉਥੇ ਨਰਕ ਹੋਇਆ ਕਰਦੈ। ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਜਦੋਂ ਧਰਮਰਾਜ ਦੇ ਜਾਂਦੈ, ਧਰਮਰਾਜ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮੇਰੀ ਪੁਰੀ 'ਚ ਉਹ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਆ ਗਿਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਰਨ ਧੂੜ ਨੂੰ 68 ਤੀਰਥਾਂ ਦੇ ਦੇਵਤੇ ਵੀ ਲੋਚ ਰਹੇ ਨੇ। ਮੇਰੇ ਤਾਂ ਭਾਗ ਜਾਗ ਪਏ -

ਧਾਰਨਾ- ਸੁੱਤੇ ਭਾਗ ਜਾਗ ਪਏ ਮੇਰੇ,

ਮੇਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸਾਧੂਆਂ ਦਾ।

ਪੂਰਬ ਕਰਮ ਅੰਕੁਰ ਜਬ ਪ੍ਰਗਟੇ

ਭੋਟਿਓ ਪੁਰਖੁ ਰਸਿਕ ਬੈਰਾਗੀ ॥

ਮਿਟਿਓ ਅੰਧੇਰੁ ਮਿਲਤ ਹਰਿ ਨਾਨਕ

ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਸੋਈ ਜਾਗੀ ॥

ਅੰਗ- ੨੦੪

ਭਾਗਾਂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਪੂਰੇ ਮਹਾਤਮਾ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ। ਜੇ ਭਲਾ ਦਿਸ ਵੀ ਜਾਣ ਤਾਂ ਪੁੰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਪਾਪ ਲਗ ਜਾਇਆ ਕਰਦੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਕਰਮ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਤਰਕ ਕਰ ਬੈਠੇਗਾ, ਮਾੜੀ ਚਿਤਵ ਲਏਗਾ, ਅਭਿਮਾਨ

ਵਿਚ ਆ ਕੇ, ਗਰਦਨ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਕਰ ਕੇ ਲੰਘ ਜਾਏਗਾ, ਉਹ ਪਾਪ ਦਾ ਭਾਗੀ ਹੋ ਜਾਏਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾ ਕਰਿਆ ਉਸ ਨੇ। ਉਹਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ 68 ਤੀਰਥਾਂ ਦੇ ਦੇਵਤੇ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹੀਂ ਖੜ੍ਹੇ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ੋਂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਚਰਨ ਪੂੜ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਦਿਓ। ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਮੰਗਦੇ, ਜੇ ਮੰਗਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਚਰਨ ਪੂੜ।

ਧਾਰਨਾ - ਤੀਰਥ ਵੀ ਲੋਚਦੇ, ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਪੂੜੀ ਤਾਈਂ।

ਗੰਗਾ ਜਮੁਨਾ ਗੋਦਾਵਰੀ ਸਰਸੁਤੀ

ਤੇ ਕਰਹਿ ਉਦਮੁ ਧੁਰਿ ਸਾਧੂ ਕੀ ਤਾਈਂ ॥

ਕਿਲਵਿਖ ਮੈਲੁ ਭਰੇ ਪਰੇ ਹਮਰੈ ਵਿਚਿ

ਹਮਰੀ ਮੈਲੁ ਸਾਧੂ ਕੀ ਧੁਰਿ ਗਵਾਈ ॥ ਅੰਗ- ੧੨੬੩

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੇਰੇ ਤਾਂ ਭਾਗ ਜਾਗ ਪਏ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਜਨਕ ਵਰਗੇ ਮੇਰੀ ਪੁਰੀ ਵਿਚ? ਇਥੇ ਤਾਂ ਪਾਪੀ ਤੇ ਪੁੰਨੀਆਂ ਨੇ ਆ ਕੇ ਮੇਰੀ ਪੁਰੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕਰੀ ਪਈ ਹੈ। ਅੱਜ ਬੀਤਰਾਗ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਪੂਰਨ ਗਿਆਨਵਾਨ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਸਰੂਪ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਰਨ ਪੈ ਗਏ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਭਾਵ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਦੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਮੇਰਾ ਕਰ'ਤਾ ਭਵਨ ਪੁਨੀਤ,

ਹਰੀ ਦਿਆਂ ਸੰਤਾਂ ਨੇ।

ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਨਿ ਸਾਜਨਾ ਜਨਮ ਪਦਾਰਥੁ ਜੀਤਿ ॥

ਨਾਨਕ ਧਰਮ ਐਸੇ ਚਵਹਿ ਕੀਤੇ ਭਵਨੁ ਪੁਨੀਤ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੨੫

ਮਹਾਰਾਜ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਵੀ ਆਪ ਨੇ ਐਡੀ ਵੱਡੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਇਹ ਤਾਂ ਪਾਪੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆ ਕੇ ਮੇਰੀ ਪੁਰੀ ਨੂੰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕਰਿਆ ਹੋਇਐ। ਆਪ ਨੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੀ। ਆਪ ਮੈਨੂੰ ਸੇਵਾ ਦੱਸੋ। ਧਰਮਰਾਜ ਤਾਂ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ

ਸਾਧਸੰਗਿ ਧਰਮ ਰਾਇ ਕਰੇ ਸੇਵਾ ॥

ਅੰਗ- ੨੭੧

ਜਿਹੜੇ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਦੇ ਨੇ ਜੇ ਕਿਤੇ ਉਹ ਵੀ ਚਲੇ ਜਾਣ ਉਹਦੇ ਲੋਕ 'ਚ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ, ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਤਾਂ ਕਰਨੀ ਹੀ ਕਰਨੀ ਹੈ

ਸਾਧ ਕੈ ਸੰਗਿ ਸੋਭਾ ਸੁਰਦੇਵਾ ॥

ਅੰਗ- ੨੭੧

ਸੰਗਤ ਇਥੇ ਕਰਦੇ, ਤੇ ਸੋਭਾ ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਵਿਚ ਜੈ-ਜੈਕਾਰ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਆਪ ਹੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਚਲਿਆ ਜਾਵੇ ਫੇਰ ਤਾਂ ਉਹਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਹੱਦ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਬਾਰ-ਬਾਰ ਪੁੱਛਦੇ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ, ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਸੇਵਾ ਦੱਸੋ। ਉਸ ਵੇਲੇ -

ਜਮਪੁਰਿ ਗਇਆ ਪੁਕਾਰ ਸੁਣਿ

ਵਿਲਲਾਵਨਿ ਜੀਅ ਨਰਕ ਨਿਵਾਸੀ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੦/੫

ਨਰਕਾਂ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਹਾਹਾਕਾਰ ਮਚੀ ਪਈ। ਦਿਲ ਨਰਮ ਸੀ। ਬਾਰ-ਬਾਰ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਿਆ ਕਿ ਧਰਮਰਾਜ ਜੇ ਤੂੰ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਨੈਂ, ਤਾਂ ਇਹ ਕਰ ਦੇ-

ਧਾਰਨਾ - ਕਰ ਦੇ ਬੰਦ ਖਲਾਸੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਜੀਵਾਂ ਦੀ।

ਧਰਮਰਾਇ ਨੋ ਆਖਿਓਨੁ ਸਭਨਾ ਦੀ ਕਰਿ ਬੰਦ ਖਲਾਸੀ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੦/੫

ਕੰਥ ਗਿਆ ਸੁਣਦੇ ਸਾਰ। ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਧਰਮਰਾਇ ਨੂੰ। ਕਿ ਹੈਂ? ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ ਹੁਕਮ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਜੇ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਅਵੱਗਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਮੈਂ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਧਰਮ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਤਕੜੀ ਹੈ, ਇਹਦੇ ਉਤੇ ਜੇ ਤੁਰ ਕੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਫਲ ਭੋਗਣ ਵਾਸਤੇ ਕੁੰਭੀ ਨਰਕ 'ਚ ਗੋਤੇ ਖਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਹਤਿਆਰੇ, ਮਹਾਂ-ਮੂਰਖ, ਮਹਾਂਪਾਪੀ ਨੇ, ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਨੇ। ਐਸੇ-ਐਸੇ ਜੋ ਮਹਾਂ-ਪਾਪੀ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਛੱਡ ਦੇਵਾਂ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਕਾਨੂੰਨ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਛੱਡ ਦੇਵਾਂ। ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਮੈਂ ਮਹਾਤਮਾ ਦਾ ਬਚਨ ਨਾ ਮੰਨ ਕੇ ਕਿੱਡਾ ਵੱਡਾ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਵਾਂਗਾ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨੇ ਜਨਮ ਮੈਨੂੰ ਨਰਕਾਂ 'ਚ ਜਾਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਰਦਾਸ ਕਰੀ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ, ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ। ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਵਿਚ ਬੋਲਦੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਰਾਜਨਾ! ਮੈਂ ਹਾਂ ਚਾਕਰ ਗੋਬਿੰਦ ਦਾ।

ਮੇਰੇ ਵਸ ਨਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡਣਾ।

ਕਰੇ ਬੇਨਤੀ ਧਰਮਰਾਇ ਹਉ ਸੇਵਕ ਠਾਕੁਰੁ ਅਭਿਨਾਸੀ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੦/੫

ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਆਪ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸਿਰ ਮੱਥੇ 'ਤੇ ਵਜਾ ਲਿਆਉਂਦਾ, ਜੇ ਮੈਂ ਮਾਲਕ ਹੁੰਦਾ। ਮੈਂ ਮਾਲਕ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਚਾਕਰ ਹੋ ਕੇ ਇਥੇ ਬੈਠਾ ਹਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿ ਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਛੁਡਾ ਦਿਓ। ਤੁਸੀਂ ਉਹਦੇ ਅਨਿੰਨ ਭਗਤ ਹੋ, ਉਹਦਾ ਰੂਪ ਹੋ ਤੁਸੀਂ। ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿ ਕੇ ਸਾਰੇ ਨਰਕ ਖਾਲੀ ਕਰਾ ਦਿਓ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਧਰਮਰਾਜ! ਕੋਈ ਹੋਰ ਤਰੀਕਾ ਦੱਸ, ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਛੁਟ ਜਾਣ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਇਥੇ ਹਰ ਜੀਵ ਨੇ ਪਾਪ ਕਰੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫਲ ਭੁਗਤ ਰਹੇ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਪਾਪ ਦਾ ਫਲ ਭੁਗਤਿਆ ਜਾਏਗਾ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਭੁਗਤੇ ਜਾਣਗੇ, ਤਿਉਂ-ਤਿਉਂ ਨਰਕਾਂ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲਦੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਬਦਲੇ ਜੇ ਪੁੰਨ ਤੁਸੀਂ ਦੇ ਸਕੋ

ਤਾਂ ਉਹ ਅਸੀਂ ਤੋਲ ਲਵਾਂਗੇ, ਜਿੰਨੇ ਜੀਵ ਉਸ ਪੁੰਨ ਦੇ ਬਦਲੇ ਛੁਟ ਸਕਣਗੇ, ਉਹ ਛੁਟ ਜਾਣਗੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਠੀਕ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕਰ ਲੈ। ਸਾਡੀ ਜੁਬਾਨ ਦੇ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਕਿ ਤੱਕੜੀ ਲੈ-ਲੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਾਪ ਇਕ ਤੱਕੜ ਦੇ ਵਿਚ ਪਾ ਲੈ। ਕੰਪਿਊਟਰਾਈਜ਼ਡ ਕਰ ਲੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ। ਸੋ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸ ਨੇ ਸਾਰੇ ਪਾਪ ਇਕ ਪੱਲੜੇ ਵਿਚ ਪਾ ਲਏ। ਹੁਣ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਦੇਖ ਮੈਂ ਪੁੰਨ ਦੇਣ ਲੱਗਿਆਂ, ਇਕ 'ਨਾਮ' ਦਾ। ਸਿਰਫ ਇਕ ਵਾਰੀ ਕਹਿਣ ਦਾ।

ਹੁਣ ਨਾਮ ਦੇ ਬਾਰੇ ਸਾਡੇ ਸਮਝ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਕਿ ਉਹ ਨਾਮ ਕਿਹੜਾ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਰਾਜੇ ਜਨਕ ਕਹਿ ਦਿਤਾ।

'ਨਾਮ' ਜੋ ਰਸਨਾ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪੀਏ, 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ'; ਕੰਠ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪੀਏ ਬਿਨਾਂ ਜੀਭ ਹਿੱਲੇ, ਬਿਨਾਂ ਬੁੱਲ੍ਹ ਹਿੱਲੇ, ਉਹਦਾ ਫਲ ਦਸ ਗੁਣਾਂ ਵਧ ਜਾਇਆ ਕਰਦੈ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਨਾਮ, ਪਸੰਤੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪੀਏ ਤਾਂ ਸੌ ਗੁਣਾਂ ਫਲ ਵਧ ਜਾਂਦੈ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਨਾਭੀ ਦਾ ਚੁੱਪ (silence) 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਨਾਮ ਪੁਨ ਸੁਣੀਏ, ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਗੁਣਾਂ ਫਲ ਵਧ ਜਾਂਦੈ। ਇਧਰ ਇਕ ਮਿੰਟ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਤੇ ਉਧਰ ਹਜ਼ਾਰ ਮਿੰਟ ਜਪਣਾ। ਇਧਰ ਇਕ ਘੰਟਾ ਨਾਮ ਜਪਣਾ, ਓਧਰ ਹਜ਼ਾਰ ਘੰਟਾ ਨਾਮ ਜਪਣਾ। ਫਲ ਦੇਖੋ ਕਿੰਨਾ ਵਧ ਜਾਂਦੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਗਿਆ ਚੱਕਰ ਦੇ ਵਿਚ ਨਾਮ ਦੀ ਪੁਨ ਸਰਵਣ ਕਰੀਏ, ਅਨਹਦ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਮਦਦ ਦੇ ਨਾਲ, ਫਲ ਹੋਰ ਵਧ ਜਾਂਦੈ। ਦੱਸ ਹਜ਼ਾਰ ਗੁਣਾਂ ਫਲ ਵਧ ਜਾਇਆ ਕਰਦੈ। ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਦੇ ਮੰਡਲ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਨਾਮ ਜਪੀਏ, ਲੱਖ ਗੁਣਾਂ ਫਲ ਵਧ ਜਾਂਦੈ। ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਤੋਂ ਉਤੇ ਹੋ ਕੇ ਨਾਮ ਜਪੀਏ, ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪੀਏ ਤਾਂ ਕਰੋੜਾਂ, ਅਰਬਾਂ ਗੁਣਾਂ ਵਧ ਜਾਂਦੈ। ਜਦੋਂ ਨਾਮ ਦੇ ਮੰਡਲ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਨਾਮ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਇਹਦੇ ਫਲ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ, ਬੇਅੰਤ ਹੋ ਜਾਂਦੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਦੇਖ, ਦੂਸਰੇ ਪੱਲੜੇ ਦੇ ਵਿਚ 'ਮੈਂ' ਇਕ 'ਰਾਮ' ਗਹਿਣੇ ਧਰਦਾਂ -

ਗਹਿਣੇ ਧਰਿਅਨੁ ਏਕ ਨਾਉ ਪਾਪਾ ਨਾਲਿ ਕਰੈ ਨਿਰਜਾਸੀ।
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੦/੫

ਅਤੋਲ ਹੁੰਦੇ ਉਹਦਾ ਪਾਪਾਂ ਨਾਲ। ਇਧਰ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਪੱਲੜਾ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਤੇ ਇਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਇਕ ਨਾਮ ਰੱਖਿਆ, 'ਨਾਮ' ਰੱਖਣ ਦੀ ਦੇਰ ਸੀ ਉਹ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਪੱਲੜਾ ਸੀ, ਜਿਹੜਾ ਬੇਅੰਤ ਭਾਰੀ, ਉਹ ਉਪਰ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਧਰਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਆ ਲੱਗਿਆ। ਪਾਸਕੂ ਬਣ ਗਿਆ ਪਾਪ ਸਾਰਾ -

ਪਾਸੰਗਿ ਪਾਪੁ ਨ ਪੁਜਨੀ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਉ ਅਤੁਲ ਨ ਤੁਲਾਸੀ।
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੦/੫

ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਦਾ, ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਦਾ, ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਖੁਲ੍ਹੀ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਜਿੱਥੇ ਅਭੇਦ ਅਵਸਥਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਕ ਵਾਰੀ ਕਹੋ ਹੋਏ ਦਾ ਐਨਾ ਫਲ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰ ਸਕਦੈ।

ਗੁਰਮੁਖਿ ਕੋਟਿ ਉਧਾਰਦਾ ਭਾਈ ਦੇ ਨਾਵੈ ਏਕ ਕਣੀ ॥

ਅੰਗ- ੬੦੮

ਭੇਰਾ ਕੁ ਹਿੱਸਾ, ਫੁਰਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਛੁਡਾ ਦਿੰਦੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਵੱਡੀ ਹੈ ਤੇ ਹੋਇਆ ਕੀ?

ਧਰਮਰਾਜ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੈ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਐਨਾ ਪੁੰਨ! ਇਹ ਤਾਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਵੀ ਜਿਹੜੇ ਪਾਪੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਪ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਪਾਪਾ ਤਾਂ ਹੁਣ ਰਿਹਾ ਹੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਤੇ, ਹੁਕਮ ਕਰ ਦਿਤਾ ਧਰਮਰਾਜ ਨੇ ਕਿ ਨਿਕਲ ਜਾਓ, ਪਿਆਰਿਓ! ਛੱਡ ਦਿਓ ਨਰਕਾਂ ਨੂੰ। ਪੜ੍ਹੋ ਪਿਆਰ ਨਾਲ-

ਧਾਰਨਾ - ਕਰ 'ਤੇ ਕੁੰਡ ਨਰਕਾਂ ਦੇ ਖਾਲੀ,
ਇਕ ਵਾਰੀ ਰਾਮ ਬੋਲ ਕੇ।

ਜਿਹੜਾ ਤੁਲਨ ਵਾਲਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਕੀ ਤੋਲ ਲਏਗਾ -

ਨਰਕਹੁ ਛੁਟੇ ਜੀਅ ਜੰਤ ਕਟੀ ਗਲਹੁ ਸਿਲਕ ਜਮ ਫਾਸੀ।
ਮੁਕਤਿ ਜੁਗਤਿ ਨਾਵੈ ਦੀ ਦਾਸੀ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੦/੫

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ-

ਨਾਨਕ ਕੈ ਘਰਿ ਕੇਵਲ ਨਾਮੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੩੬

ਉਹਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਜਾਣਦਾ।

ਇਹ ਬਚਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸਾਲਸਰਾਇ ਨਾਲ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ। ਸਾਲਸਰਾਇ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਮਹਾਰਾਜ! ਲਾਲ ਦੀ ਕੀਮਤ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਤਾਂ ਬੇ-ਕੀਮਤੀ ਲਾਲ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਸਾਲਸਰਾਇ! ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ -

ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਮੁ ॥

ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ ਬਿਸ੍ਰਾਮੁ ॥

ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਅਨਹਤ ਤਹ ਨਾਦ ॥

ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ਅਚਰਜ ਬਿਸਮਾਦ ॥ ਅੰਗ- ੨੯੩

ਕਹਿੰਦੇ, ਦੇਖਿਆ ਫੇਰ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਕਿੰਨੀ ਹੈ।

ਏਕ ਚਿਤ ਜਿਹ ਇਕ ਛਿਨ ਧਿਆਇਓ

ਕਾਲ ਫਾਸ ਕੇ ਬੀਚ ਨ ਆਇਓ।

ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ

ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਸਾਲਸਰਾਇ! ਪੱਥਰਾਂ ਤੋਂ ਬਿਰਤੀ ਚੁੱਕ ਨਾਮ ਵਲ ਲਿਆ।

ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਢਹਿ ਪਿਆ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ। ਮੇਰੇ ਬੰਦ ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਤੇ ਆਪ ਨੇ, ਮੈਂ ਮਾਇਆ ਦਾ ਬੰਦਾ, ਮਾਇਆ ਦੇ ਅੰਧਕਾਰ 'ਚ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ, ਮੇਰੇ ਭਾਗ ਤੁਹਾਡੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਮੈਨੂੰ ਲੈ ਆਏ। ਮੇਰੇ ਉਪਰ ਹੁਣ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ। ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਏਸ ਸਰੀਰ ਦੇ ਵਿਚ ਪਰੀਪੂਰਨ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਰਹਿੰਦੈ-

ਕਾਇਆ ਨਗਰੁ ਨਗਰੁ ਗੜ ਅੰਦਰਿ ॥

ਸਾਚਾ ਵਾਸਾ ਪੁਰਿ ਗਗਨੰਦਰਿ ॥

ਅਸਥਿਰੁ ਥਾਨੁ ਸਦਾ ਨਿਰਮਾਇਲੁ

ਆਪੇ ਆਪੁ ਉਪਾਇਦਾ ॥ ੧ ॥

ਅੰਦਰਿ ਕੋਟ ਛਜੇ ਹਟਨਾਲੇ ॥

ਆਪੇ ਲੇਵੈ ਵਸਤੁ ਸਮਾਲੇ ॥

ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਜੜੇ ਜੜਿ ਜਾਣੈ ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਖੋਲਾਇਦਾ ॥੨ ॥

ਭੀਤਰਿ ਕੋਟ ਗੁਫਾ ਘਰ ਜਾਈ ॥

ਨਉ ਘਰ ਥਾਪੇ ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ॥

ਦਸਵੈ ਪੁਰਖੁ ਅਲੇਖੁ ਅਪਾਰੀ ਆਪੇ ਅਲਖੁ ਲਖਾਇਦਾ ॥

ਅੰਗ- ੧੦੩੩

ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅੰਦਰ ਸੀ, ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਤੀ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਬਖਸ਼ ਦਿਤੀ ਕਹਿੰਦੇ ਦੇਖ, ਸਾਲਸਰਾਇ! ਅੱਖ ਬੰਦ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੇ ਨਾਲ ਅੱਖ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

ਗੁਰਹਿ ਦਿਖਾਇਓ ਲੋਇਨਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਈਤਹਿ ਉਤਹਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਘਟਿ

ਤੂੰਹੀ ਤੂੰਹੀ ਮੋਹਿਨਾ ॥

ਅੰਗ- ੪੦੭

ਕਹਿੰਦੇ, ਇਕੋ ਹੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਅਨੇਕ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਆਪਣੀ ਖੋਲ੍ਹ ਕਰ ਰਿਹੈ -

ਏਕ ਮੂਰਤਿ ਅਨੇਕ ਦਰਸਨ ਕੀਨ ਰੂਪ ਅਨੇਕ ॥

ਖੇਲ ਖੇਲ ਅਖੇਲ ਖੇਲਨ ਅੰਤ ਕੋ ਫਿਰ ਏਕ ॥

ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ

ਅੰਡਜ ਜੇਰਜ ਸੇਤਜ ਕੀਨੀ॥

ਉਤਭੁਜ ਖਾਨਿ ਬਹੁਰਿ ਰਚਿ ਦੀਨੀ॥

ਕਹੂੰ ਫੂਲ ਰਾਜਾ ਹੂੰ ਬੈਠਾ॥

ਕਹੂੰ ਸਿਮਟਿ ਭਿਯੋ ਸੰਕਰ ਇਕੈਠਾ॥

ਸਗਰੀ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਦਿਖਾਇ ਅਚੰਭਵ॥

ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ ਸਰੂਪ ਸੁਯੰਭਵ॥ ਕਬਯੋ ਬਾਚ ਬੇਨਤੀ, ਚੌਪਈ

ਸਰਗੁਨ ਨਿਰਗੁਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ਸੁੰਨ ਸਮਾਧੀ ਆਪਿ ॥

ਆਪਨ ਕੀਆ ਨਾਨਕਾ ਆਪੇ ਹੀ ਫਿਰਿ ਜਾਪਿ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੦

ਅਪਨੀ ਮਾਇਆ ਆਪਿ ਪਸਾਰੀ ਆਪਹਿ ਦੇਖਨਹਾਰਾ ॥

ਨਾਨਾ ਰੂਪ ਧਰੇ ਬਹੁ ਰੰਗੀ ਸਭ ਤੇ ਰਹੈ ਨਿਆਰਾ ॥

ਅੰਗ- ੫੩੭

ਏਕੈ ਰੇ ਹਰਿ ਏਕੈ ਜਾਨ ॥ ਏਕੈ ਰੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਾਨ ॥

ਅੰਗ- ੫੩੫

ਉਸ ਇਕ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾ ਦਿਤਾ, ਕ੍ਰਿਤ-ਕ੍ਰਿਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਦਿਤੀ, ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਢਹਿ ਪਿਆ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੇਰੇ ਨੈਣ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਤੇ ਆਪ ਨੇ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਅੰਧਕਾਰ ਦੇ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਹੀਰਾ ਦਿਖਾ ਦਿਤਾ ਜਿਹਦਾ ਕੋਈ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਾਮ ਹੀਰਾ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! -

ਨਾਨਕ ਕੈ ਘਰਿ ਕੇਵਲ ਨਾਮੁ ॥

ਅੰਗ- ੧੧੩੬

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨਾਮ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਤਾਰਨ ਵਾਸਤੇ।

ਸੰਸਾਰੁ ਰੋਗੀ ਨਾਮੁ ਦਾਰੂ ਮੈਲੁ ਲਾਗੈ ਸਚ ਬਿਨਾ ॥

ਅੰਗ - ੬੮੭

ਸੰਸਾਰ ਰੋਗੀ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਰੂ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਨੇ। ਵੰਡਦੇ ਨੇ ਲੈ ਲਓ ਦਾਰੂ।

ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਛੋਟੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ, ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਆਮ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਪੜ੍ਹੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਨਾਲ -

ਧਾਰਨਾ - ਆ ਗਿਆ, ਬਾਬਾ ਵੈਦੁ ਰੋਗੀਆਂ ਦਾ।

ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੋ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ।

'ਮੇਰਾ ਗੋਬਿੰਦਾ' ਉਹ ਗੋਬਿੰਦਾ ਕਰਦਾ ਕੀ ਹੈ? ਨਾਮ ਦੀ ਦਵਾਈ ਦੇ ਕੇ ਜਮਾਂ ਦਾ ਫੰਧਾ ਕੱਟ ਦਿੰਦੇ। ਸੋ ਐਸਾ 'ਨਾਮ' ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਘਰੋਂ ਪਿਆਰਿਓ ਮਿਲਦੈ। ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਤੋਂ ਸ਼ਬਦ ਮਿਲਦੈ। ਜਿਹਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ ਲਗਾਤਾਰ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਨਾਲ ਕਰਕੇ, ਲਗਨ ਦੇ ਨਾਲ ਕਰਕੇ, ਨਾਮ ਦੇ ਮੰਡਲ 'ਚ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੈ। ਮਹਾਤਮਾ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਗਾਈਡ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਰਸਤਾ ਦਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਦੇਖੀਂ ਭਟਕ ਨਾ ਜਾਈਂ, ਉਤਸ਼ਾਹ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਹੱਲਾਸ਼ੇਰੀ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਤਕੜਾ ਹੋ। ਐਵੇਂ ਨਾ ਸਮਝੀਂ, ਮਾਇਆ ਦੇ ਭੁਲੇਖਿਆਂ 'ਚ ਨਾ ਪੈ ਜਾਈਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਹੰਕਾਰ ਦੇ ਚੱਸਿਆਂ 'ਚ ਨਾ ਆ ਜਾਈਂ। ਬਰਬਾਦ ਨਾ ਹੋ ਜਾਈਂ, ਘਰ ਬਾਰ ਛੱਡਿਐ, ਨਾਮ ਦੀ ਮੰਜ਼ਲ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ। ਉਚ੍ਰੇ-ਉਚ੍ਰੇ ਨਾ ਠਹਿਰ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਨਾਮ ਨੂੰ ਸਮਝੋ, ਨਾਮ ਦੇ ਉਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਲਿਆਓ ਤੇ ਨਾਮ ਦੇ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਾਂਗੇ, ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨੀ ਪਹਿਲੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ। ਬਾਣੀ ਦੇ ਵਿਚ ਮਨ ਟਿਕਾਉਣਾ ਦੂਸਰੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ, ਬਾਣੀ ਦੇ ਅਰਥ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਤੀਸਰੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ। ਬਾਣੀ ਦੇ ਭਾਵ ਵਿਚ ਲੀਨ ਵਿਚ ਹੋ ਕੇ ਹੁਲਾਰੇ ਲੈਣੇ ਚੌਥੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ। ਬਾਣੀ ਨਾਮ ਦੇ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਕਰਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਰਸਨਾ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਮ ਜਪਣਾ, ਉਪਰਲੀ ਅਵਸਥਾ ਹੋ ਗਈ। ਸਵਾਸ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਮ ਜਪਣਾ, ਕੰਠ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਮ ਜਪਣਾ, ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਨਾਮ ਜਪ, ਨਾਭੀ 'ਚ ਨਾਮ ਜਪਣਾ,

ਅਨਹਦ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਮਦਦ ਦੇ ਨਾਲ ਆਗਿਆ ਚੱਕਰ 'ਚ ਨਾਮ ਜਪਣਾ, ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ 'ਚ ਨਾਮ ਜਪਣਾ, ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ 'ਚ ਨਾਮ ਜਪਣਾ। ਜਦੋਂ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਹਾਂ ਵਿਵੇਕ ਮੰਡਲ ਦੇ ਵਿਚ ਸੁਰਤ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਗਿਆਨ ਆ ਜਾਂਦੇ। ਉਸ ਥਾਂ ਮਹਾਤਮਾ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਕਿ ਉਹਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਵਿਚ ਮਦਦ ਕਰੇ। ਮਹਾਤਮਾ ਸਤਿ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਨੇ ਉਹਨੂੰ, ਸਤਿ ਦੀ ਸੋਝੀ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਫੇਰ ਉਹ ਸਤਿ ਦੇ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਕੇ ਸਤਿ ਸਤਿ ਦਾ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦੇ -

ਕਬੀਰ ਤੂੰ ਤੂੰ ਕਰਤਾ ਤੂ ਹੁਆ ਮੁਝ ਮਹਿ ਰਹਾ ਨ ਹੂੰ ॥
ਜਬ ਆਪਾ ਪਰ ਕਾ ਮਿਟਿ ਗਇਆ ਜਤ ਦੇਖਉ ਤਤ ਤੂ ॥
ਅੰਗ- ੧੩੭੫

ਕਹਿੰਦੇ ਓਹੀ ਬਣ ਗਿਆ -

ਸੋਈ ਫਿਰਿ ਕੈ ਤੂ ਭਇਆ ਜਾ ਕਉ ਕਹਤਾ ਅਉਰੁ ॥
ਅੰਗ- ੧੩੬੯

ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਸਫਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਕੰਮ ਵਾਸਤੇ ਮਨੁੱਖਾ ਦੇਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਦਿਤੀ ਸੀ, ਉਹਦਾ ਪੂਰਾ-ਪੂਰਾ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾ ਕੇ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਚੱਕਰ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਪਰਮ ਅਨੰਦ ਦੇ ਵਿਚ, ਸਤਿ, ਚਿਤ, ਅਨੰਦ ਦੇ ਸਾਗਰ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਜੰਮਣਾ-ਮਰਨਾ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਪਰਮ ਅਨੰਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਆਉਣਾ ਜਾਣਾ, ਜਿੰਨੇ ਦੁਖ ਸੀ ਸਭ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੋ ਗਿਆ।

ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਲਗਨ ਲਾਓ, ਸੱਚਮੁੱਚ ਲਗਨ ਲਾਓ। ਸੁਣਦੇ-ਸੁਣਦੇ ਉਮਰਾਂ ਲੰਘ ਗਈਆਂ। ਕਿੰਨੇ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਮੈਨੂੰ ਇਥੇ ਆਏ ਨੂੰ 1978 ਵਿਚ ਆਇਆ ਸੀਗਾ। ਆਹੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਹੈ ਹੋਰ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰੀ, 'ਨਾਮ' ਤੋਂ ਏਧਰ-ਓਧਰ ਨਹੀਂ ਗਿਆ, ਸੋ ਨਾਮ ਦੀ ਹੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾਂ। ਸਾਰੇ ਦੀਵਾਨਾਂ 'ਚ ਇੱਕੋ ਗੱਲ ਚਲਦੀ ਹੈ, ਤਰੀਕੇ ਵੱਖਰੇ-ਵੱਖਰੇ ਨੇ ਦੱਸਣ ਦੇ, ਤਾਂਕਿ ਸਮਝ ਆ ਜਾਵੇ। ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਗੱਲ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਬਹਿ ਜਾਵੇ। ਜੇ ਇਕ ਵੀ ਬਹਿ ਗਈ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਪਿਆਰਿਓ -

ਸੰਤਹੁ ਸਾਗਰੁ ਪਾਰਿ ਉਤਰੀਐ ॥
ਜੇ ਕੇ ਬਚਨੁ ਕਮਾਵੈ ਸੰਤਨ ਕਾ ਸੋ ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਤਰੀਐ ॥
ਅੰਗ - ੭੪੭

ਸੋ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਗੁਰ ਸਤੋਤਰ 'ਚ ਬੋਲੋ ਭਾਈ।

ਹੁਕਮਨਾਮਾ, ਅਰਦਾਸ।

ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਨਾਉਣ ਦੀ ਨਵੀਂ ਪਿਰਤ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਹੋਲਾ-ਮਹੱਲਾ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਬਣਾਇਆ। ਇਕ ਵੱਡੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਵਿਗਰਿਕ ਰੂਪਮਾਨਤਾ ਹੋਈ। ਅੱਜ ਵੀ ਇਸ ਕੌਮੀ ਤਿਉਹਾਰ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਹੋਲੇ-ਮਹੱਲੇ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਵਿਚ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ, ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਹੈ। ਭਗਤੀ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਸਮੇਲ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਗਤਕਾ ਖੇਡਦੇ ਨੌਜਵਾਨ, ਘੋੜ ਸਵਾਰੀ ਕਰਦੇ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੂਰਬੀਰਤਾ ਦੇ ਜੌਹਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਇਹ ਹੈ ਨਵਾਂ ਸਿਧਾਂਤ, ਨਵੀਂ ਕਿਰਨ, ਧਰਮ ਦੀ ਖੁਸ਼ਬੋ ਜੋ ਕਿ ਲੋਕਾਈ ਲਈ ਸੁੱਖ-ਸ਼ਾਂਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਕੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ, ਆਪਣੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਿਧਾਂਤ, ਜੀਵਨ ਜਿਉਣ ਦੇ ਨਵੇਂ ਵੰਗ ਦਰਸਾਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾਅ ਕੇ ਸਮੁੱਚੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦਾ ਉੱਚਾ-ਸੁੱਚਾ ਸੁੱਖ-ਸ਼ਾਂਤੀ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਬਸਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ - **'ਭੈ ਕਾਹੂ ਕਉ ਦੇਤ ਨਹਿ ਨਹਿ ਭੈ ਮਾਨਤ ਆਨ ॥'** ਦੀ ਨਵੀਂ ਜੀਵਨ ਜੁਗਤ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਸਭ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਵਲੋਂ ਦਰਸਾਈ ਨਾਮ-ਬਾਣੀ ਵਾਲੀ, ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਾਲੀ ਜੀਵਨ ਜੁਗਤਿ ਦਾ ਨਵਾਂ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ। ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਸਦਾ ਹੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਅਤੇ ਭਗਤੀ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਸਮੇਲ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ ਮੰਗੀਏ। ਇਹੀ ਸਾਡੀ ਕੌਮੀ ਅਰਦਾਸ ਦੀ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਸਦਕਾ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਚਲ ਰਹੇ ਸਮੁੱਚੇ ਕਾਰਜ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਚਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਜਨ ਅਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਵਲੋਂ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ 'ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦੇਂਦਿਆਂ ਹੋਇਆ ਸਮੁੱਚੇ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿਚ ਤਨਦੇਹੀ ਨਾਲ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨਿਭਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਟਰੱਸਟ ਵਲੋਂ ਚੱਲ ਰਹੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਨਵੇਂ ਦਾਖਲੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਫਰੀ ਹਸਪਤਾਲ ਅਤੇ ਫਰੀ ਸਿਲਾਈ ਸੈਂਟਰ ਇਲਾਕੇ ਲਈ ਵਰਦਾਨ ਸਿੱਧ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਬਿਰਧ ਆਸ਼ਰਮ ਆਪਣੀ ਮਿਸਾਲ ਆਪ ਹੈ, ਬੇਸਹਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸਹਾਰਾ ਦੇਣਾ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਵਲੋਂ ਦਰਸਾਏ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਹੈ। ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਖੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗੁਰੂ ਮਿਹਰ ਸਦਕਾ, ਟਰੱਸਟ ਦੀ ਬਾਖੂਬੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਮੁੱਚੇ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਣ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹਨ। ਇਹੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਭ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਜਨਾਂ ਅਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਸੀਸ 'ਤੇ ਮਿਹਰਾਂ ਭਰਿਆ ਹੱਥ ਰੱਖ ਕੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲੈਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰਨ। ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਦਾਤ ਅਤੇ ਅਨੰਦਮਈ ਜੀਵਨ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਵੇ। ਸਾਡੀ ਅਰਦਾਸ ਹੈ।

ਭਾਈ ਡਾ. ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਐਡੀਟਰ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ'

ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ 350 ਸਾਲਾ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਸਮਾਰੋਹ ਅੱਖੀਂ ਡਿੱਠਾ - ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਜੀ, ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਸ਼ਰਧਾ ਅਤੇ ਭਾਵਨਾ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਵਿਰਾਸਤ ਦਾ ਫਖਰ

ਕੁਰਬਾਨੀ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਭਾਇ ਭਗਤਿ ਗੁਰਪੁਰਬ ਕਰੰਦੇ।

(ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

ਭਾਰਤ ਦਾ ਧਾਰਮਿਕ ਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਇਤਿਹਾਸ ਵਾਚਣ ਉਪਰੰਤ ਗਿਆਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਟਨਾ ਸ਼ਹਿਰ ਕਈ ਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਯਾਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਰਤਮਾਨ ਨਾਮ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਇਸ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਨਾਮ - ਪਾਲ ਪੋਖਰਾ, ਪੁਸ਼ਮਪੁਰ, ਕੁਸ਼ਮਪੁਰ, ਕੁਸ਼ਮਾਵਤੀ, ਮੋਰੀਆ ਨਗਰ ਅਤੇ ਪਾਟਲੀ ਪੁੱਤਰ ਆਦਿ ਸਨ। ਪਰੰਤੂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪਾਟਲੀ ਪੁੱਤਰ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੁਗਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਅਜ਼ੀਮਾਬਾਦ ਵੀ ਰਿਹਾ ਜੋ ਕਿ ਅਜ਼ੀਮ ਖਾਨ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਸੀ।

ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ, ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਹੱਤਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਗੁਰੂਆਂ ਅਤੇ ਮੁਖੀਆਂ ਵਲੋਂ ਵੀ ਚਰਨ ਛੋਹ ਦੇ ਕੇ ਨਿਵਾਜਿਆ ਗਿਆ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਹਾਤਮਾ ਬੁੱਧ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ, ਸੰਤਾਂ-ਮਹਾਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਪਵਿੱਤਰ ਕੀਤਾ। ਤੀਸਰਾ ਜੈਨੀ

ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਦੌਰਾਨ ਸੁੰਦਰ ਪਾਲਕੀ ਸਾਹਿਬ

ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਜੀ, ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ

ਸ਼ਰਧਾ ਅਤੇ ਭਾਵਨਾ ਦਾ ਸੁਮੇਲ - ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਠਾਠਾਂ ਮਾਰਦਾ ਇਕੱਠ।

ਮਹਾਂ ਸਮੇਲਨ ਵੀ ਇਥੇ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਵਿਚ 20,000 ਦੇ ਕਰੀਬ ਜੈਨੀ ਇਕੱਤਰ ਹੋਏ।

ਦੂਸਰੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਬੋਧੀ ਭਿਕਸ਼ੂਆਂ ਦਾ ਦੂਸਰਾ ਸਮੇਲਨ ਅਸ਼ੋਕ ਰਾਜੇ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਹੇਠ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਹ ਸ਼ਹਿਰ ਹੋਰ ਵੀ ਅਨੇਕਾਂ ਧਾਰਮਿਕ, ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਵਿੱਤਰ ਗੋਦ ਵਿਚ ਸਮੋਈ ਬੈਠਾ ਹੈ।

ਪਟਨਾ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਬਿਹਾਰ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਵੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਵਧੇਰੇ ਮਹਾਨਤਾ ਇਸ ਦੇ ਪੁਰਾਤਨ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪਿਛੋਕੜ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਦਿਆ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਵੀ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇਸ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਧਾਰਮਿਕ ਮਹਾਨਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਪਾਵਨ ਧਰਤੀ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਪੈਣ ਉਪਰੰਤ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ 10ਵੇਂ ਜਾਮੇ ਵਿਚ ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਲੈਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅਸਥਾਨ ਨੂੰ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਜੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਸਤਿਕਾਰ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਆਤਮ ਕਥਾ (ਬਚਿੱਤਰ ਨਾਟਕ) ਵਿਚ ਵੀ ਇਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਮੁਰ ਪਿਤ ਪੂਰਬ

ਕਿਯਸਿ ਪਯਾਨਾ॥ ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਕੇ ਤੀਰਥਿ ਨਾਨਾ॥ ਜਬ ਹੀ ਜਾਤ ਤ੍ਰਿਬੇਣੀ ਭਏ॥ ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਦਿਨ ਕਰਤ ਬਿਤਏ॥

ਤਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹਮਾਰਾ ਭਯੋ॥ ਪਟਨਾ ਸਹਰ ਬਿਖੈ ਭਵ ਲਯੋ॥ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ

ਪਟਨਾ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਚਰਨ ਛੋਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ 1507 ਈ. ਵਿਚ ਪੂਰਬ ਦੀ ਉਦਾਸੀ ਸਮੇਂ ਇਥੇ ਰੁਕੇ ਸੀ। ਸਾਲਸਰਾਏ ਚੌਧਰੀ ਨੂੰ ਮਿਲਾਪ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਚਰਨ ਪਾਉਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ 'ਤੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਵਾਂਗੇ ਪਰ ਦਸਵੇਂ ਜਾਮੇ ਵਿਚ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ 64 ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਸਨ, ਚਾਰ-ਚੁਫੇਰੇ ਲੱਕੜ ਦੀ ਦੀਵਾਰ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਪੱਛਮੀ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਰਾਹੀਂ ਦਾਖਲ ਹੋਏ। ਭਗਤ ਜੈਤਾ ਮੱਲ ਜਿਥੇ ਹੁਣ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗਾਏ ਘਾਟ ਹੈ, ਨੂੰ ਤਾਰਿਆ। ਇਥੋਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪਹਿਲੀ ਘਟਨਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਵਲੋਂ ਕੀਮਤੀ ਲਾਲ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਆਦੇਸ਼ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਵੇਚਣਾ ਨਹੀਂ, ਕੇਵਲ ਮੁੱਲ ਪੁਆਉਣਾ ਹੈ ਉਹ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਤੇ ਪ੍ਰਵਚਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਸੈਨਹੋਜ਼ੇ (ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ) ਵਿਖੇ ਬਾਬਾ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਗ੍ਰਿਹ ਵਿਖੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੀਰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਹਾਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਸਬਜ਼ੀ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਕੋਲ, ਫਿਰ ਕੱਪੜੇ ਦੀ, ਫਿਰ ਮਠਿਆਈ ਵਾਲੇ ਕੋਲ ਹੀਰਾ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਤੁੱਛ ਮਾਤਰ ਕੀਮਤ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਸਾਲਸਰਾਏ ਜੌਹਰੀ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਵਲੋਂ ਇਸ ਦੀ ਦਰਸ਼ਨੀ ਭੇਟਾ ਹੀ 100 ਰੁਪਏ ਦਿਤੀ ਗਈ। ਉਪਰੰਤ ਸਾਲਸਰਾਏ ਜੌਹਰੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਗਤ ਕਰਦਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਬਣਿਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਲੱਗਭੱਗ 4 ਮਹੀਨੇ ਇਥੇ ਠਹਿਰੇ। ਸੰਗਤ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ। ਇਸ ਦੇ ਨੌਕਰ ਅਧਰੱਕੇ ਨੂੰ ਸੰਗਤ ਦਾ ਮੁਖੀ ਥਾਪਿਆ। ਦੁਨਿਆਵੀ ਲਾਲ ਨਾਲੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਨੂੰ ਅਮੋਲਕ ਲਾਲ ਦਸਿਆ। ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ -

ਬਿਮਲ ਮਝਾਰਿ ਬਸਸਿ ਨਿਰਮਲ ਜਲ ਪਦਮਨਿ ਜਾਵਲ ਰੇ ॥

ਪਦਮਨਿ ਜਾਵਲ ਜਲ ਰਸ ਸੰਗਤਿ ਸੰਗਿ ਦੋਖ ਨਹੀ ਰੇ ॥ ੧ ॥

ਦਾਦਰ ਤੂ ਕਬਹਿ ਨ ਜਾਨਸਿ ਰੇ ॥ ਭਖਸਿ ਸਿਬਾਲੁ ਬਸਸਿ ਨਿਰਮਲ ਜਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਨ ਲਖਸਿ ਰੇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥ ਅੰਗ- ੯੯੦

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਵਲੋਂ ਚਰਨ ਪਾ ਕੇ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਕੀਤਾ। ਪੂਰਬ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਸਮੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਮਾਤਾ ਨਾਨਕੀ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਕੇ ਮਹਿਲ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ, ਮਾਮਾ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਚੰਦ ਜੀ ਤੇ ਹੋਰ ਦਰਬਾਰੀ ਸਿੱਖ ਨਾਲ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬੜੀ ਸੰਗਤ ਭਗਤ ਜੈਤਾ ਮੱਲ ਕੋਲ ਠਹਿਰੇ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਾਲਸਰਾਏ ਜੌਹਰੀ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦਾ ਮੁਖੀ ਅੱਧਰਕੇ ਦਾ ਪੜਪੋਤਰਾ ਘਨਸ਼ਾਮ ਸੀ। ਘਨਸ਼ਾਮ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਨੋ-ਸ਼ੌਕਤ ਨਾਲ ਇਕ ਜਲੂਸ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਆਏ, ਜਿਥੇ ਹੁਣ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅਸਥਾਨ ਹੈ। ਭਾਵ ਜਿੱਥੇ ਸਾਲਸਰਾਏ ਦੀ ਹਵੇਲੀ ਸੀ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਇਥੇ ਛੱਡ ਕੇ ਆਪ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹਿਤ ਬੰਗਾਲ, ਆਸਾਮ ਨੂੰ ਤੁਰ ਪਏ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ 10ਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ, ਗੁਰੂ ਕੇ ਮਹਿਲ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਸੰਗਤ ਵਲੋਂ ਕਰਨ ਤੇ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਭੇਜਿਆ ਅਤੇ ਪਟਨੇ ਨੂੰ 'ਗੁਰੂ ਕਾ ਘਰ' ਆਖਿਆ।

ਨੌਵੇਂ ਪਤਸ਼ਾਹ ਪੂਬੜੀ ਆਸਾਮ ਵਿਚ ਸਨ ਜਦੋਂ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਗੋਬਿੰਦ ਰਾਏ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ 10ਵੀਂ ਜੋਤ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈ। 22 ਦਸੰਬਰ 1666 ਈ. ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਏ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਮੰਤਵ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ -

ਹਮ ਇਹ ਕਾਜ ਜਗਤ ਮੇ ਆਏ ॥
ਧਰਮ ਹੇਤ ਗੁਰਦੇਵ ਪਠਾਏ ॥
ਜਹਾਂ ਤਹਾਂ ਤੁਮ ਧਰਮ ਬਿਥਾਰੇ ॥
ਦੁਸਟ ਦੋਖੀਅਨਿ ਪਕਰਿ ਪਛਾਰੇ ॥
ਯਾਹੀ ਕਾਜ ਧਾਰ ਹਮ ਜਨਮੰ ॥
ਸਮਝ ਲੇਹੁ ਸਾਧੂ ਸਭ ਮਨਮੰ ॥
ਧਰਮ ਚਲਾਵਨ ਸੰਤ ਉਬਾਰਨ ॥
ਦੁਸਟ ਸਭਨ ਕੇ ਮੂਲ ਉਪਾਰਨ ॥

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਚਪਨ ਦੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਇਥੇ ਗੁਜ਼ਾਰੇ। ਅਨੇਕਾਂ ਅਗੰਮੀ ਕੌਤਕ ਕੀਤੇ। ਆਪਣੀਆਂ ਨਿੱਕੀਆਂ ਪੈੜਾਂ ਦੀ ਅਮਿੱਟ ਛਾਪ ਛੱਡ ਗਏ। ਜੋ ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਯਾਦਗਾਰ ਹੋਈਆਂ।

ਪਟਨੇ ਵਿਚ ਪੰਡਿਤ ਸ਼ਿਵਦੱਤ, ਨਵਾਬ ਰਹੀਮ ਬਖਸ਼, ਪੀਰ ਅਰਫ਼ੇਦੀਨ ਸਈਅਦ ਭੀਖਣਸ਼ਾਹ, ਰਾਜਾ ਫਤਿਹਚੰਦ ਮੈਨੀ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਨੇਕਾਂ ਕੌਤਕ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਨੇਕਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਵੈਰਾਗ ਵਿਚ ਪਰੇ ਕੇ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਥੋਂ ਆਉਣ ਉਪਰੰਤ ਉਥੋਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਪਿਆਰੇ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਹੋਰ ਬਹਿਬਲ ਹੋਈ। ਰਹਿੰਦੇ ਜੀਵਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਹੀ ਬਤੀਤ ਕੀਤੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਲੋਂ ਅੱਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਪਾਵਨ ਪਵਿੱਤਰ ਧਰਤੀ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ 350 ਸਾਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਲੋਂ ਬੜੀ ਸ਼ਰਧਾ, ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਮਹਾਨ ਸਮਾਗਮ 1 ਜਨਵਰੀ ਤੋਂ 5 ਜਨਵਰੀ ਤੱਕ ਸਨ। ਦੇਸ਼ਾਂ, ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕੋਨੇ-ਕੋਨੇ ਵਿਚੋਂ, ਪੰਜਾਬ ਭਰ ਵਿਚੋਂ ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਸੰਗਤਾ ਨੇ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਕੀਤੀ। ਪਵਿੱਤਰ ਅਸਥਾਨਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਪੂੜੀ ਮਸਤਕ ਨੂੰ ਲਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਧੰਨ ਭਾਗ ਸਮਝੇ। ਦਾਸ ਨੂੰ ਵੀ ਜੱਥੇ ਦੇ ਨੌਂ ਸਿੰਘਾਂ ਸਮੇਤ ਜਾਣ ਦਾ ਅਵਸਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ। ਟਰੱਸਟ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੁਖੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਸਦਕਾ ਦਾਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਜਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਮਿਲੀ।

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਰਵਾਨਗੀ - 1 ਜਨਵਰੀ, ਐਤਵਾਰ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਉਪਰੰਤ ਸ਼ਾਮੀ 4.30 ਵਜੇ ਦੇ ਗੱਡੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 9 ਸਿੰਘ, ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੋਂ ਆਗਿਆ ਲੈ ਕੇ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋਏ। ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਤੇ ਮਹਾਨਤਾ, ਸੁਚੱਜੇ ਪ੍ਰਬੰਧ, ਸ਼ੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਏ ਤੇ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਦੇਖਣ ਕਰਕੇ ਉਤਸੁਕਤਾ ਹੋਰ ਵੀ ਵਧੀ ਹੋਈ ਸੀ ਕਿ ਜਲਦੀ ਜਾ ਕੇ ਗੁਰ ਅਸਥਾਨ ਦੀ ਪੂੜੀ ਮਸਤਕ ਨੂੰ ਲਾ ਕੇ ਧੰਨਭਾਗੀ ਬਣੀਏ।

ਸ਼ਾਮੀ 4.30 ਵਜੇ ਚੱਲ ਕੇ ਸਵੇਰੇ 5 ਵਜੇ ਮੈਗਲਗੰਜ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਯੂ.ਪੀ ਵਾਲਿਆਂ ਕੋਲ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਉਪਰੰਤ 9 ਵਜੇ ਫਿਰ ਰਵਾਨਾ

ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਗਰ ਕਾਕਰੋਂ (ਨੇੜੇ ਕੁਰਾਲੀ) ਵਿਖੇ ਸਾਲਾਨਾ ਸਮਾਗਮ ਸਮੇਂ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰਦੇ ਹੋਏ।

ਹੋਏ। ਰਾਤ 11 ਵਜੇ ਵਾਰਾਨਸੀ ਪਹੁੰਚੇ। ਉਥੇ ਗੈਸਟ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਠਹਿਰੇ, ਸਵੇਰੇ 8 ਵਜੇ ਉਥੋਂ ਫਿਰ ਤੁਰੇ। ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ 7 ਵਜੇ ਅਸੀਂ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹੱਦ ਵਿਚ (ਮਿਊਂਸਪੈਲਟੀ) ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ।

ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਪਾਇਲਟ ਪੁਲਿਸ - ਬਿਹਾਰ ਅਤੇ ਬਿਹਾਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਯੂ.ਪੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਹਰ 8-10 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਦੀਆਂ ਪਾਇਲਟ ਗੱਡੀਆਂ ਦੌਰਾ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਤਾਂ ਜੋ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਕੋਈ ਤਕਲੀਫ ਨਾ ਆਵੇ ਤੇ ਲੋੜ ਪੈਣ 'ਤੇ ਮਦਦ ਦਿਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਹ ਪ੍ਰਸੰਸਾਯੋਗ ਉਦਮ ਸੀ।

ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹਦੂਦ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ - ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਹਦੂਦ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਸਾਰ ਕੁਝ ਖਾਸ ਤੇ ਨਿਵੇਕਲਾ ਦਿਸਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ। ਸੜਕਾਂ ਦੀ ਸਫਾਈ, ਨਵੀਨੀਕਰਣ, ਡਰੇਨਜ਼ ਸਿਸਟਮ ਭਾਵ ਕੁਝ ਨਵਾਂ-ਨਵਾਂ ਲੰਗ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਥੋੜ੍ਹੀ-ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੂਰ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਕਰਮਚਾਰੀ ਤਾਇਨਾਤ ਸਨ। ਟਰੈਫਿਕ ਪੁਲਿਸ ਵਲੋਂ ਤਨਦੇਹੀ ਨਾਲ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇ ਕੇ ਟਰੈਫਿਕ ਨੂੰ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਦਿਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਹਰ ਪਾਸੇ ਸਭ ਕੁਝ ਸਾਫ, ਸੁੰਦਰ ਅਤੇ ਵਧੀਆਂ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਵੰਨ-ਸੁਵੰਨੀਆਂ ਲਾਇਟਾਂ ਦੀ ਜਗਮਗਾਹਟ - ਅਸੀਂ ਚਲਦੇ-ਚਲਦੇ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵਲ ਨੂੰ ਵਧ ਰਹੇ ਸੀ। ਦੂਰੋਂ-ਦੇਖਿਆਂ ਭੁਲੇਖਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸਨ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਨੇੜੇ ਜਾ ਕੇ ਪੁੱਛਣ 'ਤੇ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਹੈ। ਭਾਵ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੀ ਇਤਨੀ ਸਜਾਵਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਉਹ ਖਾਲਸਾਈ ਬਾਣਾ ਪਾ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਨਿਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਉਸ ਉਤੇ ਪੱਕੇ ਗੁੰਮਟ ਬਣਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਖਾਲਸਈ ਰੰਗਤ ਦਿਤੀ ਗਈ। ਜਗਮਗਾਉਂਦੀਆਂ ਵੰਨ-ਸੁਵੰਨੀਆਂ ਲਾਇਟਾਂ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ

ਦਾਣਾ ਮੰਡੀ, ਸ਼ੇਰ ਗੜ੍ਹ ਵਿਖੇ ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰਦੇ ਹੋਏ।

ਸਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਗੁੰਮਟਾਂ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਵਿਚ ਲਾਇਟਾਂ ਲੱਗਣ ਨਾਲ ਹੋਰ ਵਾਧਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਤੁਰਨ ਨੂੰ ਦਿਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦਾ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਦੇਖਣ ਦੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਪਰ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪੜਾਅ ਵਲ ਨੂੰ ਵਧ ਰਹੇ ਸੀ। ਮਨ ਅਸ਼-ਅਸ਼ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮਨ ਅੰਦਰ ਇਕ ਖਿੱਚ, ਤਾਂਘ, ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਅਭਿਲਾਸ਼ਾ ਸੀ ਕਿ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਕਿੰਨੇ ਸੁੰਦਰ ਹੋਣਗੇ ਜਿਥੇ ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਕੋਮਲ ਪਵਿੱਤਰ ਚਰਨ ਪਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਲਿਆ। ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨੇੜੇ ਹੀ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਗੱਡੀਆਂ ਪਾਰਕ ਕਰਕੇ, ਸਮਾਨ ਚੁੱਕ ਕੇ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਾਲ ਲੀਲਾ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚੇ। ਜਿਥੇ ਸਤਿਕਾਯੋਗ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭੂਰੀ ਵਾਲਿਆ ਵਲੋਂ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਇਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਸ. ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੰਬਰਦਾਰ ਬਲੌਂਗੀ ਪਹੁੰਚ

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੀਰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਚੁੱਕੇ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਸਾਨੂੰ ਇਕ ਕਮਰਾ ਸੌਂਪ ਦਿਤਾ। ਅਸੀਂ ਰਾਤ ਨੂੰ ਲੰਗਰ ਛਕ ਕੇ ਕੁਝ ਦੇਰ ਆਰਾਮ ਕੀਤਾ। ਪਰ ਮਨ ਵਿਚ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਤਾਂਘ ਸੀ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਲਦੀ ਜਾ ਕੇ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਹਨ।

ਗੁ. ਬਾਲ ਲੀਲਾ - ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਰਾਜਾ ਫਤਿਹਚੰਦ ਮੈਣੀ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਘਰੋਂ ਧਰਮ ਸੁਪਤਨੀ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਥੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਾਗ ਸੀ। ਸਾਹਿਬ ਗੋਬਿੰਦ ਰਾਏ ਬਾਲਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਜੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ। ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਰਾਣੀ ਮੈਣਿਆਣੀ ਦੀ ਗੋਦ ਨੂੰ ਭਾਗ ਲਾਏ ਜਦੋਂ ਉਹ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਅਰਜ਼ੋਈਆਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਦਾਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹਰ ਵਕਤ ਬਾਲਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਬਾਲਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਨੂੰ ਭਾਗ ਲਾਏ ਤੇ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਰਸੋਈ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖੀਆਂ ਛੋਲੇ ਪੂਰੀਆਂ ਦੀ ਆਪ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਤੇ ਛਕੀਆਂ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅੱਜ ਤਕ ਉਸ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਛੋਲੇ ਪੂਰੀਆਂ ਵਰਤਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਬਾਲਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਜੀ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਬਾਗ ਵਿਚ ਖੇਡਿਆ ਕਰਦੇ, ਦੇਰ ਰਾਤ ਤੱਕ ਆਪਣੇ ਘਰ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਜਾਂਦੇ। ਇਥੇ ਹੁਣ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਸਸ਼ੋਭਿਤ ਹੈ। ਦੇਰ ਰਾਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਾਣ ਤੇ ਰਹਿਰਾਸ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਠ ਹੁੰਦੇ ਜੋ ਹੁਣ ਤੱਕ ਉਸੇ ਪਰੰਪਰਾ

ਭਾਈ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੱਖਰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਗੁਰਮਤਿ ਲਿਟਰੇਚਰ, ਕੀਰਤਨ ਦੀਆਂ ਸੀ.ਡੀਜ਼., ਡੀ.ਵੀ.ਡੀ., ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹਿੱਤ ਫਰੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ। ਇਹ ਸੇਵਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਸੈਨਹੋਜ਼ੇ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆਂ ਵਿਖੇ ਹਰ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਨਿਭਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਰ ਰਾਤ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਸਸ਼ੋਭਿਤ ਹਨ। ਭੂਰੀ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਆਲੀਸ਼ਾਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਅਤੇ ਬਹੁ-ਮੰਜ਼ਲੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਇਮਾਰਤ ਆਧੁਨਿਕ ਸਹੂਲਤਾਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਸਜਾਵਟੀ ਲਾਈਟਾਂ ਲੜੀਆਂ ਨਾਲ ਸਜੀ ਇਹ ਸਾਰੀ ਇਮਾਰਤ ਅਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਮਨਮੋਹਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦਿਲ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਪਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਝਿਲਮਿਲ-ਝਿਲਮਿਲ ਕਰਦਾ ਚੌਗਿਰਦਾ ਚਾਅ ਤੇ ਉਮਾਹ ਨੂੰ ਹੁਲਾਰੇ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਗੁਰੂ ਕੇ ਅਤੁੱਟ ਲੰਗਰ - ਭੂਰੀ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਇਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹਾਲ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰ ਚਲ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੰਗਰਾਂ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਪਦਾਰਥ, ਮਠਿਆਈਆਂ, ਗੁਲਾਬ ਜਾਮਨਾਂ, ਬੇਸਣ ਦੀ ਬਰਫੀ, ਦਾਲਾਂ, ਸਬਜ਼ੀਆਂ, ਜਲੇਬੀਆਂ, ਮਿੱਸੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ, ਸਾਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ, ਚਾਵਲ ਇਤਿਆਦਿਕ ਪਦਾਰਥ ਵਰਤਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁਚੱਜੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਫਾਈ ਨਾਲ ਲੰਗਰ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਬਰਤਨ ਮਾਂਜਣ ਦੀ ਸੇਵਾ, ਵਰਤਾਉਣ ਦੀ ਸੇਵਾ, ਲੰਗਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸੇਵਾ, ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਕੱਟਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਬੀਬੀਆਂ ਭਾਈ ਸ਼ਰਧਾ ਪਿਆਰ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਅਣਥੱਕ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਮਨ ਗਦ-ਗਦ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪਿਆਰੇ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਕਰਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਮਨ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ - ਪੰਨ ਭਾਗ, ਪੰਨ ਇਹ ਸੰਗਤਾਂ, ਪੰਨ ਬਾਲਾ ਪ੍ਰੀਤਮ।

ਅਲੌਕਿਕ ਨਜ਼ਾਰਾ-ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ - ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ 2 ਵਜੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਪੰਜ ਵਜੇ ਸਾਰੇ ਸਿੰਘ ਤਿਆਰ ਹੋ ਕੇ ਪਾਵਨ ਅਸਥਾਨ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਜੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ (ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਸਾਲਸਰਾਏ ਦੀ ਹਵੇਲੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ) ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਤੁਰੇ। ਸਭ ਨੇ ਨੰਗੇ ਪੈਰੀਂ ਜਾਣ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਕੀਤਾ। ਦਰਸ਼ਨ ਦੂਰੋਂ ਹੋਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ। ਅਲੌਕਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਵੰਨ-ਸੁਵੰਨਤਾ ਦੀ ਸਜਾਵਟ, ਲਾਇਟਾਂ, ਮਨ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਸੱਚਖੰਡ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮਾਨੋ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਗੰਮੀ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਹਰ ਸ਼ੈਲੀ ਇਸ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦੇ ਮੂਹਰੇ ਤੁਛ ਭਾਸ ਰਹੀ ਸੀ। ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਲੰਮੀ ਕਤਾਰ, ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇਖ ਕੇ ਮਨ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਭਿੰਜ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਦੇਗ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਵੀ ਲੰਬੀ ਲਾਇਨ, ਸਤਿਨਾਮ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਦੀਆਂ, ਸੰਗਤਾਂ ਮਾਨੋ ਸਚਖੰਡ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਅਸੀਂ ਵੀ ਸਾਰੇ ਸਿੰਘ ਦੇਗ ਵਾਲੀ ਲਾਇਨ 'ਚ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਦੀ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਦੀਆਂ ਧੁਨਾਂ ਮਨ ਨੂੰ ਮੁਗਧ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਕੀਰਤਨ ਅਤੇ ਨਿਤਨੇਮ ਵਿਚ ਲਿਵ ਜੋੜ ਕੇ ਅਸੀਂ ਲਾਇਨ 'ਚ ਅੱਗੇ ਵਧ ਰਹੇ ਸੀ। ਕੁਝ ਚਿਰ ਬਾਅਦ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਇਕ ਸਿੰਘ ਭੇਜ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਅਸੀਂ ਲਾਇਨ ਵਿਚੋਂ ਹਟ ਕੇ ਜਥੇਦਾਰ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹਰਿਮੰਦਰ ਜੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੋਏ। ਨਤਮਸਤਕ ਹੋਣ ਉਪਰੰਤ ਜਥੇਦਾਰ ਜੀ ਵਲੋਂ ਸਾਰੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰੋਪੇ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਈ। ਇਸ ਵਕਤ ਸਾਡੀ ਖੁਸ਼ੀ ਅਤੇ ਅਨੰਦ ਦੀ ਸੀਮਾ ਪਾਰ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਲੋਂ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਪਿਆਰ ਸਾਡੇ ਪਿਆਰ ਵੈਰਾਗ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪੰਨ ਬਾਲਾ ਪ੍ਰੀਤਮ-ਪੰਨ ਬਾਲਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੀ ਧੁਨਿ ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਉਚਾਰਨ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ-

ਹਮ ਸਰਿ ਦੀਨੁ ਦਇਆਲੁ ਨ ਤੁਮ ਸਰਿ
ਅਬ ਪਤੀਆਰੁ ਕਿਆ ਕੀਜੈ ॥
ਬਚਨੀ ਤੋਰ ਮੋਰ ਮਨੁ ਮਾਨੈ
ਜਨ ਕਉ ਪੁਰਨੁ ਦੀਜੈ ॥ ੧ ॥
ਹਉ ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਾਉ ਰਮਈਆ ਕਾਰਨੇ ॥

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਖੁਬੀਆ ਨੰਗਲ, ਯੂ.ਪੀ. ਵਾਲੇ' ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਕੀਰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਹਾਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਭਾਈ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਘੋਲਾ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰਦੇ ਹੋਏ।

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੋਟਾ (ਰਾਜਸਥਾਨ) ਵਿਖੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਕੀਰਤਨ ਨਾਲ ਨਿਹਾਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਕਾਰਨ ਕਵਨ ਅਬੋਲ ॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਬਹੁਤ ਜਨਮ ਬਿਛੁਰੇ ਥੇ
 ਮਾਧਉ ਇਹੁ ਜਨਮੁ ਤੁਮਾਰੇ ਲੇਖੇ ॥
 ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਆਸ ਲਗਿ ਜੀਵਉ
 ਚਿਰ ਭਇਓ ਦਰਸਨੁ ਦੇਖੇ ॥ ਅੰਗ- ੬੯੪

ਜਥੇਦਾਰ ਜੀ ਵਲੋਂ ਸਾਰੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰੋਪੇ ਭੇਟ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਬਾਬਾ ਜੀ (ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਲਈ ਸਿਰੋਪੇ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਈ। ਸਾਡੀ ਖੁਸ਼ੀ ਅਤੇ ਅਨੰਦ ਦਾ ਕੋਈ ਟਿਕਾਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਿਹੜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਬਾਲਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਨੂੰ ਨਤਮਸਤਕ ਹੋਈਏ। ਉਪਰੰਤ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਹੋਈ। ਇਸ ਵੇਲੇ 7 ਵਜ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਅਸੀਂ ਖੁਸ਼ੀ-ਖੁਸ਼ੀ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਅਨੰਦਿਤ ਹੋ ਕੇ ਵਾਪਸ ਕਮਰੇ 'ਚ ਆਏ। 8 ਵਜੇ ਚਾਹ ਪਾਣੀ ਛਕ ਕੇ ਮੁੱਖ ਪੰਡਾਲ ਵੱਲ ਚਾਲੇ ਪਏ ਜੋ ਕਿ ਉਥੋਂ 10-12 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰ ਗਾਂਧੀ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਸੀ।

ਮੇਨ ਪੰਡਾਲ ਦਾ ਰਸਤਾ - ਅਸੀਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਾਲ ਲੀਲਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਚਲ ਕੇ ਮੇਨ ਪੰਡਾਲ ਵਲ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੇ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਥ੍ਰੀ-ਵੀਲਰ ਰਾਹੀਂ ਅਤੇ ਕੁਝ ਰਸਤਾ ਬੱਸ ਰਾਹੀਂ ਤੈਅ ਕੀਤਾ।

ਹਰ ਪਾਸੇ ਸੁੰਦਰਤਾ, ਸਵੱਛਤਾ ਅਤੇ ਸਫਾਈ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ - ਰਸਤੇ 'ਚ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਹਰ ਨਿੱਕੀ ਵੱਡੀ ਗਲੀ ਸੜਕ, ਨਾਲੀ ਸਾਫ ਸੁਥਰੀ। ਹਰ ਥਾਂ 'ਤੇ ਸੇਵਾਦਾਰ ਹਾਜ਼ਰ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ। ਸੜਕਾਂ ਧੋਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਅੱਜ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਵੀ ਆਉਣਾ ਸੀ। ਹਰ ਗਲੀ ਵਿਚ ਝਾੜੂ ਫੜੀ ਸੇਵਾਦਾਰ ਖੜ੍ਹੇ ਸੀ। ਵੱਡੇ ਟੈਂਕਰਾਂ ਨਾਲ ਵੱਡੀ ਮੇਨ ਸੜਕ ਧੋਈ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ।

ਛਬੀਲਾਂ ਦੀ ਤਿਆਰੀ - ਸਥਾਨਕ ਵਾਸੀਆਂ ਵਲੋਂ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਛਬੀਲਾਂ ਲਾਉਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਚਾਹ-ਕੌਫੀ, ਰਸ, ਜੂਸ, ਮਠਿਆਈ ਇਤਿਆਦਿਕ ਅਨੇਕਾਂ ਛਕਣ ਵਾਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ।

ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ - ਹਰ ਸੌ ਮੀਟਰ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਇਸਤ੍ਰੀ ਅਤੇ ਪੁਰਸ਼ ਤੈਨਾਤ ਸਨ। ਹਰ ਇਕ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ ਤਤਪਰ ਸੀ। ਹਰ ਇਕ ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਦਾ ਰਵੱਈਆ ਮਨ ਨੂੰ ਮੋਹ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਉਹ ਸੰਗਤ ਦੇ ਹਰ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੂੰ 'ਫਹਿਤ' ਗਜਾ ਕੇ ਗੱਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੇ ਸੀ। 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਿਹ।' ਕੁਝ ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਕੁਝ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਫਤਿਹ ਸੁਨਣ ਦਾ ਅਲੱਗ ਹੀ ਉਮਾਹ ਤੇ ਅਨੰਦ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਗਤ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਦੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਣ ਤੇ ਉਹ ਆਪ ਆ ਕੇ ਸਮੱਸਿਆ ਸੁਣਦੇ ਤੇ ਉਸਦਾ ਸਮਾਧਾਨ ਆਪ ਨਾਲ ਜਾ ਕੇ ਤੁਰੰਤ ਕਰਦੇ।

500 ਮੀਟਰ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਮੱਦਦ ਡੈਸਕ - ਹਰ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੂਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਦਦ ਡੈਸਕ ਦਫਤਰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਸਸ਼ੋਭਿਤ ਸਨ। ਅਨਾਉਂਸਮੈਂਟ ਰਾਹੀਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਜੋ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਔਖਿਆਈ ਨਾ ਆਵੇ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਹੋਰਡਿੰਗਜ਼ (ਫਲੈਕਸ) ਨਾਲ ਰੰਗਿਆ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ - ਸਮੁੱਚਾ ਸ਼ਹਿਰ ਬਾਲਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੇ ਸਰੂਪਾਂ ਨਾਲ ਰੰਗਿਆਂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਵੱਡੀਆਂ-ਵੱਡੀਆਂ ਬਹੁ ਮੰਜਲੀ ਇਮਾਰਤਾਂ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਫੋਟੋ ਵਾਲੇ ਫਲੈਕਸ ਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਸਵਾਗਤ 'ਜੀ ਆਇਆਂ' ਦੇ ਫਲੈਕਸ ਹਰ ਪਾਸੇ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਚੱਪੇ-ਚੱਪੇ ਤੇ ਬੇਨਰਾਂ ਨਾਲ, ਹਰ ਪਾਸੇ ਬਾਲਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਉਥੋਂ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਨਿਰਮਾਣਤਾ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੀ ਸੀ।

ਗਿੱਲੇ ਰਸਤੇ ਨੂੰ ਸੁੱਕਾ ਕਰਨਾ - ਜੇ ਕਿਸੇ ਜਗ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਥਾਂ ਕੋਈ ਰਸਤਾ ਗਿੱਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਨਾਲੋਂ-ਨਾਲ ਸੁੱਕਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਚੂਨਾ ਆਦਿਕ ਸੁੱਟਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਚੂਨੇ ਨਾਲ ਮਾਰਕਿੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ।

ਰਾਤ ਦੀ ਵੰਨ ਸੁਵੰਨਤਾ - ਸਾਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਲੜੀਆਂ ਨਾਲ ਸਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਹਰ ਰਸਤੇ ਨੂੰ, ਹਰ ਸਰਕਾਰੀ ਬਿਲਡਿੰਗ, ਸਕੂਲ, ਕਾਲਜ, ਦਫਤਰ ਆਦਿਕ ਨੂੰ ਰਾਤ ਨੂੰ ਡੈਕੋਰੇਟ ਲਾਇਟਾਂ ਨਾਲ ਸਜਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਮਨ ਗਦ-ਗਦ, ਅਸ਼-ਅਸ਼ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਿਰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਨਵੇਂ ਉਸਾਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਬਲਾਕ ਦੀ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ।

ਅਨਾਉਂਸਮੈਂਟ - ਗਾਈਡ ਮੈਪ - ਸਾਰੇ ਰਸਤਿਆਂ ਉੱਤੇ ਗਾਈਡ ਮੈਪ ਤੇ ਅਨਾਉਂਸਮੈਂਟ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਕਿੱਥੇ ਹੈ? ਰਸਤੇ ਕਿੱਧਰ ਵਲ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਮੁੱਖ ਪੰਡਾਲ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ - ਗਾਂਧੀ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਸੈਂਕੜੇ ਏਕੜ ਵਿਚ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਪੰਡਾਲ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਬਹੁਤ ਹੀ ਕਮਾਲ ਦਾ ਸੀ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਦਦ/ਸਹੂਲਤਾਂ ਲਈ ਕਾਊਂਟਰ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਊਂਟਰਾਂ ਤੇ ਬਾਹਰ ਲਿਖ ਕੇ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਹਰ ਸਹੂਲਤ/ਸਮੱਸਿਆ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਦੱਸੋ ਜੀ।

ਪੰਡਾਲ ਦੇ ਅੱਗੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਫੁੱਟ ਖਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ - ਵੱਡੀ ਸੁਚੱਜੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਵਲੋਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਖੁਲ੍ਹੀ ਜਗ੍ਹਾ ਪੰਡਾਲ ਦੇ ਅੱਗੇ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਸੀ। 5 ਤਰੀਕ ਰਾਤ ਨੂੰ ਇਸ ਥਾਂ ਵਿਚ 70-80 ਹਜ਼ਾਰ ਸੰਗਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਨਤਮਸਤਕ ਹੋਣ ਦੀ ਉਡੀਕ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਸਨ।

ਤਖਤ ਹਰਿਮੰਦਰ ਜੀ ਦਾ ਸੁੰਦਰ ਮਾਡਲ - ਪੰਡਾਲ ਦੇ ਗੇਟ ਮੂਹਰੇ ਇਕ ਵੱਡੇ ਆਕਾਰ ਵਾਲਾ ਸੁੰਦਰ ਮਾਡਲ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਜੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਜ਼ੋਭਿਤ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਹੀ ਮਨ ਗਦ-ਗਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪਾਲਕੀ ਵਾਲੀ ਬੱਸ - ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੀ ਪਾਲਕੀ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੀ ਬੱਸ ਨੂੰ ਸੁੰਦਰ ਸ਼ਾਮਿਆਨੇ ਹੇਠ ਸਜਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸੰਗਤ ਇਸਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਵੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ।

ਮੇਨ ਪੰਡਾਲ ਦਾ ਅਗਲਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ - ਮੇਨ ਪੰਡਾਲ ਅੰਦਾਜ਼ਨ 350 ਫੁੱਟ ਚੌੜਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਵਾਲਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਸਾਰਾ ਖਾਲਸਈ ਸ਼ਾਨ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਮੇਨ ਪੰਡਾਲ ਦੇ ਮੂਹਰੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਗੁੰਮਟਾਂ ਨਾਲ ਸਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਕ ਵੱਡੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਝਲਕ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਸੀ। ਖੂਬਸੂਰਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਇਸ ਨੂੰ ਖਾਲਸਈ ਰੰਗਤ ਦਿਤੀ ਗਈ। ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਮਨ ਖੇੜੇ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਮੇਨ ਪੰਡਾਲ ਦੇ ਅੰਦਰਲਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ - ਨੀਚੇ ਤੋਂ ਪਲਾਈ ਦਾ ਫਰਸ਼ ਜੋ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਦੋ ਫੁੱਟ ਉੱਪਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਨਵੇਂ ਗੱਦੇ, ਨਵੀਆਂ ਚਾਦਰਾਂ ਨਾਲ ਫਰਸ਼ ਢਕਿਆ, ਸੁੰਦਰ ਨਜ਼ਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਛੱਤ ਤੇ ਪਾਏ ਗਏ ਡਿਜ਼ਾਇਨ ਆਪਣੀ ਮਿਸਾਲ ਆਪ ਸਨ। ਜਿਧਰ ਵੀ ਦੇਖੀਏ ਮਨ ਦੇਖਣੋਂ ਰੱਜਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਸਟੇਜ ਦੀ ਸਜਾਵਟ - ਸੁਨਿਹਰੀ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗੀ ਹੋਈ ਸਟੇਜ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਸੁੰਦਰ ਪਾਲਕੀ ਦਾ ਝਲਕਾਰਾ ਸੱਚਖੰਡ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਬੜੇ ਖੂਬਸੂਰਤ ਢੰਗ ਨਾਲ, ਤਾਜ਼ੇ ਫੁੱਲਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਜਾਵਟ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਖੁਬਸੂਰਤ ਖਿਲਾਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਪਵਿੱਤਰ

ਧੁਨਾਂ ਮਾਨੋਂ ਸੱਚਖੰਡ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੁਆਰ ਸੀ।

ਪੰਡਾਲ ਦੀ ਬਲਾਕਾਂ 'ਚ ਵੱਡ ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦਰਵਾਜ਼ੇ - ਸਮੁੱਚੇ ਪੰਡਾਲ ਨੂੰ, ਜੋ ਕਿ ਅੰਦਾਜ਼ਨ 700-800 ਫੁੱਟ ਲੰਬਾਈ ਸੀ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਬਲਾਕਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੁਆਰ ਰਸਤੇ, ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਦੇ ਰਸਤੇ, ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਅਤੇ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਦੀ ਤੈਨਾਤੀ ਨਾਲ ਸੰਗਤ ਦੀ ਹਰ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਦਾ ਹੱਲ ਨਾਲੋਂ-ਨਾਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਸਟੇਜ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਵੀ.ਆਈ.ਪੀ ਕਮਰੇ - ਸਟੇਜ ਦੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਪਿੱਛੇ ਵੀ.ਆਈ.ਪੀ ਕਮਰੇ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਥੇ ਵੀ.ਆਈ.ਪੀ ਸਖਸ਼ੀਅਤਾਂ ਦੀ ਆਮਦ, ਠਹਿਰਾਅ, ਚਾਹ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਮਾਨੋਂ ਨਵੀਆਂ ਕੋਠੀਆਂ ਵਾਂਗੂੰ ਚਮਕ ਰਹੇ ਸੀ।

ਸਮੁੱਚੀ ਜਗ੍ਹਾ ਦੀ ਕਾਰਪਟਿੰਗ - ਸੜਕ ਤੋਂ ਉਤਰਨ ਉਪਰੰਤ ਸੰਗਤ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨੂੰ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਛੋਹ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਹਿਤ। ਸੈਂਕੜੇ ਏਕੜ ਜਗ੍ਹਾ, ਸੈਂਕੜੇ ਸੂਕੇਅਰ ਮੀਟਰ ਅਤੇ ਕਿਲੋਮੀਟਰਾਂ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿਚ ਹਰੀ ਲਾਲ ਰੰਗ ਦੀ ਨਵੀਂ ਕਾਰਪਟਿੰਗ ਸੀ। ਕਿਤੇ ਵੀ ਪੈਰ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਛੂਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ।

ਪੰਡਾਲ ਦੇ ਮੂਹਰੇ ਪੈਰ ਧੋਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ - ਪੰਡਾਲ ਦੇ ਅੱਗੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਗੂੰ ਪੈਰ ਧੋ ਕੇ ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੀ। ਇਸ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਮਨ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ।

ਪੰਡਾਲ ਦੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਦੋ ਵੱਡੇ ਲੰਗਰ - ਪੰਡਾਲ ਦੇ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਵੱਡ ਆਕਾਰੀ ਵਾਟਰ ਪਰੂਫ ਹਾਲ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਪਿਹੋਵਾ ਵਾਲਿਆਂ ਤੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਵਲੋਂ ਲੰਗਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ।

5 ਜਨਵਰੀ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਲੰਗਰਾਂ ਦੇ ਮੂਹਰੇ 20,000 ਦੇ ਕਰੀਬ ਸੰਗਤਾਂ ਲੰਗਰ ਛਕਣ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤਾਤ ਸਥਾਨਕ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੀ। ਅੰਦਾਜ਼ਨ 70-30 ਫੀਸਦੀ ਦੀ ਅਨੁਪਾਤ ਹੋਵੇਗੀ। 70 ਸਥਾਨਕ ਅਤੇ 30 ਪੰਜਾਬੀ, ਰਾਤ ਦੇ ਦੋ-ਤਿੰਨ ਵਜੇ ਤਕ ਲੰਗਰਾਂ 'ਚ ਭੀੜਾਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵਲੋਂ ਸੁਚੱਜੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਸਥਾਨਕ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਈਨਾਂ ਲਵਾਈਆਂ ਜੋ ਕਿ ਦੋ-ਤਿੰਨ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਤੱਕ ਪੁੱਜ ਗਈਆਂ। ਛੇ-ਛੇ ਘੰਟੇ ਲਾਈਨ 'ਚ ਖੜ੍ਹ ਕੇ ਲੰਗਰ ਛਕਣ ਦੀ ਵਾਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਉਂਦੀ। ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹ ਸੀ ਉਹ ਬਿਨਾਂ ਲਾਈਨ ਤੋਂ ਆ ਜਾ ਸਕਦੇ ਸਨ।

ਕੰਟਰੋਲ ਤੋਂ ਬਾਹਰ - ਅਖੀਰ ਜਦੋਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਭੀੜ ਇੰਨੀ ਵੱਧ ਗਈ ਤਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਇਹ ਅਨਾਉਂਸਮੈਂਟ

ਕਰਨੀ ਪਈ ਕਿ ਲੋਕਲ ਵਿਅਕਤੀ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਕੇ ਲੀਏ ਦੇ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਆਏ। ਅਬ ਬਾਹਰਲੀ ਸੰਗਤਾਂ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਦੀਜੀਏ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੁਚੱਜਾ, ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਿਤੇ ਵੀ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ।

ਸ਼ਾਂਤ ਵਾਤਾਵਰਣ - ਪੰਡਾਲ ਅਤੇ ਲੰਗਰਾਂ ਦੇ ਮੂਹਰੇ ਲੱਖਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਖੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਵਾਤਾਵਰਣ 'ਚ ਸ਼ਾਂਤੀ ਸੀ। ਕੋਈ ਦੌੜ-ਭੱਜ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕੋਈ ਧੱਕਾ, ਹਫੜਾ-ਦਫੜੀ ਨਹੀਂ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲੀ। ਸਗੋਂ ਸਥਾਨਕ ਲੋਕ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਾਹਰਲੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਰਾਤ ਦੇ ਪੰਡਾਲ ਦੇ ਦਿਲ ਖਿਚਵੇਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਨੂੰ ਦੇਖ-ਦੇਖ ਕੇ ਗਦ-ਗਦ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਇਉਂ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮਾਨੋ ਇਕੋ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਜੀਅ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਓਪਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਮੋਬਾਇਲ ਫੋਨਾਂ ਤੇ ਫੋਟੋਆਂ, ਵੀਡੀਓ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਪਰ ਵਾਤਾਵਰਣ ਸਾਰਾ ਸ਼ਾਂਤ ਸੀ।

ਰਾਤ ਦੀ ਮਨਮੋਹਣੀ ਸਜਾਵਟ - ਪੰਡਾਲ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਚੌਗਿਰਦੇ ਦੀ ਸਜਾਵਟ ਮਨਮੋਹਕ ਸੀ। ਸਾਰਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਅਲੌਕਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਰੰਗ ਬਿਰੰਗੀਆਂ ਲਾਇਟਾਂ, ਪੰਡਾਲ ਦੇ ਸੱਤ ਰੰਗ ਬਦਲ ਰਹੇ ਸੀ। ਸੱਤ ਰੰਗਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਇਟਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਹਰ ਇਕ ਦਾ ਮਨ ਧੰਨ ਬਾਲਾ ਪ੍ਰੀਤਮ-ਧੰਨ ਬਾਲਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਉਚਾਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਥਾਨਕ ਸੰਗਤਾਂ ਅਤੇ ਬਾਹਰਲੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਲਈ ਇਹ ਸਾਰੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਨਿਵੇਕਲੇ ਅਤੇ ਅਲੌਕਿਕ ਸਨ।

ਸਚੈ ਮਾਰਗਿ ਚਲਦਿਆ ਉਸਤਤਿ ਕਰੇ ਜਹਾਨੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੬

ਹਰ ਇਕ ਦੀ ਜੁਬਾਨ ਉੱਪਰ ਸ੍ਰੀ ਨਿਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ - 5 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬੱਚੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਭਾਵ ਹਰ ਇਕ ਦੀ ਜੁਬਾਨ ਤੇ ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਦਾ ਜਸ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਹਰ ਇਕ ਦੀ ਜੁਬਾਨ ਸ੍ਰੀ ਨਿਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਸ ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। 'ਹਰਿ ਕਾ ਪਿਆਰਾ ਸੋ ਸਭਨਾ ਕਾ ਪਿਆਰਾ' ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਮਹਾਂਵਾਕ ਅੱਜ ਪ੍ਰਤੱਖ ਆਪਣਾ ਰੂਪ ਦਿਖਾ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਮਾਨਯੋਗ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ੍ਰੀ ਨਿਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਟੀਮ, ਸਹਿਯੋਗੀ ਜਨ, ਟੂਰਿਜ਼ਮ ਵਿਭਾਗ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਿਭਾਗਾਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਤਨਦੇਹੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੇਵਾ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਬੋਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਅੱਜ ਇਸ ਧਰਤੀ ਤੇ ਹਰ ਇਕ ਨੂੰ ਆਪਣੇਪਨ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਟੈਂਟ ਸਿਟੀ - ਸੈਂਕੜੇ ਏਕੜ ਵਿਚ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਲਈ ਬਣਾਏ ਗਏ ਚਾਰ ਟੈਂਟ ਸਿਟੀ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਤੇ ਸੁੰਦਰਤਾ ਆਪਣੀ ਮਿਸਾਲ ਆਪ ਸੀ। ਇਸ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਤੇ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦੇ ਕੁਝ ਨੁਕਤੇ ਆਪ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ।

ਬੱਸ ਸਟੈਂਡ - ਟੈਂਟ ਸਿਟੀ ਨੇੜੇ ਇਕ ਵੱਡਾ

ਬੱਸ ਸਟੈਂਡ ਸੀ ਜਿਥੇ 20-25 ਬੱਸਾਂ ਤੇ ਰਿਕਸ਼ਾ, ਥ੍ਰੀ-ਵੀਲਰ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ। ਬੱਸਾਂ ਤੇ ਥ੍ਰੀ-ਵੀਲਰ ਫਰੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਅਨਾਊਸਮੈਂਟ ਲਗਾਤਾਰ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਬੱਸਾਂ ਤੇ ਥ੍ਰੀ ਵੀਲਰ ਲਗਾਤਾਰ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਇਧਰ ਉਧਰ ਪਹੁੰਚਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼, ਸਾਇਨ ਬੋਰਡਾਂ ਰਾਹੀਂ ਜਾਂ ਅਨਾਊਸਮੈਂਟ ਰਾਹੀਂ ਦਿਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ।

ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ - ਟੈਂਟ ਸਿਟੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੁਆਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ ਸੀ। ਇਥੇ 25-30 ਕੰਪਿਊਟਰ ਵਾਲੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਸਸ਼ੋਭਿਤ ਸਨ। ਐਂਟਰੀ ਲਈ ਆਈ.ਡੀ ਕਾਰਡ ਬਣਾ ਕੇ ਟੈਂਟ ਨੰਬਰ, ਬਲਾਕ ਨੰਬਰ, ਨਾਮ ਪਤਾ ਲਿਖ ਕੇ ਗਲ ਵਿਚ ਆਈ.ਡੀ ਕਾਰਡ ਹਰ ਇਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਦੇ ਗਲੂ ਪਾ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਇਧਰ-ਉਧਰ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਟੈਂਟ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਾ ਸਕੇ।

ਸਮੂਹ ਸਹੂਲਤਾਂ- ਇਸ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਰੇਲਵੇ ਟਿਕਟਾਂ ਦੀ ਬੁਕਿੰਗ, ਆਨ ਲਾਈਨ ਬੁਕਿੰਗ, ਪਾਸਪੋਰਟ ਦਫਤਰ, ਜਹਾਜ਼ ਦੀਆਂ ਟਿਕਟਾਂ, ਏ.ਟੀ.ਐਮ., ਪਾਣੀ, ਸਿਵਰੇਜ਼, ਬਿਜਲੀ ਆਦਿਕ ਸਾਰੇ ਮਹਿਕਮਿਆਂ ਦੇ ਕਾਊਂਟਰ ਸਨ। ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਬੈਠਣ ਲਈ ਇਥੇ ਸੌਢੇ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕੈਬਿਨ ਸਨ।

ਟੈਂਟ ਕਾਰਪਟਿੰਗ- ਟੈਂਟ ਸਿਟੀ 'ਚ ਰਸਤੇ ਇੱਟਾਂ ਨਾਲ ਪੱਕੇ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਸਾਰੇ ਪਾਸੇ ਹਰੇ, ਲਾਲ ਕਾਰਪੈਟ ਵਿਛਾਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿੱਟੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਗ ਸਕਦੀ। ਹਰ ਟੈਂਟ ਸਿਟੀ 'ਚ ਏ ਤੋਂ ਐੱਲ ਤੱਕ ਬਲਾਕ ਸਨ। ਮੇਨ ਸੜਕ ਚੌੜੀ, ਫਿਰ ਗਲੀਆਂ 40-40 ਫੁੱਟ ਚੌੜੀਆਂ।

ਹਰ ਬਲਾਕ 'ਚ, ਗਲੀ 'ਚ ਫਾਇਰ ਬ੍ਰਿਗੇਡ ਗੱਡੀ - ਹਰ ਗਲੀ 'ਚ ਫਾਇਰ ਬ੍ਰਿਗੇਡ ਦੀ ਗੱਡੀ ਖੜ੍ਹੀ ਸੀ। ਤੰਬੂਆਂ ਦੇ ਮੂਹਰੇ ਫਾਇਰ ਸਿਲੰਡਰ ਟੰਗੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਤਾਂ ਜੋ ਅੱਗ ਲੱਗਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਤੁਰੰਤ ਕਾਬੂ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ।

ਹਰ ਬਲਾਕ 'ਚ ਹਸਪਤਾਲ - ਹਰ ਬਲਾਕ 'ਚ ਇਕ ਹਸਪਤਾਲ ਚਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ, ਪੁਰਸ਼ ਦਾ ਅੱਡ-ਅੱਡ ਚੈਕਅੱਪ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਲੇਡੀ ਡਾਕਟਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਟਾਫ ਮੌਜੂਦ ਸੀ।

ਫਿਲਟਰ ਵਾਟਰ - ਟੈਂਟ ਸਿਟੀ ਦੇ ਰਸਤਿਆਂ ਤੇ ਜਗ੍ਹਾਂ-ਜਗ੍ਹਾਂ ਫਿਲਟਰ ਵਾਟਰ ਰਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਤੁਰੇ ਜਾਂਦੇ ਨੂੰ ਪਿਆਸ ਲੱਗੇ ਤੇ ਉਹ ਜਲ ਛਕ ਸਕੇ।

ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਹਾਲ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ - ਹਰੇਕ ਹਾਲ ਵਿਚ 30-40 ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ - ਨਵੇਂ ਮੰਜੇ, ਨਵੇਂ ਗੱਦੇ, ਨਵੇਂ ਸਰ੍ਹਾਣੇ, ਨਵੀਆਂ ਬੈੱਡ ਸੀਟਾਂ, ਨਵੇਂ ਕੰਬਲ ਵਿਛੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਹਰ ਇਕ ਬੈੱਡ ਤੇ ਗਰਮ ਹੀਟਰ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਮੋਬਾਇਲ ਚਾਰਜ ਲਈ 20-20 ਪੁਆਇੰਟ ਹਾਲ ਦੇ ਦੋਨੋਂ ਪਾਸੇ ਦਿਤੇ ਗਏ। ਹਰ ਬੈੱਡ ਤੇ ਇਕ

ਪਾਵਰ ਪਲੱਗ ਵੀ ਸੀ।

ਇਸ਼ਨਾਨ ਲਈ ਗਰਮ ਪਾਣੀ - ਇਸ਼ਨਾਨ ਲਈ ਗੀਜ਼ਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੀ। ਟੂਆਇਲਟਾਂ ਸਾਫ-ਸੁਥਰੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਨਾਲ ਸਫਾਈ ਦੀ ਚੈਕਿੰਗ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ।

ਕੱਪੜੇ ਧੋਣ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਫਰਸ਼- ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਕੱਪੜੇ ਧੋਣ ਦੀ ਸਹੂਲਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਨਵੇਂ ਫਰਸ਼ ਪਾਏ ਗਏ। ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਟੂਟੀਆਂ ਲਾਈਆਂ ਗਈਆਂ।

ਖੰਡੇ-ਖੂਹੀ ਵਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਢਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਕੋਈ ਅਣਸੁਖਾਵੀ ਘਟਨਾ ਨਾ ਵਾਪਰੇ।

ਗੱਠੜੀ ਘਰ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਸੀ।

ਪੈਸੇ ਕਢਾਉਣ ਲਈ ਏ.ਟੀ.ਐਮ ਅਤੇ ਮੋਬਾਈਲ ਟਾਵਰ ਨਵੇਂ ਲਾਏ ਗਏ। ਤਾਂ ਜੋ ਮੋਬਾਇਲ ਘੇਰਾ ਘਟੇ ਨਾ।

ਖਾਲਸਾਈ ਝੰਡੇ - ਸਾਰੇ ਟੈਂਟ ਸਿਟੀ ਨੂੰ ਨੀਲੇ ਝੰਡਿਆਂ ਨਾਲ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਖੰਡੇ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸੀ, ਸਜਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਖਾਲਸਾਈ ਗੇਟ - ਹਰ ਟੈਂਟ ਸਿਟੀ ਦੇ ਅੱਗੇ ਵੱਡਾ ਖਾਲਸਾਈ ਗੇਟ ਤੇ ਹਰ ਬਲਾਕ ਦੇ ਮੂਹਰੇ ਖਾਲਸਾਈ ਰੰਗਤ ਵਾਲਾ ਗੇਟ ਸਸ਼ੋਭਿਤ ਸੀ।

ਹਰ ਜਗ੍ਹਾ ਛੋਟੇ-ਵੱਡੇ ਕੂੜੇਦਾਨ ਪਏ ਸਨ। ਬਿਜਲੀ ਦੀਆਂ ਤਾਰਾਂ, ਪਲਾਸਟਿਕ ਪਾਇਪਾਂ 'ਚ ਬੰਦ ਸਨ। ਸਾਰੇ ਪਾਸੇ ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਸਾਈਨ ਬੋਰਡ ਸਨ। ਹਰ ਬੈਂਗ ਮਸ਼ੀਨ ਵਿਚ ਸਕਰੀਨਿੰਗ ਕਰਕੇ ਕੱਢਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਮੈਟਲ ਡਿਕੈਟਕਟਰ ਰਾਹੀਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਲੰਘਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

- ਹਰ ਟੈਂਟ ਸਿਟੀ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜੀਵਨੀ ਸਬੰਧੀ ਫਿਲਮਾਂ ਉਥੋਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਲੋਂ ਫਰੀ ਵੰਡੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ।

- ਰਾਤ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਚੌਂਕਾਂ ਤੇ, ਖੁਲ੍ਹੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨੀ ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਫਿਲਮਾਂ ਗੱਡੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਦਿਖਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਸਕੂਲਾਂ, ਕਾਲਜਾਂ ਅਤੇ ਐਡੀਟੋਰੀਅਮ ਵਿਚ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਫਿਲਮਾਂ ਅਤੇ ਸੈਮੀਨਾਰ ਚਲ ਰਹੇ ਸਨ।

ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਅਲੌਕਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ - ਸੁੰਦਰ ਗੋਲਡਨ ਪਾਲਕੀ ਵਿਚ ਸਸ਼ੋਭਿਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਸੰਗਤਾਂ ਪਾਲਕੀ ਨੂੰ ਸਹਾਰਾ ਦੇ ਕੇ ਲਿਜਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਉਥੋਂ ਦੇ ਐ.ਪੀ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਜੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਸਕੱਤਰ ਬੀਬੀ ਹਰਜੋਤ ਕੌਰ ਖੁਦ ਪਾਲਕੀ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਮੂਹਰੇ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ, ਪੰਜ ਨਿਸ਼ਾਨਚੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਕੀਰਤਨੀ ਜੱਥਿਆਂ ਦੀਆਂ ਗੱਡੀਆਂ ਚਲ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਕੀਆਂ ਲਾਡਲੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਵਲੋਂ 2 ਸਜਾਏ ਹੋਏ ਹਾਥੀਆਂ ਤੇ ਸਿੰਘ ਸਵਾਰ ਸਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

- ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਬੈਂਡ ਵਾਜੇ ਵਾਲੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਧੁਨਾਂ ਗਾ ਕੇ ਮੰਤਰ ਮੁਗਧ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਹ ਵੀ ਤਕਰੀਬਨ ਪੰਜ-ਛੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਸਨ। ਸਕੂਲੀ ਬੱਚੇ ਹੋਰ ਮਨਮੋਹਨਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਗਤਕੇ ਦੀਆਂ ਟੀਮਾਂ ਗਤਕੇ ਦੇ ਜੌਹਰ ਦਿਖਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਜਗ੍ਹਾ-ਜਗ੍ਹਾਂ ਛਬੀਲਾਂ ਸਥਾਨਕ ਸੰਗਤਾਂ ਵਲੋਂ ਲਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਸੜਕ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਟੈਂਕਰ ਨਾਲ ਧੋਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਾਲੋਂ-ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ।

ਗੰਗਾ ਘਾਟ ਦੇ ਬੇੜੇ - ਗੰਗਾ ਘਾਟ ਦੇ ਉਤੇ ਸਾਰੇ ਬੇੜਿਆਂ ਨੂੰ ਬੜੀ ਸੋਹਣੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਜਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਥੇ ਵੀ ਕਾਰਪੇਟਿੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਹਰ ਥਾਂ 'ਤੇ ਮੈਟ ਵਿਛੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਜਾਵਟ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ।

ਪਾਨ/ਮੀਟ/ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਬੰਦੀ - ਬਿਹਾਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਉਥੇ ਸ਼ਰਾਬਬੰਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪੂਰਨ ਤੌਰ ਤੇ ਪੂਰੇ ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ ਹੈ ਪਰ 1 ਤੋਂ 5 ਜਨਵਰੀ ਤੋਂ ਮੀਟ, ਪਾਨ, ਬੀੜੀ, ਸਿਗਰਟ ਆਦਿ ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਪੂਰਨ ਤੌਰ ਤੇ ਬੰਦ ਸੀ।

ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਦੁਕਾਨਾਂ ਬੰਦ - ਕਰਵਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ਤਾਂ ਜੋ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਭੀੜ ਕਰਕੇ ਦਿੱਕਤ ਨਾ ਆਵੇ। ਮੇਲੇ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਨਾ ਕਰੇ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਵਲੋਂ ਲੰਗਰ - ਪੰਜਾਬ ਵਿਚੋਂ ਗਏ ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਟੈਂਟ ਸਿਟੀ, ਪੰਡਾਲ, ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ, ਗੰਗਾ ਘਾਟ, ਕੰਗਣ ਘਾਟ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹਾਂਡੀ ਸਾਹਿਬ ਇਤਿਆਦਿਕ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਲੰਗਰ ਲਾਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਲੰਗਰਾਂ ਵਿਚ ਵੰਨ-ਸੁਵੰਨੇ ਪਦਾਰਥ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਛਕਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਭੂਰੀ ਵਾਲੇ, ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ, ਪਿਹੋਵੇ ਵਾਲੇ, ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ, ਸੁਰ ਸਿੰਘ ਵਾਲੇ, ਸਰਹਾਲੀ ਵਾਲੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰ ਲਾਏ ਗਏ।

ਫਰੀ ਲਿਟਰੇਚਰ ਦੀ ਸੇਵਾ - ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਅਤੇ ਹੋਰ ਰੂਹਾਨੀ ਪੁਸਤਕਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਫਰੀ ਵੰਡੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਇਸ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਭਾਈ ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਭਾਈ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਰੋਪੜ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਈ।

ਸ਼ਰਧਾ ਭਾਵਨਾ ਦੀ ਸਿਖਰ - ਸਾਰੇ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਚੌਗਿਰਦੇ ਵਿਚ ਇਕੋ ਹੀ ਭਾਵਨਾ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਕ ਝਾੜੂ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਸੇਵਾਦਾਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਨਿਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ (ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਿਹਾਰ) ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਇਕ ਲਗਨ, ਸ਼ਰਧਾ ਭਾਵਨਾ, ਗੁਰੂ ਦਾ ਪਿਆਰ, ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਠਾਠਾਂ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਸ੍ਰੀ ਨਿਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਦੇ ਵਲਵਲੇ - ਮੇਨ ਪੰਡਾਲ ਦੇ ਭਾਸ਼ਣ ਸਮਾਰੋਹ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਨਿਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤਾ ਭਾਸ਼ਣ ਦਿਲ ਨੂੰ ਟੁੰਬਦਾ ਸੀ। ਇੰਨਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਉਸ ਨਿਮਰਤਾ ਦੇ ਪੁੰਜ ਵਲੋਂ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਅਗਰ ਪ੍ਰਬੰਧ ਮੈਂ ਕੋਈ ਕਮੀ ਰਹਿ ਗਈ ਹੋ ਤੇ ਹਮੇਂ ਮਾਫ਼ ਕਰਨਾ। ਹਮ ਬਿਹਾਰੀ ਪਛੜੇ ਹੂਏ ਹੈਂ। ਹਮੇਂ ਆਪ ਕੀ ਸਹੂਲਤ ਕੇ ਲੀਏ ਔਰ ਬਹੁਤ ਕੁਛ ਕਰਨਾ ਥਾਂ ਜੋ ਕਰ ਨਾ ਪਾਏ। ਇੰਤਹਾ, ਨਿਮਰਤਾ ਦੀ ਹੱਦ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਗਿਆ ਥਾ, ਵਹਾਂ ਸਿੱਖੋਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਪੈਰ ਛੂਏ।

ਮੈਨੇ ਕਹਾ ਕਿਉਂ ਛੂਹ ਰਹੇ ਹੋ?

ਵੇ ਕਹਨੇ ਲਗੇ ਤੁਮ ਹਮਾਰੇ ਗੁਰੂ ਕੀ ਨਗਰੀ ਸੇ ਆਏ ਹੋ, ਹਮ ਤੇ ਜਾ ਨਹੀਂ ਪਾਏਗੇ, ਆਪ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋ ਗਏ। ਹਮ ਧੰਨ ਹੋ ਗਏ।

ਉਸ ਸਮੇਂ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੂਆ ਔਰ ਪਤਾ ਚਲਾ ਕਿ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਮਹਾਨਤਾ ਬੇਅੰਤ-ਬੇਅੰਤ ਹੈ। ਸ਼ਰਧਾ ਭਾਵਨਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਭੀ ਥੀ।

ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰੂ ਦੀ ਨਗਰੀ ਹੈ, ਔਰ ਬਿਹਾਰ ਗੁਰੂ ਭੂਮੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਬੁੱਧ ਗਯਾ ਦੀ ਤਰਜ ਤੇ ਬੁੱਧ ਸਰਕਟ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿਖ ਸਰਕਟ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦਾ ਸੁੰਦਰੀਕਰਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਰਸਤੇ ਹੋਰ ਚੌੜੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਉਸ ਵਲੋਂ ਹਰ ਸਾਲ ਵੱਡੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਤਸਵ ਮਨਾਉਣ ਦੀ ਵੀ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਪ੍ਰਗਟਾਈ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਅੱਜ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕੋਨੇ-ਕੋਨੇ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਕਿੱਡੀ ਵੱਡੀ ਵਿਰਾਸਤ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਕਿੱਡੀ ਵੱਡੀ ਭਾਵਨਾ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ।

'ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰ ਸਕਦਾ' - ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਰਤਮਾਨ ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਸ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਉਥੋਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਕਹਿਨਾ ਪਿਆ ਕਿ ਜੇ ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਮੇਰੀ ਡਿਊਟੀ ਲਗਦੀ, ਮੈਂ ਵੀ ਇਸ ਪੱਧਰ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰ ਸਕਦਾ।

ਭਾਵਨਾ-ਸ਼ਰਧਾ-ਪਿਆਰ-ਵੈਰਾਗ ਅਤੇ ਵਿਰਾਸਤ ਦਾ ਫਖਰ - ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਸੁਚੱਜੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਪਿੱਛੇ ਇਕ ਸ਼ਕਤੀ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਹ 10ਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਆਪ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ, ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ, ਸੰਗਤਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣਾ ਪਿਆਰ ਆਪ ਵੰਡ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਹ ਇਕ ਵੱਡੀ ਵਿਰਾਸਤ ਦਾ ਫਖਰ ਹੈ। ਜੋ ਪਿਆਰ ਸ਼ਰਧਾ ਉਸ ਵੇਲੇ ਰਾਜਾ ਫਤਹਿ ਚੰਦ ਤੇ ਉਸਦੀ ਰਾਣੀ ਨੇ ਦਿਖਾਈ ਸੀ ਉਹੀ ਪਿਆਰ ਸ਼ਰਧਾ ਅੱਜ ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਮਾਨਯੋਗ ਸ੍ਰੀ ਨਿਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਜੀ ਨੇ ਦਿਖਾਈ। ਇਹ ਹੈ ਵਿਰਾਸਤ ਦੇ ਫਖਰ ਦੀ ਮੂੰਹ ਬੋਲਦੀ

ਤਸਵੀਰ ਤੇ ਦ੍ਰਿਸ਼। ਅਸੀਂ 6 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਵਾਪਸੀ ਦੇ ਚਾਲੇ ਪਏ। ਲਗਾਤਾਰ 30 ਘੰਟੇ ਦੇ ਸਫਰ ਉਪਰੰਤ 7 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰੇ 2 ਵਜੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਸ ਸਮਾਰੋਹ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਖੂਬੀਆਂ ਸਨ ਪਰ ਲੇਖ ਦਾ ਮੈਟਰ ਲੰਬਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇੰਨਾਂ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

ਸੰਤ ਸਮਾਜ ਵਲੋਂ ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਅਰਦਾਸ - ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਸੇਵਾਦਾਰ ਦਾਸਨਿ ਦਾਸ ਤਿੰਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰੰਧਾਵੇ ਵਾਲੇ, ਸੰਤ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਰਾਮਪੁਰ ਖੇੜੇ ਵਾਲੇ, ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਵਲੋਂ 4 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਨਿਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਸ਼ਲਾਘਾ ਭਰਿਆ ਧੰਨਵਾਦ ਪੱਤਰ ਈ-ਮੇਲ ਰਾਹੀਂ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਟ ਤੇ ਸ਼ੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਏ ਤੇ ਵੀ ਇਹ ਪੱਤਰ ਛਪਿਆ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਨਿਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਜੀ ਨੂੰ ਸਮੁੱਚੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੀ ਵਾਗਡੋਰ ਇਕ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦੇਖਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਤੇ ਅਰਦਾਸ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ। ਅੱਜ ਇਸ ਸਖਸ਼ੀਅਤ ਨੇ ਕਰ ਕੇ ਦਿਖਾ ਦਿਤਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰ, ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਕਿਸ ਸ਼ਰਧਾ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਦੀ ਤਿਲ ਜਿੰਨੀ ਕੀਤੀ ਸੇਵਾ ਅਜਾਈ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜ਼ਰੂਰ ਇਸ ਸਖਸ਼ੀਅਤ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਫਲ ਬਖਸ਼ਣਗੇ। ਇਹ ਅਰਦਾਸ ਉਪਰੋਕਤ ਤਿੰਨੋਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਚਿੰਨ - ਸਮੁੱਚੀ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਇਸ ਸ਼ਰਧਾ, ਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਸੁਚੱਜੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੈ, ਅੱਜ ਪੂਰੀ ਕੌਮ ਨੂੰ ਸੋਚਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਉਹ ਇਤਨਾ ਵੱਡਾ ਸੁਚੱਜਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਅਸੀਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ? ਸ੍ਰੀ ਫਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜੋੜ ਮੇਲਾ ਕਿਉਂ ਇਕ ਮੇਲੇ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਕਿਉਂ ਸੜਕਾਂ ਤੇ ਬੋਲੀ ਦੇ ਕੇ ਜਗ੍ਹਾਂ ਵੇਚੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪੈਸੇ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਿਉਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਲਵਾ ਕੇ ਮੇਲਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫਰੀ ਬੱਸਾਂ, ਥ੍ਰੀ ਵੀਲਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੰਗਤ ਲਈ ਸਹੂਲਤਾਂ, ਸਮੁੱਚੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਇਸ ਤਰਜ਼ ਤੇ ਹੋ ਸਕਦੇ?

ਅੱਜ ਕੌਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਿਣ ਕਿਵੇਂ ਮੋੜੇਗੀ? ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਚਿੰਨ ਅੱਜ ਸਮੁੱਚੀ ਕੌਮ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਸਾਮੁਣੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਅਰਦਾਸ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਵੀ ਉਹੋ ਜਿਹੀ ਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਪੈਦਾ ਕਰੇ ਤੇ ਅਸੀਂ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸ਼ਤਾਬਦੀਆ, ਗੁਰਪੁਰਬ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਮਨਾ ਸਕੀਏ।

ਡਾ. ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਐਡੀਟਰ

ਆਤਮ ਗਿਆਨ

ਪ੍ਰਵਚਨ - ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਸੰਪਾਦਕ - ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਫਰਵਰੀ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-47)

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਸ ਦੇ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਸੱਚ ਸੁਣ ਕੇ ਬੜੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਭਾਈ ਬੋਹੜੂ! ਤੇਰੇ ਬਲਿਹਾਰ, ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਾਪ-ਤੋਲ ਲਿਆ ਤੇ ਸਾਡੇ ਅੱਗੇ ਸਭ ਕੁਝ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਐਸੇ ਵੀ ਬੰਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਬਾਹਰੋਂ ਬਹੁਤ ਚੰਗੇ ਲਗਦੇ ਹਨ ਪਰ ਅੰਦਰ ਮੈਲ ਭਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਾਪ ਭਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕਮਾਈ ਵੀ ਸੁੱਚੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਐਸੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਕਿਰਤ ਦਾ ਜੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕ ਲਵੇ ਤਾਂ ਸੁਰਤਿਆਂ ਦੀ ਸੁਰਤਿ ਹਿੱਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਬੰਦਗੀ ਵਿਚ ਮਨ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ ਕਰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਕਮਾਈ ਵਿਚ ਪਾਪ ਦਾ ਅੰਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੀ ਕਿਰਤ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ ਪਰ ਕਿਰਤ ਸੁੱਚੀ ਰੱਖਣੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਬੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਪਾਪ ਦੀ ਕਮਾਈ ਤੋਂ ਬਚ ਜਾਵੇ। ਮਾਇਆ ਨੇ ਠਗਮੂਰੀ ਬਣ ਕੇ ਸਭ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਲਪੇਟ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ -

ਮਾਇਆ ਹੋਈ ਨਾਗਨੀ ਜਗਤਿ ਰਹੀ ਲਪਟਾਇ ॥

ਇਸ ਕੀ ਸੇਵਾ ਜੋ ਕਰੇ ਤਿਸ ਹੀ ਕਉ ਫਿਰਿ ਖਾਇ ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ
ਕੋਈ ਗਾਰਤੂ ਤਿਨਿ ਮਲਿ ਦਲਿ ਲਾਈ ਪਾਇ ॥ ਨਾਨਕ ਸੇਈ
ਉਬਰੇ ਜਿ ਸਚਿ ਰਹੇ ਲਿਵ ਲਾਇ ॥ ੨ ॥

ਅੰਗ- ੫੧੦

ਜਿਹੜਾ ਅੰਦਰੋਂ ਜਾਗਦਾ ਹੈ, ਨਾਮ ਦੀ ਸੋਝੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਅਨੰਦ ਵਿਚ ਤੇ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਹੈ, ਉਹ ਵਿਰਲਾ ਗੁਰਮੁਖ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਵਿਚ ਨਿਭ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਮਾਰਗ ਦਿਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸੁੱਚ ਹੋਵੇ। ਜੇਕਰ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਸੁੱਚ ਹੋਵੇ, ਸੁਣਨ ਵਿਚ ਸੁੱਚ ਹੋਵੇ, ਮਨ ਵਿਚ ਸੁੱਚ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਬੁੱਧੀ ਵਿਚ ਸੁੱਚ ਹੋਵੇ ਫੇਰ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸੱਚੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ -

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸਚੁ ਧਿਆਈਐ ॥

ਸੁਚਿ ਹੋਵੈ ਤਾ ਸਚੁ ਪਾਈਐ ॥

ਅੰਗ- ੪੭੨

ਸੱਚ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਕਿਰਤ ਸੁੱਚੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਸੁੱਚੀ ਕਿਰਤ ਵਾਲੇ ਦਾ ਭੋਜਨ ਖਾ ਕੇ ਸਾਧੂ ਦੀ ਸਮਾਧੀ ਸਹਿਜੇ ਲੱਗ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਭਾਈ ਲਾਲੇ ਜੀ ਦੀ ਸੁੱਚੀ ਕਿਰਤ ਕਾਰਨ ਹੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਚ ਹੀ ਠਹਿਰੇ ਸੀ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਭੂਮੀਆਂ ਜੀ ਨੂੰ ਭੀ ਇਹੀ ਬਚਨ ਕੀਤੇ ਸਨ ਕਿ ਤੂੰ ਜਿਹੜਾ ਲੰਗਰ ਚਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਹ ਸੁੱਚੀ ਕਿਰਤ ਦਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਤੂੰ ਬਿਖ

ਖੁਆ ਰਿਹਾ ਹੈਂ। ਇਹ ਬਿਖ ਕਿਸੇ ਦੇ ਹਜ਼ਮ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ, ਤੂੰ ਪੁੰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਪਾਪ ਖੱਟ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕਿੱਕਰ ਦੇ ਰੁੱਖ ਨੂੰ ਕਦੀ ਅੰਗੂਰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ ਕਰਦੇ-

ਫਰੀਦਾ ਲੋੜੈ ਦਾਖ ਬਿਜਉਰੀਆਂ ਕਿਕਰਿ ਬੀਜੈ ਜਟੁ ॥

ਹੰਢੈ ਉੰਨ ਕਤਾਇਦਾ ਪੈਯਾ ਲੋੜੈ ਪਟੁ ॥ ਅੰਗ- ੧੩੭੯

ਜਿਹੜਾ ਬੰਦਾ ਧੋਖਾ ਕਰਕੇ, ਚੋਰੀ ਜਾਂ ਠੱਗੀ ਕਰਕੇ ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਦਾਨ ਨੂੰ ਕੋਈ ਫਲ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ ਕਰਦਾ। ਜਿਹੜਾ ਦਸਾਂ ਨਹੁੰਆਂ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਦੀ ਕਮਾਈ ਜਾਂ ਈਮਾਨਦਾਰੀ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ ਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੰਨ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮਿਹਨਤ ਦੀ ਕਮਾਈ ਵਿਚ ਬਰਕਤਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਮਾਈ ਵਿਚੋਂ ਗੁਰੂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਕੱਢਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਨੌਕਰੀ ਪੇਸ਼ਾ ਹੈ, ਕਿਸਾਨ ਹੈ, ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਜਾਂ ਵਪਾਰੀ ਹੈ, ਬੱਚਤ ਵਿਚੋਂ (ਖਰਚੇ ਵਗੈਰਾ ਕੱਢ ਕੇ) 1 ਤੋਂ 2% ਆਪਣੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਨੇਕ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਭੇਟਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਘਾਲਿ ਖਾਇ ਕਿਛੁ ਹਥੁ ਦੇਇ ॥

ਨਾਨਕ ਰਾਹੁ ਪਛਾਣਹਿ ਸੇਇ ॥

ਅੰਗ- ੧੨੪੫

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਈ ਬੋਹੜੂ! ਤੇਰੀ ਕਿਰਤ ਬੜੀ ਮੰਦੀ ਹੈ, ਤੂੰ ਕਦੇ ਸੋਚਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਕਾਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਮਿਲਿਆ ਹੈ? ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ! ਮੈਂ ਕਦੇ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਮੈਨੂੰ ਸੋਚਣ ਦਾ ਵਿਹਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਆਪਣੇ ਸੁਭਾਅ ਤੋਂ ਮਜਬੂਰ ਹਾਂ, ਬੱਸ ਬੇਈਮਾਨੀ ਕਰਕੇ ਧਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਤੇ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹਾਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਤੂੰ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਧਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਬਨਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਤੇਰਾ ਸਾਥ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਭਜਨ ਨੇ ਤੇਰਾ ਸਾਥ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਤੂੰ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਨਾਮ ਦਾ ਲਾਹਾ ਖੱਟਣ ਆਇਆ ਹੈਂ।

ਪ੍ਰਾਣੀ ਤੂੰ ਆਇਆ ਲਾਹਾ ਲੈਣਿ ॥

ਲਗਾ ਕਿਤੁ ਕੁਫਕੜੇ ਸਭ ਮੁਕਦੀ ਚਲੀ ਰੈਣਿ ॥ ਅੰਗ- ੪੩

ਕਈ ਜਨਮ ਭਏ ਕੀਟ ਪਤੰਗਾ ॥

ਕਈ ਜਨਮ ਗਜ ਮੀਨ ਕੁਰੰਗਾ ॥

ਕਈ ਜਨਮ ਪੰਖੀ ਸਰਪ ਹੋਇਓ ॥

ਕਈ ਜਨਮ ਹੈਵਰ ਬ੍ਰਿਖ ਜੋਇਓ ॥ ੧ ॥

ਮਿਲੁ ਜਗਦੀਸ ਮਿਲਨ ਕੀ ਬਰੀਆ ॥

ਚਿਰੰਕਾਲ ਇਹ ਦੇਹ ਸੰਜਰੀਆ ॥

ਅੰਗ- ੧੭੬

ਅਨੇਕਾਂ ਨਖਿੱਧ ਜੂਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੀ ਭਟਕ ਕੇ ਤੂੰ ਮਨੁੱਖਾ

ਦੇਹੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਹ ਬਹੁਤ ਜੁੱਗਾਂ ਬਾਅਦ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਾਲ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਇਹ ਮਾਇਆ ਦੇ ਵਪਾਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ਬਲਕਿ ਨਾਮ ਦਾ ਵਪਾਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਤੂੰ ਨਾਮ ਦਾ ਵਪਾਰੀ ਬਣ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ ਪਰ ਪੰਜਾਂ ਚੋਰਾਂ ਨੇ ਠੱਗ ਲਿਆ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਤੇਰੀ ਮੱਤ ਉਲਟੀ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਤੂੰ ਅਸਲੀ ਕੰਮ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਿਆ। ਇਥੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਅਭਿਮਾਨੀ ਰਾਜੇ ਅਤੇ ਧਨਾਢ ਮਾਇਆਧਾਰੀ ਹੋ-ਹੋ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੱਥੇ ਚਲੇ ਗਏ? ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਆ ਕੇ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਭਾਰ ਲੈ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਜੋ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣਾ ਸੀ ਉਹ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕੌਤਾ। ਬੜੇ ਅਣਜਾਣ ਨਿਕਲੇ, ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਸੀ, ਨਾਮ ਦੀ ਖੋਪ ਭਰਨੀ ਸੀ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਛੱਡ ਦੇ, ਮਾਇਆ ਦੇ ਸਭ ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਜੰਜਾਲ ਹਨ ਜੋ ਤੈਨੂੰ ਫਸਾ ਦੇਣਗੇ, ਜਦੋਂ ਸਜਾ ਮਿਲੇਗੀ ਫੇਰ ਤੈਨੂੰ ਪਛਤਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਸੱਚੀ ਵਣਜ ਦਾ ਪੂਰਾ ਸ਼ਾਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਨਾਮ ਦੀ ਸੋਝੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਤਿਸੰਗਤ ਕਰਕੇ, ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ, ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ ਇਸ ਧਨ ਦੀ ਖੋਪ ਭਰ ਲੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਪੰਜ ਚੋਰ ਲੁੱਟ ਲੈਣਗੇ -

ਜਿਸ ਵਖਰ ਕਉ ਲੈਨਿ ਤੂ ਆਇਆ ॥
ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਸੰਤਨ ਘਰਿ ਪਾਇਆ ॥
ਤਜਿ ਅਭਿਮਾਨੁ ਲੇਹੁ ਮਨ ਮੇਲਿ ॥
ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਹਿਰਦੇ ਮਹਿ ਤੋਲਿ ॥
ਲਾਇ ਖੋਪ ਸੰਤਹ ਸੰਗਿ ਚਾਲੁ ॥
ਅਵਰ ਤਿਆਗਿ ਬਿਖਿਆ ਜੰਜਾਲੁ ॥

ਅੰਗ- ੨੮੩

ਜਦ ਤੱਕ ਸਿਰ ਤੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਹੱਥ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਆਦਮੀ ਦੀ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਰਾਂ ਤੋਂ ਬੱਚ ਜਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਬੇਅੰਤ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਦੇ ਹੰਕਾਰ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਦੇ ਲਾਲਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਦੀ ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਮੋਹ ਤੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਦੀ ਦੁਨਿਆਵੀ ਸੰਕਿਆਂ ਵਿਚ ਫਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਵਪਾਰੀ ਹੈ ਜੋ ਸੱਚੇ ਨਾਮ ਦੇ ਵਣਜ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਲਗਨ ਨਾਲ ਧਿਆਨ ਦੇ ਕੇ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਸਿੱਖਰ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਧੰਨ-ਧੰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਵੀ ਮੁੱਖ ਉਜਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਐਸੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਤੋਂ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ -

ਧੰਨਿ ਧੰਨਿ ਕਹੈ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥
ਮੁਖ ਉਜਲ ਹਰਿ ਦਰਗਹ ਸੋਇ ॥
ਇਹੁ ਵਾਪਾਰੁ ਵਿਰਲਾ ਵਾਪਾਰੈ ॥
ਨਾਨਕ ਤਾ ਕੈ ਸਦ ਬਲਿਹਾਰੈ ॥

ਅੰਗ - ੨੮੩

ਇਕ ਪਾਸੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਅਮੀਰੀ ਹੈ, ਮਹਿਲਾਂ ਵਰਗੀਆਂ ਕੋਠੀਆਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਉਹ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਝੋਂਪੜੀ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਚਿੱਤ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ

ਨਾਮ ਨਾਲ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਵੀ ਰਾਜਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਧੂੜੀ ਵੀ ਪਵਿੱਤਰ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਡੀ ਗਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਤੀਰਥਾਂ ਦੇ ਦੇਵਤੇ ਉਸ ਦੀ ਧੂੜੀ ਨੂੰ ਲੋਚਦੇ ਹਨ।

ਰਾਜਾ ਸਗਲੀ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਕਾ ਹਰਿ ਨਾਮਿ ਮਨੁ ਭਿੰਨਾ ॥
ਤਿਸ ਕੀ ਧੂੜਿ ਮਨੁ ਉਧਰੈ ਪ੍ਰਭੁ ਹੋਇ ਸੁਪ੍ਰਸੰਨਾ ॥

ਅੰਗ- ੨੦੨

ਗੰਗਾ ਜਮੁਨਾ ਗੋਦਾਵਰੀ ਸਰਸੁਤੀ ਤੇ ਕਰਹਿ
ਉਦਮੁ ਧੂਰਿ ਸਾਧੂ ਕੀ ਤਾਈ ॥
ਕਿਲਵਿਖ ਮੈਲ ਭਰੇ ਪਰੇ ਹਮਰੈ ਵਿਚਿ
ਹਮਰੀ ਮੈਲੁ ਸਾਧੂ ਕੀ ਧੂਰਿ ਗਵਾਈ ॥ ੧ ॥

ਅੰਗ- ੧੨੬੩

ਵਧੇਰੇ ਕਰਕੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਲੋਕ ਕੀ ਕਰਦੇ ਹਨ? ਸਵੇਰੇ ਉਠੇ, ਖਾਣਾ ਖਾਧਾ ਕੰਮਾਂ ਤੇ ਚਲੇ ਗਏ, ਬੱਸ ਇਹੋ ਕੰਮ ਹੈ ਕਿ ਦੇਹ ਨੂੰ ਪਾਲੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਕੇ ਜਿਸ ਦੇਹੀ ਨੂੰ ਪਾਲਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਦਾ ਹਾਲ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਅੰਤ ਨੂੰ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਭੂਮੀ ਵਿਚ ਲਿਜਾ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਕੰਚਨ ਵਰਗੀ ਦੇਹ ਸੜ ਕੇ ਸੁਆਹ ਦੀ ਮੁੱਠ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

ਭਲਕੇ ਉਠਿ ਪਪੋਲੀਐ ਵਿਣੁ ਬੁਝੈ ਮੁਗਧ ਅਜਾਣਿ ॥
ਸੋ ਪ੍ਰਭੁ ਚਿਤਿ ਨ ਆਇਓ ਫੁਟੈਗੀ ਬੇਬਾਣਿ ॥
ਸਤਿਗੁਰ ਸੇਤੀ ਚਿਤੁ ਲਾਇ ਸਦਾ ਸਦਾ ਰੰਗੁ ਮਾਣਿ ॥ ੧ ॥
ਪ੍ਰਾਣੀ ਤੂੰ ਆਇਆ ਲਾਹਾ ਲੈਣਿ ॥
ਲਗਾ ਕਿਤੁ ਕੁਫਕੜੇ ਸਭ ਮੁਕਦੀ ਚਲੀ ਰੈਣਿ ॥

ਅੰਗ- ੪੩

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਿਆਰਿਆ! ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨੀ ਪੈ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰ, ਤੂੰ ਸਦਾ ਲਈ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣ ਕਿਉਂਕਿ ਸਮਾਂ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਲੰਘਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਣ ਦਾ ਤੇਰਾ ਮਤਲਬ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਕੰਮ ਵਾਸਤੇ ਹੈ ਪਰ ਤੂੰ ਗਲਤ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਆਪਣਾ ਸਮਾਂ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈਂ। ਉਮਰ ਨੇ ਇਕ ਦਿਨ ਮੁੱਕ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਪਸੂ, ਪੰਛੀ ਤਾਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਛਾਲਾਂ ਮਾਰਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਲ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਪਰ ਤੈਨੂੰ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਬੁੱਧੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਤੈਨੂੰ ਮੌਤ ਯਾਦ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਪਰ ਬੜੇ ਅਫਸੋਸ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਮਾਇਆ ਦੇ ਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਦੀ ਅਰਾਧਨਾ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਹੀ ਮੁਕਤੀ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਕੁਦਮ ਕਰੇ ਪਸੁ ਪੰਖੀਆ ਦਿਸੈ ਨਾਹੀ ਕਾਲੁ ॥
ਓਤੈ ਸਾਬਿ ਮਨੁਖੁ ਹੈ ਫਾਥਾ ਮਾਇਆ ਜਾਲਿ ॥
ਮੁਕਤੇ ਸੇਈ ਭਾਲੀਅਹਿ ਜਿ ਸਚਾ ਨਾਮੁ ਸਮਾਲਿ ॥ ੨ ॥
ਜੋ ਘਰੁ ਛਡਿ ਗਵਾਵਣਾ ਸੋ ਲਗਾ ਮਨ ਮਾਹਿ ॥
ਜਿਥੈ ਜਾਇ ਤੁਧੁ ਵਰਤਣਾ ਤਿਸ ਕੀ ਚਿੰਤਾ ਨਾਹਿ ॥

ਅੰਗ- ੪੩

ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਜਿਸ ਘਰ ਨਾਲ ਤੂੰ ਚਿੱਤ ਲਾ ਕੇ ਬੈਠਾ ਹੋਇਆ ਹੈਂ, ਉਸ ਨੂੰ ਤਾਂ ਇਕ ਦਿਨ ਛੱਡ ਕੇ ਤੁਰ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਮੁੜ ਕੇ ਆਉਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਨਾਲ ਤੇਰਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਾਸਤੇ ਸਬੰਧ ਟੁੱਟ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਤੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਸੁਪਨਾ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਰਾਜਾ ਬਣ ਜਾਵੇ ਪਰ ਜਦੋਂ ਜਾਗ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਰਾਜ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਗਰੀਬ ਭੜਭੁੱਜਾ ਘਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਦੀ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਫੜੀ ਲਾ ਕੇ ਬੈਠਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਅਕਸਰ ਐਸਾ ਖਿਆਲ ਆਉਂਦਾ ਕਿ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਰਾਜੇ ਲੋਕ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਖਾਂਦੇ, ਪੀਂਦੇ, ਰਹਿੰਦੇ ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹੋਣਗੇ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਦੇਵਨੇਤ ਨਾਲ ਇਕ ਰਾਜਾ ਸੈਰ ਕਰਦਾ ਉਧਰ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਨਗਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਇਕ ਬਾਗ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਡੇਰਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਸ ਨੇ ਪਹਿਰੇਦਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਤੋਂ ਬਚ ਕੇ, ਦੂਰ ਇਕ ਉਚੇ ਦਰਖਤ ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਰਾਜੇ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਦੇਖਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਸਭ ਕੁਝ ਦੇਖਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਭੋਜਨ ਕਿਵੇਂ ਖਾਂਦਾ ਹੈ, ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਖੇਡਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਉਠਦਾ-ਬੈਠਦਾ ਹੈ। ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵਸਾ ਲਿਆ। ਇਕ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਇਹ ਦੁਪਹਿਰ ਵੇਲੇ ਫੜੀ ਲਾ ਕੇ ਤੱਪੜ ਉਤੇ ਬੈਠਾ ਸੀ, ਕੋਈ ਗਾਹਕ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਨੀਂਦ ਆ ਗਈ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸੁਪਨਾ ਆ ਗਿਆ। ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਰਾਜਾ ਬਣ ਕੇ ਰਾਜ ਭਾਗ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੋ ਗਿਆ, ਵਿਆਹ ਹੋ ਗਿਆ, ਰਾਣੀਆਂ ਆ ਗਈਆਂ, ਬੱਚੇ ਹੋ ਗਏ। ਇਹ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਮਗਨ ਹੋ ਕੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਐਨੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਗਾਹਕ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਅਵਾਜ਼ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਐ ਭੜਭੁੱਜੇ! ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਧੇਲੇ ਦੇ ਛੋਲੇ ਦੇਵੀਂ। ਉਹ ਨਾ ਉਠਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਹੁਣ ਤਾਂ ਉਹ ਸੁਪਨੇ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਅੰਦਰੋਂ ਘਰ ਵਾਲੀ ਨੇ ਸੁਣਿਆ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਹਲੂਣ ਕੇ ਉਠਾਇਆ, ਕਹਿੰਦੀ ਗਾਹਕ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਮੈਂ ਤਾਂ ਰਾਜਾ ਹਾਂ ਤੇ ਨਾਲੇ ਰੋਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਕਿ ਹਾਏ ਓ ਰੱਬਾ! ਮੇਰੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ, ਮੇਰਾ ਰਾਜ ਭਾਗ, ਮੇਰੇ ਮਹਿਲ, ਮੇਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਕਿੱਥੇ ਚਲਾ ਗਿਆ? ਸੋ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਪਨੇ ਵਾਂਗੂੰ ਬੰਦਾ ਵੀ ਸਭ ਕੁਝ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਤੂੰ ਵੀ ਜੀਵਨ ਰੂਪੀ ਲੰਮੇ ਸੁਪਨੇ ਦਾ ਸਫਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਉਸ ਘਰ ਨਾਲ ਚਿੱਤ ਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਗੁਆਚ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਤੇਰਾ ਵਾਹ ਪੈਣਾ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਤੈਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਚਿੰਤਾ ਨਹੀਂ, ਬੇਫਿਕਰ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠਾ ਹੈਂ। ਉਥੇ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਤੇਰਾ ਕੀ ਹਾਲ ਹੋਵੇਗਾ, ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਮੋਹ ਕਰਕੇ, ਸਭ ਕੁਝ ਆਪਣਾ ਸਮਝ ਕੇ ਫਸਿਆ ਬੈਠਾ ਹੈ।

ਫਰੀਦਾ ਕੋਠੇ ਮੰਡਪ ਮਾੜੀਆ ਉਸਾਰੇਦੇ ਭੀ ਗਏ ॥
ਕੂੜਾ ਸਉਦਾ ਕਰਿ ਗਏ ਗੋਰੀ ਆਇ ਪਏ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੮੦

ਜੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਚਿੱਤ ਲੱਗ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਥੇ ਹੀ

ਭੂਤ ਬਣ ਕੇ ਘੁੰਮਦਾ ਰਹੇਗਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਨਿਜ ਘਰ ਨੂੰ ਸਵਾਰ ਲੈ ਜਿਸ ਨੇ ਤੇਰੇ ਕੰਮ ਆਉਣਾ ਹੈ। ਜੇ ਦੁਨੀਆਂ ਬਨਾਉਣ ਵਾਸਤੇ, ਐਵੇਂ ਖੋਹ-ਖਿੰਝ ਤੇ ਲੁੱਟ-ਮਾਰ ਵਿਚ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਗੁਜ਼ਾਰ ਦਿਤੀ ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਾਸਤੇ ਨਾਮ ਦਾ ਕੋਈ ਤੋਸਾ ਨਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਤਾਂ ਐਸਾ ਜੀਵਨ ਵਿਅਰਥ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਭਾਈ ਬੋਹੜੂ! ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਤਾਂ ਮਾੜੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਲੇਖੇ ਦੇਣ ਪੈਣਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਥੇ ਸੱਚੇ ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣੀ ਹੈ। ਉਥੇ ਦਾ ਜੋ ਵਰਤਾਰਾ ਐਸਾ ਹੈ -

ਨਾਨਕੁ ਆਖੈ ਰੇ ਮਨਾ ਸੁਣੀਐ ਸਿਖ ਸਹੀ ॥
ਲੇਖਾ ਰਬੁ ਮੰਗੋਸੀਆ ਬੈਠਾ ਕਢਿ ਵਹੀ ॥
ਤਲਬਾ ਪਉਸਿਨਿ ਆਕੀਆ ਬਾਕੀ ਜਿਨਾ ਰਹੀ ॥
ਅਜਰਾਈਲੁ ਫਰੇਸਤਾ ਹੋਸੀ ਆਇ ਤਈ ॥
ਆਵਣੁ ਜਾਣੁ ਨ ਸੁਝਈ ਭੀਤੀ ਗਲੀ ਫਹੀ ॥
ਕੁੜ ਨਿਖੁਟੇ ਨਾਨਕਾ ਓੜਕਿ ਸਚਿ ਰਹੀ ॥ ੨ ॥

ਅੰਗ- ੯੫੩

ਲੰਮੇ ਚੱਕਰ ਕੱਟਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੂੰ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਵਾਸਤੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈਂ, ਮਾਇਆ ਦੇ ਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ ਤੇਰਾ ਜੀਵਨ ਬਰਬਾਦ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੰਜ ਲੁਟੇਰੇ ਤੈਨੂੰ ਦਿਨ ਰਾਤ ਲੁੱਟ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਤੈਨੂੰ ਕੋਈ ਖਬਰ ਨਹੀਂ। ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਜਾਲ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਜਾਵੇ, ਛੁਡਾਉਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਮਾਂ-ਬਾਪ, ਭੈਣ ਭਰਾ ਤੇ ਮਿੱਤਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਛੁਡਾ ਸਕਦੇ। ਨਾ ਹੀ ਪੈਸੇ ਦੇ ਬਲ ਅਤੇ ਚਤੁਰਾਈ ਨਾਲ ਛੁੱਟ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਸਾਧੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਜਾਲ ਕੱਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਫਾਥੇ ਸੇਈ ਨਿਕਲੇ ਜਿ ਗੁਰ ਕੀ ਪੈਰੀ ਪਾਹਿ ॥ ਅੰਗ- ੪੩

ਮੁਸਨਹਾਰ ਪੰਚ ਬਟਵਾਰੇ ॥
ਸੁਨੇ ਨਗਰਿ ਪਰੇ ਠਗਹਾਰੇ ॥ ੨ ॥
ਉਨ ਤੇ ਰਾਖੈ ਬਾਪੁ ਨ ਮਾਈ ॥
ਉਨ ਤੇ ਰਾਖੈ ਮੀਤੁ ਨ ਭਾਈ ॥
ਦਰਬਿ ਸਿਆਣਪ ਨਾ ਓਇ ਰਹਤੇ ॥
ਸਾਧਸੰਗਿ ਓਇ ਦੁਸਟ ਵਸਿ ਹੋਤੇ ॥

ਅੰਗ- ੧੮੨

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਇਸ ਕਾਰਜ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਵਾਸਤੇ ਤੂੰ ਪ੍ਰਾਹੁਣਾ ਬਣ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਇਆ ਸੀ ਪਰ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਮਾਇਆ ਦਾ ਅਡੰਬਰ ਰਚ ਲਿਆ। ਜਦੋਂ ਜਮਦੂਤ ਫੜ ਕੇ ਘਸੀਟਣਗੇ, ਫੇਰ ਪਛਤਾਵਾ ਪੱਲੇ ਰਹਿ ਜਾਵੇਗਾ। ਐ ਅੰਧੇ ਮਨੁੱਖ! ਤੇਰਾ ਘਰ ਕੱਚੇ ਰੇਤੇ ਦੀ ਕੰਧ ਉਤੇ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਨਦੀ ਕੱਚੀ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਵਿੰਗ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਰੋੜ੍ਹ ਕੇ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੌਤ ਰੂਪੀ ਪਾਣੀ ਦਾ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ ਤੈਨੂੰ ਰੋੜ੍ਹ ਕੇ ਲੈ ਜਾਵੇ। ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਕਮਾਉਣ ਆਇਆ ਸੀ ਪਰ ਭਾਗ ਮੰਦੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਫਸ ਗਿਆ। ਅਫਸੋਸ ਕਿ ਮੱਥੇ ਵਿਚ ਪੂਰਬਲਾ ਲੇਖ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਨਾਮ ਦਾ ਵਣਜਾਰਾ ਗੁਰੂ ਬਚਨਾਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਆ ਕੇ ਵੀ ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਉਠਿ ਚਲਿਆ ਪਛੁਤਾਇਆ ਪਰਿਆ ਵਸਿ ਜੰਦਾਰ ॥ ੧ ॥
 ਅੰਧੇ ਤੂੰ ਬੈਠਾ ਕੰਧੀ ਪਾਹਿ ॥
 ਜੇ ਹੋਵੀ ਪੁਰਬਿ ਲਿਖਿਆ ਤਾ ਗੁਰ ਕਾ ਬਚਨੁ ਕਮਾਹਿ ॥ ੧

ਅੰਗ- ੪੩

ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਭਾਈ ਬੋਹੜੂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣਦਾ ਹੈ ਤਿਉਂ-ਤਿਉਂ ਪਛੁਤਾਵੇ ਦੇ ਅੱਥਰੂ ਨੈਣਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵਹਿ ਰਹੇ ਹਨ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਸ ਦੇ ਦਿਲ ਦੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਸਮਝ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਸੱਚਮੁੱਚ ਪਛੁਤਾਵਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜਾ ਸੱਚੇ ਦਿਲੋਂ ਪਸ਼ਚਾਤਾਪ ਕਰੇ, ਉਸ ਦੇ ਉਧਾਰ ਦਾ ਮੌਕਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਐਸਾ ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਅਉਗਣੁ ਨਾ ਹੋਵੇ ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਧੁਰੋਂ ਆਇਆ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਬਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਾਇਆ ਸਭ ਨੂੰ ਸੁੱਟਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਸੰਭਲ ਜਾਵੇ ਉਹ ਤਕੜਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਜਬਹੁ ਬਹੋੜੇ ਸਾਚੀ ਕਹੀ।

ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਜੀ ਸਭਿ ਉਰ ਲਹੀ। (ਸੁਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼)

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਈ ਬੋਹੜੂ! ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਤੂੰ ਗਲਤ ਕੰਮ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਬੇਈਮਾਨੀ ਦੇ ਧਨ ਨਾਲ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਲੇਖਾ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਖੁਦ ਹੀ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਮਾੜੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਤੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਫਲ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਆਪ ਹੀ ਭੋਗਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਉਹ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਪਾਪ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਦਾ ਰਸਤਾ ਬੜਾ ਔਖਾ ਹੈ, ਇਥੇ ਗਲਤ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਫੇਰ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ, ਨਰਕਾਂ ਦਾ ਭਾਗੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਬਹੁ ਪਰਪੰਚ ਕਰਿ ਪਰ ਧਨੁ ਲਿਆਵੈ ॥

ਸੁਤ ਦਾਰਾ ਪਹਿ ਆਨਿ ਲੁਟਾਵੈ ॥ ੧ ॥

ਮਨ ਮੇਰੇ ਭੂਲੇ ਕਪਟੁ ਨ ਕੀਜੈ ॥

ਅੰਤਿ ਨਿਬੇਰਾ ਤੇਰੇ ਜੀਅ ਪਹਿ ਲੀਜੈ ॥ ੧ ॥ ਅੰਗ- ੬੫੯

ਅਨ ਕਾਏ ਰਾਤੜਿਆ ਵਾਟ ਦੁਹੇਲੀ ਰਾਮ ॥

ਪਾਪ ਕਮਾਵਦਿਆ ਤੇਰਾ ਕੋਇ ਨ ਬੋਲੀ ਰਾਮ ॥

ਅੰਗ- ੫੪੯

ਪ੍ਰੇਮੀਆ! ਜੇ ਹੁਣ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜਪੇਂਗਾ ਤਾਂ ਫੇਰ ਕਦੋਂ ਜਪੇਂਗਾ, ਤੂੰ ਕੋੜਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਕੁੱਤੇ, ਬਿੱਲੇ ਬਣਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈਂ। ਹੁਣ ਨਰਕਾਂ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਫੇਰ 84 ਲੱਖ ਜੂਨੀਆ ਘੁੰਮਦਾ ਫਿਰੇਂਗਾ, ਕਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਬਣ ਕੇ ਨਾਮ ਜਪੇਂਗਾ? ਦਰਖਤ ਨਾਲੋਂ ਜਿਹੜੇ ਪੱਤੇ ਟੁੱਟ ਜਾਣ, ਉਹ ਮੁੜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਜੁੜਿਆ ਕਰਦੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਵਾਸਤੇ ਨਜਾਇਜ਼ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮਾਇਆ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਤੇਰਾ ਸਾਥ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਫੇਰ ਪਛੁਤਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਇਥੋਂ ਕੂਚ ਕਰਕੇ ਤੈਨੂੰ ਇਕੱਲਿਆਂ ਹੀ ਜਮਾਂ ਦੇ ਰਸਤੇ ਉਥੇ ਜਾਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਮਨੁੱਖ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਆ ਕੇ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜਪਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਔਖੇ ਹੋਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ -

ਕੋਏ ਨ ਬੋਲੀ ਹੋਇ ਤੇਰਾ ਸਦਾ ਪਛੁਤਾਵੇ ॥

ਗੁਨ ਗੁਪਾਲ ਨ ਜਪਹਿ ਰਸਨਾ

ਫਿਰਿ ਕਦਹੁ ਸੇ ਦਿਹ ਆਵੇ ॥

ਤਰਵਰ ਵਿਛੁੰਨੇ ਨਹ ਪਾਤ ਜੁੜਤੇ ਜਮ ਮਗਿ ਗਉਨੁ ਇਕੇਲੀ ॥

ਬਿਨਵੰਤ ਨਾਨਕ ਬਿਨੁ ਨਾਮ ਹਰਿ ਕੇ ਸਦਾ ਫਿਰਤ ਦੁਹੇਲੀ ॥

ਅੰਗ- ੫੪੯

ਆਪਰ ਤਯਾਡ ਕਰਿ ਜਾਨਹਿ ਭੋਰੇ।

ਕਰੇ ਕਰਮ ਹੋਵਹਿ ਸੰਗਿ ਤੋਰੇ।

ਸੋ ਫਲ ਦਏ ਬਿਨਾਂ ਨ ਬਿਨਾਸਹਿ।

ਕਰੇ ਕਰਕਮ ਤੋਹਿ ਕੋ ਗ੍ਰਾਸਹਿ।

(ਸੁਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼)

ਭੋਲਿਆ! ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਸਰੀਰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਰਮ ਵੀ ਨਾਲ ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਜੋ ਵੀ ਕਰਮ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਕਰਮ ਉਸ ਨੂੰ ਫੜ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਕਰਮ ਦਾ ਹੀ ਫਲ ਮਿਲਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਲੱਖ ਚਤੁਰਾਈ ਕਰੇ ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਕਰਮ ਕਰ ਲਵੇ, ਉਹ ਭੋਗਣਾ ਜ਼ਰੂਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬੇਅੰਤ ਐਸੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਹਨ। ਰਾਜੇ ਜਨਮੇਜੇ ਨੇ ਜਦੋਂ ਬਿਆਸ ਜੀ ਨਾਲ ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਦੇ ਯੁੱਧ ਬਾਰੇ ਤਰਕ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਥੇਰਾ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਇਹ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਨਾ ਮੰਨਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਵਿੱਖ ਬਾਣੀ ਕਰਕੇ ਦੱਸ ਦਿਤਾ ਕਿ ਤੂੰ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਜਾ, ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਦਾ ਭਾਣਾ ਵਰਤੇਗਾ। ਉਸ ਨੇ ਬਥੇਰੀ ਸਿਆਣਪ ਕੀਤੀ, ਹੋਣਹਾਰ ਵਰਤ ਗਈ ਤੇ ਕਰਨੀ ਦਾ ਫਲ ਭੋਗਣਾ ਪਿਆ ਜਿਸ ਦੇ ਫਲਸਰੂਪ ਕੋਹੜ ਦੇ ਰੋਗ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਅੰਤ ਹੋਇਆ।

ਦਦੈ ਦੇਸੁ ਨ ਦੇਉ ਕਿਸੈ ਦੇਸੁ ਕਰੰਮਾ ਆਪਣਿਆ ॥

ਜੇ ਮੈ ਕੀਆ ਸੋ ਮੈ ਪਾਇਆ ਦੇਸੁ ਨ ਦੀਜੈ ਅਵਰ ਜਨਾ ॥

ਅੰਗ- ੪੩੩

ਰਾਜਾ ਜਨਮੇਜਾ ਦੇ ਮਤੀ ਬਰਜਿ ਬਿਆਸਿ ਪੜਾਇਆ ॥ ਤਿਨ੍ਹਿ

ਕਰਿ ਜਗ ਅਠਾਰਹ ਘਾਏ ਕਿਰਤੁ ਨ ਚਲੈ ਚਲਾਇਆ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੪੪

ਤਿੰਨ ਕਿਸਮ ਦੇ ਕਰਮ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਸੰਚਿਤ, ਪ੍ਰਾਲਬਧ ਤੇ ਕ੍ਰਿਆਮਾਨ; ਕ੍ਰਿਆਮਾਨ ਉਹ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਅਸੀਂ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਜਿਹੜਾ ਸੋਚਵਾਨ ਬੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨਿੱਤ ਦੇ ਕਰਮ ਬਾਰੇ ਸਾਵਧਾਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਐਸੀ ਕਲਾ ਨ ਖੇਡੀਐ ਜਿਤੁ ਦਰਗਹ ਗਇਆ ਹਾਰੀਐ ॥

ਅੰਗ- ੪੬੯

ਫਰੀਦਾ ਜਿਨ੍ਹੀ ਕੰਮੀ ਨਾਹਿ ਗੁਣ ਤੇ ਕੰਮੜੇ ਵਿਸਾਰਿ ॥

ਮਤੁ ਸਰਮਿੰਦਾ ਥੀਵਹੀ ਸਾਂਈ ਦੈ ਦਰਬਾਰਿ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੮੧

ਓਥੈ ਸਚੇ ਹੀ ਸਚਿ ਨਿਬੜੈ ਚੁਣਿ ਵਖਿ ਕਢੇ ਜਜਮਾਲਿਆ ॥

ਅੰਗ- ੪੬੩

'ਚਲਦਾ.....'

ਮੇਰਾ ਮਨ ਲੋਚੈ ਗੁਰ ਦਰਸਨ ਤਾਈ

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ॥
ਡੋਲਨ ਤੇ ਰਾਖਹੁ ਪ੍ਰਭੁ ਨਾਨਕ ਦੇ ਕਰਿ ਹਥ॥ ਅੰਗ - ੨੫੬

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ ਪਰਿਆ ਤਉ ਸਰਨਾਇ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਅਪਨੀ ਭਗਤੀ ਲਾਇ॥

ਅੰਗ - ੨੮੯

ਪ੍ਰਭ ਮਿਲਬੇ ਕਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਮਨਿ ਲਾਗੀ ॥
ਪਾਇ ਲਗਉ ਮੋਹਿ ਕਰਉ ਬੇਨਤੀ
ਕੋਊ ਸੰਤੁ ਮਿਲੈ ਬਡਭਾਗੀ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਮਨੁ ਅਰਪਉ ਧਨੁ ਰਾਖਉ ਆਗੈ
ਮਨ ਕੀ ਮਤਿ ਮੋਹਿ ਸਗਲ ਤਿਆਗੀ ॥
ਜੇ ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਹਰਿ ਕਥਾ ਸੁਨਾਵੈ
ਅਨਦਿਨੁ ਫਿਰਉ ਤਿਸੁ ਪਿਛੈ ਵਿਰਾਗੀ ॥ ੧ ॥
ਪੁਰਬ ਕਰਮ ਅੰਕੁਰ ਜਬ ਪ੍ਰਗਟੇ
ਭੋਟਿਓ ਪੁਰਖੁ ਰਸਿਕ ਬੈਰਾਗੀ ॥
ਮਿਟਿਓ ਅਧੋਰੁ ਮਿਲਤੁ ਹਰਿ ਨਾਨਕ
ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਸੋਈ ਜਾਗੀ ॥ ੨ ॥ ੨ ॥ ੧੧੯ ॥

ਅੰਗ- ੨੦੪

ਪਾਠੁ ਪੜਿਓ ਅਰੁ ਬੇਦੁ ਬੀਚਾਰਿਓ ਨਿਵਲਿ ਭੁਅੰਗਮ ਸਾਧੇ
॥ ਪੰਚ ਜਨਾ ਸਿਉ ਸੰਗੁ ਨ ਛੁਟਕਿਓ ਅਧਿਕ ਅਹੰਬੁਧਿ ਬਾਧੇ
॥ ਪਿਆਰੇ ਇਨ ਬਿਧਿ ਮਿਲਣੁ ਨ ਜਾਈ ਸੈ ਕੀਏ ਕਰਮ
ਅਨੇਕਾ॥ ਹਾਰਿ ਪਰਿਓ ਸੁਆਮੀ ਕੈ ਦੁਆਰੈ ਦੀਜੈ ਬੁਧਿ ਬਿਬੇਕਾ॥
ਰਹਾਉ ॥ ਮੋਨਿ ਭਇਓ ਕਰਪਾਤੀ ਰਹਿਓ ਨਗਨ ਫਿਰਿਓ ਬਨ
ਮਾਹੀ ॥ ਤਟ ਤੀਰਥ ਸਭ ਧਰਤੀ ਭੁਮਿਓ ਦੁਬਿਧਾ ਛੁਟਕੈ ਨਾਹੀ
॥ ੨ ॥ ਮਨ ਕਾਮਨਾ ਤੀਰਥ ਜਾਇ ਬਸਿਓ ਸਿਰਿ ਕਰਵਤ
ਧਰਾਏ ॥ ਮਨ ਕੀ ਮੈਲੁ ਨ ਉਤਰੈ ਇਹ ਬਿਧਿ ਜੇ ਲਖ ਜਤਨ
ਕਰਾਏ ॥ ੩ ॥ ਕਨਿਕ ਕਾਮਿਨੀ ਹੈਵਰ ਗੈਵਰ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਦਾਨੁ
ਦਾਤਾਰਾ ॥ ਅੰਨ ਬਸਤੁ ਭੂਮਿ ਬਹੁ ਅਰਪੇ ਨਹ ਮਿਲੀਐ ਹਰਿ
ਦੁਆਰਾ ॥੪ ॥ ਪੂਜਾ ਅਰਚਾ ਬੰਦਨ ਡੰਡਉਤਿ ਖਟੁ ਕਰਮਾ ਰਤੁ
ਰਹਤਾ ॥ ਹਉ ਹਉ ਕਰਤ ਬੰਧਨ ਮਹਿ ਪਰਿਆ ਨਹ ਮਿਲੀਐ
ਇਹ ਜੁਗਤਾ ॥ ੫ ॥ ਜੋਗ ਸਿਧ ਆਸਣ ਚਉਰਾਸੀਹ ਏ ਭੀ
ਕਰਿ ਕਰਿ ਰਹਿਆ ॥ ਵਡੀ ਆਰਜਾ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਜਨਮੈ ਹਰਿ
ਸਿਉ ਸੰਗੁ ਨ ਗਹਿਆ ॥ ੬ ॥ ਰਾਜ ਲੀਲਾ ਰਾਜਨ ਕੀ ਰਚਨਾ
ਕਰਿਆ ਹੁਕਮੁ ਅਫਾਰਾ ॥ ਸੇਜ ਸੋਹਨੀ ਚੰਦਨੁ ਚੋਆ ਨਰਕ ਘੋਰ
ਕਾ ਦੁਆਰਾ ॥ ੭ ॥ ਹਰਿ ਕੀਰਤਿ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਹੈ ਸਿਰਿ
ਕਰਮਨ ਕੈ ਕਰਮਾ ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਭਇਓ ਪਰਾਪਤਿ ਜਿਸੁ
ਪੁਰਬ ਲਿਖੇ ਕਾ ਲਹਨਾ ॥ ੮ ॥

ਅੰਗ- 641

ਬਿਨੁ ਭਾਗਾ ਸਤਸੰਗੁ ਨ ਲਭੈ ਬਿਨੁ ਸੰਗਤਿ ਮੈਲੁ ਭਰੀਜੈ ਜੀਉ॥

ਅੰਗ- ੯੫

ਕਬੀਰ ਸੰਗਤਿ ਕਰੀਐ ਸਾਧ ਕੀ ਅੰਤਿ ਕਰੈ ਨਿਰਬਾਹੁ ॥
ਸਾਕਤ ਸੰਗੁ ਨ ਕੀਜੀਐ ਜਾ ਤੇ ਹੋਇ ਬਿਨਾਹੁ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੬੯

ਕਬੀਰ ਮਾਰੀ ਮਰਉ ਕੁਸੰਗ ਕੀ ਕੇਲੇ ਨਿਕਟਿ ਜੁ ਬੋਰਿ ॥
ਉਹ ਝੁਲੈ ਉਹ ਚੀਰੀਐ ਸਾਕਤ ਸੰਗੁ ਨ ਹੋਰਿ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੬੯

ਕਬੀਰ ਚਾਵਲ ਕਾਰਣੇ ਤੁਖ ਕਉ ਮੁਹਲੀ ਲਾਇ ॥
ਸੰਗਿ ਕੁਸੰਗੀ ਬੈਸਤੇ ਤਬ ਪੁਛੈ ਧਰਮ ਰਾਇ ॥ ਅੰਗ- ੯੬੫

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀਓ!
ਖਿਆਲਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕੀਏ, ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ
ਕਰੀਏ ਇਕਾਗਰ, ਰਸਨਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੇ
ਹੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ ਜੀ 'ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।' ਪਾਤਸ਼ਾਹ
ਜੀ ਦੀ ਅਪਾਰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਈ, ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਸਿਰਤਾਜ ਧੰਨ-
ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਪ੍ਰਥਾਇ
ਇਥੇ ਸਾਨੂੰ ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਏ -

ਸਤਸੰਗਤਿ ਕੈਸੀ ਜਾਣੀਐ ॥

ਜਿਥੈ ਏਕੋ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥

ਅੰਗ- ੨੨

ਸਤਿਸੰਗਤ ਦਾ ਮਿਲ ਜਾਣਾ, ਸਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਇਹ
ਉੱਤਮ ਭਾਗ ਹਨ, ਸੁਭ ਕਰਮਾਂ ਦੀ, ਸੰਚਤ ਕਰਮਾਂ ਦੀ
ਇਹ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ -

ਬਿਨੁ ਭਾਗਾ ਸਤਸੰਗੁ ਨ ਲਭੈ

ਬਿਨੁ ਸੰਗਤਿ ਮੈਲੁ ਭਰੀਜੈ ਜੀਉ॥

ਅੰਗ- ੯੫

ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਸੰਚਿਤ ਕਰਮ ਫਲ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ
ਤਿਆਰ ਨਾ ਹੋਣ, ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦੇ।

ਪੂਰਬਲੇ ਭਾਗ ਜਦੋਂ ਤਕ ਫਲ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ
ਨਾ ਹੋਣ, ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦੇ। ਭਾਗਾਂ
ਵਾਲੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਆਪਣੇ ਕੰਮਾਂ ਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪਿੱਠ ਦੇ ਕੇ,
ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਬੜੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹ
ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ, ਕਿੰਨੀ-ਕਿੰਨੀ ਦੂਰ ਤੋਂ ਪਿਆਰ ਵਾਲੀਆਂ
ਇਹ ਸੰਗਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੀਆਂ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰ
ਰਹਿਮਤ ਕਰਨ ਸਾਡਾ ਸਭ ਦਾ ਇਹ ਸਮਾਂ ਲੇਖੇ ਦੇ ਵਿਚ
ਲੱਗੇ। ਲਗਦਾ ਵੀ ਹੈ -

ਉਮਰ ਓਹਾ ਵਿਚ ਲੇਖੇ ਦੇ

ਜੋ ਯਾਦ ਸਾਂਈ ਵਿਚ ਗੁਜਰੇ, ਪੈਂਦੀ ਮੁਜਰੇ।

ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕੀ ਹੈ

ਇਸ ਵਿਚ ਨੀਲੇ ਹੁਜਰੇ, ਸੰਭ ਤੇ ਫਜਰੇ।

ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਸਿਰਤਾਜ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਪਾਤਸ਼ਾਹ
ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਕਿੰਨੇ ਹੀ
ਕਰਮ ਕਰ ਲਓ ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਸਭ ਤੋਂ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਕਰਮ ਹੈ
ਉਹ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ - 'ਹਰਿ ਕੀਰਤਿ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਹੈ
ਸਿਰਿ ਕਰਮਨ ਕੈ ਕਰਮਾ ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ
ਭਇਓ ਪਰਾਪਤਿ ਜਿਸੁ ਪੁਰਬ ਲਿਖੇ ਕਾ ਲਹਨਾ ॥'
ਬਾਕੀ ਕੰਮ ਤਾਂ ਅਵਰ ਕਾਜ ਹਨ -

ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੈ ਨ ਕਾਮ ॥
ਮਿਲੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ॥ ਅੰਗ- ੧੨

ਸਾਥਿ ਨ ਚਾਲੈ ਬਿਨੁ ਭਜਨ ਬਿਖਿਆ ਸਗਲੀ ਛਾਰੁ ॥
ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਕਮਾਵਨਾ ਨਾਨਕ ਇਹੁ ਧਨੁ ਸਾਰੁ ॥
ਅੰਗ- ੨੮੮

ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਕੰਮਾਂ 'ਚ ਅਸੀਂ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਬਤੀਤ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਠੀਕ ਹੈ ਉਪਜੀਵਕਾ ਹੈ, ਰੋਜ਼ੀ ਕਮਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਪਰ ਇਹ ਅਵਰ ਕਾਜ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਦਿਨ ਤਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਹੀ ਲੰਘ ਗਿਆ, ਰਾਤ ਵੀ। ਉਹ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਕਿਵੇਂ ਬੀਤਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ? -

ਰੈਣਿ ਗਵਾਈ ਸੋਇ ਕੈ ਦਿਵਸੁ ਗਵਾਇਆ ਖਾਇ ॥
ਹੀਰੇ ਜੈਸਾ ਜਨਮੁ ਹੈ ਕਉਡੀ ਬਦਲੇ ਜਾਇ ॥ ਅੰਗ- ੧੫੬

ਕਿੰਨਾ ਸੋਹਣਾ ਇਹ ਮਾਨੁਖ ਤਨ ਮਿਲਿਆ ਪਰ ਇਹ ਲਗ ਕਿਸ ਪਾਸੇ ਗਿਆ। ਰਾਤਾਂ ਸੌਂ-ਸੌਂ ਵਿਸ਼ੇ-ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਬਤੀਤ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਦਿਨ ਕੰਮਾਂ-ਕਾਰਾਂ, ਧੰਦੇ-ਧੰਦਾਰਾਂ 'ਚ ਲੰਘ ਗਿਆ -

ਬਾਰਹ ਬਰਸ ਬਾਲਪਨ ਬੀਤੇ ਬੀਸ ਬਰਸ ਕਛੁ ਤਪੁ ਨ ਕੀਓ ॥
ਤੀਸ ਬਰਸ ਕਛੁ ਦੇਵ ਨ ਪੂਜਾ
ਫਿਰਿ ਪਛੁਤਾਨਾ ਬਿਰਧਿ ਭਇਓ ॥ ਅੰਗ- ੪੭੯

ਸਮਾਂ ਕਿਵੇਂ ਲੰਘ ਗਿਆ -
ਨੈਨਹ ਦੇਖਤ ਇਹੁ ਜਗੁ ਜਾਈ ॥ ਅੰਗ- ੩੨੫

ਹੁਣ ਤੀਹ ਸਾਲ ਦਾ ਸੋਹਣਾ ਸਰੀਰ ਸੁੰਦਰ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਚਾਲੀ ਸਾਲ ਤੱਕ ਪੂਰਾ ਸਰੀਰ ਭਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। -

ਦਸ ਬਾਲਤਣਿ ਬੀਸ ਰਵਣਿ ਤੀਸਾ ਕਾ ਸੁੰਦਰੁ ਕਹਾਵੈ ॥
ਚਾਲੀਸੀ ਪੁਰੁ ਹੋਇ ਪਚਾਸੀ ਪਗੁ ਖਿਸੈ
ਸਠੀ ਕੇ ਬੋਢੇਪਾ ਆਵੈ ॥
ਸਤਰਿ ਕਾ ਮਤਿਹੀਣੁ
ਅਸੀਹਾਂ ਕਾ ਵਿਉਹਾਰੁ ਨ ਪਾਵੈ ॥
ਨਵੈ ਕਾ ਸਿਹਜਾਸਣੀ ਮੂਲਿ ਨ ਜਾਣੈ ਅਪ ਬਲੁ ॥
ਢੰਢੋਲਿਮੁ ਢੁਢਿਮੁ ਡਿਠੁ ਮੈ ਨਾਨਕ ਜਗੁ ਧੁਏ ਕਾ ਧਵਲਹਰੁ ॥
ਅੰਗ - ੧੩੮

ਹੁਣ ਪਿੱਛੇ ਨੂੰ ਜਾਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੇ। ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਗਿਆ-
ਦਿਨ ਤੇ ਪਹਰ ਪਹਰ ਤੇ ਘਰੀਆਂ ਆਵ ਘਟੈ ਤਨੁ ਛੀਜੈ ॥
ਕਾਲੁ ਅਹੋਰੀ ਫਿਰੈ ਬਧਿਕ ਜਿਉ ਕਹਹੁ ਕਵਨ ਬਿਧਿ ਕੀਜੈ ॥
ਅੰਗ - ੬੯੨

ਸਮਾਂ ਬਤੀਤ ਹੋ ਗਿਆ, ਸਮਾਂ ਨਾਮ ਹੈ ਤਬਦੀਲੀ।
ਸਮਾਂ ਨਾਮ ਹੈ ਕਾਲ -
ਇਹੁ ਠਹਿਰਨ ਜਾਚ ਨ ਜਾਣਾ,
ਲੰਘ ਗਿਆ ਨਾ ਮੁੜ ਕੇ ਆਂਵਦਾ।
ਪਹਿਲੈ ਪਿਆਰਿ ਲਗਾ ਬਣ ਦੁਧਿ ॥
ਦੂਜੈ ਮਾਇ ਬਾਪ ਕੀ ਸੁਧਿ ॥
ਤੀਜੈ ਭਯਾ ਭਾਭੀ ਬੋਬ ॥
ਚਉਥੈ ਪਿਆਰਿ ਉਪੰਨੀ ਖੇਡ ॥ ਅੰਗ- ੧੩੭

ਕਿਉਂਕਿ ਜਦੋਂ-

ਗਰਭ ਕੁੰਟ ਮਹਿ ਉਰਧ ਤਪ ਕਰਤੇ ॥
ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਿਮਰਤ ਪੁਭੁ ਰਹਤੇ ॥ ਅੰਗ- ੨੫੧

ਜਦੋਂ ਉਥੇ ਪੁੱਠਾ ਲਮਕਦਾ ਸੀ ਮਾਤਾ ਦੇ ਪੇਟ ਵਿਚ ਉਥੇ ਤਾਂ ਤੇਰੀਆਂ ਇਹ ਜੋਦੜੀਆਂ, ਇਹ ਅਰਦਾਸਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਜਪਾਂਗਾ, ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਭਿਆਨਕ ਅੱਗ ਤੋਂ ਬਚਾ ਲੈ। ਉਥੇ ਲਿਵ ਲੱਗੀ ਸੀ ਪਰ ਜਦੋਂ -
ਲਿਵ ਛੁੜਕੀ ਲਗੀ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਮਾਇਆ ਅਮਰੁ ਵਰਤਾਇਆ ॥
ਅੰਗ - ੯੨੧

ਅਸਰ ਕੀ ਹੋਇਆ? -
ਵਿਚਹੁ ਗਰਭੈ ਨਿਕਲਿ ਆਇਆ ॥
ਖਸਮੁ ਵਿਸਾਰਿ ਦੁਨੀ ਚਿਤੁ ਲਾਇਆ ॥ ਅੰਗ- ੧੦੦੭

ਫੇਰ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਸਭ ਕੁਛ, ਜਿਹੜੇ ਵਾਅਦੇ ਕੀਤੇ ਸਨ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਵਾਸ-ਸਵਾਸ ਹੀ ਨਾਮ ਜਪਾਂਗਾ। ਪਰ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਇਹ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਖੱਚਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਹੋਰ ਹੀ ਧੰਦੇ-ਧੰਦਾਰਾਂ, ਵਿਸ਼ੇ-ਵਿਕਾਰਾਂ 'ਚ ਪੈ ਕੇ, ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਪਰਮ ਮਨੋਰਥ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਏ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਸਾਧੂਆਂ ਨੂੰ ਭੇਜਦਾ ਹੈ।

ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਉਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਆਗਮਨ, ਪਵਿੱਤਰ 15 ਅਪ੍ਰੈਲ ਦੇ ਦਿਨ 1563 ਈਸਵੀ ਨੂੰ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਪਿਤਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਘਰ, ਬੀਬੀ ਭਾਨੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੀ ਕੁੱਖ ਤੋਂ ਹੋਇਆ। ਪਰ ਸਰੀਰ ਕਦੇ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਸਰੀਰ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਵਰਗੇ ਭੁੱਲੇ-ਭਟਕੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਰਸਤੇ ਪਾਉਣ ਲਈ ਸਰੀਰ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜੋ ਬਾਣੀ ਆਈ -

ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਹੈ ਬਾਣੀ ਵਿਚਿ ਬਾਣੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਾਰੇ ॥
ਅੰਗ- ੯੮੨

ਉਹ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਸਦਾ ਤੋਂ ਹੀ ਉਹ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸਰੀਰ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ, ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਹਾੜਾ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ। ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਹੋਈਆਂ -

ਮਨਿ ਚਾਉ ਭਇਆ ਪ੍ਰਭ ਆਗਮੁ ਸੁਣਿਆ ॥
ਹਰਿ ਮੰਗਲੁ ਗਾਉ ਸਖੀ ਗ੍ਰਿਹੁ ਮੰਦਰੁ ਬਣਿਆ ॥

ਅੰਗ- ੯੨੧
ਇਹ ਦਿਨ ਸੰਗਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਨਾਲ ਮਨਾਉਂਦੀਆਂ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਜਦੋਂ ਆਗਮਨ ਹੋਵੇ ਗੁਰੂਆਂ ਦਾ, ਪੀਰਾਂ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਉਤੇ ਤਾਂ ਕਿੰਨਾਂ ਚਾਉ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਐਸਾ ਚਾਉ, ਐਸਾ ਉਤਸ਼ਾਹ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਪਿਆਰੇ ਦੇ ਆਗਮਨ ਪੁਰਬ 'ਤੇ ਸੰਗਤ ਦੇ ਮਨ 'ਚ ਉਤਸ਼ਾਹ ਚਾਉ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਮਨਿ ਚਾਉ ਭਇਆ ਪ੍ਰਭ ਆਗਮੁ ਸੁਣਿਆ ॥
ਹਰਿ ਮੰਗਲੁ ਗਾਉ ਸਖੀ ਗ੍ਰਿਹੁ ਮੰਦਰੁ ਬਣਿਆ ॥
ਹਰਿ ਗਾਉ ਮੰਗਲੁ ਨਿਤ ਸਖੀਏ ਸੋਗੁ ਦੁਖੁ ਨ ਵਿਆਪਏ ॥
ਗੁਰ ਚਰਨ ਲਾਗੇ ਦਿਨ ਸਭਾਗੇ ਆਪਣਾ ਪਿਰੁ ਜਾਪਏ ॥
ਅਨਹਤ ਬਾਣੀ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਜਾਣੀ

ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਹਰਿ ਰਸੁ ਦੁਖ ਭੋਗੇ ॥
 ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਪ੍ਰਭੁ ਆਪਿ ਮਿਲਿਆ ਕਰਣ ਕਾਰਣ ਜੋਗੇ ॥
 ਅੰਗ- ੯੨੧

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਚਪਨ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ, ਜੋ ਰਿਸ਼ਤੇ 'ਚ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਨਾਨਾ ਜੀ ਲਗਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੇਖ-ਰੇਖ ਹੇਠ ਬਤੀਤ ਹੋਇਆ।

ਇਕ ਦਿਨ ਆਪ ਬਾਲ-ਲੀਲਾਵਾਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਪਲੰਘ ਦੇ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਬਚਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਦੇਖ ਕੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਦੇ - ਦੇਹਿਤਾ ਬਾਣੀ ਕਾ ਬੋਹਿਥਾ।' ਇਹ ਬਾਣੀ ਦੇ ਜਗਜ਼ ਹੋਣਗੇ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਸਨ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਾਸਤੇ ਤੇ ਹੁਣ ਜਵਾਨੀ ਦੇ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਉਮਰ 16-17 ਸਾਲ ਦੀ ਹੋਈ ਤਾਂ ਭਾਈ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਚੰਦ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਕੋਲ ਮਓ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਆਇਆ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਕਿ ਮੇਰੀ ਪੁੱਤਰੀ ਗੰਗਾ, ਵਰ ਯੋਗ ਹੈ, ਵਿਆਹੁਣ ਯੋਗ ਹੈ, ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਆਪ ਜੀ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰੋ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਜੁੜਦੇ ਹਨ, ਸੰਜੋਗ-ਵਿਜੋਗ ਪੂਰੇ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ -

ਸੰਜੋਗੁ ਵਿਜੋਗੁ ਦੁਇ ਕਾਰ ਚਲਾਵਹਿ ਲੇਖੇ ਆਵਹਿ ਭਾਗ ॥
 ਅੰਗ- ੭

ਇਹ ਸੰਜੋਗਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ -

ਜੈਸਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੁਣੀਦਾ ਤੈਸੇ ਹੀ ਮੈ ਡੀਠੁ ॥
 ਵਿਛੁੜਿਆ ਮੇਲੇ ਪ੍ਰਭੁ ਹਰਿ ਦਰਗਹ ਕਾ ਬਸੀਠੁ ॥
 ਹਰਿ ਨਾਮੇ ਮੰਤ੍ਰੁ ਦਿੜਾਇਦਾ ਕਟੇ ਹਉਮੈ ਰੋਗੁ ॥ ਨਾਨਕ
 ਸਤਿਗੁਰੁ ਤਿਨਾ ਮਿਲਾਇਆ ਜਿਨਾ ਧੁਰੇ ਪਇਆ ਸੰਜੋਗੁ ॥
 ਅੰਗ- ੯੫੭

ਗੁਰੂ ਜੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਚੰਦ ਦੀ ਬੱਚੀ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ ਜੀ, ਅੱਜ ਉਹ ਗੁਰੂ ਕੇ ਮਹੱਲ, ਵਿਆਹ ਹੋ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦਾ ਰੂਪ ਮਾਤਾ ਜੀ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ੀਲ, ਹਰ ਪੱਖ ਤੋਂ ਪੂਰੇ -

ਏਕ ਜੋਤਿ ਦੁਇ ਮੂਰਤੀ ਧਨ ਪਿਰੁ ਕਹੀਐ ਸੋਇ ॥
 ਅੰਗ- ੭੮੮

ਸੋ ਆਓ ਵਿਚਾਰ ਵਲ ਧਿਆਨ ਦੇਵੇ। ਟਿਕਾਅ ਦੇ ਵਿਚ -

ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰਹੁ ਸੰਤ ਮੀਤ ॥
 ਸਾਵਧਾਨ ਏਕਾਗਰ ਚੀਤ ॥ ਅੰਗ - ੨੯੫

ਪੂਰੀ ਇਕਾਗਰਤਾ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਕੋਈ ਵਿਚਾਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਕਾਗਰ ਮਨ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ। ਮਨ ਨੂੰ ਹੀ ਆਪਾਂ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ -

ਮਨ ਸਮਝਾਵਨ ਕਾਰਨੇ ਕਛੁਅਕ ਪੜੀਐ ਗਿਆਨ ॥
 ਅੰਗ - ੩੪੦

ਮਨ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਰਾ ਸਬੰਧ ਹੈ। ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ

ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ 'ਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ -
 ਮਮਾ ਮਨ ਸਿਉ ਕਾਜੁ ਹੈ ਮਨ ਸਾਧੇ ਸਿਧਿ ਹੋਇ ॥
 ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਸਿਉ ਕਹੈ ਕਬੀਰਾ ਮਨ ਸਾ ਮਿਲਿਆ ਨ ਕੋਇ ॥
 ਅੰਗ- ੩੪੨

ਮਨ ਜੇ ਟਿਕਾਅ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਤਾਂ ਸਤਿਸੰਗ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਤਿਸੰਗ ਕੀ ਹੈ? -

ਸੰਤਸੰਗਿ ਅੰਤਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਡੀਠਾ ॥
 ਨਾਮੁ ਪ੍ਰਭੁ ਕਾ ਲਾਗਾ ਮੀਠਾ ॥ ਅੰਗ- ੨੯੩

ਫੇਰ ਇਹ ਮਿੱਠਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। 'ਨਾਮ' ਤਾਂ ਅੰਦਰ ਹੈ, 'ਨਾਮ' ਬਾਹਰ ਤਾਂ ਮਿਲਦਾ ਨਹੀਂ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਮੰਤ੍ਰ ਦੀ ਕਮਾਈ, ਕਮਾਈ ਵਾਲੇ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ-
 ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰੁ ਹੈ ਜਪੁ ਹਉਮੈ ਖੋਈ ॥

(ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰਹੁ ਸੰਤ ਮੀਤ ॥
 ਸਾਵਧਾਨ ਏਕਾਗਰ ਚੀਤ ॥ ਅੰਗ- ੨੯੫

ਇਹਦਾ ਜਾਪ ਕਿਵੇਂ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸੰਗਤੀ ਰੂਪ ਦੇ ਵਿਚ ਇਕ energy, ਇਕ vibration ਇਕ wave ਐਸੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਅਸੀਂ ਧੁਨ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਾਂ -

ਧੁਨਿ ਮਹਿ ਧਿਆਨੁ ਧਿਆਨ ਮਹਿ ਜਾਨਿਆ
 ਗੁਰਮੁਖਿ ਅਕਥ ਕਹਾਨੀ ॥ ਅੰਗ- ੮੭੯

ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਹੀ ਹੋਰ ਪਾਸੇ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਹਨ, ਕਰਮ ਹਨ, ਉਪਾਸਨਾ ਹੈ, ਗਿਆਨ ਹੈ, ਵਿਗਿਆਨ ਹੈ। ਸੁਰੁਆਤ ਦੇ ਵਿਚ ਬੋਲ ਕੇ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਧੁਨ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਹੈ -

ਜਾਗਤ ਜੋਤਿ ਜਪੈ ਨਿਸ ਬਾਸੁਰ
 ਏਕ ਬਿਨਾਂ ਮਨ ਨੈਕ ਨ ਆਨੈ ॥

ਉਹਨੂੰ ਜਪਣਾ ਹੈ, ਧੁਨ 'ਚ ਧਿਆਨ ਲਿਜਾਓ। ਬੈਖਰੀ ਬਾਣੀ 'ਚ ਬੋਲ ਕੇ ਕੀਤਾ ਤੇ ਫੇਰ ਇਹ ਅੰਦਰ ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫਲ ਦਸ ਗੁਣਾਂ ਵਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੰਠ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਫੇਰ ਮਧਮਾ ਤੋਂ ਪਸੰਤੀ ਬਾਣੀ, ਫੇਰ ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੈ -

ਬਿਨੁ ਜਿਹਵਾ ਜੋ ਜਪੈ ਹਿਆਇ ॥
 ਕੋਈ ਜਾਣੈ ਕੈਸਾ ਨਾਉ ॥ ਅੰਗ- ੧੨੫੯

ਉਸ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਫੇਰ ਜੀਭ ਨਹੀਂ ਹਿਲਦੀ। ਫੇਰ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? -

ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਿਮਰਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ॥
 ਮਨ ਅੰਤਰ ਕੀ ਉਤਰੈ ਚਿੰਦ ॥ ਅੰਗ- ੨੯੫

ਬੈਖਰੀ ਤੋਂ ਮਧਮਾ, ਮਧਮਾ ਤੋਂ ਪਸੰਤੀ, ਪਸੰਤੀ ਤੋਂ ਪਰਾ, ਅੰਦਰਲੀਆਂ ਅਵਸਥਾਵਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਆਪਾਂ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਕੀ ਕਰੋ -

ਇਕ ਤਾਂ ਜਦੋਂ ਬੋਲ ਕੇ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰੇ ਬੋਲੇ।
ਕਿਉਂਕਿ -

ਨਾਮੁ ਕਹਤ ਗੋਵਿੰਦ ਕਾ ਸੁਚੀ ਭਈ ਰਸਨਾ ॥ ਅੰਗ - ੮੧੧

ਇਹ ਰਸਨਾ ਸੁੱਚੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ, ਸਮ, ਦਮ, ਯਮ, ਨਿਯਮ ਹਨ, ਦਸ-ਦਸ ਇਸ ਦੇ ਅੰਗ ਹਨ। ਮਨ ਦੀਆਂ, ਤਨ ਦੀਆਂ ਰਹਿਤਾਂ ਹਨ -

ਵਿਣੁ ਗੁਣ ਕੀਤੇ ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਇ ॥ ਅੰਗ- ੪

ਫੇਰ ਹੈ ਆਸਣ, ਸੁਖ ਆਸਣ 'ਚ ਚੌਂਕੜੇ ਮਾਰ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਬੈਠੇ ਹੋ। ਨੇਤਰ ਬੰਦ ਹੋਣ, ਰੀੜ ਦੀ ਹੱਡੀ ਸਿੱਧੀ ਹੋਵੇ, ਇਧਰ ਉਧਰ ਧਿਆਨ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਜੇ 45 ਕੁ ਮਿੰਟ ਬਿਨਾਂ ਅੰਗ ਹਿਲਾਏ ਬੈਠਣਾ ਸਿੱਖ ਗਏ, ਆਸਣ ਸਿੱਧ ਹੋ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਸਵਾਸ, ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਇਸ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇਵੋ। ਅੱਜ-

ਚਿੰਤਤ ਹੀ ਦੀਸੈ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥

ਚੇਤਹਿ ਏਕੁ ਤਹੀ ਸੁਖੁ ਹੋਇ ॥ ਅੰਗ - ੯੩੨

ਕੋਈ ਤਨ ਦੁਖੀ, ਕੋਈ ਮਨ ਦੁਖੀ ਕੋਈ ਚਿੰਤਾ ਚਿਤ ਉਦਾਸ।

ਬੋੜੇ ਬਹੁਤੇ ਸਭ ਦੁਖੀ, ਸੁਖੀ ਹਰਿ ਕੇ ਦਾਸ।

ਬਾਲੀ ਰੋਵੈ ਨਾਹਿ ਭਤਾਰ ॥ ਨਾਨਕ ਦੁਖੀਆ ਸਭੁ ਸੰਸਾਰ ॥

ਮੰਨੇ ਨਾਉ ਸੋਈ ਜਿਣਿ ਜਾਇ ॥ ਅਉਰੀ ਕਰਮ ਨ ਲੇਖੈ ਲਾਇ ॥

ਅੰਗ- ੯੫੪

ਜਦੋਂ ਆਸਣ ਸਿੱਧ ਹੋ ਗਿਆ, ਫੇਰ ਹੈ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ। ਸਵਾਸ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਲਿਆਓ -

ਹਮ ਆਦਮੀ ਹਾਂ ਇਕ ਦਮੀ ਮੁਹਲਤਿ ਮੁਹਤੁ ਨ ਜਾਣਾ ॥

ਅੰਗ- ੯੬੦

ਮਨ ਵੀ ਸਵਾਸ 'ਤੇ ਹੀ ਉਡਾਰੀ ਮਾਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਵਾਸ ਨਾਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ। ਇਹਦੀਆਂ ਜੁਗਤੀਆਂ ਹਨ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਨਾਭੀ ਦੇ ਉਤੇ ਸਵਾਸ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਪਵੇਗਾ। ਜਿਧਰੋਂ ਧੁਨ ਆਉਂਦੀ ਹੈ - **'ਧੁਨਿ ਮਹਿ ਧਿਆਨੁ ਧਿਆਨ ਮਹਿ ਜਾਨਿਆ ਗੁਰਮੁਖਿ ਅਕਥ ਕਹਾਨੀ ॥'** ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਨਾ ਕਥੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ, ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਤਿਹਾਰ, ਉਹਨੂੰ ਨਿਧਿਆਸਣ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਧਿਆਨ ਤਿੰਨ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ - ਪ੍ਰਤੀਕ ਧਿਆਨ, ਸੰਪਤ ਧਿਆਨ, ਅਹੰਗ੍ਰਹਿ ਧਿਆਨ।

ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਤਾਇਆ, ਸਹਾਰੀ ਮੱਲ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਭਰਾਤਾ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਆਇਆ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ, ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਭਤੀਜੇ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਹੈ, ਆਪ ਜੀ ਉਥੋਂ ਚੱਲੋ, ਚਰਨ ਪਾਓ। ਪਰ ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ -

ਲੋਗ ਕੁਟੰਬ ਸਭਹੁ ਤੇ ਤੋਰੈ ਤਉ ਆਪਨ ਬੇਢੀ ਆਵੈ ਹੋ ॥

ਅੰਗ - ੯੫੭

ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਸਮਰਪਿਤ ਹੋ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ 'ਚ ਜਵਾਈ ਲਗਦੇ ਨੇ। ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਵੀ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਆਹ ਤੂੰ ਕੀ ਸਹੁਰੇ ਘਰ 'ਚ ਰਹਿ ਕੇ ਟੋਕਰੀਆਂ ਚੁੱਕਦਾ ਹੈਂ। ਪਰ ਆਪ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਸੇਵਾ ਕਿੰਨਾ ਰੰਗ ਲਿਆਈ ਕਿ ਆਪ ਗੁਰਤਾ ਗੱਦੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਆਪ ਬਣੇ। ਪਰ ਅੱਜ ਜਦੋਂ ਭਤੀਜੇ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਦੀ ਵਾਰੀ ਆਈ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਜਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਇਸ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਕਾਰਜ ਦੇ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰੇਗਾ। ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਜੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ, ਵੱਡੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਪਿਤਾ, ਇਥੇ ਕਿੰਨੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ। ਸਾਰਾ ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ ਕਿੰਨੀ ਕਾਰ ਸੇਵਾ, ਸਾਰੀ ਸੰਭਾਲ ਮੇਰੇ ਜ਼ਿੰਮੇ ਹੈ। ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੋਈ ਹੋਰ ਕਰ ਲੈਣਗੇ ਇਥੇ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ। ਤੁਸੀਂ ਚਲੇ ਜਾਓ। ਪਰ ਉਹ ਉਹਦੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਸੀ ਗੁਰੱਤਾ ਗੱਦੀ 'ਤੇ। ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਜੋ ਉਮਰ ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਦਿਨ ਪੂਰੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਤੇ ਲਾਹੌਰ ਚਲੇ ਜਾਵਾਂ, ਪਿਛੋਂ ਭਾਣਾ ਵਰਤ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿਤਾ। ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਛੋਟੇ ਸਨ, ਮਹਾਦੇਵ ਜੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਾਰੀ ਆਈ, ਉਹ ਮਸਤ ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਸਨ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕੌਣ ਤਾਇਆ, ਕੌਣ ਭਤੀਜਾ, ਇਹ ਤਾਂ ਨਾਮ ਧਰੀਕ ਝੂਠੇ ਸਾਕ ਹਨ। ਉਹ ਮਸਤ ਬਿਰਤੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿਤਾ। ਹੁਣ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੇ ਸਨ, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੀਸ ਝੁਕਾਇਆ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ!, ਗੁਰ ਪਿਤਾ ਜੀ! ਜੋ ਵੀ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ।

ਆਗਿਆ ਸਮ ਨਹੀ ਸਾਹਿਬ ਸੇਵਾ।

ਇਹਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਸੇਵਾ ਹੈ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸੀਸ ਝੁਕਾਇਆ ਤੇ ਸਹਾਰੀ ਮੱਲ ਜੀ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਜੋ ਤਾਇਆ ਜੀ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਲਾਹੌਰ ਵਲ ਨੂੰ ਆਪ ਜੀ ਚਾਲੇ ਪਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਪਿਤਾ ਦਾ ਇਹ ਹੁਕਮ ਵੀ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤਕ ਅਸੀਂ ਨਾ ਬੁਲਾਈਏ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ ਤੇ ਰਹਿਣਾ ਕਿੱਥੇ ਹੈ? ਧਰਮਸਾਲਾ ਦੇ ਵਿਚ। ਜਿਵੇਂ ਅੱਜ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸਾਹਿਬ ਹਨ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਧਰਮਸਾਲਾ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਜਿੱਥੇ ਸਾਧੂ ਆਉਂਦੇ, ਸਤਿਸੰਗ ਹੁੰਦੀ, ਉਸ ਜਗ੍ਹਾ ਦਾ ਨਾਮ ਧਰਮਸਾਲਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਆਮ ਹੀ ਨਗਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਕਿਹਾ ਉਥੇ ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਹੁਣ ਵਿਆਹ ਹੋ ਗਿਆ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪ ਜੀ ਦੋਵੇਂ ਵੇਲੇ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਬੜਾ ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ, ਕਿਉਂਕਿ ਧਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸਾਕਾਰ ਦਾ ਉਹਦੇ ਵਿਚ -

ਗੁਰ ਕੀ ਮੁਰਤਿ ਮਨ ਮਹਿ ਧਿਆਨੁ ॥

ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਮੰਤ੍ਰੁ ਮਨੁ ਮਾਨੁ ॥ ਅੰਗ- ੮੬੪

ਸਾਕਾਰ ਮੰਡਲ ਦਾ ਧਿਆਨ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਸੰਪਤ ਧਿਆਨ ਹੈ, ਸੰਪਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਹੰਗ੍ਰਹਿ ਧਿਆਨ, ਇਕ ਐਸਾ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਜਿਹਦੇ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਓਹੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਜਿਹੜੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਸਾਕਾਰ ਵਿਚ ਰੋਜ਼ ਹੁੰਦੇ ਸੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਣਾ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਐਸੀ ਹਾਲਤ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

ਜਿਉ ਮਛਲੀ ਬਿਨੁ ਪਾਣੀਐ ਕਿਉ ਜੀਵਣੁ ਪਾਵੈ ॥

ਬੁੰਦ ਵਿਹੂਣਾ ਚਾੜ੍ਹਕੋ ਕਿਉ ਕਰਿ ਤ੍ਰਿਪਤਾਵੈ ॥

ਨਾਦ ਕੁਰੰਕਹਿ ਬੋਧਿਆ ਸਨਮੁਖ ਉਠਿ ਧਾਵੈ ॥

ਭਵਰੁ ਲੋਭੀ ਕੁਸਮ ਬਾਸੁ ਕਾ ਮਿਲਿ ਆਪੁ ਬੰਧਾਵੈ ॥

ਤਿਉ ਸੰਤ ਜਨਾ ਹਰਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹੈ ਦੇਖਿ ਦਰਸੁ ਅਘਾਵੈ ॥

ਅੰਗ- ੨੦੮

ਮੱਛੀ ਪਾਣੀ 'ਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਪਾਣੀ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦਾ, ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਦੂਰ ਜਿੰਦ ਨਹੀਂ ਬਚਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਬੈਰਾਗਮਈ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਹੁਣ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਵਲ ਇਕ ਪੜ੍ਹਕਾ ਲਿਖੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਪਿਆਰ ਦੀ ਪੜ੍ਹਕਾ, ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਵਲ ਭੇਜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਅਰਦਾਸ, ਇਹ ਬੇਨਤੀ, ਇਹ ਜੋਦੜੀ ਦਿਲ ਦੀ ਵੇਦਨਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਤੁ ਚਉ ਸਜਣ ਸੈਡਿਆ ਡੇਈ ਸਿਸੁ ਉਤਾਰਿ ॥

ਨੈਣ ਮਹਿਜੇ ਤਰਸਦੇ ਕਦਿ ਪਸੀ ਦੀਦਾਰੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੦੯੪

ਇਹ ਅੱਖੀਆਂ ਉਸ ਮਨਮੋਹਣੇ ਦੀਦਾਰ ਨੂੰ ਤਰਸਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੁਨੇਹੇ ਦਿਤੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਰਸਤੇ ਉਡੀਕੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਰਸਤਿਆਂ ਵਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪੰਥੁ ਨਿਹਾਰੈ ਕਾਮਨੀ ਲੋਚਨ ਭਰੀ ਲੇ ਉਸਾਸਾ ॥

ਉਰ ਨਾ ਭੀਜੈ ਪਗੁ ਨ ਖਿਸੈ ਹਰਿ ਦਰਸਨ ਕੀ ਆਸਾ ॥

ਉਡਹੁ ਨ ਕਾਗਾ ਕਾਰੇ ॥

ਬੋਗਿ ਮਿਲੀਜੈ ਅਪੁਨੇ ਰਾਮ ਪਿਆਰੇ ॥ ਅੰਗ- ੩੩੮

ਸੀਨੇ ਖਿੱਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖਾਧੀ ਓ ਕਰ ਅਰਾਮ ਨਹੀਂ ਬਹਿੰਦੇ।

ਨਿਹੁੰ ਵਾਲੇ ਨੈਣਾਂ ਕੀ ਨੀਂਦਰ ਓ ਦਿਨੇ ਰਾਤ ਪਏ ਵਹਿੰਦੇ।

ਇਕੋ ਲਗਨ ਲਗੀ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਟੋਰ ਅਨੰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ।

ਵਸਲੋਂ ਉਰੇ ਮੁਕਾਮ ਨ ਕੋਈ ਸੋ ਚਾਲ ਪਏ ਨਿਤ ਰਹਿੰਦੇ।

ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ।

ਆਸ ਹੈ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ -

ਮੇਰਾ ਮਨ ਲੋਚੈ ਗੁਰ ਦਰਸਨ ਤਾਈ ॥

ਬਿਲਪ ਕਰੇ ਚਾੜ੍ਹਕ ਕੀ ਨਿਆਈ ॥

ਤ੍ਰਿਖਾ ਨ ਉਤਰੈ ਸਾਂਤਿ ਨ ਆਵੈ

ਬਿਨੁ ਦਰਸਨ ਸੰਤ ਪਿਆਰੇ ਜੀਉ ॥ ੧ ॥

ਹਉ ਘੋਲੀ ਜੀਉ ਘੋਲਿ ਘੁਮਾਈ

ਗੁਰ ਦਰਸਨ ਸੰਤ ਪਿਆਰੇ ਜੀਉ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਅੰਗ - ੯੬

ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਪੜ੍ਹਕਾ, ਪਿਆਰ, ਵੈਰਾਗ ਭਰਪੂਰ ਸਿੱਖ ਲੈ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਵਲ ਨੂੰ ਚਾਲੇ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਅੱਗੋਂ ਆਪ ਦਾ ਵੱਡਾ ਭਰਾਤਾ ਪ੍ਰਿਥੀਚੰਦ ਉਹ ਪੜ੍ਹਕਾ ਲੈ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੰਦਰੋਂ ਘੁੰਮ ਕੇ ਆ ਕੇ, ਕਿ ਗੁਰੂ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ ਕਿ ਅਜੇ ਹੋਰ ਠਹਿਰਨ, ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਨ, ਜਦੋਂ ਬੁਲਾਵਾਂਗੇ ਉਦੋਂ ਆਉਣਾ, ਅਜੇ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ।

ਸਿੱਖ ਵਾਪਸ ਜਾ ਕੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਬਿਰਹੇਂ ਵਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਦੂਸਰੀ ਪੜ੍ਹਕਾ ਦੇ ਵਿਚ ਫੇਰ ਆਪ ਜੀ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰਲੀ ਅਵਸਥਾ, ਅੰਦਰਲੀ ਵੇਦਨਾ ਲਿਖਦੇ ਨੇ -

ਤੇਰਾ ਮੁਖੁ ਸੁਹਾਵਾ ਜੀਉ ਸਹਜ ਧੁਨਿ ਬਾਣੀ ॥

ਚਿਰੁ ਹੋਆ ਦੇਖੇ ਸਾਰਿੰਗਪਾਣੀ ॥

ਧੰਨੁ ਸੁ ਦੇਸੁ ਜਹਾ ਤੂੰ ਵਸਿਆ

ਮੇਰੇ ਸਜਣ ਮੀਤ ਮੁਰਾਰੇ ਜੀਉ ॥ ੨ ॥

ਹਉ ਘੋਲੀ ਹਉ ਘੋਲਿ ਘੁਮਾਈ

ਗੁਰ ਸਜਣ ਮੀਤ ਮੁਰਾਰੇ ਜੀਉ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਅੰਗ - ੯੬

ਫੇਰ ਅੱਗੇ ਅਵਸਥਾ ਵੈਰਾਗ ਦੀ ਕਿੰਨੀ ਹੈ ਤੇ ਐਸਾ ਆਪ ਜੀ ਦੂਸਰੀ ਪੜ੍ਹਕਾ ਭੇਜਦੇ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਂਗੂੰ ਹੀ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਲੈ ਕੇ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪੇ ਹੀ ਜਵਾਬ ਦੇ ਕੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਭੇਜ ਦਿੰਦੇ। ਹੁਣ ਤੀਸਰੀ ਪੜ੍ਹਕਾ ਦੇ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਐਸੇ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਇਕ ਘੜੀ ਨ ਮਿਲਤੇ ਤਾ ਕਲਿਜੁਗੁ ਹੋਤਾ ॥

ਹੁਣਿ ਕਦਿ ਮਿਲੀਐ ਪ੍ਰਿਅ ਤੁਧੁ ਭਗਵੰਤਾ ॥

ਮੋਹਿ ਰੈਣਿ ਨ ਵਿਹਾਵੈ ਨੀਦ ਨ ਆਵੈ

ਬਿਨੁ ਦੇਖੇ ਗੁਰ ਦਰਬਾਰੇ ਜੀਉ ॥ ੩ ॥

ਹਉ ਘੋਲੀ ਜੀਉ ਘੋਲਿ ਘੁਮਾਈ

ਤਿਸੁ ਸਚੇ ਗੁਰ ਦਰਬਾਰੇ ਜੀਉ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਅੰਗ - ੯੬

ਹੁਣ ਤੀਜੀ ਪੜ੍ਹਕਾ, ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਐਸੀ ਵੇਦਨਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਨਾਲ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਆਪ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਭੇਟ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਆਪ ਜਾ ਕੇ ਦੇਣੀ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਸਤੇ ਦੇ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਫੜਾਉਣੀ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਤੀਸਰੀ ਪੜ੍ਹਕਾ ਪਹੁੰਚੀ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਤਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹੀ ਸਨ, ਜਾਣੀ ਜਾਣ ਸਨ, ਦਿਲ ਦੀ ਵੇਦਨਾ ਨੂੰ। ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ, ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਨੂੰ ਭੇਜਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜਾਓ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰ ਸਹਿਤ ਲੈ ਕੇ ਆਓ। ਜਦੋਂ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਸਾਰੀ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਪੜ੍ਹਕਾ ਆਈਆਂ। ਉਹ ਭਾਈ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਨੇ ਛੁਪਾਈਆਂ। ਗੁਰੂ ਤਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹਨ, ਜਦ ਪੁੱਛਿਆ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਤਾਂ ਪੁੱਛਣ 'ਤੇ ਉਲਟਾ ਗੁੱਸੇ ਹੋ ਗਿਆ।

ਪਿਤਾ ਨਾਲ ਜੇ ਪੁੱਤਰ ਲੜਾਈ ਕਰੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਪਿਤਾ
(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 56 'ਤੇ)

ਹੋਲਾ-ਮਹੱਲਾ (ਦਿਵਸ-ਮਾਰਚ 13, 2017)

ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸੰਮਤ 1757 ਚੇਤ ਬਦੀ (ਸੰਨ 1700ਈ.) ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਿਲਾ ਹੋਲਗੜ੍ਹ ਵਿਖੇ ਇਕ ਮਹਾਨ ਦੀਵਾਨ ਸਜਾਇਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਦੂਰ ਨੇੜੇ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਸਸਤਰ ਬਸਤਰ ਸਜਾ ਕੇ, ਘੋੜੇ ਹਾਥੀਆਂ ਉਪਰ ਸਸ਼ੋਭਿਤ ਸੂਰਬੀਰ ਖਾਲਸਾ, ਨਿਹੰਗ ਫੌਜਾਂ, ਗਤਕਾ ਖੇਡਣ ਵਾਲੇ ਨੌਜਵਾਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ਦੀਵਾਨ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਰੰਗਾਂ ਦੇ ਤਿਉਹਾਰ 'ਹੋਲੀ' ਨੂੰ 'ਹੋਲਾ ਮਹੱਲਾ' ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕਿ ਸੰਤ-ਸਿਪਾਹੀ ਖਾਲਸਾ 'ਹੋਲਾ ਮਹੱਲਾ' ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਯੁੱਧ-ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਕਰਤੱਵ, ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਦੇ ਜੌਹਰ, ਗਤਕੇ ਦੇ ਪੈਂਤੜੇ, ਚੱਕਰਾਂ ਦੀ ਕਲਾ, ਘੋੜ ਸਵਾਰੀ, ਨੇਜ਼ਾਬਾਜ਼ੀ ਆਦਿ ਦੀ ਕਲਾ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰੇਗਾ। ਗੱਲ ਕੀ ਹੋਲੀ ਦਾ ਇਹ ਤਿਉਹਾਰ, ਹੋਲਾ-ਮਹੱਲਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਬੀਰ-ਰਸੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਅਤੇ ਰੰਗਾਂ-ਗੁਲਾਲਾਂ ਦੇ ਅਨੰਦਾਂ ਦੇ ਤਿਉਹਾਰ ਵਿਚ ਬਦਲ ਗਿਆ।

ਪਿਛੋਕੜ : ਹੋਲੀ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਹਰਣਾਖਸ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਹਉਮੈ, ਅਹੰਕਾਰ ਵਿਚ ਸਾਰੀ ਪੂਜਾ ਤੋਂ ਰੱਬ ਦੀ ਥਾਂ ਆਪਣੀ ਪੂਜਾ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਬਜ਼ਿਦ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਇਸ ਤੋਂ ਆਕੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਪਿਤਾ ਦੀ ਨਹੀਂ; ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਪੂਜਾ ਵਿਚ ਜੁੜਿਆ ਰਹਿੰਦਾ। 'ਜਲੇ ਹਰਨਾਖਸ, ਥਲੇ ਹਰਨਾਖਸ, ਹੈ ਭੀ ਹਰਨਾਖਸ, ਹੋਸੀ ਭੀ ਹਰਨਾਖਸ' ਕਹਿਣ ਦੀ ਥਾਂ 'ਜਲੇ ਹਰੀ, ਥਲੇ ਹਰੀ' ਉਚਾਰਣ ਕਰਦਾ। ਹਰਣਾਖਸ ਇਸ ਵਿਦ੍ਰੋਹੀ ਬਾਲਕ ਨੂੰ ਸਬਕ ਸਿਖਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਭੈਣ ਹੋਲਿਕਾ (ਹੋਲੀ, ਢੁੰਡਾ) ਨੂੰ ਵਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਅੱਗ ਸਾੜ ਨਹੀਂ ਸਕੇਗੀ। ਉਸ ਨੇ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਨੂੰ ਹੋਲਿਕਾ ਦੀ ਗੋਦ ਵਿਚ ਦੇ ਕੇ ਮਚਦੀ ਅੱਗ ਵਿਚ ਬਿਠਾ ਦਿਤਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਹੋਲਿਕਾ ਤਾਂ ਸੜ ਗਈ, ਪਰ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਦਾ ਕੁਝ ਨਾ ਵਿਗੜਿਆ। ਇਸ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ-

ਹਰਿ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਭਗਤ ਉਪਾਇਆ
ਪੈਜ ਰਖਦਾ ਆਇਆ ਰਾਮ ਰਾਜੇ ॥
ਹਰਣਾਖਸੁ ਦੁਸਟੁ ਹਰਿ ਮਾਰਿਆ ਪ੍ਰਹਲਾਦੁ ਤਰਾਇਆ ॥
ਅਹੰਕਾਰੀਆ ਨਿੰਦਕਾ ਪਿਠਿ ਦੇਇ ਨਾਮਦੇਉ ਮੁਖਿ ਲਾਇਆ ॥
ਜਨ ਨਾਨਕ ਐਸਾ ਹਰਿ ਸੇਵਿਆ ਅੰਤਿ ਲਏ ਛੁਡਾਇਆ ॥ ਅੰਗ
- ੪੮੧

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਿਚ ਹੀ ਅੱਗ ਬਾਲਣ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਚੱਲਿਆ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਵਜੋਂ ਇਕ ਦੂਜੇ 'ਤੇ ਰੰਗ ਪਾਏ ਗਏ। ਹੋਲੀ-ਹੋਲੀ ਇਸ ਤਿਉਹਾਰ ਵਿਚ ਵਿਗਾੜ ਆਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਤੌਰ ਤਰੀਕੇ ਬਦਲ

ਗਏ। ਰੰਗਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੂੜਾ ਕਰਕਟ, ਗੰਦ ਮੰਦ ਇਕ ਦੂਜੇ ਉਤੇ ਸੁੱਟਣ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਚੱਲ ਪਈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਸੂਦਰਾਂ ਦਾ ਤਿਉਹਾਰ ਗਰਦਾਨਿਆ ਗਿਆ। ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਦਹਾਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤੱਕ ਹੋਲੀਆਂ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਦਾ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਦਾ ਭਾਵ ਮੁਸੀਬਤ ਮੁੱਲ ਲੈਣਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਰੇਲ ਗੱਡੀਆਂ, ਬੱਸਾਂ, ਟਰੱਕਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਆਵਾਜਾਈ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਨੂੰ ਚਿੱਕੜ, ਗੰਦਗੀ ਤੇ ਰੰਗਾਂ ਨਾਲ ਲਬੇੜ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਲੋਕੀ ਸ਼ਰਾਬਾਂ ਪੀ ਕੇ ਗਲੀਆਂ ਬਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚ ਹੁਲੜ ਬਾਜ਼ੀ ਕਰਦੇ ਪਰ ਸਮਾਂ ਬੀਤਣ ਨਾਲ ਕੁਝ ਸੋਝੀ ਆਈ ਹੈ, ਕੁਝ ਸੁਧਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਹੋਲੀ ਇਕ ਮੌਸਮੀ ਤਿਉਹਾਰ ਵੀ ਹੈ। ਚੇਤ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਬਸੰਤ-ਬਹਾਰ ਦਾ ਸੁਹਾਵਣਾ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਭਰਿਆ ਮਹੀਨਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਚੇਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੋਹ ਮਾਘ ਦੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਪਾਲੇ ਤੇ ਤੁਖਾਰ ਕਾਰਨ ਵੀਰਾਨਗੀ ਅਤੇ ਪਤਝੜ ਕਾਰਨ ਉਦਾਸੀ ਛਾਈ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਬਸੰਤ ਵਿਚ ਕੁਦਰਤ ਮੌਲਦੀ ਹੈ, ਕਰੁੰਬਲਾਂ ਫੁੱਟਦੀਆਂ ਹਨ, ਹਰ ਪਾਸੇ ਹਰਿਆਵਲ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਲੀ ਨੂੰ ਬਹਾਰ ਦੇ ਮੌਸਮ ਵਜੋਂ ਵੀ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਇਸ ਸੁਹਾਵਣੀ ਰੁੱਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ-ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਭਗਤੀ ਲਈ ਬੜਾ ਉੱਤਮ ਤੇ ਯੋਗ ਸਮਾਂ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਬਾਹਰਲੇ ਕੱਚੇ ਤੇ ਫਿੱਕੇ ਰੰਗਾਂ ਦੀ ਹੋਲੀ ਖੇਡਣ ਦੀ ਥਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪੱਕੇ ਮਜੀਠ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗੇ ਜਾਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ -

ਰਾਮ ਰੰਗੁ ਕਦੇ ਉਤਰਿ ਨ ਜਾਇ ॥
ਗੁਰੁ ਪੂਰਾ ਜਿਸੁ ਦੇਇ ਬੁਝਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੧੯੪
ਕਾਇਆ ਰੰਛਣਿ ਜੇ ਥੀਐ ਪਿਆਰੇ ਪਾਈਐ ਨਾਉ ਮਜੀਠ ॥
ਰੰਛਣ ਵਾਲਾ ਜੇ ਰੰਛਿ ਸਾਹਿਬੁ ਐਸਾ ਰੰਗੁ ਨ ਡੀਠ ॥
ਅੰਗ - ੨੨੨

ਨਾਮ-ਰੰਗ ਪੱਕਾ ਮਜੀਠੀ ਰੰਗ ਹੈ ਜੋ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਉਤਰਦਾ। ਇਹ ਰੰਗ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ -
ਹਰਿ ਨਾਮਾ ਹਰਿ ਰੰਛੁ ਹੈ ਹਰਿ ਰੰਛੁ ਮਜੀਠੈ ਰੰਛੁ ॥
ਗੁਰਿ ਤੁਠੈ ਹਰਿ ਰੰਗੁ ਚਾੜਿਆ ਫਿਰਿ ਬਹੁੜਿ ਨ ਹੋਵੀ ਭੰਛੁ ॥
ਅੰਗ - ੨੩੧

ਇਸ 'ਹੋਲੀ' ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ-ਪਿਆਰ ਵਿਚ, ਨਾਮ-ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗੀਜ ਕੇ ਨਾਮ-ਰਸੀਏ, ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਮਾਣ ਕੇ ਨਾਮ-ਜਪ-ਸਿਮਰਨ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗੀਜ ਕੇ ਮਨਾਉਂਦੇ ਹਨ-
ਆਜੁ ਹਮਾਰੈ ਬਨੇ ਫਾਗ ॥ ਪੁਭ ਸੰਗੀ ਮਿਲਿ ਖੇਲਨ ਲਾਗ ॥
ਹੋਲੀ ਕੀਨੀ ਸੰਤ ਸੇਵ ॥ ਰੰਗੁ ਲਾਗਾ ਅਤਿ ਲਾਲ ਦੇਵ ॥
ਅੰਗ - ੧੧੮੦

ਦਰਅਸਲ 15ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਵਲੋਂ ਸੰਚਾਲਿਤ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਇਕ ਇਨਕਲਾਬੀ ਲਹਿਰ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਅਤੇ ਰਹੁ-ਰੀਤਾਂ ਦਾ ਘੁੱਪ ਹਨੇਰਾ ਗਿਆਨ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨਾਲ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ। ਅਨੇਕਾਂ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਤੇ ਆਪਸੀ ਵੈਰ-ਵਿਰੋਧ; ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵੰਡ ਕਥਿਤ ਛੋਟੀਆਂ ਜਾਤਾਂ ਅਤੇ ਕਿਰਤੀਆਂ-ਮੋਚੀ, ਨਾਈ, ਛੀਂਬੇ, ਧੋਬੀ, ਲੋਹਾਰ, ਤਰਖਾਣ, ਮਿਸਤਰੀਆਂ ਆਦਿ ਪ੍ਰਤੀ ਨਫਰਤ ਅਤੇ ਛੂਤ-ਛਾਤ; ਪੰਡਿਤ ਪ੍ਰੋਹਿਤ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੀ ਹਉਮੈ-ਅਹੰਕਾਰ ਅਤੇ ਉਪਰੋਂ ਕਈ ਸਦੀਆਂ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਗੁਲਾਮੀ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਅਤੇ ਅਣਖ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਜੀਉਣ ਦਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਤੇ ਭਾਵਨਾ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿਤੀ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਅਤੇ ਦਸ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਇਸ ਬੋਧੇ ਬਿਖਰੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਨਵੀਆਂ ਸੱਚੀਆਂ-ਸੁਚੀਆਂ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ, ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਭਗਤੀ ਵਿਚ ਜੋੜਿਆ, ਇਕ ਪੰਗਤ ਵਿਚ ਬਿਠਾ ਕੇ ਸਾਂਝੇ ਲੰਗਰ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਚਲਾਈ, ਇਕ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਜੋੜ ਕੇ ਇਕ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਅਰਾਧਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਰੀਤ ਚਲਾਈ। ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ, ਭਗਤ, ਸੂਰਬੀਰ ਦੀ ਜਨਨੀ ਕਹਿ ਕੇ ਸਤਿਕਾਰਿਆ। ਨਵੇਂ ਨਰੋਏ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਿਰਜਨਾ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਦੀ ਰਖਿਆ ਹਿਤ ਗੁਰੂਆਂ ਨੇ, ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਅਤੇ ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਨੇ ਸੀਸ ਬਲੀਦਾਨ ਕੀਤੇ। 1699 ਦੀ ਵਿਸਾਖੀ ਇਸ ਲਹਿਰ ਦਾ ਸਿਖਰ ਸੀ ਜਦੋਂ 'ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਸਾਜਨਾ' ਹੋਈ। ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਨਵਾਂ ਰੂਪ, ਨਵਾਂ ਲਿਬਾਸ, ਨਵੀਂ ਅਨੋਖੀ ਦਿਖ, ਸੰਤ-ਸਿਪਾਹੀ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ, ਸ਼੍ਰੋ-ਰਖਿਆ ਤੇ ਮਜ਼ਲੂਮ ਦੀ ਰਖਿਆ ਦਾ ਮਾਣ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤਾ। ਖਾਲਸੇ ਵਿਚ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਹੁਰੀਤਾਂ ਅਤੇ ਬੋਲ-ਬੋਲਾਰੇ ਵੀ ਬਦਲ ਦਿਤੇ। ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ' ਕਹਿ ਕੇ ਮਾਣ ਬਖਸ਼ਿਆ, 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ' ਰਾਹੀਂ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਹਰ ਮੈਦਾਨ ਫਤਹਿ ਦੀ ਅਸੀਸ ਦਿਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਨ, ਤਿਉਹਾਰ, ਰਹੁ-ਰੀਤਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਨਵੇਂ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਹੋਲੀ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਿਚ ਹੋਲਾ ਮਹੱਲਾ ਦਾ ਰੂਪ ਦਿਤਾ -

ਔਰਨ ਕੀ ਹੋਲੀ ਮਮ ਹੋਲਾ।

ਕਯਯੋ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਿ ਬਚਨ ਅਮੋਲਾ॥

ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼

ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਲਾ ਮਹੱਲਾ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ - ਹਮਲਾ ਅਤੇ ਜਾਯ ਹਮਲਾ, ਹੱਲਾ ਅਤੇ ਹੱਲੇ ਦੀ ਥਾਂ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਅਤੇ ਯੁੱਧ-ਵਿਦਿਆ ਵਿਚ ਨਿਪੁੰਨ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹ ਰੀਤ ਚਲਾਈ ਸੀ ਕਿ ਦੋ ਦਲ ਬਣਾ ਕੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਹੇਠ ਇਕ ਖਾਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਲਈ ਹਮਲਾ ਕਰਨਾ। ਕਲਗੀਧਰ ਆਪ ਇਸ ਮਸਨੂਈ ਜੰਗ ਦਾ ਕਰਤੱਬ (manoeuvre) ਦੇਖਦੇ ਅਤੇ ਦੋਹਾਂ ਦਲਾਂ ਨੂੰ ਸੁਭ ਸਿਖਿਆ ਦਿੰਦੇ ਸੀ ਅਤੇ ਜੋ ਦਲ ਕਾਮਯਾਬ ਹੁੰਦਾ ਉਸਨੂੰ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਸਿਰੋਪਾ ਬਖਸ਼ਦੇ ਸਨ। ਖਾਲਸੇ ਵਿਚ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਅਤੇ ਬੀਰਤਾ ਦਾ ਅੰਸ਼ ਭਰਨ ਲਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ

ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਪੰਜ ਕਿਲ੍ਹੇ ਉਸਾਰੇ - ਅਨੰਦਗੜ੍ਹ, ਲੋਹਗੜ੍ਹ, ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ, ਕੇਸਗੜ੍ਹ, ਹੋਲਗੜ੍ਹ। ਸ਼ਸਤਰਧਾਰੀ ਸੰਤ-ਸਿਪਾਹੀ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਸਾਜਨਾ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜ ਇਹ ਸਿੱਧ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਹਕੂਮਤ ਦੀ ਗੁਲਾਮੀ ਸਹਾਰਦੇ ਨਿਰਬਲ ਹੋਏ ਭਾਰਤੀਆਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਅਣਖ ਅਤੇ ਸੂਰਬੀਰਤਾ ਦਾ ਜਜ਼ਬਾ ਭਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸੀ, ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦੀ ਲਾਗ ਲਗਾਉਣੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸੀ। ਮੁਗਲ ਰਾਜ ਵਿਚ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਗੁਲਾਮ ਅਤੇ ਹੀਣ-ਭਾਵ ਵਿਚ ਰੱਖਣ ਲਈ ਬੜੇ ਸਖਤ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਸ਼ਸਤਰ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਰੱਖਣ ਦੀ ਮਨਾਹੀ, ਦਸਤਾਰ ਅਤੇ ਕਲਗੀ ਸਜਾਉਣ ਦੀ ਮਨਾਹੀ, ਘੋੜ ਸਵਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਮਨਾਹੀ, ਝੰਡਾ, ਨਗਾਰਾ, ਫੌਜ ਰਖਣ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਇਤਿਆਦਿ।

ਅਰਥਾਤ ਚੰਗੇ ਤੇ ਸ਼ਾਹੀ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜ ਹਕੂਮਤ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਸੁਰਖਿਅਤ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਸਾਰੀ ਕਿਰਿਆ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੇਗੈਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਵਿਦਰੋਹ ਸੀ। ਇਸੇ ਲਈ ਸਮੁੱਚੇ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਸ਼ਸਤਰਧਾਰੀ ਹੋਣਾ, ਦਸਤਾਰ ਦੁਮਾਲੇ ਸਜਾਣੇ, ਘੋੜੇ ਹਾਥੀ ਰਖਣੇ, ਕਿਲੇ ਉਸਾਰਨੇ, ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਝੁਲਾਣੇ, ਨਗਾਰੇ ਵਜਾਣੇ ਇਤਿਆਦਿ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦੇ ਬੋਲ-ਬੁਲਾਰੇ ਵੀ ਦਿਤੇ। ਕੁਝ ਬੋਲੇ ਧਿਆਨ ਯੋਗ ਹਨ - ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ। ਇਕ ਨੂੰ ਸਵਾ ਲੱਖ ਕਹਿਣਾ - (ਸਵਾ ਲਾਖ ਸੇ ਏਕ ਲੜਾਊ) ਮੌਤ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨਾ ਕਿਹਾ, ਤੇਗ ਨੂੰ ਤੇਗਾ, ਪੱਗ ਨੂੰ ਦਸਤਾਰਾ, ਦਾੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਦਾੜ੍ਹਾ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਲੀ ਨੂੰ 'ਹੋਲਾ ਮਹੱਲਾ' ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਅਤੇ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੈ। ਕਵੀ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ -

ਬਰਛਾ ਢਾਲ ਕਟਾਰਾ ਤੇਗਾ ਕੜਛਾ ਦੇਗਾ ਗੋਲਾ ਹੈ,

ਛਲਾ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸਜਾ ਦਸਤਾਰਾ ਅਰੁ ਕਰਦੋਨਾ ਟੋਲਾ ਹੈ,

ਸੁਭਟ ਸੁਚਾਲਾ ਅਰੁ ਲਖ ਬਾਗਾਂ ਕਲਗਾ ਸਿੰਘ ਸੁਚੋਲਾ ਹੈ,

ਅਪਰ ਮੁਛਹਿਰਾ ਦਾੜ੍ਹਾ ਜੈਸੇ, ਤੈਸੇ ਬੋਲਾ ਹੋਲਾ ਹੈ।

ਕਵਿ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ, ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼, ਪੰਨਾ 2੮੨

ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦੀ ਇਸ ਪਰੰਪਰਾ ਨੂੰ ਨਿਰੰਤਰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਲਈ ਅੱਜ ਵੀ ਖਾਲਸਾ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ 'ਹੋਲਾ ਮਹੱਲਾ' ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਇਕੱਤ੍ਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਵੱਡੇ ਦੀਵਾਨ ਸਜਦੇ ਹਨ। ਅਨੇਕਾਂ ਗਤਕਾ ਪਾਰਟੀਆਂ, ਦੁਮਾਲੇ ਸਜਾਏ ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਬਸਤਰਾਂ ਵਿਚ ਸਜੇ ਹੋਏ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਜੱਬੇ, ਘੋੜਿਆਂ ਹਾਥੀਆਂ ਤੇ ਸਵਾਰ ਖਾਲਸਾ ਫੌਜ ਜਦੋਂ ਹੋਲੇ ਦੇ ਮਹਾਨ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਜਲੋਂ ਤੇ ਸੂਰਬੀਰਤਾ ਦੇ ਕਰਤੱਵ ਵੇਖ ਕੇ, 'ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਰੂਪ ਹੈ ਖਾਸ' ਦਾ ਵਰਦਾਨ ਪ੍ਰਤੱਖ ਦ੍ਰਿਸ਼ਮਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਬਸਤਰਾਂ ਨਾਲ ਸਜਿਆ ਇਹ ਹੋਲਾ ਮਹੱਲਾ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਰੰਭ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਿਲਾ ਅਨੰਦਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ, ਕਿਲਾ ਹੋਲਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਸੰਪੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਅਸਤਰਾਂ-ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਦੇ ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਰਤੱਬ ਵਿਖਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 56 'ਤੇ)

ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਰਥ-ਭੰਡਾਰ

ਸੰਤ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਰੰਧਾਵੇ ਵਾਲੇ'

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥

ਸਿਰੀਰਾਗੁ ਮਹਲਾ ੧

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਫਰਵਰੀ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ- 51)

**ਘੋੜੇ ਪਾਖਰ ਸੁਇਨੇ ਸਾਖਤਿ;
ਬੁਝਣੁ ਤੇਰੀ ਵਾਟ॥**

ਧਰਮ ਰੂਪੀ ਘੋੜੇ ਉਤੇ ਅਸੀਂ ਅਸਵਾਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤੇ ਜਤ ਰੂਪੀ ਪਾਖਰ=ਕਾਠੀ ਪਾਈ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਸਤ ਰੂਪੀ ਕੜਿਆਲੀ ਪਾਈ ਹੋਈ ਹੈ ਵਾ: ਸਤ ਰੂਪ ਸੋਨੇ ਦੀ ਦੁਮਚੀ ਹੈ। (ਦੁਮਚੀ=ਘੋੜੇ ਦੀ ਦੁੰਮ=ਪੂਛ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਸਾਜ਼ ਜੋ ਅੱਗੇ ਚਮੜੇ ਦੀ ਬੱਧਰੀ ਪਾ ਕੇ ਕਾਠੀ ਨਾਲ ਬੱਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਬਿਧਕੀ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੁਣਾ, ਮੈਤ੍ਰੀ, ਮੁਦਤਾ, ਅਪੇਖਿਆ ਰੂਪ ਦੁਮਚੀ ਹੈ। ਜੋ ਤੇਰੀ ਭਗਤੀ ਦੀ ਬੁਝਣੁ=ਸਮਝ ਹੈ, ਉਹ ਸਾਡਾ ਵਾਟ=ਰਸਤਾ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਅਸੀਂ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਾਂ ਵਾ: ਹੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ! ਜੋ ਤੇਰੀ=ਤੁਹਾਡੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਰਸਤਾ ਬੁਝਣੁ=ਪੁੱਛਣਾ ਹੈ ਇਥੇ ਪ੍ਰਮਾਰਥ ਦੇ ਵਾਟ=ਰਸਤੇ ਤੇ ਅਸੀਂ ਚਲਦੇ ਹਾਂ।

**ਤਰਕਸ ਤੀਰ ਕਮਾਣ ਸਾਂਗ;
ਤੇਗਬੰਦ ਗੁਣ ਧਾਤੁ॥**

ਸਾਡਾ ਸੰਤੋਖ ਵਾਲਾ ਹਿਰਦਾ ਤਰਕਸ=ਭੱਥਾ ਹੈ, ਪ੍ਰੇਮ ਰੂਪੀ ਤੀਰ ਹਨ, ਨਿਮਰਤਾ ਵਾ: ਆਤਮ ਵਿਸ਼ੈਣੀ ਮੰਤੀ ਰੂਪੀ ਕਮਾਣ=ਧਨੁੱਸ਼ ਹੈ, ਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਰੂਪੀ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਸਾਂਗ=ਬਰਛੀ ਹੈ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਵਾ: ਭਗਤੀ ਰੂਪੀ ਤੇਗਬੰਦ=ਤਲਵਾਰ ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੈ ਭਾਵ ਕਮਰ-ਕੱਸੇ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰ ਕੇ ਕਾਮ-ਕ੍ਰੋਧ ਰੂਪੀ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ ਧਾਤੁ=ਦੌੜਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਸੂਰਮੇ ਦੌੜ ਕੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਉਤੇ ਧਾਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਵਾ: ਸੁਭ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨ ਲਈ ਧਾਤੁ=ਦੌੜਦੇ ਹਾਂ।

**ਵਾਜਾ ਨੇਜਾ ਪਤਿ ਸਿਉ ਪਰਗਟੁ;
ਕਰਮੁ ਤੇਰਾ ਮੇਰੀ ਜਾਤਿ॥੩॥**

ਸਤਿਨਾਮੁ ਦਾ ਵਾਜਾ ਹੈ, ਨਿਸਚੈ ਰੂਪੀ ਨੇਜਾ=ਬਰਛਾ ਪਕੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਤਿ=ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਣਾ ਹੀ ਪਰਗਟੁ=ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ! ਤੇਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੋਣਾ ਹੀ ਮੇਰੀ ਉੱਤਮ ਜਾਤੀ ਹੈ, ਭਾਵ ਹੋਰ ਸਾਡੀ ਕੋਈ ਜਾਤ ਪਾਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਵਾ: ਤੇਰੀ ਕਰਮੁ-ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੀ ਮੇਰੀ ਜਾਤ ਹੈ।

ਬਾਬਾ; ਹੋਰੁ ਚੜਣਾ ਖੁਸ਼ੀ ਖੁਆਰ॥

ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਹੋਰ ਮਨ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਅਨੁਸਾਰ ਜੋ ਘੋੜੇ ਆਦਿਕ ਸਵਾਰੀਆਂ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹਨਾ ਹੈ, ਖੁਆਰ=ਖਰਾਬ, ਦੁਖੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ।

**ਜਿਤੁ ਚੜਿਐ ਤਨੁ ਪੀੜੀਐ;
ਮਨ ਮਹਿ ਚਲਹਿ ਵਿਕਾਰ॥੧॥ਰਹਾਉ॥**

ਜਿਤੁ=ਜਿਸ ਸਵਾਰੀ ਉਤੇ ਚੜਿਐ=ਅਸਵਾਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਤਨੁ=ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਹੰਕਾਰ ਦੀ ਪੀੜੀਐ=ਪੀੜਾ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨ ਮਹਿ=ਵਿਚ ਕਾਮਾਦਿ ਵਿਕਾਰ ਚਲਹਿ=ਚੱਲਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ॥੧॥ ਰਹਾਉ॥

**ਘਰ ਮੰਦਰ ਖੁਸੀ ਨਾਮ ਕੀ;
ਨਦਰਿ ਤੇਰੀ ਪਰਵਾਰੁ॥**

ਸਾਡੇ ਘਰ=ਕੱਚੇ ਮੰਦਰ=ਪੱਕੇ ਇਹੋ ਹਨ ਜਿਹੜੀ ਨਾਮ ਕੀ=ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਚੜ੍ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਇਹੋ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ! ਤੇਰੀ=ਤੁਹਾਡੀ ਨਦਰਿ=ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਸਾਡਾ ਸੁਭ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਹੈ।

**ਹੁਕਮੁ ਸੇਈ ਤੁਧੁ ਭਾਵਸੀ;
ਹੋਰੁ ਆਖਣੁ ਬਹੁਤੁ ਅਪਾਰੁ॥**

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਜਿਹੜਾ ਤੈਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਭਾਉਂਦਾ ਸੀ, ਹੁਣ ਭਾਉਂਦਾ ਹੋ ਤੇ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਵੀ ਉਹੋ ਹੀ ਭਾਵੇਗਾ, ਇਹੋ ਹੁਕਮ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਹੰਕਾਰ ਸਹਿਤ ਹੁਕਮ ਕਰਨਾ ਸਾਨੂੰ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ। ਹੋਰ ਜੋ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਆਖਣਾ ਹੈ, ਜੋ ਅਪਾਰੁ=ਪਾਰਾਵਾਰ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ, ਇਥੋਂ ਹੋਰਨਾਂ ਤੱਕ ਇਸ ਦਾ ਹੁਕਮ ਆਖਣਾ ਹੈ।

**ਨਾਨਕ ਸਚਾ ਪਾਤਿਸਾਹੁ;
ਪੁਛਿ ਨ ਕਰੇ ਬੀਚਾਰੁ॥੪॥**

ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਪਿਤਾ ਜੀ! ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਸੱਚਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤਾਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਹੀ ਹੈ, ਹੋਰ ਸਭ ਝੂਠੇ ਹਨ। ਉਹ (ਵਾਹਿਗੁਰੂ) ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪੁੱਛ ਕੇ ਵੀਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਭਾਵ ਨਿਰਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਭਾਵ ਉਹ ਸੁਤੰਤਰ ਹੈ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਬੀਓ ਪੁਛਿ ਨ ਮਸਲਤਿ ਧਰੈ ॥

ਜੋ ਕਿਛੁ ਕਰੈ ਸੁ ਆਪਹਿ ਕਰੈ ॥

ਅੰਗ - ੮੬੩

ਬਾਬਾ; ਹੋਰੁ ਸਉਣਾ ਖੁਸੀ ਖੁਆਰੁ॥

ਜੋ ਹੋਰ ਸੇਜਾਂ ਬਣਾ-ਬਣਾ ਕੇ ਮੰਦਰਾਂ 'ਚ ਸੌਣ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ, ਉਹ ਖਰਾਬ, ਦੁਖੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ।

**ਜਿਤੁ ਸੁਤੇ ਤਨੁ ਪੀੜੀਐ,
ਮਨ ਮਹਿ ਚਲਹਿ ਵਿਕਾਰ॥੧॥ਰਹਾਉ॥੪॥੨॥**

ਜਿਤੁ=ਜਿਸ ਨੀਂਦ ਵਿਚ ਸੁਤੇ=ਸੌਣ ਕਰਕੇ ਤਨੁ=ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਵਿਕਾਰਾਂ ਰੂਪੀ ਪੀੜੀਐ=ਪੀੜਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਵਾ: ਅਵਿਦਿਆ ਰੂਪੀ ਨੀਂਦ ਵਿਚ ਸੌਣ ਕਰਕੇ ਸਰੀਰ ਚਉਰਾਸੀ ਲੱਖ ਜੂਨਾਂ ਵਿਚ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵਿਕਾਰ ਚਲਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਮਨ ਵਿਚ ਕਾਮਾਦਿ ਵਿਕਾਰ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਐਸੇ ਮੰਦਰਾਂ 'ਚ ਸੌਣਾ ਸਾਨੂੰ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਹੈ॥

ਸਿਰੀਰਾਗੁ ਮਹਲਾ ੧

ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜਗਿਆਸੂ ਪ੍ਰਤੀ ਸਿੱਖਿਆ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਸਿੱਖ

ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਪੁੱਛਣ ਤੋਂ ਕਿ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਸਤੇ ਬੁੱਧ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ - ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰਮੁਖ ਦੀ ਬਿਵਸਥਾ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

**ਕੁੰਗੂ ਕੀ ਕਾਇਆ, ਰਤਨਾ ਕੀ ਲਲਿਤਾ;
ਅਗਰਿ ਵਾਸੁ ਤਨਿ ਸਾਸੁ ॥**

ਹੇ ਭਾਈ! ਕੁੰਗੂ=ਕੇਸਰ ਕੀ=ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਕਾਇਆ=ਦੇਹ ਨਿਰਮਲ ਅਤੇ ਉਹ ਦੇਹ ਰਤਨਾਂ ਕੀ=ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਲਲਿਤਾ=ਸੁੰਦਰਤਾ ਦੇ ਸਹਿਤ ਹੋਵੇ ਵਾ: ਬੁੱਧ ਵੈਰਾਗ ਤੇ ਵਿਵੇਕ ਰੂਪੀ ਕੇਸਰ ਕਰਕੇ ਨਿਰਮਲ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਬੈਰਾਗ ਦੇ ਬਚਨ ਰੂਪੀ ਰਤਨਾਂ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਲਲਿਤਾ=ਜੀਭ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਸਵਾਸਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅਗਰਿ=ਉਦ ਦੀ ਲੱਕੜੀ ਵਰਗੀ ਭਗਤੀ ਰੂਪ ਮਹਿਕ ਆਵੇ (ਅਗਰ ਇਕ ਸੁਗੰਧੀ ਵਾਲਾ ਬੂਟਾ ਜੋ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਆਸਾਮ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ)

**ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥ ਦਾ ਮੁਖਿ ਟਿਕਾ;
ਤਿਤੁ ਘਟਿ ਮਤਿ ਵਿਗਾਸੁ ॥**

ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦਾ ਐਸਾ ਫਲ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਅਠਸਠਿ=ਅਠਾਹਠ ਤੀਰਥਾਂ ਕਾ=ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਲਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਠਾਹਠ ਤੀਰਥਾਂ ਦੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਦੇ ਫਲ ਦਾ ਜਸ ਰੂਪੀ ਟਿਕਾ=ਤਿਲਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਖ 'ਤੇ ਹੈ ਵਾ: ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਅਠਾਹਠ ਤੀਰਥ ਕੀ ਚੀਜ਼ ਹਨ, ਉਹ ਤਾਂ ਮੁਖੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਟਿਕਾ=ਇਸਥਿਤ ਹੋਏ ਹਨ। ਤਿਤੁ=ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਟਿ=ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਲੀ ਮਤਿ=ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਵਿਗਾਸੁ=ਖਿੜਾਅ ਵਾ: ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ ਵਾ: ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਭਜਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਹਿਤ ਬੁੱਧੀ ਹੈ।

**ਉਤੁ ਮਤੀ ਸਾਲਾਹਣਾ;
ਸਚੁ ਨਾਮੁ ਗੁਣਤਾਸੁ ॥੧॥**

ਉਤੁ=ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਲੀ ਮੱਤ ਲੈ ਕੇ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸਾਲਾਹਣਾ=ਸਿਫਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਸੱਚਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਉਹ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਤਾਸੁ=ਪਾਤਰ ਹਨ ਵਾ: ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਹਨ। ਸੱਚਾ ਨਾਮ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮੱਤ ਵਿਚ ਹੈ।

ਬਾਬਾ; ਹੋਰ ਮਤਿ ਹੋਰ ਹੋਰ ॥

ਬਾਬਾ=ਹੇ ਭਾਈ! ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਮੱਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੋ ਹੋਰ ਮੱਤ ਹੈ, ਉਹ ਹੋਰ ਦੀ ਹੋਰ ਹੀ ਹੈ, ਭਾਵ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਤੋਂ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲੀ ਹੈ ਵਾ: ਹੋਰ ਮੱਤਾਂ ਦਾ ਫਲ ਵੀ ਹੋਰ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚੋਂ ਹੋਰ=ਹੋੜ੍ਹ ਭਾਵ ਰੋਕ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਹੋਰ ਵੀ ਅਨੇਕਾਂ ਮੱਤ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਜੈਨੀਆਂ ਦਾ ਮੱਤ ਹੋਰ ਹੈ। ਕਪਾਲਕਾਂ ਦਾ ਮੱਤ ਹੋਰ ਹੈ, ਹੱਡੀਆਂ ਦੀ ਮਾਲਾ ਪਾਈ ਫਿਰਦੇ ਹਨ। ਨਯਾਇਕ ਈਸ਼ਵਰ ਨੂੰ ਇਕ ਦੇਸੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਕਾਲਵਾਦੀ ਕਾਲ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੱਤ ਹੋਰ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੱਤਾਂ ਮਗਰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

**ਜੇ ਸਉ ਵੇਰ ਕਮਾਈਐ;
ਕੁੜੈ ਕੁੜਾ ਜੋਰੁ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥**

ਜੇ ਸਉ=ਸੈਂਕੜੇ ਵੇਰ=ਵਾਰੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਲੈ ਕੇ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਕਮਾਈਐ=ਕਮਾਈ ਕਰ ਲਵੇ ਫੇਰ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਝੁਠਿਆਂ ਦਾ ਜੋਰੁ=ਬਲ ਝੂਠਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਸੂਤ ਅੰਦਰ ਗੰਢਾਂ ਦੇ ਕੇ ਮਾਲਾ ਬਣਾ ਲਈਏ, ਉਵੇਂ ਹੀ ਝੁਠਿਆਂ ਦੀਆਂ ਝੁਠੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹਨ, ਭਾਵ ਐਵੇਂ ਗੱਪਾਂ ਮਾਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਰੱਬ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਗਈ। ਮੈਨੂੰ ਰਿੱਧੀਆਂ-ਸਿੱਧੀਆਂ ਮਿਲ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਆਦਿ ਸਭ ਝੂਠ ਹੀ ਬੋਲਦੇ ਹਨ। ਰਹਾਉ। ਅੱਗੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮਨਮੁੱਖਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

**ਪੂਜ ਲਗੈ ਪੀਰੁ ਆਖੀਐ;
ਸਭੁ ਮਿਲੈ ਸੰਸਾਰੁ ॥**

ਏਡਾ ਵੱਡਾ ਪੂਜ=ਪੂਜਨੀਕ ਬਣ ਜਾਵੇ ਕਿ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਪੀਰ-ਪੀਰ ਆਖੀਐ=ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਪੈਣ ਜਾਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਪੂਜਨੀਕ ਗੁਰੂ ਬਣ ਜਾਵੇ ਤੇ ਪੂਜਾ ਹੋਣ ਲੱਗ ਜਾਵੇ। ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਪੀਰ ਬਣਜਾਵੇ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰੁ=ਜਗਤ ਦੇ ਸਭੁ=ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਉਸ ਨੂੰ ਭੇਟਾ ਦੇ ਕੇ ਮਿਲੈ=ਮਿਲਣ ਤੇ ਨਮਸਕਾਰਾਂ ਕਰਨ।

ਨਾਉ ਸਦਾਏ ਆਪਣਾ; ਹੋਵੇ ਸਿਧੁ ਸੁਮਾਰੁ ॥

ਆਪਣਾ ਨਾਉ=ਨਾਮ ਵੱਡਾ ਸਦਾਏ=ਅਖਵਾਏ, ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਜਾਂ ਪੀਰ ਕਰਕੇ ਜਾਣਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਸਿੱਧਾਂ ਵਿਚ ਸੁਮਾਰੁ=ਗਿਣਤੀ ਹੋਵੇ।

**ਜਾ ਪਤਿ ਲੇਖੇ ਨਾ ਪਵੈ;
ਸਭਾ ਪੂਜ ਖੁਆਰੁ ॥੨॥**

ਜੇਕਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਇਸ ਦੀ ਪਤਿ=ਇੱਜ਼ਤ ਲੇਖੇ ਵਿਚ ਨ ਪਵੈ=ਪ੍ਰਵਾਨੀਕ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਸਭਾ=ਸਾਰੀ ਪੂਜ=ਪੂਜਾ ਖੁਆਰੁ=ਖਰਾਬ ਕਰਨੇ ਵਾਲੀ ਵਾ: ਦੁੱਖ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਹੈ।

**ਜਿਨ ਕਉ ਸਤਿਗੁਰਿ ਥਾਪਿਆ;
ਤਿਨ ਮੋਟਿ ਨ ਸਕੈ ਕੋਇ ॥**

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਕਉ=ਤਾਂਈਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਥਾਪਿਆ=ਸਥਾਪਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਵਡਿਆਈ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਤਿਨ=ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਨੂੰ ਕੋਇ=ਕੋਈ ਵੀ ਮਿਟਾ ਨਹੀਂ=ਸਕੈ=ਸਕਦਾ।

**ਓਨਾ ਅੰਦਰਿ ਨਾਮੁ ਨਿਧਾਨੁ ਹੈ;
ਨਾਮੋ ਪਰਗਟੁ ਹੋਇ ॥**

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਅੰਦਰ ਨਾਮ ਦਾ ਨਿਧਾਨੁ=ਖਜ਼ਾਨਾ ਹੈ। ਉਹ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਕਰਕੇ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਪਰਗਟੁ=ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

**ਨਾਉ ਪੂਜੀਐ, ਨਾਉ ਮੰਨੀਐ;
ਅਖੰਡੁ ਸਦਾ ਸਚੁ ਸੋਇ ॥**

ਹੇ ਭਾਈ! ਉਹ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਉ=ਨਾਮ ਨੂੰ ਹੀ ਸਰੀਰ ਕਰਕੇ ਪੂਜੀਐ=ਪੂਜਦੇ ਹਨ ਤੇ ਨਾਉ=ਨਾਮ ਨੂੰ ਮਨ

ਕਰਕੇ ਮੰਨੀਐ=ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੋਇ=ਉਸ ਅਖੰਡ=ਕੱਟਣ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਸਦਾ=ਸਦੀਵੀ ਸੱਚ ਸਰੂਪ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

**ਖੇਹੁ ਖੇਹੁ ਰਲਾਈਐ;
ਤਾਂ ਜੀਉ ਕੇਹਾ ਹੋਇ॥**

ਮਨਮੁੱਖਾਂ ਦਾ ਖੇਹੁ=ਮਿੱਟੀ ਭਾਵ ਸਰੀਰ ਜੋ ਪੰਜ ਤੱਤਾਂ ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਖੇਹੁ=ਮਿੱਟੀ 'ਚ ਰਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜੀਉ=ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਹਾਲ ਕੇਹਾ=ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੋਇ=ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਭਾਵ ਮਨਮੁੱਖ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਰਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਹਾਲਤ ਹੁੰਦੀ ਹੋਵੇਗੀ ਅਰਥਾਤ ਬੁਰੀ ਹਾਲਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

**ਜਲੀਆ ਸਭਿ ਸਿਆਣਪਾ;
ਉਠੀ ਚਲਿਆ ਰੋਇ॥**

ਤਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਭਿ=ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਵਾ: ਬੁੱਧੀ ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਸਿਆਣਪਾ=ਚਤੁਰਾਈਆਂ ਵੀ ਨਾਲ ਹੀ ਜਲੀਆ=ਸੜ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਉਂ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਰੋਇ=ਰੋਂਦੇ ਹੋਏ ਉਠੀ=ਉੱਠ ਕੇ, ਪ੍ਰਲੋਕ ਨੂੰ ਚਲਿਆ=ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

**ਨਾਨਕ ਨਾਮਿ ਵਿਸਾਰਿਐ;
ਦਰਿ ਗਇਆ ਕਿਆ ਹੋਇ॥**

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਭਾਈ! ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰਿਐ=ਭੁਲਾ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਗਇਆਂ ਕੀ ਹਾਲ ਹੋਵੇਗਾ? ਭਾਵ ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਿਵੇਂ 'ਆਤਮ ਪੁਰਾਣ' ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਸਰੀਰ ਛੁਟਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਨ ਜੜ੍ਹ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਜ਼ਖਮ ਤੋਂ ਕੀੜਾ ਡਿੱਗ ਕੇ ਜੜ੍ਹ ਜਿਹਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਚਾਰ ਘੜੀਆਂ ਲਈ ਤਾਂ ਨਿਰੇ ਪੁੰਨੀ ਦਾ ਮਨ ਵੀ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮੂਰਛਾ ਟੁੱਟਦੀ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਵਾਸ਼ਨਾ ਫੁਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਜੂਨ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਵਲੋਂ ਫਿਰ ਉਸ ਪਾਸੇ ਤੌਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਸਿਆਣਪਾਂ ਜਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਨੰਗੇ ਦੇਸ਼ ਖੇਡ ਕੇ ਡਰਦੇ ਤੇ ਪਛੁਤਾਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜੈਸਾ ਕਿ-

ਨੰਗਾ ਦੇਸ਼ਿਕ ਚਾਲਿਆ ਤਾ ਦਿਸੈ ਖਰਾ ਡਰਾਵਣਾ॥
ਕਰਿ ਅਉਗਣ ਪਛੋਤਾਵਣਾ॥

ਅੰਗ - ੪੭੧
'ਚਲਦਾ'.....।'

(ਪੰਨਾ 51 ਦੀ ਬਾਕੀ)

(ਪੰਨਾ 53 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਦੇ ਰਿਣੀ ਹਾਂ ਅਸੀਂ। ਪਿਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਝਗੜਾ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਪਾਪ ਲਗਾਏ। ਪਰ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੱਤਾ ਗੱਦੀ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਦੇਣੀ ਤੇ ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਾ ਰਹੇ ਹੋ। ਜਦੋਂ ਘਰੋਂ ਜਾਮਾ ਮੰਗਵਾਇਆ, ਉਹਦੇ ਖੀਸੇ 'ਚੋਂ ਇਹ ਪਤ੍ਰਿਕਾ ਨਿਕਲ ਆਈਆਂ। ਬੜਾ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋਇਆ। ਚੌਥੀ ਪਤ੍ਰਿਕਾ ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਭੇਟਾ ਕੀਤੀ।

ਭਾਗੁ ਹੋਆ ਗੁਰਿ ਸੰਤੁ ਮਿਲਾਇਆ ॥
ਪ੍ਰਭੁ ਅਬਿਨਾਸੀ ਘਰ ਮਹਿ ਪਾਇਆ ॥
ਸੇਵ ਕਰੀ ਪਲੁ ਚਸਾ ਨ ਵਿਛੁੜਾ
ਜਨ ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਤੁਮਾਰੇ ਜੀਉ ॥ ੪ ॥
ਹਉ ਘੋਲੀ ਜੀਉ ਘੋਲਿ ਘੁਮਾਈ
ਜਨ ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਤੁਮਾਰੇ ਜੀਉ ॥ ੧ ॥ ੮ ॥
ਅੰਗ- ੯੭

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੱਤਾ ਗੱਦੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ ਦਿਤੀ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।

ਘੋੜ ਦੇੜ, ਗਤਕਾਬਾਜ਼ੀ, ਨੇਜ਼ਾਬਾਜ਼ੀ, ਤੀਰ-ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਆਦਿ ਦੇ ਨਜ਼ਾਰੇ ਸੂਰਬੀਰਤਾ ਦੇ ਮਹਾਨ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਨਿਹੰਗ, ਖਾਲਸਾ ਫੌਜ ਨੂੰ ਦੇ ਹਿੰਸਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਕੇ ਮਸਨੂਈ ਲੜਾਈ ਰਚਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੇਤੂ ਦਲ ਨੂੰ ਸਿਰੋਪਾਏ ਦੇ ਕੇ ਸਨਮਾਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਹੱਲੇ ਤੇ ਗੁਲਾਲ ਅਤੇ ਕਸਤੂਰੀ ਆਦਿ ਦੀ ਫੁਹਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਆਈ ਸੰਗਤ ਦੇ ਵੀ ਬਸਤਰ ਲਾਲ ਰੰਗਾਂ ਨਾਲ ਗੜ੍ਹਚ ਹੋਏ ਦਿਸਦੇ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਹੋਲਾ ਮਹੱਲਾ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਹੋਲਾ ਮਹੱਲਾ ਯਾਦਗਾਰੀ ਨਜ਼ਾਰੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਪਰੰਪਰਾ ਨੂੰ ਸਮੁੱਚਾ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਸਮੁੱਚੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ, ਪ੍ਰਦੇਸਾਂ ਵਿਚ, ਹਰ ਰਾਜ ਵਿਚ, ਹਰ ਸ਼ਹਿਰ ਤੇ ਕਸਬੇ ਵਿਚ, ਜਿਥੇ-ਜਿਥੇ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸਾਹਿਬ ਸਥਾਪਨ ਹਨ, ਹੋਲਾ-ਮਹੱਲਾ ਆਨ-ਸ਼ਾਨ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਗਤਕੇ ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ। ਹਰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ, ਸਕੂਲ, ਕਾਲਜ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਸਿਖਲਾਈ ਦੇਣ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਅਤੇ 'ਹੋਲਾ ਮਹੱਲਾ' ਦੇ ਦਿਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਟੀਮਾਂ ਬਣਾ ਕੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣ ਅਤੇ ਇਨਾਮ ਦਿਤੇ ਜਾਣ। ਸਿਖੀ ਦਾ ਸੰਤ-ਸਿਪਾਹੀ ਸਰੂਪ ਕਾਇਮ ਰਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਦਿਲੀ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਹਰ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਇਲਾਕੇ ਦੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਸੁਚੱਜੇ ਤੇ ਵਧੀਆ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹੋਲੇ-ਮਹੱਲੇ ਨੂੰ ਸਿੱਖੀ-ਸ਼ਾਨ ਨਾਲ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਹੀਲਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਨੌ ਰਤਨ - ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਫਰਵਰੀ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-58)

1938 ਗਰਮੀਆਂ ਦੇ ਦਿਨ ਸਨ। ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਭੇਰੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਸਨ। ਇਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸੱਯਦ ਜੋ ਕਿ ਸੱਯਦ ਬੁੱਲੇਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਖਾਨਦਾਨ ਦਾ ਸੀ ਤੇ ਕਸੂਰ ਜ਼ਿਲਾ ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਸੀ। ਉਹਨੀਂ ਦਿਨੀਂ ਸਕੂਲਾਂ ਦਾ ਇਨਸਪੈਕਟਰ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਕਾਫੀ ਖੁਲ੍ਹਾ ਤੇ ਫਕੀਰਾਂ ਦਾ ਸਤਿਸੰਗੀ ਸੀ। ਪਰ ਅਹੁਦੇ ਦਾ ਕੁਝ ਕੁ ਮਾਣ ਵੀ ਹੈ ਸੀ। ਇਹ ਰਾੜੇ ਸਾਹਿਬ ਆਇਆ ਤੇ ਨਾਲ ਦੇ ਸਾਥੀ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ 'ਚਲੋ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਭੇਰੇ ਤੋਂ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਲਾਭ ਹਾਸਲ ਕਰਾਂਗੇ। ਜੇਕਰ ਨਹੀਂ ਤਦ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਫਲ ਹੀ ਲੈ ਆਵਾਂਗੇ। ਪੀਰਾਂ ਕੋਲੋਂ ਜੋ ਮਿਲੇ, ਲਾਹੇਵੰਦ ਹੀ ਹੈ। ਬਾਹਰ ਪੇਟ ਦੀ ਫਿਰ ਅੰਤਰ ਜ਼ਮੀਰ ਦੀ ਕੋਈ ਭੁੱਖ ਤੇ ਨਿਵਾਰਣ ਹੋ ਹੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਇਹ ਭੇਰੇ ਆਇਆ ਸੰਤ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਪਾਸ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਵੱਡੇ ਪੀਰ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਘਟ ਹੀ ਸਮਾਂ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਭਾਗਾਂ ਦੀ ਹੀ ਗੱਲ ਸਮਝੋ ਕਿ ਵੱਡੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਬਲੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮ ਸਮੇਂ ਬਾਹਰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇ ਦਿਤੀ। ਦਿਨੇ ਅਰਾਮ ਕਰਕੇ ਇਹ ਸ਼ਾਮ ਸਮੇਂ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਪਾਸ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਏ। ਇਸ ਆਦਮੀ ਦਾ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਹੀ ਵਾਹ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਤਾ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਗੁਣਵਾਨ ਤੇ ਬਲਵਾਨ ਹੈਡ ਮਾਸਟਰ ਰੋਜ਼ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਸਨ। ਹਰ ਕੋਈ ਇਸੇ ਦਾ ਹੀ ਅਸਰ ਕਬੂਲਦਾ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ ਪਰ ਵੀ ਰਿਸ਼ਟ-ਪੁਸ਼ਟ ਬਾਅਸਰ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦਾ ਮਾਲਕ ਸੀ। ਇਹ ਜਦੋਂ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਗਿਆ। ਤਦ ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਤਕਦਾ ਹੀ ਰਿਹਾ। ਆਖਰ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਚੁਪ ਤੋੜੀ ਤੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਬਸਤਰ ਪਰ ਬੈਠਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀ, ਇਸ ਨੇ ਬੈਠਣ ਪਿਛੋਂ ਹਵਾਸ ਦਰੁਸਤ ਕੀਤੇ ਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ।

"ਆਪ ਵਲੀ ਅੱਲਾਹ ਹੋ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਐਸਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਉ ਕਿ ਜਿਸ ਨਾਲ ਨੇਕੀ ਤੇ ਪਾਵਨਤਾ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਸਦਾ ਸਹਾਈ ਹੋ ਸਕਣ।"

ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ - ਭਾਈ ਨੇਕ ਤੇ ਉਤਮ ਜੀਵਨ ਤਾਂ ਲੰਬੀ ਕਰਣੀ ਤੇ ਘਾਲ ਪਿਛੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਮਾਈ ਸ਼ੁੱਧ, ਵਿਚਾਰ ਨੇਕ ਤੇ ਨਿਯਮਬੱਧ ਧਰਮ ਕਰਮ ਦੀ ਕਮਾਈ ਹੀ ਕਿਸੇ ਚੰਗੇ ਤੇ ਉਤਮ ਜੀਵਨ ਲਈ ਚੰਗੀ ਬੁਨਿਆਦ ਸਾਬਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਵਲੀ ਨਹੀਂ,

ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਪੈਗੰਬਰ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਕੇਵਲ ਇਕ ਸੰਤ ਸੇਵਕ ਹਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਹਿਰਾਮਤ ਨੇ ਇਹ ਧਰਤੀ ਦੇ ਜ਼ਰਿਆਂ ਨੂੰ ਅਰਸ਼ਾਂ ਤੇ ਪੁਚਾ ਦਿਤਾ ਹੈ।

ਇਨਸਪੈਕਟਰ - ਬਾਬਾ ਸਾਡੇ ਧਰਮ ਦੀ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਬੜੀ ਸਖਤ ਹੈ, ਉਹ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੀ। ਪਰ ਇਹ ਹਜ਼ਰਤ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਨੇ ਜੋ ਤਾਲੀਮ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਰਮ ਵਿਚ ਹੈ, ਕਰਣੀ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਕਰਕੇ ਹੀ ਮਹਾਨ ਹੈ। ਫਿਰ ਇਹ ਵਖਰੀ-ਵਖਰੀ ਸੋਚਧਾਰਾ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਵਖੇਵਾਂ ਕਿਵੇਂ ਦੂਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਕੀ ਕੋਈ ਐਸਾ ਢੰਗ ਹੈ ਜੋ ਨੂਰ ਦੇ ਜ਼ਹੂਰ ਨੂੰ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਦੇ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਹਰ ਪਾਸੇ ਵਸਦਾ ਦਿਸ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ?

ਇਹ ਲੰਬਾ ਚੌੜਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸੁਣ ਕੇ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਹੱਸ ਪਏ ਤੇ ਪੁਛਿਆ, ਸ਼ਾਹ ਸਾਹਿਬ, ਸਿਰਫ ਅਖਰੀਂ ਹੋਰ ਫੇਰ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਹੈ ਜਾਂ ਫਿਰ ਅੰਤੀਵ ਖੋਜ ਕਰਕੇ, ਕੁਝ ਦੇਖ ਤੇ ਕਰ ਸਕਣ ਦਾ ਮਨ ਹੈ? ਕਿਉਂਕਿ ਲਫਜ਼ੀ ਹੋਰਾ ਫੇਰੀ ਤਾਂ ਹਰ ਕੋਈ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜਦੋਂ ਕਰਣੀ ਤੇ ਕਮਾਈ ਲਈ ਕਹੋ ਤਦ ਭੱਜ ਤੁਰਦਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰੋ ਕਿ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਉਸੇ ਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਵੀ ਕਰ ਲਵੀਏ।

ਸ਼ਾਹ ਸਾਹਿਬ=ਪੀਰ ਜੀ ਸੱਚ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸੱਚ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਤੱਕਣ ਦੀ ਖਾਹਿਸ਼ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਜੋ ਅਲਾਹ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਜਾਂ ਫਿਰ ਆਪ ਜੀ ਮੇਹਰ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰਕੇ ਹੀ ਕੋਈ ਰੇਖ ਵਿਚ ਮੇਖ ਮਾਰੇ।

ਮਨ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਦਾ ਇਲਾਜ ਵੀ ਮਾਨਸਿਕ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਬੰਧਤ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਮਨ ਠੀਕ ਪਾਸੇ ਸੋਚਣ ਲੱਗ ਪਵੇ ਤਦ ਮਨ ਦੀ ਕਲਪਣਾ ਵੀ ਵਿਕਾਰੀ ਤੋਂ ਹਟ ਕੇ ਸ਼ੁੱਧ ਆਚਾਰੀ ਨਿਰਮਲ ਤੇ ਬਿਬੇਕੀ ਹੋ ਉਠਦੀ ਹੈ।

ਬੁੱਲਿਆ ਰੱਬ ਦਾ ਕੀ ਪਾਉਣਾ

ਐਧਰੋਂ ਪੁਟਣਾ ਤੇ ਓਧਰ ਲਾਉਣਾ।

ਮਨ ਨੇ ਇਹ ਰੁਖ ਮੋੜ ਲਿਆ, ਫਿਰ ਠੀਕ ਸੋਚ ਵੀ ਕਰਨ ਲਗ ਪਿਆ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਤਕ ਅੰਦਰੋਂ ਸਤਿ ਦੀ ਸੋਚ ਤੇ ਖੋਜ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਪ੍ਰਪੱਕ ਨਾ ਹੋਣ, ਫਿਰ ਇਹ ਟਿਕ ਨਹੀਂ ਸਕੇਗਾ। ਸ਼ਾਹ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਖਿਆ।

ਤੁਸੀਂ ਅਸਲ ਪਾਸੇ ਆਏ ਹੋ। ਇਸ ਕਾਰਜ ਹਿਤ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬੁੱਲੇਸ਼ਾਹ ਤੇ ਸ਼ਾਹ ਸਰਮੰਦ ਜੈਸੇ ਪਾਵਨ ਫਕੀਰਾਂ ਦੀਆਂ ਲੀਹਾਂ ਪਰ ਤੁਰਨਾ ਪਵੇਗਾ, ਉਸ ਨਾਲ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਹੱਕ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰ ਸਕੋਗੇ। ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਰਾਜ

ਖੋਲ੍ਹਿਆ।

ਸ਼ਾਹ ਸਾਹਿਬ - ਪਾਵਨ ਪੀਰ ਇਹ ਵੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਦੱਸੋ ਕਿ ਉਹ ਹੱਕ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਨਾਲ ਸਾਧਨ ਕਿਹੜਾ ਹੈ?

ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ - ਸ਼ਾਹ ਜੀ! ਇਸਲਾਮ ਦੀ ਨਜ਼ਰੋਂ ਸੁਪਨ ਬੁਕਮਨ ਦੀ ਸੁੰਨ ਅਵਸਥਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹਿਤ ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਸਹਿਜ ਯੋਗ ਤੋਂ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲੋਂ ਵਧ ਤੇ ਥੋੜ੍ਹੀ ਭਿੰਨ ਤੇ ਅਧਿਕ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਪਰ ਤਕ ਲਵੇ ਜੇਕਰ ਸ਼ਰਹਾ ਕੋਈ ਵਾਧੂ ਪੜ੍ਹੇਗਾ ਹੀ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਖੜ੍ਹਾ ਨਾ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਆਖਰ ਸਾਡੀ ਨਜ਼ਰ ਅੰਦਰ ਤਾਂ ਮਨੁੱਖ ਆਤਮਾ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦਾ ਜਾਂ ਫਿਰ ਖੁਦਾਵੰਦ ਦੀ ਆਪਣੀ ਆਤਮਾ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਨਿਕਲਿਆ ਹੋਇਆ ਉਸ ਦਾ ਹੀ ਇਕ ਨੂਰ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਅੰਸ਼ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਖੁਦਾ ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਰ ਜੇਕਰ ਜ਼ਰਾ ਵੀ ਡੂੰਘੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰਕੇ ਤਕੋਂ ਤਦ ਖੁਦਾ ਦੀ ਸਾਰੀ ਹੀ ਉਤਮ ਤੇ ਸੂਖਸ਼ਮ ਕਲਾ ਕੇਵਲ ਮਨੁੱਖ ਤੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਉਹ ਨਜ਼ਰ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਤਕੋਂ ਫਿਰ ਆਪ ਹੀ ਉਹ ਨੂਰ ਭਰਪੂਰ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਪ੍ਰਗਟ ਦਿਸੇਗਾ। ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਹਥ ਵਧਾ ਕੇ ਇਸ ਦੇ ਸਿਰ ਪਰ ਧਰਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਬੇਸੁਧ ਜਿਹਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਪਰ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਕਿਹਾ, ਸੁਰਤ ਕਰਕੇ ਇਹ ਜੋ ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਦਾ ਮੁਕਾਮ ਹੈ, ਸਵਾਸਾਂ ਦਾ ਜੋੜ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਇਸ ਹੀ ਜਗ੍ਹਾ ਤਕ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਮਨ ਜਾਂ ਫਿਰ ਤੁਹਾਡਾ ਸ਼ੈਤਾਨ ਵੀ ਸਵਾਸ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਇਸ ਹੀ ਮੁਕਾਮ ਤਕ ਸਾਡਾ ਪਿਛਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਅੱਲਾਹ ਦੀ ਇਕ ਟੇਕ ਤੇ ਇਕ ਰੂਪ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਰੱਖ ਕੇ ਸਵਾਸ ਦੀ ਟੇਕ ਨਾਲ ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਤਕ ਪੁੱਜੋ ਤਦ ਫਿਰ ਅੱਗੇ ਉਹ ਬੇਅੰਤ ਚਮਤਕਾਰ ਵੀ ਦਿਸਣਗੇ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਦੇ ਨਹੀਂ ਤੱਕਣ ਦੇ ਸਥਾਨ ਹਨ।

ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਕਲਪਣਾ ਬਾਹਰ ਛੱਡ ਦਿਓਗੇ। ਮਨ ਜਾਂ ਫਿਰ ਸ਼ੈਤਾਨ ਸਵਾਸ ਦੇ ਕਾਬੂ ਹੋਣ ਪਰ ਆਪ ਹੀ ਹਥਿਆਰ ਸੁੱਟ ਬੈਠੇਗਾ। ਫਿਰ ਤਕੋਂ ਇਸ ਟਿਕਾਉ ਤੇ ਅਭਿਆਸ ਵਿਚ ਕੀ ਕੁਝ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਅਤੀ ਮਿਹਰ ਕਰਕੇ ਇਹ ਭੇਦ ਦੀ ਗੱਲ ਸਮਝਾਈ। ਸਾਈਂ ਬੁੱਲੇਸ਼ਾਹ ਦੇ ਖੂਨ ਵਿਚ ਇਹ ਗੱਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦਾਖਲ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਮੁਰਸ਼ਦ ਦੀ ਗੱਲ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਵਿਚ ਢਿੱਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਕੇਵਲ ਇਕੋ ਹੀ ਗੱਲ ਪੁੱਛੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਡੇ ਤਰੀਕੇ ਤੇ ਤੁਹਾਡੀ ਹੀ ਪਰੰਪਰਾ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡਾ ਗੁਰੂ ਮੰਤਰ ਹੀ ਜਾਪ ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਹਿਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੇ ਨਹੀਂ ਤਦ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਬਿਸਮਿਲਾਹ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਕੇ ਹੱਕ ਦੇ ਦਰਜੇ ਤਕ ਪੁੱਜਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਾਂਗਾ।

ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਜੇਕਰ ਸੱਚ ਪੁੱਛੋ ਤਦ ਸਾਧਨ ਤਾਂ ਇਕ ਯੁਕਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਰਾਹੀਂ ਸਵਾਸਾਂ ਪਰ ਕਾਬੂ ਪਾ ਕੇ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਜਾਂ ਫਿਰ ਸੁੰਨ ਮਹਾਨ ਸੁੰਨ ਦੇ

ਪਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਧਨ ਤੁਸੀਂ ਜਿਸ ਵੀ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਇਹ ਟਿਕਾਉ ਹੋ ਕੇ ਇਕੋ ਰੰਗ ਦਸੇਗਾ।

ਫਿਰ ਕੀ ਸੀ? ਇਸ ਨੇ ਦੋ ਮਿੰਟਾਂ ਤਕ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟੀਆਂ, ਸੁਰਤ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਦੇ ਮੁਕਾਮ ਪਰ ਜੋੜਿਆ ਤੇ ਕੁਝ ਹੀ ਸਮਾਂ ਪਿਛੋਂ ਅਨੰਦ ਨਾਲ ਡੂੰਘੇ ਉਠਿਆ। ਫਿਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਅੱਜ ਆਏ ਤਾਂ ਹੋਰ ਪਦਾਰਥ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹਿਤ ਸੀ। ਪਰ ਅੰਦਰ ਗਤੀ ਵਿਚ ਪਾਣ ਹਿਤ ਸਬਜ਼ੀ ਲੈ ਜਾਣ ਦੀ ਚਾਹ ਸੀ, ਪਰ ਆਖਰ ਇਥੇ ਆਪਣੀ ਹੀ ਸਬਜ਼ੀ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਵਾਹ ਸੁਬਹਾਨ ਤੇਰੀ ਕੁਦਰਤ, ਸੁਕਰ ਹੈ ਪਾਕ ਪਰਵਰਦਿਗਾਰ ਦਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਤੁਹਾਡੇ ਪਵਿੱਤਰ ਤੇ ਮੁਬਾਰਕ ਦੀਦਾਰ ਬਖਸ਼ ਦਿਤੇ ਹਨ।

ਇਹ ਇਤਨਾ ਮਸਤ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਕਿੰਨੀ ਹੀ ਦੇਰ ਫਿਰ ਉਠ ਕੇ ਤੁਰਨਾ ਵੀ ਭੁੱਲ ਗਿਆ। ਘੰਟਿਆਂ ਬੱਧੀ ਉਥੋਂ ਹਿਲਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਆਖਰ ਨੂੰ ਸਾਥੀ ਨੇ ਹਿਲਾਇਆ ਤੇ ਫਿਰ ਅਦਬ ਨਾਲ ਸੁਕਰ ਦਾ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਦਰਬਾਰ ਤੋਂ ਵਿਦਾ ਹੋਇਆ। ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਸ਼ਾਹ ਸਾਹਿਬ, ਚਾਹੇ ਤਦ ਸਬਜ਼ੀ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰ ਦੇਈਏ ਤਾਂ ਕਿ ਸਾਡਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਹੁਣ ਬੇਗਮ ਸਾਹਿਬਾ ਤੇ ਹੋਰ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵੀ ਲਗ ਸਕੇ?

ਇਸ ਨੇ ਹੱਥ ਬਧੇ ਕਿ ਇਹ ਹੁਣ ਮੇਰੀ ਜ਼ਿਆਰਤਗਾਹ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਕੁਝ ਲੈਣਾ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ। ਹਾਂ ਜੇਕਰ ਹੋ ਸਕੇ ਤਦ ਇਥੇ ਆਪਣੀ ਨੇਕ ਕਮਾਈ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਦੇਣਾ ਹੀ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਸਬੰਧੀ ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੋਣਗੇ ਕਿ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਖੂਨ ਦਾ ਇਕ ਕਤਰਾ ਫਿਰ ਰੋਸ਼ਨ ਹੋ ਕੇ ਅਲਾਹ ਪਾਕ ਦੇ ਨੂਰ ਦਾ ਹਿੱਸੇਦਾਰ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਨਸਪੈਕਟਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੀ ਉਠਿਆ, ਸਿਜਦਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਤੁਰ ਗਿਆ।

ਇਕ ਦਿਨ ਇਸ ਇਨਸਪੈਕਟਰ ਨੂੰ ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾੜਾ ਮਿਲੇ। ਉਸ ਤੋਂ ਹਾਲ ਚਾਲ ਪੁੱਛਿਆ। ਇਸ ਨੇ ਬੜੇ ਵੱਖਰੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਇਹ ਗੱਲ ਦੱਸੀ ਕਿ ਉਹ ਹੁਣ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਮੁਰੀਦ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਫਿਰ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਵੱਡੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਨ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਮਰਿਯਾਦਾ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਤਦ ਇਹ ਸਦਾ ਹੀ ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਪੀਰ ਭਾਈ ਕਹਿ ਕੇ ਪੁਕਾਰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਇਹ ਗੱਲ ਬੜੇ ਮਾਣ ਨਾਲ ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦਸਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੁਰਸ਼ਦ ਨੇ ਇਕ ਐਸੀ ਬੂਟੀ ਘੋਲ ਪਿਲਾਈ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਨਸ਼ਾ ਕਦੇ ਉਤਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਇਕ ਐਸੀ ਜੋੜ ਜਗਾਈ ਹੈ ਕਿ ਹੋਰ ਬਾਹਰਲੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਮੱਧਮ ਪੈ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ 1947 ਤਕ ਬਰਾਬਰ ਇਸ ਦਰਬਾਰ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰਦਾ ਰਿਹਾ।

'ਚਲਦਾ.....!'

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਗਮਨ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਚਮਤਕਾਰ)

ਪਦਮ ਭੂਸ਼ਨ-ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਫਰਵਰੀ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-58)

ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਇਕ-ਇਕ ਤੁਕ ਗਾਂਵੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸੱਜਣ ਦੇ ਦਿਲ ਤੇ ਅਸਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਗਾਵਨਹਾਰ ਜੀ, ਵਿਚ-ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਨੈਣ ਕਟੋਰੇ ਖੋਲ੍ਹਦੇ ਹਨ, ਤੇ ਡੁਲ੍ਹ-ਡੁਲ੍ਹ ਪੈਂਦੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਸੱਜਣ ਵਲ ਤੱਕਦੇ ਹਨ ਫੇਰ ਮੀਟ-ਮੀਟ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਕਦੇ ਅੱਖਾਂ ਅੱਗੇ ਸੁਪਨਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ਸੱਜਣ ਦੇ, ਕਦੇ ਬੰਦ ਨੈਣਾਂ ਵਿਚ ਗਾਵਨਹਾਰ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। 'ਘੁਟਿ ਘੁਟਿ ਜੀਆ ਖਾਵਣੈ' ਸੁਣਦੇ ਸਾਰ ਸੱਜਣ ਦੇ ਦਿਲ ਕਾਤੀ ਫਿਰੀ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਤਸਵੀਰ, ਮੇਰੇ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਤਸਵੀਰ, ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਤੇ ਨੈਣਾਂ ਅੱਗੇ ਧਰੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਮੇਰੀਆਂ ਕਰਨੀਆਂ ਦੇ ਉੱਗੇ ਕੰਡੇਲੇ ਬਨ ਤੇ ਵਿਹੁਲੇ ਬਾਗ ਦਿੱਸੇ, ਅਜੇ ਸੁਪਨੇ ਤੋਂ ਖਹਿੜਾ ਛੁੱਟਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਪਰਤੱਖ ਵਿਚ ਮੇਰੀ ਕਰਮ ਪੱਤ੍ਰੀ ਮੇਰੇ ਅੱਗੇ ਧਰੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਹੋਵੇ ਨਾ ਤਾਂ ਸੁਹੀਆ ਨਹੀਂ, ਕੰਗਾਲ ਨਹੀਂ, ਅਮੀਰ ਨਹੀਂ, ਨਹੀਂ, ਇਹ ਕੋਈ ਉਹੋ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਜੋ ਮੈਂ ਸਹੀ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜਗਤ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨਹੀਂ? ਹੁਮਾ ਤੇ ਉਨਕਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੈਨ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਤੱਕੇ ਨਹੀਂ। ਜੋ ਨਹੀਂ ਹਨ ਉਹ ਇਹ ਤਾਂ ਨਹੀਂ? ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਆ ਗਿਆ ਜੋ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨਹੀਂ ਡਿੱਠਾ, ਪੁੰਨਾਂ ਨਾਲ ਨੇਕੀਆਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਦਿੱਸਿਆ ਤੇ ਮੇਰੇ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਦੰਡ ਦੇਣ ਲਈ ਆਇਆ ਮੈਨੂੰ ਦਿਸ ਪਿਆ ਹੈ? ਫਿਰ ਹਰਨਾਖਸ਼, ਰਾਵਣ, ਕੰਸ ਆਦਿ ਰਾਖਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸੁਣੇ ਨਾਮ ਚੇਤੇ ਆ ਕੇ ਸੱਜਣ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਆਪ ਉਹਨਾਂ ਵਰਗਾ ਮਾੜਾ ਤੇ ਮੈਲਾ ਦਿੱਸੇ।

ਸੋ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਅਗਲੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਗਾਵੀਆਂ ਜਾਣ, ਸੱਜਣ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਫਲ ਭੁਗਤਣ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਦਿੱਸੇ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਅਕਾਰਥ ਖੋਣੇ ਦਾ ਹਾਹੁਕਾ ਲੱਗੇ। ਜ਼ੋਰ ਬੀ ਲਾਵੇ ਕਿ ਪਾਪ ਦਾ ਥਰ, ਜੋ ਪਾਟ ਰਿਹਾ ਹੈ ਫੇਰ ਆ ਜੁੜੇ ਤੇ ਇਹ ਭਿਆਨਕ ਨਕਸ਼ੇ ਦੂਰ ਹੋਣ, ਪਰ ਫਟ ਚੁਕੇ ਪਰਦਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਫਲਾਂ ਉਤੇ ਪੈ ਰਹੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੂਰ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਅਖੀਰ ਮਨ ਬਿਹਬਲ ਹੋ ਗਿਆ, ਬਿਹਬਲ ਹੋ ਕੇ ਬੇਵੱਸ ਹੋ ਗਿਆ, ਅਜੇ ਛੇਕੜਲੀ ਤੁਕ ਦਾ ਪਰਤ ਉਲਟ ਫੇਰ ਲੈ-ਲੈ ਕੇ ਗਲੇ ਤੋਂ ਗਾਵਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉੱਠ ਕੇ ਆ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਵੱਠਾ, ਪੈਰ ਚੁੰਮਿਓਸੁ ਤੇ ਰੋ ਕੇ ਕੂਕਿਆ, ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਫਜ਼ਲ, ਮੇਰੇ ਕੀਤੇ ਗੁਨਾਹਾਂ ਉਤੇ ਫਜ਼ਲ ਕਰ। ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਕਦਮਾਂ ਨੂੰ ਚੁੰਮੇ ਬੁਧਿ ਸਾਫ਼ ਹੁੰਦੀ ਜਾਵੇ, ਮਨ ਨਿਰਮਲ ਹੁੰਦਾ ਜਾਵੇ ਤੇ ਹੋਰ ਕੰਮਲ ਹੋ-ਹੋ ਆਖੇ ਮੇਰੇ ਤੇ ਫਜ਼ਲ ਕਰ। ਸਤਿਗੁਰ ਨੇ ਸਿਰ ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖ ਉਠਾ ਬਗਲਿਆ, ਸੱਜਣ ਉਠ ਬੈਠਾ ਤੇ ਫੇਰ ਸੁਹਣੇ ਨੈਣਾਂ ਨੂੰ ਤੱਕੇ ਤੇ ਆਖੇ ਫਜ਼ਲ ਕਰ।

ਸਤਿਗੁਰ: ਸੱਜਣਾ! ਫਜ਼ਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੇ ਦੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰੀਏ, ਇਕ ਸੱਚ ਵਿਚ ਆ ਜਾਈਏ, ਸੱਚੇ ਸੱਚ ਕਹਿ ਦੇ ਜੋ ਤੋਂ ਖੁਨ, ਖੋਹਾਂ ਤੇ ਧਰੋਹ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਫਜ਼ਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਨਾਹਕ ਦੀ ਕਮਾਈ ਨਾਲ ਨਿਹੁੰ ਤੋੜਿਆਂ। ਵਿਹੁ ਸਮਝ

ਉਸ ਨੂੰ ਖਾਣਾ ਤੇ ਵਰਤਣਾ ਜੋ ਕੁਛ ਕਿ ਪਾਪਾਂ ਨਾਲ ਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਹਈ ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਫਜ਼ਲ ਦੇ ਰਸਤੇ ਦੀ ਰੋਕ ਹੈ।

ਸੱਜਣ - ਹੇ ਕੋਈ ਉਹ ਦਾਤੇ ਜੋ ਅੱਜੇ ਹੀ ਦਿੱਸੇ ਹੋ! ਮੈਂ ਗੁਨਾਹੀ ਹਾਂ, ਖੁਨ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਖੋਹਿਆ ਹੈ, ਠੱਗਿਆ ਹੈ, ਵਿਸਾਹਘਾਤ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਕੋਈ ਮਾੜੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਜੋ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਤੇਰੇ ਦਰ ਸਭ ਦੱਸਦਾ ਹਾਂ; ਅੱਖੀਂ ਚੱਲੇ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹਾਂ; ਪਰ ਫਜ਼ਲਾਂ ਵਾਲਿਆ! ਤੂੰ ਮਿਹਰਬਾਨ ਹੋ, ਕਹੁ ਬਖਸ਼ਿਆ! ਪਾਪ ਦੀ ਕਮਾਈ ਲੁਟਾ ਦਿਓ, ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ, ਪਰ ਹਾਇ! ਤੁਹਾਡੇ ਸੁੱਚੇ ਹੱਥ ਲੁਟਾਉਣ ਲਈ ਬੀ ਨਾ ਛੁਹਣ ਮੇਰੀ ਪਾਪ ਨਾਲ ਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਨੂੰ, ਇਹ ਕੱਠੇ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਾਪੀ ਹੱਥ ਹੀ ਲੁਟਾਉਣਗੇ ਉਸ ਨੂੰ - ਲਹੂ ਭਰੀ ਨੂੰ। ਜੇ-ਜੇ ਪਤੇ ਚੇਤੇ ਹਨ ਪੁਚਾ ਦਿਆਂਗਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖੋਹਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰੀਂ, ਕਿਵੇਂ ਨਾ ਕਿਵੇਂ। ਦਾਤਾ! ਤੂੰ ਕਿਵੇਂ ਕਹੁ ਬਖਸ਼ਿਆ! ਤਦ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਫਜ਼ਲ ਦੇ ਘਰ ਆਇਆ, ਮਿਹਰਬਾਨ ਹੋਇਆ, ਆਖਿਓਸੁ ਸੱਜਣਾ! ਤੇਰੇ ਪਾਪ ਫਜ਼ਲ ਕੀਤੇ, ਪਰ ਤੂੰ ਹੁਣ ਨਾਮ ਜਪ, ਨਾਮ ਜਪ, ਏਸ ਘਰ ਨੂੰ ਢਾਹ ਕੇ ਦੂਰ ਕਰ, ਧਰਮਸਾਲਾ ਬਣਾ, ਵਿਚ ਬੈਠ, ਨਾਮ ਜਪ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਜਪਾ। ਆਏ ਜੀਅ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰ, ਅੰਨ ਦੀ, ਬਸਤਰ ਦੀ। ਨਾਮ ਦੀ ਕਰ ਕਮਾਈ। ਸੱਜਣ - ਮਿਹਰ, ਮਿਹਰ ਜੋ ਕਰਾਸੇ ਹੋਸੀ। ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਚਰਨਾਂ ਨੂੰ ਚੰਬੜ ਗਿਆ।

ਹੁਣ ਵੇਲਾ ਆ ਗਿਆ ਸੀ ਸੱਜਣ ਦੇ ਦੂਤਾਂ ਦਾ ਉਥੇ ਆ ਕੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਖੜਨ ਦਾ। ਆ ਗਏ ਸਾਰੇ ਤਾਂ ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੱਜਣ ਤਾਂ ਚਰਨਾਂ ਨੂੰ ਚੰਬੜਿਆ ਪਿਆ ਹੈ, ਬੜਕ ਹੋ ਕੇ ਕੰਧਾਂ ਨਾਲ ਲੱਗ ਖਲੋਤੇ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨੇ ਮਿਹਰ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਤੱਕਿਆ -

ਸਾਂਈ ਤੋਂ ਭੁੱਲਿਓ! ਏ ਰੱਸੇ ਜੋ ਦੁਇਆਂ ਲਈ ਵੱਟੇ ਨੇ, ਜਾਣ ਲਓ ਕਿ ਤੁਸਾਂ ਆਪਣੇ ਲਈ ਵੱਟੇ ਹਨ। ਇਹ ਛੁਰੇ ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਤ੍ਰਿਖੇ ਕੀਤੇ ਨੇ, ਜਾਣ ਲਓ ਕਿ ਆਪਣੇ ਗਲੇ ਲਈ ਸਾਨ ਚਾੜ੍ਹ ਆਂਦੇ ਨੇ। ਵਿਚ ਦੇ ਪਿਆਲੇ ਜੋ ਹੋਰਾਂ ਲਈ ਘੱਲੇ ਨੇ, ਜਾਣ ਲਓ ਕਿ ਤੁਸਾਂ ਆਪੇ ਪੀਣੇ ਹਨ। ਡਰੋ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡਾ ਆਪਾ ਅੰਦਰੋਂ ਅੰਦਰ ਮੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਤੁਹਾਡਾ ਆਪਾ ਬੁਰਾ ਬਣਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਂ, ਆਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਆਪਣੇ ਤੇ ਉਲਟਦੀਆਂ ਹਨ। ਡਰੋ ਉਸ ਦਰਗਾਹ ਤੋਂ ਜੋ ਆਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰ ਇਕ ਦਿਨ ਮੋੜ ਕੇ ਆਪਣੇ ਗਲੇ ਪਾ ਦੇਂਦੀ ਹੈ।

ਸੱਜਣ ਨੇ ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਸਿਰ ਚਾਇਆ ਕਿ ਮਤਾਂ ਮੇਰੇ ਦੂਤ ਕੁਛ ਕਰ ਨਾ ਬੈਠਣ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲ ਤੱਕ ਕੇ ਬੋਲਿਆ, ਆਓ ਚਰਨ ਪਕੜੋ, ਮੈਂ ਤੇ ਸਹੀ ਹੋ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਧਰਤੀ ਦੇ ਤਖਤੇ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੱਝਾ, ਛੇਤੀ ਕਰੋ ਪਓ, ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਚਰਨੀਂ।

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਝਿਜਕਦੇ, ਪਰ ਅੱਖਾਂ ਝੇਪਦੇ ਸਾਰੇ ਅੱਗੇ ਵਧੇ ਤੇ ਚਰਨੀਂ ਢਹਿ ਪਏ। ਜੇ-ਜੇ ਚਰਨਾਂ ਨੂੰ ਛੋਹੇ,

ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਤੇ ਛੱਤ ਢਹਿ ਪੈਣ ਤੇ ਸੋਝੀ ਹੋ ਆਵੇ ਕਿ ਮੈਂ ਮਾੜੇ ਕੰਮ ਕੀਤੇ ਹਨ ਤੇ ਹੁਣ ਕਿਵੇਂ ਫਜ਼ਲ ਕਰਾਵਾਂ। ਜਦ ਸਾਰੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਚੁੱਕੇ ਤਾਂ ਸੱਜਣ ਨੇ ਨੈਣ ਭਰ ਕੇ ਕਿਹਾ, ਖੇਮੀ ਨਹੀਂ ਆਈ? ਦਾਸ-ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਜੀ ਕਿੱਥੇ ਹੈ। ਸੱਜਣ ਨੇ ਕਿਹਾ - ਜਾਓ, ਲਿਆਓ। ਜਾਂ ਦਾਸ ਗਏ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਕੋਠੜੀ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਭੋਛਣਾਂ ਨੂੰ ਵੱਟ ਕੇ ਛੱਤ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਫਾਹੇ ਵਾਂਗੂੰ ਬਣਾ ਚੁੱਕੀ ਸੀ ਤੇ ਆਪੇ ਫਾਹਾ ਲੈ ਕੇ ਮਰਨ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਤੁਬੁਕ ਕੇ ਦਾਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਮਾਈ ਇਹ ਕੀਹ?

ਖੇਮੀ - ਨਿਰਾਸਤਾ ਦੀ ਹੱਦ ਪਾਪੀਆਂ ਨੂੰ ਏਸੇ ਥਾਂ ਲੈ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜਾਹ ਮੈਨੂੰ ਮੁਕਾਉਣ ਦੇਹ ਇਹ ਪਾਪੀ ਆਪਾ। ਦਾਸ - ਕਿਉਂ? ਖੇਮੀ (ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ) - ਕਿਉਂ ਕਾਹਦੀ? ਉਮਰਾਂ ਗਾਲੀ, ਪਾਪ ਕਮਾਏ, ਪਾਪੀਆਂ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਸਾਰੇ ਪਾਪਾਂ ਵਿਚ ਹਿੱਸੇ ਲੀਤੇ, ਅੰਤ ਪਾਪੀਆ ਵਿਚ ਰਲਣ ਦਾ ਇਹ ਫਲ ਨਿਕਲਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਵਿਸਾਹਘਾਤਣ ਹਾਂ। ਹਾਇ ਮੇਰੀ ਕਿਸੇ ਕਰਨੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਲਈ ਇਤਬਾਰ ਨਾ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ। 'ਵਿਸਾਹਘਾਤੀਆਂ ਵਿਚ ਵਿਸਾਹ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ। ਮੈਂ ਹੁਣ ਕਾਸ ਲਈ ਜੀਵਾਂ? ਘਰੇਂ ਗਈ, ਘਾਟੇਂ ਗਈ, ਦੀਨੇਂ ਗਈ, ਧਰਮੇਂ ਗਈ, ਨਾ ਇਹ ਜੱਗ ਰਿਹਾ ਨਾ ਅਗਲਾ। ਪਾਪੀਆਂ ਵਿਚ ਬੀ ਰਹਿਣ ਜੋਗੀ ਨਾ ਰਹੀ, ਵਿਸਾਹਘਾਤੀ ਬੀ ਮੈਨੂੰ ਵਿਸਾਹ ਘਾਤਣ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਵਿਚ ਬੀ ਮੇਰੀ ਥਾਂ ਨਹੀਂ, ਪਾਪੀ ਬੀ ਮੈਨੂੰ ਪਾਪੀ ਜਾਣਦੇ ਹਨ, ਮੇਰੇ ਲਈ ਥਾਂ ਹੁਣ ਇੱਕੋ ਮੌਤ ਦੀ ਗੋਦ ਵਿਚ ਹੈ। ਜਾਹ ਦੂਰ ਹੋ, ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਦੇ ਕੁੱਛੜ ਚੜ੍ਹਨ ਦੇਹ। (ਉਪਰ ਤੱਕ ਕੇ) ਮਾਂ, ਮੇਰੀ ਮਾਂ, ਐ ਮੌਤ ਤੂੰਹੋਂ ਹੈ, ਆ, ਅਰ ਚਾ ਲੈ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੁੱਛੜ।

ਦਾਸ ਨੇ ਭੱਜ ਕੇ ਖੇਮੀ ਨੂੰ ਪਕੜ ਲਿਆ ਤੇ ਧੂ ਕੇ ਬਾਹਰ ਲੈ ਆਇਆ ਤੇ ਕੁਰਲਾਉਂਦੀ ਨੂੰ ਘਸੀਟ ਕੇ ਸੱਚੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਲੈ ਗਿਆ ਤੇ ਵਿਥਿਆ ਆ ਦੱਸੀ।

ਸਤਿਗੁਰ-ਆ ਖੇਮੀਏਂ! ਜੇ ਤੂੰ ਦਰਦ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਂਈ ਤੇਰਾ ਦਰਦ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਬੀ ਉਹ ਦਰਦਾਂ ਦਾ ਸਾਂਈ ਦਰਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇਰਾ, ਆ ਦਰਦਾਂ ਵਾਲੀਏ! ਆ ਦਰਦਾਂ ਵਾਲੇ ਸਾਂਈ ਦੇ ਦਰੇਂ ਤੈਨੂੰ ਫਜ਼ਲ ਲੈ ਦੇਈਏ।

ਖੇਮੀ (ਹਟਕੋਰੇ ਲੈ ਕੇ) ਦਰਦਾਂ ਵਾਲਿਆ! ਨੈਣਾਂ ਵਾਲਿਆ! ਨੈਣਾਂ ਵਾਲਿਆ! ਕਰਮਾਂ ਵਾਲਿਆ! ਕਰਮ ਕਰ (ਭੁੱਬ ਮਾਰ ਕੇ) ਇਸ ਨਿਖੁੱਟੀ ਦੇ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਨਿਖੁੱਟਣ ਦੇਹ। ਮੈਂ ਜੀਉਣ ਤੋਂ ਨਿਰਾਸ ਹਾਂ। ਗੁਰੂ ਜੀ (ਸਿਰ ਤੇ ਹੱਥ ਧਰ ਕੇ) - ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ, ਸਾਂਈ ਦੇ ਦਰ ਤੋਂ ਮੰਗ ਆਪਣੇ ਆਪ, ਮੰਗ ਖਿਮਾਂ, ਖਿਮਾਂ ਹੋ ਜਾਏ ਤੇਰੇ ਤੇ ਬੀ।

ਖੇਮੀ (ਡਾਢੀਆਂ ਨਿਰਾਸ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਆ ਰਹੀ ਆਸ ਨਾਲ (ਤੱਕ ਕੇ)-ਨੈਣਾਂ ਵਾਲਿਆ! ਕਿਸ ਅਪ੍ਰਾਧਣ ਦੇ ਸਿਰ ਹੱਥ ਧਰਿਆ ਈ, ਹੱਥ ਪਰੇ ਕਰ, ਮਤਾਂ ਤੇਰੇ ਕੂਲੇ ਹੱਥਾਂ ਨੂੰ ਛਾਲੇ ਨਾ ਪੈ ਜਾਣ ਇਸ ਸੜਦੇ ਸਿਰ ਦੀ ਛੁਹ ਨਾਲ-ਤੇਰੇ ਕੂਲੇ-ਕੂਲੇ ਮਲੂਕ ਹੱਥਾਂ ਨੂੰ।

ਗੁਰੂ ਜੀ - ਠਰ ਜਾਏਗਾ ਤੇਰੀ ਨਿਰਾਸਤਾ ਨਾਲ ਸੜ ਉਠਿਆ ਸਿਰ ਇਸ ਛੁਹ ਨਾਲ, ਜਾਗ, ਤੇਰੇ ਪਾਪ ਬਖਸ਼ੇ, ਤੇਰੇ ਕਰਮ ਸਾੜੇ, ਤੇਰੇ ਕੀਤੇ ਅਨਕੀਤੇ ਕਰ ਦਿਤੇ! ਫਜ਼ਲ! ਫਜ਼ਲ, ਫਜ਼ਲ ਸੁਣਦੀ-ਸੁਣਦੀ ਮਾਈ ਦੇ ਕੜਕ ਕਰਕੇ ਹੋਈ

ਸਰੀਰ ਵਿਚ, ਮੂਰਛਾ ਹੋ ਡਿੱਗੀ, ਅੱਖਾਂ ਤਾੜੇ ਲੱਗੀਆਂ ਤੇ ਲੰਮੇ-ਲੰਮੇ ਸਾਹਾਂ ਵਿਚ ਕੁੱਸੀ।

ਨੈਣਾਂ ਵਾਲੇ ਨੈਣ ਤੱਕਦੇ ਰਹੇ ਨੀਝ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਖੇਮੀ ਵਲ। ਕੁੱਸਣ ਹਟ ਗਈ, ਅਡੋਲ ਹੋ ਗਈ, ਨੈਣ ਮਿਟ ਗਏ। ਸਵਾਸ ਰੁਖ ਸਿਰ ਹੋ ਟੁਰੇ, ਧੀਮੇਂ-ਧੀਮੇਂ ਹੋ ਗਏ। ਦਾਤੇ ਨੇ ਕੁਝ ਚਿਰ ਮਗਰੋਂ ਫਿਰ ਸਿਰ ਤੇ ਹੱਥ ਧਰਿਆ, ਕਿਹਾ ਉਠ। ਉੱਠੀ ਠੰਡੀ ਠਾਰ, ਪਰ ਕਮਜ਼ੋਰ, ਸੁਖੀ, ਪਰ ਨਿਰਬਲ।

ਮਾਈ (ਨੈਣ ਚਾਰੇ ਚੁਫੇਰੇ ਤੱਕ ਕੇ)-ਸਾਰੇ ਬਖਸ਼ੇ ਗਏ? ਘੁੰ ਕੌਣ ਹੈਂ? ਫਕੀਰ? ਨਹੀਂ, ਨਹੀਂ, ਤੂੰ ਕੁਈ 'ਆਪ' ਹੈਂ ਘੁੰ 'ਆਪ' ਹੈਂ। ਕੌਣ ਨਰਕਾਂ ਦੇ ਬਲਦੇ ਭਾਂਬੜ ਬੁਝਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? (ਸਿਰ ਫੇਰ-ਫੇਰ ਕੇ) ਅਸੀਂ ਬਖਸ਼ੇ ਗਏ! ਸੱਚ? (ਲੰਮਾ-ਲੰਮਾ ਸਾਹ ਲੈ ਕੇ ਤੇ ਤੱਕ ਕੇ ਸੱਜਣ ਵਲ) ਕਿਉਂ ਵੇ ਸੱਜਣਾ! ਸੱਜਣ ਮੁਸਕਰਾਇਆ, ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਟੁਰ ਪਿਆ। ਅੱਗੇ-ਅੱਗੇ ਸੱਜਣ, ਮਗਰ-ਮਗਰ ਗੁਰੂ ਜੀ, ਮਗਰ ਮਰਦਾਨਾ ਹੈਰਾਨੀ ਵਿਚ ਹੈਰਾਨ ਹੁੰਦਾ, ਉਸ ਦੇ ਮਗਰ ਸਾਰੇ ਠੱਗ ਦੇ ਮਿੱਤਰ।

ਸੱਜਣ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗੁਪਤ ਕਮਰੇ, ਜ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇਣ ਦੇ ਤਰੀਕੇ, ਠੱਗ ਮੁਰੀਆਂ, ਮਾਰਨ ਦੇ ਢੰਗ, ਜੂਏ ਖੇਡਾਂ, ਸਾਰੇ ਸ਼ੋਤਾਨ ਮਨਸੂਬੇ ਦੱਸੇ। ਅਤੇ ਭੇਰੇ ਵਿਚ ਲੈ ਗਿਆ, ਜਿਥੇ ਖੂਹ ਵਰਗਾ ਇਕ ਟੋਆ ਸੀ, ਇਥੇ ਹੱਡਾਂ ਦੇ ਢੇਰ, ਮਰੇ ਪੁਏ ਪ੍ਰਾਣੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਜੇ ਖੁਰਾ ਖੋਜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਟਿਆ, ਹੋਰ ਸਾਮਾਨ ਅਲਖਾਂ ਮੁਕਾਉਣ ਦੇ ਦਰਸਾਏ। ਇਥੇ ਇਹ ਭਿਆਨਕ ਨਕਸ਼ਾ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਘਾਤ ਹੋਣ ਦਾ ਦੇਖ ਕੇ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਨੈਣ ਬੰਦ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਇਕ ਚੀਕ ਨਿਕਲੀ, ਪਰ ਉਹ ਚੀਕ ਕਹਿ ਰਹੀ ਸੀ; ਧੰਨ ਤੂੰ, ਧੰਨ ਤੂੰ, ਧੰਨ ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ, ਧੰਨ ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ। ਹੇ ਸ੍ਰੀਸ਼ਟੀ ਦੇ ਉਧਾਰਨਹਾਰ! ਹੇ ਦੁਖੀਆਂ ਦੇ ਦਰਦੀ! ਤ੍ਰਾਣ ਕਰਤ! ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਮਿੱਤਰਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਬਰਾਬਰੀਆਂ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ, ਦਾਤਾ! ਤੂੰ ਕੀ ਹੈਂ? ਕੌਣ ਹੈਂ? ਜੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਪੀੜਾ ਨੂੰ ਸਮਝਦਾ ਹੈਂ? ਕਿੱਕੂੰ ਆਪਣੀ ਜਿੰਦ ਗੂਲ ਕੇ ਮੌਤ ਦੇ ਘੁਰਿਆਂ ਵਿਚ ਨਿਸੰਗ ਆ ਵੜਦਾ ਹੈਂ? ਕਿੱਕੂੰ ਕਸ਼ਟਣੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਦਾ ਹੈਂ, ਜਗਤ ਦੇ ਦੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈਂ। ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਭੁੱਲ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਖਬਰੇ ਕੀ ਗਜ਼ਬ ਦਾ ਫਜ਼ਲ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋ। ਹਾਇ, ਰਾਜਾ ਇਸ ਕਤਲਗਾਹ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲੱਭ ਸਕਿਆ, ਪਰਜਾ ਇਸ ਦੀ ਅਲਖ ਨਹੀਂ ਮੁਕਾ ਸਕੀ, ਤੂੰ ਕਿੱਕੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਘਰ ਬੈਠਿਆਂ ਤਾੜ ਲਿਆ, ਕਿੱਕੂੰ ਸੋਧ ਤੇ ਆ ਪੁੱਜੇ, ਕਿੱਕੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਘੋਰ ਪਾਪੀਆਂ ਨੂੰ, ਜੋ ਤੇਰੇ ਕਤਲ ਦੇ ਮਨਸੂਬੇ ਬੰਨ੍ਹ ਰਹੇ ਸਨ, ਜਗਾਇਆ ਈ? ਕੀਕੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਾਹੇ ਨਹੀਂ ਉ ਦਿਤਾ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਂਈ ਵਲ ਮੜਿਆ ਈ, ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ? ਦਾਤਾ! ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ? ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਸਿਆਣਦਾ, ਨਹੀਂ ਸਿਆਣਦਾ, ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਬਖਸ਼ੇ ਨੀਂ, ਮੈਂ ਨਾ-ਕਦਰੇ ਨੂੰ ਬੀ ਬਖਸ਼ ਦੇਹ, ਆਖ ਫਜ਼ਲ।

ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਆਪਣੇ ਨੈਣ ਮਰਦਾਨੇ ਦੀ ਇਸ ਪਿਆਰ ਦੀ ਪੰਘਰ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਭਰੇ; ਭਰ ਭੁੱਲੇ ਤੇ ਫੇਰ ਸਿਰ ਛਾਤੀ ਨਾਲ ਘੁੱਟ ਲਿਆ ਤੇ ਬੋਲੇ, ਦਰਗਾਹਾਂ ਦੇ ਫਜ਼ਲ।

'ਚਲਦਾ.....!'

ਪੂਰਨ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਲਈ ਅਨੁਭਵੀ ਮਾਰਗ (A Practical Guide To Holistic Health)

ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ
ਅਨੁਵਾਦਕ ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਮਲਹੋਤਰਾ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਫਰਵਰੀ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-63)

ਜਿਵੇਂ ਖਾਣੇ ਨੂੰ ਨਿਯਮਬੱਧ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਮ ਨੂੰ ਜੋ ਕਿ ਚੌਥੀ ਮੂਲ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਹੈ, ਕਾਮ ਨਾ ਤਾਂ ਲੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਲੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋਣਾ ਜਾਂ ਦਬਾਉਣਾ ਦੋਨੋਂ ਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮੱਸਿਆ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਰੀਆਂ ਮੂਲ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਹੈ। ਇਹ ਹੀ ਇਕ ਐਸੀ ਉਤੇਜਨਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅਸੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਾਮ ਬਹੁਤ ਬਲਵਾਨ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਕੋਈ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨਹੀਂ। ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਇਹ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਕਾਰਣ ਹੈ ਕਿ ਬਾਕੀ ਤਿੰਨਾਂ ਨਾਲੋਂ ਇਹ ਮਨ ਨਾਲ ਬਹੁਤਾ ਸਬੰਧ ਰਖਦਾ ਹੈ। ਕਾਮ ਦਾ ਕੰਟਰੋਲ ਮਨ ਨਾਲ ਹੈ। ਕਾਮ ਨੂੰ ਵੀ ਨਿਯਮਤ ਹੀ ਰੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਕਾਮ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਨਹੀਂ ਕਰੋਗੇ ਤਾਂ ਉਹ ਨਿਰਾਸਤਾ ਪੈਦਾ ਕਰੇਗਾ, ਅਸ਼ਾਂਤੀ ਪੈਦਾ ਕਰੇਗਾ। ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਡਾ ਜੀਵਨ ਕਾਮ ਪੱਖੋਂ ਠੀਕ ਨਹੀਂ, ਨਿਯਮਤ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਦਾ ਅਸਰ ਬਾਕੀ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ 'ਤੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵੱਧ ਖਾਣਾ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਇਛਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਸਮਰੱਥਾ ਅਨੁਸਾਰ ਹਰ ਇੱਛਾ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਮਨੋਰਥ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਯਮਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਜੇਕਰ ਇਹ ਚਾਰੋਂ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸੋਮਿਆਂ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਚੰਗੀ ਸਿਹਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ ਇਹ ਤੁਹਾਡੀ ਉਮਰ ਵੀ ਵਧਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਤੁਹਾਡੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਕਰਕੇ, ਤੁਹਾਡੇ ਸੰਵੇਗ ਵੀ ਕੰਟਰੋਲ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਕੰਟਰੋਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਵੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਸੌਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋਣਾ ਸਿੱਖੋ, ਖਾਣਾ ਖਾਂਦੇ ਸਮੇਂ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਖਾਓ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੇ ਕੰਟਰੋਲ ਰਖੋ, ਨਾ ਕੰਟਰੋਲ ਰੱਖਣ ਨਾਲ ਮਨ ਵਿਚ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਜੀਵਨ ਅਨੰਦ ਮਾਨਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰੋਂ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਕੇ ਨਿਯਮਤ ਕਰਕੇ ਹੀ ਮਾਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਡੀ ਕੋਈ ਸੰਵੇਗਕ ਸਮੱਸਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਿਤੇ

ਨਾ ਕਿਤੇ ਗਲਤੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ, ਆਪਣੀਆਂ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਵਿਚ ਗਲਤੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ, ਸਾਰੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਉਥੋਂ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸੋਮਿਆਂ ਨੂੰ ਘੋਖੋਗੇ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਮੱਸਿਆ ਜਾਨਣ ਵਿਚ ਅੰਖ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ, ਨਿਯਮਤ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਵੇਗ ਕੰਟਰੋਲ ਵਿਚ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਸੰਵੇਗਕ ਪੱਖੋਂ ਪਰਪੱਕ ਹਨ, ਉਹ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਸਫਲ ਹਨ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵੀ ਜਾਗ੍ਰਿਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜੀਵਨ ਮਨੋਰਥ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਸਵੈ ਪੂਰਨਤਾ ਹੈ।

ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਮਰੱਥਾ ਦਾ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਨਾਲ ਹੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਚਰਮ ਸੀਮਾ ਦਾ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਬਾਹਰਮੁੱਖੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਭੁੱਖ ਤੇ ਕੰਟਰੋਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਨੀਂਦ ਤੇ, ਨਾ ਹੀ ਕਾਮ ਤੇ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਕੰਟਰੋਲ ਸਿੱਖ ਲੈਂਦੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁਅਸਥ ਜੀਵਨ ਜੀਅ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਨਿਯਮ ਕਰਦੇ ਸਾਰਾ ਕੁਛ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਨਿਯਮ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਿਯਮਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਭਾਵ ਤਿਆਗ ਨਹੀਂ, ਨਿਯਮਤ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਨਿਅੰਤਰਣ ਰੱਖਣਾ, ਆਪਣੀ ਸਮਰੱਥਾ ਦੇਖਣੀ। ਵੱਧ ਸੌਣਾ ਜਾਂ ਘੱਟ ਸੌਣਾ, ਕਾਮ ਵਸ ਹੋਣਾ, ਕਾਮ ਤਿਆਗਣਾ, ਬਹੁਤ ਖਾਣਾ ਜਾਂ ਬਹੁਤ ਵਰਤ ਰੱਖਣੇ, ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਹੀ ਸਿਹਤ ਲਈ ਖਰਾਬ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੀ ਅਧਿਆਤਮਕ ਤਰੱਕੀ ਲਈ ਵੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਨ ਕਮਜ਼ੋਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਮਨ ਵਿਚ ਪਛਤਾਵਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਤੁਹਾਡਾ ਆਪਣੇ ਉਤੇ ਭਰੋਸਾ ਖਤਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਸੰਵੇਗਾਂ ਬਾਰੇ ਪੜ੍ਹੋ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੋਗੇ, ਸਤਿ ਨਿਖੇਪ ਦੇ ਸੰਵੇਗ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਇੱਛਾ, ਕਾਮ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਸਾਰੀਆਂ ਇਛਾਵਾਂ ਦੀ ਜਨਮ ਦਾਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਪਹਿਲੀ ਲਹਿਰ ਹੈ।

ਦੂਸਰੀ ਲਹਿਰ ਹੈ ਗੁੱਸਾ। ਇਹ ਇੱਛਾ ਨਾ ਪੂਰਤੀ ਦੀ, ਨਿਰਾਸਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਗੁੱਸੇ ਹੋਵੋ, ਯਾਦ ਰੱਖੋ ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੇ ਚਕਿਤਸਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਆਓ ਆਪਣੇ ਗੁੱਸੇ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰੋ, ਆਪਣਾ ਗੁੱਸਾ ਕੱਢੋ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਗੁੱਸਾ ਨਾ ਕੱਢੋਗੇ, ਉਹ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਬਰਬਾਦੀ ਵਲ ਜਾਏਗਾ, ਸੋ ਉਸ ਘੜੀ

ਲਈ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਨਿਕਲਣ ਦਿਓ, ਉਹ ਤੁਹਾਡੀ ਸਿਹਤ ਲਈ ਵੀ ਠੀਕ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਗੁੱਸੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਤੁਹਾਡਾ ਨਾੜੀ ਤੰਤੂ ਵਧੇਰੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਜਾਨਵਰ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹੋ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰਾ ਸਮਾਂ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਹੋ ਤੁਸੀਂ ਗੁੱਸਾ ਪ੍ਰਗਟ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਤ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਇਕ ਬੜੀ ਗੰਦੀ ਆਦਤ ਬਣ ਜਾਵੇਗੀ। ਗੁੱਸਾ ਇਕ ਐਸਾ ਅੰਨ੍ਹਾ ਸੰਵੇਗ ਹੈ, ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਖੁਦਕਸ਼ੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਮਾਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਗੁੱਸੇ ਨੂੰ ਕੱਢੋਗੇ, ਤੁਸੀਂ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਹੋਵੋਗੇ। ਸਾਡੇ ਨਖੇਪੀ ਵਾਲੇ ਸੰਵੇਗ ਅੰਨ੍ਹੇ ਹਨ ਪਰ ਗੁੱਸਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਖਤਰਨਾਕ ਹੈ।

ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਜਾਨਣਾ ਸਮਝਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁੱਸੇ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ, ਇਹ ਟਰੇਨਿੰਗ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਹ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਇਛਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨਾ, ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨਾ ਸਿੱਖ ਲਵੋਗੇ, ਇਹ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਦੇਖ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਦੇਖ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਹੜੀਆਂ ਇਛਾਵਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹਨ, ਤੁਹਾਡੀ ਉਨਤੀ ਲਈ ਕੀ ਠੀਕ ਹੈ, ਕਿਹੜੀਆਂ ਇਛਾਵਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਉਨਤੀ ਲਈ ਰੁਕਾਵਟ ਹਨ। ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਸਾਧ ਕੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰ ਸਮਝ ਆ ਜਾਏਗੀ ਕਿ ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਗੁੱਸਾ ਆਏ ਦੇਖੋ ਕੀ ਕਾਰਣ ਹੈ? ਉਸ ਦਾ, ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰੋ, ਦੇਖੋ ਕਿ ਕਿਹੜੀ ਇੱਛਾ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ।

ਨਕਰਾਤਮਕ ਸੰਵੇਗ ਦਾ ਤੀਸਰਾ ਪਰਵਾਹ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਬਹੁਤ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਡੀ ਇੱਛਾ ਪੂਰਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਘਮੰਡੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹੋ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਭਿਮਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੀ ਇੱਛਾ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਦੂਸਰੇ ਦੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਦੇਖੋ ਮੈਂ ਕਿੰਨਾ ਵੱਡਾ ਹਾਂ। ਅਹੰਕਾਰ ਉਦੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਕੁਝ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਦੂਸਰਿਆਂ ਕੋਲ ਨਹੀਂ। ਏਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਹਰ ਵੇਲੇ ਚੇਤਨ ਹੋ।

ਚੌਥਾ ਸੰਵੇਗ ਹੈ ਈਰਖਾ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਦੂਸਰਾ ਉਹ ਚੀਜ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਤੁਹਾਡੀ ਇੱਛਾ ਸੀ। ਤੁਸੀਂ ਉਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ। ਇਸ ਨੂੰ ਈਰਖਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਭਾਵੇਂ ਕੁਛ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਦੂਸਰੇ ਕੋਲ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਸੋਚਦੇ ਹੋ ਉਹ ਤੁਹਾਡੀ ਚੀਜ਼ ਨਾਲੋਂ ਚੰਗਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਪੂਰਤੀ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ, ਤੁਸੀਂ ਸੋਚਦੇ ਹੋ, ਦੂਸਰੇ ਲੋਕ ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਪੂਰੀ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਈਰਖਾ ਕਰਦੇ ਹੋ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਿਖੇਧਦੇ ਹੋ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਾਕਾਬਲ, ਨਾਲਾਇਕ ਸਮਝਦੇ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਲੜਾਈ

ਛੱਡ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਹਾਰ ਮੰਨ ਲੈਂਦੇ ਹੋ।

ਪੰਜਵਾਂ ਸੰਵੇਗ ਹੈ ਮੋਹ। ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਕੁਛ ਹੋਵੇ ਤੇ ਤੁਹਾਡਾ ਉਸ ਨਾਲ ਮੋਹ ਪੈ ਜਾਵੇ, ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਸ ਨਾਲ ਜੋੜ ਲਵੋ। ਤੁਸੀਂ ਸਚਾਈ ਨੂੰ, ਉਸ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕੋ। ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਸਮਝੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਨਾਸ਼ਵਾਨ ਹੈ, ਉਹ ਛਿਨ ਭੰਗਰ ਲਈ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਰਹਿਣਾ ਨਹੀਂ, ਤੁਸੀਂ ਮੋਹ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਇਹ ਸਮਝਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ, ਪਤੀ ਪਤਨੀ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਤਕ ਪਤਨੀ ਪਤੀ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਇਛਾਵਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਪਤੀ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ, ਪਤੀ ਬੇਚੈਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਨੂੰ ਹੀ ਮੋਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੋਹ ਤੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਅੰਤਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਤਾ, ਮੋਹ ਸੁਆਰਥ ਹੈ, ਪਿਆਰ, ਨਿਰਸੁਆਰਥ ਹੈ। ਮੋਹ ਇਕ ਬੰਧਨ ਹੈ, ਪਿਆਰ ਅਜ਼ਾਦੀ ਹੈ। ਮੋਹ ਚੇਤਨਾ ਨੂੰ ਸਮੇਟਦਾ ਹੈ ਪਿਆਰ ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮੋਹ ਦੁਖਦਾਈ ਹੈ, ਪਿਆਰ ਸੁਤੰਤਰ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਦੋ ਲੋਕ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਤੰਤਰ ਹੋ ਕੇ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਬੰਧਨ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਨਹੀਂ, ਮੋਹ ਵਿਚ ਨਹੀਂ, ਮੋਹ ਤੋਂ ਸੰਤਾਪ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਕੁਝ ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜੀਵਨ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇਣ ਵਿਚ ਹੈ, ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਖਲਬਲੀ ਉਦੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਦੋਨੋਂ ਲੋਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੋਹ ਹੈ। ਮੋਹ ਦੀ ਨੀਂਦ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਕੋਲੋਂ ਆਸ ਹੈ, ਉਮੀਦ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਸੰਤਾਪ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹੋ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਲਈ ਜੋ ਕਰਦੇ ਹੋ ਨਿਰਸੁਆਰਥ ਹੋ ਕੇ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਦੇਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਦੂਸਰੇ ਲਈ ਇਕ ਦਮ ਕੁਝ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਿਆਰ ਉਹ ਧਾਰਨਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਦਿੰਦੇ ਹੋ, ਲੈਣ ਦੀ ਆਸ ਨਹੀਂ ਰਖਦੇ, ਇਹ ਹੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦਾ ਰਾਹ ਹੈ।

ਛੇਵਾਂ ਸੰਵੇਗ ਲੋਭ ਹੈ ਜੋ ਮੋਹ ਤੋਂ ਹੀ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੋਰ, ਹੋਰ ਲੈਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਦਾ ਹੈ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਇਹ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਦੀ ਇਕ ਪੁੱਠੀ ਵਿਗੜੀ ਇੱਛਾ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਅਸੁਰੱਖਿਆ ਤੋਂ, ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੰਕੁਚਿਤ, ਸੁਆਰਥੀ, ਸੈ ਕੇਂਦਰਿਤ ਤੇ ਛੋਟੇ ਮਨ ਵਾਲਾ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਹੀ ਲੋਭ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਲੋਭੀ ਲੋਕ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵੀ ਕੁਝ ਵੱਡਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੋਹ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਉਸ ਸਭ ਕੁਝ ਨੂੰ ਬਚਾ ਕੇ, ਨਾਲ ਲਗਾ ਕੇ ਹੀ ਰਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਚਲਦਾ.....।'

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਸਾਰੇ ਐਤਵਾਰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ, ਸਮਾਂ-12.00 ਤੋਂ 4.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ।

ਸੰਗਰਾਂਦ - ਚੇਤਿ, 14 ਮਾਰਚ, ਦਿਨ ਮੰਗਲਵਾਰ (ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ 5.30 ਤੋਂ 8.00 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ - 12 ਮਾਰਚ ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ (ਸਮਾਂ - ਦੁਪਹਿਰ 12.00 ਤੋਂ 4.00 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ - ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

INTERNET MEDIA AND LIVE TELECAST

Website :- www.ratwarasahib.in

Website :- www.ratwarasahib.org

Instagram : - RATWARA SAHIB (<https://instagram.com/ratwara.sahib/>)

You Tube :- <https://www.youtube.com/user/babalakhbirsingh>

Facebook:- <https://www.facebook.com/ratwarasahib1>

Twitter:- <https://mobile.twitter.com/ratwarasahib13>

Live Audio Link 1 - [https://www.awdio.com/Ratwara Sahib](https://www.awdio.com/Ratwara%20Sahib)

Live Audio Link 2 - <https://mixlr.com/ratwara-sahib>

E-mail :- sratwarasahib.in@gmail.com

Contact - 9569455861, 9417912900, 9814612900

ਜ਼ਰੂਰੀ ਬੇਨਤੀ

'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ/ਰਿਨਿਊਵਲ ਜਾਂ ਦਸਵੰਧ ਪੰਜਾਬ ਐਂਡ ਸਿੰਧ ਬੈਂਕ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਾਖਾ ਰਾਹੀਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਬੈਂਕ ਖਾਤਿਆਂ ਵਿਚ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਭਾਰਤ (INDIA)

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ/ਰਿਨਿਊਵਲ ਭੇਜਣ ਲਈ

VGRMCT/Atam Marg Magazine
S/B A/C No. 12861000000003
Branch Code - C1286

RTGS/IFSC Code - PSIB0021286

ਦਸਵੰਧ ਭੇਜਣ ਲਈ -

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust
SB A/C No. 12861100000005
Branch Code - C1286

RTGS/IFSC Code - PSIB0021286

ਵਿਦੇਸ਼ (Abroad)

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust
Punjab National Bank
SB A/C No. 0779000100179603
RTGS/IFSC Code - PUNB0077900
Branch Code - 077900

ਜੇਕਰ ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ ਰਾਹੀਂ ਮਾਇਆ ਭੇਜਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਪਰੋਕਤ ਅਨੁਸਾਰ Gurudwara Ishar Parkash Ratwara Sahib, P.O. Mullanpur Garibdas. Distt SAS Nagar (Mohali) - 140901 ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਜੀ। ਜੇਕਰ Online ਮਾਇਆ ਭੇਜਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮਾਇਆ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਅਤੇ ਪੂਰਾ ਪਤਾ ਮੋਬਾਈਲ ਨੰ: +91 98889 10777 'ਤੇ sms ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਆਪ ਜੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਪੜ੍ਹਕਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਬਣੇ ਤਾਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂਬਰ ਹੋ ਅਤੇ ਰਿਨਿਊਵਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਚੈਕ ਦੇ ਨਾਲ ਭੇਜੋ ਜੀ।

ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ "VGRMCT/ATAM MARG MAGAZINE" ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਜੀ।

ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਰਿਨਿਊਵਲ ਲਾਈਫ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ

within India

Foreign Membership

Subscription Period	within India		Foreign Membership		
	By Ordinary Post/Cheque	By Registered Post/Cheque	Annual	Life	
1 Year	Rs. 300/320		U.S.A.	60 US\$	600 US\$
3 Year	Rs. 750/770		U.K.	40 £	400 £
5 Year	Rs. 1200/1220		Euro	50 €	500 €
Life	Rs 3000/3020				

ਪੁਰਾਣੇ ਅੰਕ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ ਟਿਕ ਕਰੋ ਜੀ ਜਨਵਰੀ ਫਰਵਰੀ ਮਾਰਚ ਅਪ੍ਰੈਲ ਮਈ ਜੂਨ ਜੁਲਾਈ ਅਗਸਤ ਸਤੰਬਰ ਅਕਤੂਬਰ ਨਵੰਬਰ ਦਸੰਬਰ

ਨਾਮ/Name ਅਤੇ ਪਤਾ Address.....

.....Pin Code.....Phone..... E-mail :.....

ਮੈਂ.....ਰੁਪਏ ਮਨੀਆਰਡਰ/ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ/ਚੈਕ ਨੰ.....ਸਿਤੀ.....ਰਾਹੀਂ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਦਸਖਤ.....

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਹਸਪਤਾਲ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਸਮਾਂ : ਸਵੇਰੇ 9.30 ਤੋਂ 2.00 ਤੱਕ (ਐਤਵਾਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ)

ਡਾਕਟਰਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ - ਸਵੇਰੇ 10.00 ਤੋਂ 12.00 ਤੱਕ

ਫੋਨ ਨੰ: 98786-95178, 92176-93845,

ਡਾਕਟਰ ਦਾ ਨਾਮ	ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਦਿਨ
1. ਡਾ. ਸੁਖਦੇਵ ਕੌਰ ਗਰੇਵਾਲ	ਔਰਤਾਂ ਸਬੰਧੀ ਰੋਗਾਂ ਦੇ ਮਾਹਿਰ	ਸੋਮਵਾਰ
2. ਡਾ. ਜਸਬੀਰ ਕੌਰ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	"
3. ਡਾ. ਸਵੇਤਾ	ਫੀਜ਼ੀਓਥਰੈਪਿਸਟ	ਸੋਮਵਾਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ
4. ਡਾ. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ	ਹੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਜੋੜਾਂ ਦੇ ਮਾਹਿਰ	ਮੰਗਲਵਾਰ
5. ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	"
6. ਜੇ.ਪੀ.ਆਈ ਹਸਪਤਾਲ ਮੋਹਾਲੀ ਵਲੋਂ ਡਾਕਟਰ	ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਮਾਹਿਰ	"
7. ਸ੍ਰੀ ਮਾਈਕਲ ਜੀ	ਐਕਸਰੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਮੰਗਲਵਾਰ ਅਤੇ ਵੀਰਵਾਰ
8. ਡਾ. ਐਮ. ਐਲ. ਕਟਾਰੀਆ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ/ਸਰਜਨ, ਐਮ.ਐਸ, ਡੀ.ਐਨ.ਬੀ., ਡੀ.ਓ.ਐਮ.ਐਸ, ਡੀ.ਐਮ.ਆਰ.ਈ, ਫੈਲੋ ਇੰਡੀਅਨ ਅਕੈਡਮੀ ਆਫ ਮੈਡੀਕਲ ਸਪੈਸ਼ਲਿਟੀਜ਼)	ਬੁੱਧਵਾਰ
9. ਡਾ. ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਮੱਕੜ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ/ਈ.ਐਨ.ਟੀ/ਬਲੱਡ ਸ਼ੂਗਰ ਆਦਿਕ ਬੁੱਧਵਾਰ	"
10. ਡਾ. ਜੇ. ਐਸ. ਗੁਜਰਾਲ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ/ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	"
11. ਡਾ. ਆਰ.ਐਸ ਸੰਧੂ	ਹੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਜੋੜਾਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਵੀਰਵਾਰ
12. ਡਾ. ਸੰਤੋਸ਼ ਅਨੇਜਾ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	"
13. ਡਾ. ਐਸ.ਕੇ ਬਾਂਸਲ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ
14. ਡਾ. ਵਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ ਅਤੇ ਚਮੜੀ ਰੋਗਾਂ ਲਈ, ਏਅਰੋ ਸਪੇਸ ਮੈਡੀਸਨ	"
15. ਡਾ. ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਮੱਕੜ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ/ਈ.ਐਨ.ਟੀ/ਬਲੱਡ ਸ਼ੂਗਰ	ਐਤਵਾਰ
16. ਡਾ. ਜਿੰਦਲ, ਡਾ. ਗਰਗ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	"
17. ਡਾ. ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਗਿੱਲ	ਹੋਮਿਊਪੈਥਿਕ	ਬੁੱਧਵਾਰ
18. ਦੰਦਾਂ ਦੇ ਡਾਕਟਰ		ਮੰਗਲਵਾਰ ਅਤੇ ਵੀਰਵਾਰ

ਲੈਬੋਰੇਟਰੀ ਟੈਸਟ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਹੂਲਤਾਂ

1. ਬਲੱਡ ਟੈਸਟ, 2. ਸਾਰੇ ਬਲੱਡ ਸੈੱਲ ਕਾਊਂਟ ਟੈਸਟ 3. ਬਲੱਡ ਸ਼ੂਗਰ ਟੈਸਟ 4. ਕਿਡਨੀ ਟੈਸਟ 5. ਲਿਵਰ ਟੈਸਟ 6. ਲਿਪਿਡ ਪਰੋਫਾਈਲ ਟੈਸਟ 7. ਬਾਇਰਾਇਡ ਟੈਸਟ, 8. ਹਿਮਿਓਗਲੋਬਿਨ ਟੈਸਟ 9. ਪੇਸ਼ਾਬ ਟੈਸਟ (ਰੂਟੀਨ ਅਤੇ ਕਲਚਰ) 10. ਸਟੂਲ ਟੈਸਟ, 11. ਈ.ਸੀ.ਜੀ, 12. ਐਕਸਰੇ

* ਸਾਰੇ ਲੈਬੋਰੇਟਰੀ ਟੈਸਟ ਅੱਧੀ ਕੀਮਤ ਤੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦਵਾਈਆਂ ਬਿਨਾਂ ਮੋਖ (ਫਰੀ) ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੂਚਨਾ

ਹਰ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਮਾਂ 11.00 ਤੋਂ 1.00 ਤੱਕ।
ਹਰ ਸ਼ਨੀਵਾਰ ਨੂੰ ਛੁੱਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਜੋ ਕਿ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਉਪਲੱਬਧ ਹਨ।

ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਮ	ਪੰਜਾਬੀ	ਰਿੰਦੀ	ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਮ	ਪੰਜਾਬੀ
1. ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ	120/-	70/-	41. ਗੁਰ ਅੰਗਦ ਅਮਰ ਨਿਧਾਨ	10/-
2. ਕਿਵ ਕੂੜੇ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ	120/-	35/-	42. ਕਲਜੁਗਿ ਜਹਾਜ ਅਰਜੁਨ ਗੁਰ	100/-
3. ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ (ਸੰਤ ਭਾਗਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ)	400/-	400/-	43. ਧਰਮ ਹੇਤਿ ਸਾਕਾ	20/-
4. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ - (ਤਿੰਨ ਭਾਗਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ)	400/-		44. ਮੰਝ ਗੁਰੂ ਕਾ ਬੋਹਿਥਾ	30/-
5. ਹੋਵੈ ਅਨੰਦੁ ਘਣਾ		30/-	45. ਜਾ ਕੈ ਮਨਿ ਗੁਰ ਕੀ ਪਰਤੀਤ	30/-
6. ਚਉਥੈ ਪਹਿਰਿ ਸਬਾਹ ਕੈ	55/-	60/-	46. ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮਾਨਿਉ	10/-
7. ਸੁਰਤਿਆਂ ਉਪਜੈ ਚਾਉ	40/-	60/-	47. ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ	10/-
8. ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ	50/-	50/-	48. ਤ੍ਰੈ ਸ਼ਤਾਬਦੀ	20/-
9. ਸਰਬ ਪ੍ਰਿਅ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ	10/-	10/-	English Version	
10. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫੁਹਾਰ	10/-	10/-		Price
11. ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ	60/-	70/-	1. Baisakhi (ਵੈਸਾਖੀ)	5/-
12. ਪੁਰਾਤਨ ਟੀਕਾ - ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ	30/-		2. How Rend The Veil of Untruth (ਕਿਵ ਕੂੜੇ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ)	70/-
13. ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ	20/-	15/-	3. Discourses on the Beyond-1 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੧)	50/-
14. ਹਿਮਾਲਿਆ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਸੰਗ ਨਿਵਾਸ	100/-		4. Discourses on the Beyond -2 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੨)	50/-
15. ਅਮਰ ਗਾਥਾ	200/-	100/-	5. Discourses on the Beyond -3 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੩)	50/-
16. ਧਰਮ ਯੁਧ ਕੇ ਚਾਇ	50/-		6. Discourses on the Beyond -4 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੪)	60/-
17. ਪਵਿੱਤਰ ਪੈਂਡਾ	25/-		7. Discourses on the Beyond -5 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੫)	60/-
18. ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ	10/-	10/-	8. The way to the imperceptible (ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ)	80/-
19. ਵੈਸਾਖੀ	10/-	10/-	9. The Lights Immortal (ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ)	20/-
20. ਸਾਜਨ ਚਲੇ ਪਿਆਰਿਆ		10/-	10. Transcendental Bliss (ਚਉਥੈ ਪਹਿਰਿ ਸਬਾਹ ਕੈ)	70/-
21. ਅਬਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ - 1	90/-	90/-	11. How to Know Thy Real Self-(Vol-1) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	80/-
22. ਅਬਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ - 2	90/-		12. How to Know Thy Real Self-(Vol-2) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	80/-
23. ਪੰਚ ਪਰਵਾਣ (ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ) (ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ ਭਾਗ 1 ਅਤੇ 2)	200/-		13. How to Know Thy Real Self-(Vol-3) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	110/-
24. ਸੰਤ ਤੁਮਾਰੇ ਤੁਮਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ	50/-		14. The Dawn of Khalsa Ideals	10/-
25. ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਪਰਸੀਐ	100/-		15. A Glimpse of His Holiness - Baba ji	5/-
26. ਅਨੰਦਮਈ ਜੀਵਨ ਜਾਚ	50/-		16. Divine Word Contemplation Path', (ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ)	150/-
27. ਪੱਤਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਉੱਤਰ	60/-		17. The Story of Immortality (ਅਮਰ ਗਾਥਾ)	260/-
28. ਅਨੁਭਵੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	300/-		18. Why not thy contemplate the Lord? (ਸਿਮਰਤ ਕਹਾ ਨਹੀਂ ?)	200/-
29. ਅੰਦਰਲੀ ਖੋਜ	300/-			
30. ਸਿਮਰਤ ਕਹਾਂ ਨਹੀਂ	300/-			
31. ਰੂਹਾਨੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	35/-			
32. 'ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਜੁਗਤੀਆਂ	250/-			
33. 'ਮਾਨੁਖ ਤਨ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ'	300/-			
34. ਜੀਵਨ ਜੁਗਤਿ	440/-			
35. ਮਾਰਗ ਚੋਣ	60/-			
36. ਮਨੋਭਾਵਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾਤਮਕ ਵਰਤੋਂ	50/-			
37. ਆਤਮ ਗਿਆਨ	120/-			
38. ਜਨਮ ਪਦਾਰਥੁ ਸਫਲੁ ਹੋਇ	120/-			
39. ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ (ਭਾਗ -1)	65/-			
40. ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ (ਭਾਗ -2)	65/-			

ਉਪਰੋਕਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਆਪ ਜੀ ਮਨੀਆਰਡਰ,ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ ਰਾਹੀਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜਾਂ ਟਰਸਟ ਦੇ ਅਕਾਊਂਟ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੀ ਮਾਇਆ ਜਮਾਂ ਕਰਵਾ ਕੇ ਮੋਬਾਇਲ ਨੰਬਰ 9417214391, 9417214379, 8437812900 ਤੇ ਸੂਚਿਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

**A/c Name : VGRMCT / Atam Marg Magazine
Punjab & Sind Bank - S/B A/C No. 12861000000003
RTGS/IFSC Code - PSIB0021286\ Branch Code - C1286**

**Our Address: VGRMCT, Gurdwara Ishar Parkash,
Ratwara Sahib,
(Near New Chandigarh) P.o. Mullanpur Garibdas,
Teh. Kharar, Distt. S.A.S Nagar (Mohali)
140901, Ph. India**

How to Serve The Lord and Meditate on Him ?

Sant Waryam Singh Ji
English Translation: Prof. Beant Singh

(Continued from P. 79, issue Feb., 2017)

The black bee takes abode in the flowers. As the flower-petals close, it gets imprisoned and dies.

'So does the bird's lust to fly in the sky never cease.'

Bhai Gurdas Ji, Kabit 424

ਉਡਤ ਅਕਾਸ ਆਸ ਘਟੈ ਨ ਬਿਹੰਗ ਕੀ ॥

The wanderlust of the birds flying in the sky does not decrease even by flying day after day.

'The thunder of dark rain-laden clouds fills the peacocks' and pied-cuckoos heart with joy.'

Bhai Gurdas Ji, Kabit 424

ਘਟਾ ਘਨਘੋਰ ਮੋਰ ਚਾੜ੍ਹਕ ਰਿਦੈ ਉਲਾਸ,

When black clouds appear in the sky, peacocks and pied cuckoos are filled with great joy and -

'On hearing the hunter's horn, the deer is charmed.

Similarly, in every part of the saint's being, the powerful thirst for meeting his beloved Lord decreases not.'

Bhai Gurdas Ji, Kabit 424

**ਨਾਦ ਬਾਦ ਸੁਨਿ ਰਤਿ ਘਟੈ ਨ ਕੁਰੰਗ ਕੀ ॥
ਤੈਸੇ ਪ੍ਰਿਅ ਪ੍ਰੇਮ ਰਸ ਰਸਿਕ ਰਸਾਲ ਸੰਤ,
ਘਟਤ ਨ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਪ੍ਰਬਲ ਅੰਗ ਅੰਗ ਕੀ ॥**

On hearing the hunter's horn, the deer is charmed and starts rolling on the earth, and so gets trapped by the hunter, but his love for the sound does not decrease even a bit. He is in a trance and does not realize that the hunter has caught him. Similarly, saints and holy men in love with God, are ever absorbed in love and devotion for Him.

So, Bhai Mardana, both of you have given accounts of my True Guru and it is only according to his dictates I can give the maximum price.

'Says Nanak, what shall I give him, who gives me a message of that Master of mine? Cutting off my head I will give him to sit on, and without head, I will perform his service.'

P. 558

**ਤੈ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਬਾਤ ਜਿ ਆਏ
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਕਿਆ ਦੀਜੈ ॥
ਸੀਸੁ ਵਢੇ ਕਰਿ ਬੈਸਣੁ ਦੀਜੈ
ਵਿਣੁ ਸਿਰ ਸੇਵ ਕਰੀਜੈ ॥**

Bhai Mardana! what offering should I make unto you for all the accounts you have narrated about Guru Nanak Sahib? I have nothing to offer to you. I have no price that I can give to you. Can you, in any way, enable me to meet my Guru Nanak? I am prepared to give the biggest price.

'I surrender my soul, I surrender my entire body and surrender I my all the lands. I offer my head to that dear friend, who gives me the message of my Lord.'

P. 247

**ਹਉ ਮਨੁ ਅਰਪੀ ਸਭੁ ਤਨੁ ਅਰਪੀ
ਅਰਪੀ ਸਭਿ ਦੇਸਾ ॥
ਹਉ ਸਿਰੁ ਅਰਪੀ ਤਿਸੁ ਮੀਤੁ ਪਿਆਰੇ
ਜੋ ਪ੍ਰਭ ਦੇਇ ਸਦੇਸਾ ॥**

Bhai Mardana! thou art blessed for you accompany my holy preceptor. I have grown old. I do not have the strength to walk. Secondly, on me lies the responsibility of ruling the state. It is very difficult for me to go with you by abandoning my state responsibilities. You have brought me tidings

of my beloved master; what should I offer to you? Kindly, let me have a glimpse of him. I would have accompanied you a thousand times, if I had strength within me. My feet and legs cannot support the weight of my body. I would have gone on my head, were it possible.

*'In separation from God my body burns like an oven;
My bones flame like firewood;
To find union with the Beloved could I walk till my feet be tired,
Would walk on my head.'* P. 1384

उठु उयै उठुर ज़िउि बालह उड बलंनि ॥
यैरी बकां सिरि ज़लां जे मुं थिरी मिलंनि ॥

Bhai Mardana, "Convey this message to Guru Nanak." Such things also happen.

We have seen in U.P. members of Tharoo tribe who visit Gurudwara Nanakmata for the fulfillment of their wishes. They have been in the fold of Sikhism since the time of Guru Nanak Sahib. They live according to their own customs and traditions, rites and rituals. They have a direct communion with Guru Nanak unlike us. We offer 'ardas' (prayer). They know nothing of it. They appeal direct: 'Baba Ji! I have this problem. Kindly annul it.' Guru Sahib listens to their demand immediately, which is very surprising.

We had a servant named Ram Sarup aged 40-45. He had a wife aged 42-43 years. It was not that she led a pious and pure life. She drank as well as smoked. I told the servants to visit Nanakmata and have its glimpse, because they believe in Guru Nanak Sahib. We are ignorant about this and so have not been able to manage them. I gave them tractor and trolley for the visit. She said to me, "Babu Ji! (Sir) shall I get a son from Guru Nanak Sahib? What should

I do?" I said, "You should continue asking for the boon of a son. Then under the *Peepal* tree in front of Panja Sahib make your demand to Guru Sahib." I said it casually. She put complete faith in it. She went there. After taking bath, she paid obeisance to *Sri Guru Granth Sahib* and started repeating her prayer - 'Baba Ji! I have come for the boon of a son.' By chance, the '*Granthi*' (Sikh priest) sitting in attendance happened to nod his head. She was pleased that Baba Ji had accepted her prayer. Little did she know that the prayer is to be made to *Sri Guru Granth Sahib* and not to the priest. But it is a matter of faith and devotion. Those who have faith and devotion swim across the world ocean, while the clever and cunning get drowned. God meets the innocent and guileless who have faith in Him. I was surprised when after ten months, she was blessed with a son. She was 45 years old at that time. When these people go there, they take a solemn vow - 'Baba Ji! I will come to thy portal by prostrating myself.' They start prostrating from the spot where the pinnacle of the gurdwara becomes visible. Now the *gurdwara* has been raised high. It becomes visible from a distance of four to five miles. Devotees remove their clothes and entrusting them to their companions start prostrating. They lie down and draw a line with their hand. Then get up, and again lie down. Repeating this process, they reach the *gurdwara*. Blood starts oozing from their chest. But moved by faith, they continue prostrating uttering 'Blessed is Guru Nanak! Blessed is Guru Nanak! Victory to Guru Nanak!'

It is only when there is deep faith and devotion that such utterances are made: 'I would walk on my head.' Rai Bular said, "Bhai Mardana! I have not rendered any

great service to Guru Nanak Sahib. In my heart, I had recognized his spirituality, when I saw the cobra shading his face with its hood. Then my belief was strengthened, when the shadow of the tree shading him did not decline while the shadows of all other trees had declined. On the third occasion, I had seen with my own eyes that Guru Nanak Sahib's buffaloes had actually spoiled fields. But when I sent my man to assess the loss of the crop, he reported that the fields were intact and were more verdant than others. It was then that I realized that in Guru Nanak's person was hidden God Himself. But Mr. Mehta, Guru Sahib's father, does not realize this at all. So, I myself sent him away from here. When he was here, I used to have his glimpse. On one excuse or the other, I would pass through the jungle where Guru Nanak sat lost in deep meditation. Now, my body has grown very weak. But the desire to see Guru Sahib is all the time troubling me. Except the hope to see him, I have nothing left in me.

If there is no water in a river and has only sand, what is its use?

'Just as the river is of no use without water.'
Sri Gur Partap Suraj Granth, P. 469

ਜਿਉਂ ਸਰਿਤਾ ਨਿਸ਼ਫਲ ਬਿਨਬਾਰੀ।

If there is no moon in the sky, the dark night is useless -

'Of no use is the dark night without the moon.'

Sri Gur Partap Suraj Granth, P. 469
ਗੀਨਮਯੰਕ ਸਰਬਰੀ ਕਾਰੀ।

Just as without the husband, the woman is supportless and her life is meaningless -

'Just as without her spouse, the wife is orphaned,

Similarly, my body is of no use.'

Sri Gur Partap Suraj Granth, P. 469

ਜਿਉਂ ਅਨਾਥ ਬਿਨ ਭਰਤਾ ਨਾਰੀ।
ਤਿਉਂ ਤੁਮ ਮਯ ਬਿਨ ਦੇਹ ਹਮਾਰੀ।

Bhai Mardana, my body is worthless. I am helpless. Kindly find some way by which Guru Nanak Sahib may come and afford me his glimpse." At this, Bhai Mardana said, "Sir! if Bhai Bala joins hands with me, we can together go to Guru Nanak Sahib and convey to him the feelings of your heart." Rai Bular said, "Let someone enable me to meet Guru Nanak Sahib. I am all the time longing to see him.

'My heart longs for a sight of the Guru (Holy Preceptor).

My thirst is not quenched, nor peace I find, without sight of that beloved devotee of God.

May I be a sacrifice ever and again, To a sight of the beloved devotee of God.'

P. 96

ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਲੋਚੈ ਗੁਰ ਦਰਸਨ ਤਾਈ ॥

ਬਿਲਪ ਕਰੇ ਚਾਤੁਕ ਕੀ ਨਿਆਈ ॥

ਤੁਖਾ ਨ ਉਤਰੈ ਸਾਂਤਿ ਨ ਆਵੈ ਬਿਨੁ ਦਰਸਨ ਸੰਤ ਪਿਆਰੇ ਜੀਉ ॥

ਹਉ ਘੋਲੀ ਜੀਉ ਘੋਲਿ ਘੁਮਾਈ ਗੁਰ ਦਰਸਨ ਸੰਤ ਪਿਆਰੇ ਜੀਉ ॥

All the time I yearn to have a glimpse of the Guru. Let someone help me meet him. You may afford me a glimpse of him-

'To one who with the cherished Beloved unites me

In slavery would I sell myself.

This would I do for a sight of the Lord.

In his grace may the True Guru grant me union,

That on the Name Divine I meditate.' P. 157

ਕੋਈ ਆਣਿ ਮਿਲਾਵੈ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰੀਤਮੁ ਪਿਆਰਾ

ਹਉ ਤਿਸੁ ਪਹਿ ਆਪੁ ਵੇਚਾਈ ॥ ੧ ॥

ਦਰਸਨੁ ਹਰਿ ਦੇਖਣ ਕੈ ਤਾਈ ॥

ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਹਿ ਤਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮੇਲਹਿ

ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਈ ॥

Bhai Mardana! my heart is ever yearning to have a sight of Guru Nanak Sahib. How should I tell you that I have

neither any appetite nor sleep. All the time, my mind is thinking of Guru Nanak Sahib. My dear friend, please do this favour to me. I will not forget your good turn all my life.

*'O Mardana! do this task of mine.
Indebted to you will I always remain.
Your favour never will I forget,
If, a sight of Nanak I now get.'*
Sri Gur Partap Suraj Granth, P. 467

**ਕਰਿ ਮਰਦਾਨੇ! ਕਾਰਜ ਮੇਰਾ।
ਹੋਵੋ ਰਿਣੀ ਸਦਾ ਮੈਂ ਤੇਰਾ।
ਤਵਆਸਾਨਕਬਿ ਮਨ ਨ ਭੁਲਾਉਂ।
ਜੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨਾਨਕ ਅਬ ਪਾਉਂ।**

Bhai Mardana, if I get a glimpse of Guru Nanak before I give up my mortal form, I will never forget your good turn.

*'Do this favour unto me.
Let me have Nanak's glimpse just once.
It will be like giving the philosopher's stone
to a pauper,
And annulling a sick man's ailment.'*
Sri Gur Partap Suraj Granth, P. 468

**ਕਰਿ ਮੁਢ ਪਰ ਇਹ ਪਰ ਉਪਕਾਰਾ।
ਦਰਸਾਵਹੁ ਦਰਸ਼ਨ ਇਕ ਬਾਰਾ।
ਜਿਉਂ ਰੰਕਹਿ ਕੋ ਪਾਰਸ ਦੇਈ।
ਜਸ ਆਮੀ ਕੋ ਆਮ ਮਿਟੇਈ।**

Having a glimpse of Guru Nanak Sahib will be like a poor man getting the philosopher's stone. Such is my state. If I get a sight of Guru Sahib, it will be invaluable for me. My state is like that of a fish separated from water.

*'As without water the fish finds not life;
As without the drop of rain the chatrik
(sparrow hawk) feels not content;
As the deer attracted by sound rushes to
face the hunter;
As the humming-bee, greedy for fragrance of
the lotus, gets bound -
Thus is love for the Lord in the heart of His
devotees:
By His sight feel they fulfilled.'* P. 708
ਜਿਉ ਮਛਲੀ ਬਿਨੁ ਪਾਣੀਐ ਕਿਉ ਜੀਵਣੁ ਪਾਵੈ ॥
ਬੁੰਦ ਵਿਹੁਣਾ ਚਾਤ੍ਰਕੋ ਕਿਉ ਕਰਿ ਤ੍ਰਿਪਤਾਵੈ ॥ ਨਾਦ

ਕਰੰਕਹਿ ਬੋਧਿਆ ਸਨਮੁਖ ਉਠਿ ਯਾਵੈ ॥ ਭਵਰੁ ਲੋਭੀ
ਕੁਸਮ ਬਾਸੁ ਕਾ ਮਿਲਿ ਆਪੁ ਬੰਧਾਵੈ॥
ਤਿਉ ਸੰਤ ਜਨਾ ਹਰਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹੈ ਦੇਖਿ ਦਰਸੁ ਆਯਾਵੈ॥

Bhai Mardana, it appears that I am breathing and living, but without Guru Nanak I am devoid of life. Kindly, somehow or other, let me have a glimpse of Guru Nanak. I will never forget this good turn."

Holy congregation! this is called pangs of separation from the beloved. The heart that does not experience pangs of love for God and the Guru is worthless. The Guru's edict is -

*'Men talk of the Lord's love and its pangs.
O, the Lord's pangs, thou art the monarch of
all.
Farid, the body in which the Lord's love
wells not up, deem thou that body to be a
cremation ground.'* P. 1379
ਬਿਰਹਾ ਬਿਰਹਾ ਆਖੀਐ ਬਿਰਹਾ ਤੂ ਸੁਲਤਾਨੁ ॥ ਫਰੀਦਾ
ਜਿਤੁ ਤਨਿ ਬਿਰਹੁ ਨ ਉਪਜੈ ਸੋ ਤਨੁ ਜਾਣੁ ਮਸਾਨ ॥

That place or heart is like a cremation ground, where there is no yearning of love for God. The mark of this yearning love is-

*'Sit not idle those who, in their heart, have
intense yearning.
Day and night in their eyes flows love's
slumbering.
On an endless march urges them, one sole
longing.
Know they not any place before their love's
meeting;
So ever and ever are they moving.'*
Dr. Bhai Vir Singh Ji

**ਸੀਨੇ ਖਿੱਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖਾਧੀ
ਓ ਕਰ ਅਰਾਮ ਨਹੀਂ ਬਹਿੰਦੇ।
ਨਿਹੁੰ ਵਾਲੇ ਨੈਣਾਂ ਕੀ ਨੀਂਦਰ ਓ
ਦਿਨੇ ਰਾਤ ਪਏ ਵਹਿੰਦੇ।
ਇਕੋ ਲਗਨ ਲਗੀ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ
ਟੋਰ ਅਨੰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ,
ਵਸਲੋਂ ਉਰੇ ਮੁਕਾਮ ਨ ਕੋਈ
ਸੋ ਚਾਲ ਪਏ ਨਿਤ ਰਹਿੰਦੇ।**

So, the heart where love for God does not arise, is like a cremation ground -

'Saith Kabir: In my heart is lodged the serpent of separation from God. One alienated from God lives not; Should he live, shall he be like mad.' P. 1368

ਕਬੀਰ ਬਿਰਹੁ ਭੁਯੰਗਮੁ ਮਨਿ ਬਸੈ
ਮੰਤੁ ਨ ਮਾਨੈ ਕੋਇ ॥
ਰਾਮ ਬਿਓਗੀ ਨਾ ਜੀਐ ਜੀਐ
ਤ ਬਉਰਾ ਹੋਇ ॥

Holy congregation! this is the sign of the pangs of separation from the beloved. If the pangs of separation have not arisen, then that element hasn't come in man's life by which he is going to be united with God. If there is no yearning of love in the heart, how will God come to abide there because He is bound by love?

So, Rai Bular made such supplications: "Bhai Mardana! somehow or other, bring Guru Nanak Sahib just once; I will render the greatest service to him. I will sacrifice myself, so much so, even his bed I shall make with my eyes.

'May I turn couch for the Beloved! With my eyes the mattress: Should He cast His glance at me once, Beyond all price would my joy be.' P. 1098
ਮੁ ਥੀਆਉ ਸੇਜ ਨੈਣਾ ਪਿਰੀ ਵਿਛਾਵਣਾ ॥
ਜੇ ਡੇਖੈ ਹਿਕ ਵਾਰ ਤਾ ਸੁਖ ਕੀਮਾ ਹੁ ਬਾਹਰੇ ॥

Let me see him once; with my eyes I will make his bed." On hearing such utterances expressing his pangs of separation, tears started flowing from Mardana's eyes too. So much love and devotion on one hand, and so much unconcerned was the Guru, on the other hand. How will he get a sight of the Guru? Holy congregation! very difficult it is to comprehend the state when one is experiencing the pangs of separation from the Beloved Lord.

'Those afflicted with the pain of separation alone feel it:

The passion of devotion to God is like piked arrows.' P. 327

ਲਾਗੀ ਹੋਇ ਸੁ ਜਾਨੈ ਪੀਰ ॥
ਰਾਮ ਭਗਤਿ ਅਨੀਆਲੇ ਤੀਰ ॥

He whose heart is pierced with the pointed arrows of love and devotion alone knows its pain! For others, it is mere talk. But, he who is afflicted, knows how difficult it is to bear the pangs of separation from the Beloved. So long as he is not met, there is no rest and peace.

'Even if I hear of separation from Thee, grieve I, O my Lord. But if I see Thee not, I die. Without his Beloved, the separated lover finds no solace.' P. 1100

ਵਿਛੋੜਾ ਸੁਣੇ ਭੁਖੁ ਵਿਣੁ ਡਿਠੇ ਮਰਿਓਦਿ ॥
ਬਾਝੁ ਪਿਆਰੇ ਆਪਣੇ ਬਿਰਹੀ ਨਾ ਧੀਰੋਦਿ ॥

So, he said, "Bhai Mardana! I will never forget your favour. Just for once, let me have a glimpse of Guru Nanak Sahib in my lifetime. My days of life are now numbered and this thought continues weighing on my mind whether I will be able to see Guru Sahib or not." Mardana said, "Tell Bhai Bala also. Both of us will go to Guru Sahib and request him describing your state."

Bhai Bala Ji was called. To him Rai Bular said, "Both of you should go and convey my entreaty to Guru Nanak Sahib. It is very difficult for me to continue living. I am waiting for Guru Nanak with every breath. I am to have his glimpse at every moment.

'The woman (seeker) is expectantly watching along the way, breathing in anxious gasps - Her heart to anything not inclining, her step not moving, In yearning to behold her Lord.' P. 337-338
ਪੰਥੁ ਨਿਹਾਰੈ ਕਾਮਨੀ ਲੋਚਨ ਭਰੀ ਲੇ ਉਸਾਸਾ ॥
ਉਰ ਨਾ ਭੀਜੈ ਪਗੁ ਨ ਖਿਸੈ ਹਰਿ ਦਰਸਨ ਕੀ ਆਸਾ ॥

The two - Bhai Mardana and Bhai Bala

- were sent to Guru Nanak Sahib. After seven days and seven nights, they reached Guru Sahib. They narrated everything about Rai Bular and Guru Sahib's parents, and said, "True Sovereign! Rai Bular is too much overwhelmed with the pangs of separation from you. All the time, tears stream forth from his eyes. He does not talk with anyone. There is one longing in his heart how to get a glimpse of you. He has pleaded with us also a lot and said -

'If I had strength in my body I would have come walking on my head.' P. 469

ਜੇ ਹੋਵਹਿ ਬਲ ਤਨ ਵਿਖੈ ਆਵੈ ਸਿਰ ਕੇ ਭਾਰ।

Sir! he is feeling the pangs of separation from you. Kindly be merciful and afford him a glimpse of your person."

Guru Sahib said, "Bhai Mardana and Bhai Bala! I am feeling greater yearning in my heart than he is. I also wish to see him. It is the natural tendency of the true Guru that when his Sikh (disciple) remembers him, he (the Guru) remembers the Sikh more than he (Sikh) does.

'If a Sikh (disciple) takes one step to meet the Guru, the latter takes a million steps to meet him.

If he remembers the True Guru just once through a chant, the latter remembers him again and again for his good.

If the devotee offers a cowrie-shell to the Guru with love and devotion, the latter opens for him all the nine treasures.'

Bhai Gurdas Ji, Kabit 11

ਚਰਨ ਸਰਨਿ ਗੁਰ ਏਕ ਪੈਂਡਾ ਜਾਇ ਚਲ,
ਸਤਿਗੁਰ ਕੋਟਿ ਪੈਂਡਾ ਆਗੈ ਹੋਇ ਲੈਤ ਹੈਂ॥
ਏਕ ਬਾਰ ਸਤਿਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ ਸਿਮਰਨ ਮਾਤ੍ਰ,
ਸਿਮਰਨ ਤਾਹਿ ਬਾਰੰਬਾਰ ਗੁਰ ਹੇਤ ਹੈਂ॥
ਭਾਵਨੀ ਭਗਤਿ ਭਾਇ ਕਉਡੀ ਅਗੁਭਾਗ ਰਾਖੇ,
ਤਾਹਿ ਗੁਰ ਸਰਬ ਨਿਧਾਨ ਦੇਤ ਹੈਂ॥
ਸਤਿਗੁਰੁ ਦਇਆ ਨਿਧਿ, ਮਹਿਮਾ ਅਗਾਧਿ ਬੋਧਿ,
ਨਮੋ ਨਮੋ ਨਮੋ ਨਮੋ ਨੇਤਿ ਨੇਤਿ ਨੇਤਿ ਹੈਂ॥

Bhai Mardana! in my heart too am I

feeling a great pull and yearning. Well! let us go back to Talwandi." Thus, accompanied by Bhai Bala and Bhai Mardana, Guru Nanak Sahib returned to Talwandi. Guru Sahib sat at the well of Bhai Bala's father named Chander Bhan, and sent the two (Bhai Bala and Bhai Mardana) to the town. His parents and family learnt about his return. Going there, Mehta Kaloo Ji was shocked and angered to see him: 'What has he made of himself? He is not properly attired. Round his waist, he has put on a two yard long piece of cloth. No other clothes has he put on. He is carrying two sheets of cloth. What a sad and miserable state he has made of himself! How big and important he was when he worked in the 'Modikhana' (Govt. stores)! Annoyed and angered did he go with raised eyebrows and trembling limbs. Nobody knew what he would have said to Guru Sahib. But Laloo Ji said to him, "Brother! he (Guru Nanak Sahib) has returned after a long time. Be patient with him. Don't say anything unpleasant. We shall talk to him later. Don't burst upon him right now. He is a perfect and exalted personage." So, Mehta Kaloo Ji remained quiet at that moment. He tried to control himself, but he was infuriated that his body trembled. Guru Sahib's mother came running and took him in her embrace. She wept and wept with pangs of separation. She did not release him from her embrace. She wept so much that tears streamed from Guru Sahib's body -

'As the mother embraced him, tears flowed from her eyes.

So great was her love that she could not control her tears.' S.G.P.S.G., P. 471

ਗਰ ਸੌਂ ਲਾਇ ਨੀਰ ਦ੍ਰਿਗ ਜਾਈ।
ਮਹਾਂ ਮੋਹ ਮਾਤਾ ਬਿਰਮਾਈ।

The mother did not leave him very much like a poor man who happens to find a philosopher's stone.

'The streaming tears made his (Guru Sahib's) body wet.' S.G.P.S.G., P. 471

ਅਸ਼ੁਪਾਤ ਸੌਂ ਭੀਗੇ ਅੰਗਾ।

Guru Sahib's body became wet with tears.

'Love flowed from her hearts like a river.' S.G.P.S.G., P. 471

ਮਨਹੁ ਪ੍ਰੇਮ ਪਰਵਾਹਿ ਉਮੰਗਾ।

It appeared as if a river was flowing. So Guru Sahib's mother released him from her embrace after quite some time. As he stood before her, she said, "Son! come home." Reaching home, as they talked, she said, "Rai Bular remembers you very much. He misses you very much. Once, pay a visit to him." The two brothers (Mehta Kaloo Ji and Laloo Ji) decided, "We won't say anything to him (Guru Nanak) here. When we go to see Rai Bular, we will talk before him. Since he (Rai Bular) loves Guru Nanak very much, he will listen to him."

Guru Sahib alongwith all others went to Rai Bular. When Rai Bular saw Guru Sahib, the latter, very much like the Lord who saves the honour of His devotees and exalts them, tried to touch his (Rai Bular's) feet. At this he said, "O Nanak! don't do this, otherwise I won't be forgiven in the Divine Court. My eyes have been opened. I have recognized you. O Nanak! don't touch my feet and burden me with the sin due to which I may have to suffer in hells. You are yourself God.

*'Thou thyself art pristine God,
The Transcendent one merciful primeval.
Thou art unique embodiment of Divine Light;
Thou art the King of kings.'*

S.G.P.S.G., P. 476

**ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਤੂੰ ਪੁਰਖ ਪੁਰਾਤਨ।
ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਿਰਪਾਲ ਸਨਾਤਨ।
ਜੋਤੀ ਰੂਪ ਅਨੂਪ ਸਰੂਪਾ।
ਸ਼ਾਹਿਨਸ਼ਾਹ ਭੂਪ ਕੇ ਭੂਪਾ।**

O Nanak! you are the King of kings, the Supreme king.

*'Thou Master compassionate! pardon me.
Thou art Friend of the poor and knower of others' hearts.'* S.G.P.S.G., P. 476

**ਕਰੁਨਾਕਰਿ ਬਖਸ਼ਹੁ ਮੁਖ ਸੁਆਮੀ!!
ਦੀਨਬੰਧੁ ਸਭਿ ਅੰਤਰਜਾਮੀ।**

O God! be merciful to me." Having said this much, he paid obeisance at Guru Sahib's feet. Standing before him, he prayed-

*'For numerous births was I incarnated as worm and moth.
For numerous more births as elephant, fish and deer.
For numerous births did I become bird and snakes;
For numerous births yoked as horse and bullock.'* P. 176

**ਕਈ ਜਨਮ ਭਏ ਕੀਟ ਪਤੰਗਾ ॥
ਕਈ ਜਨਮ ਗਜ ਮੀਨ ਕੁਰੰਗਾ ॥
ਕਈ ਜਨਮ ਪੰਥੀ ਸਰਪ ਹੋਇਓ ॥
ਕਈ ਜਨਮ ਹੋਵਰ ਬ੍ਰਿਖ ਜੋਇਓ ॥**

O Sovereign! now liberate me from the cycle of birth and death. Thou art omnipotent God Himself.

*'Liberate me from the world ocean.
Thou art reputed to be the saviour of the sinners.'* S.G.P.S.G., P. 476

**ਭਵ ਬੰਧਨ ਤੇ ਕਰਿ ਛੁਟਕਾਰਾ।
ਪਤਿਤ ਉਧਾਰਨ ਬਿਰਦ ਤੁਮਾਰਾ।**

You have the reputation of liberating the fallen. Kindly sever my bonds of birth and death. Let me not come into womb existence again.

*'As he (Rai Bular) prayed weeping pitiably,
His darkness of ignorance was removed.
Seeing his misery, the compassionate Guru was moved and took pity on him.'*

S.G.P.S.G., P. 476

ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਬਿਨੈ ਦੀਨ ਹੁਇ ਕਰਿਈ।
ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਗਇ ਮੋਹ ਤਮ ਟਰਿਈ।
ਦੇਖ ਦੀਨਤਾ ਅਧਿਕ ਦਯਾਲਾ।
ਰਿਦੈ ਪ੍ਰਸੀਦਤਿ ਭਯੋ ਬਿਸਾਲਾ।

Rai Bular prayed weeping bitterly. As a result, his darkness of ignorance was annulled. His mind was enlightened. Lifting his sacred hand, as Guru Sahib put it on Rai Bular's head, his sins and foibles of multiple births were washed off.

'By Divine Ordinance as the Master his hand on the seeker's forehead places, cast out are evils.

By the Lord's pleasure are obtained the Nine Treasures.' P. 437

ਕਰਿ ਹੁਕਮੁ ਮਸਤਕਿ ਹਥੁ ਧਰਿ
ਵਿਚਹੁ ਮਾਰਿ ਕਢੀਆ ਬੁਰਿਆਈਆ ॥
ਸਹਿ ਤੁਠੈ ਨਉ ਨਿਧਿ ਪਾਈਆ ॥

The adamant stony gates were opened and exalted was his mind -

'The body fortress has nine doors.

The Tenth is kept unseen.

The adamant shutters of the Tenth Gate open not.

Through the Guru's word alone they get opened.

The melodious celestial strain rings there. By the Guru's word it is heard.

The Divine Light shines in the mind of those who hear the music of the Tenth Gate.

Such persons meet God by embracing meditation.

The one Lord, who has Himself made the world, is contained amongst all.' P. 954

ਨਉ ਦਰਵਾਜੇ ਕਾਇਆ ਕੋਟੁ ਹੈ ਦਸਵੈ ਗੁਪਤੁ ਰਖੀਜੈ॥

ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਨ ਖੁਲਨੀ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਖੁਲੀਜੈ ॥ ਅਨਹਦ ਵਾਜੇ

ਧੁਨਿ ਵਜਦੇ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਸੁਣੀਜੈ ॥

ਤਿਤੁ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਚਾਨਣਾ ਕਰਿ ਭਗਤਿ ਮਿਲੀਜੈ ॥

ਸਭ ਮਹਿ ਏਕੁ ਵਰਤਦਾ ਜਿਨਿ ਆਪੇ ਰਚਨ ਰਚਾਈ॥

'Hai, hail to Thee, O True king, true, ever true is Thy Name.' P. 947

ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਤੂ ਸਚੀ ਨਾਈ॥

Guru Sahib bestowed Divine enlightenment on him and rent the veil of

Maya (Mammon, or material riches).

'The Guru has given me the collyrium of Divine knowledge by which darkness of ignorance is dispelled.

By God's grace, I have met the saint (Guru) and my mind, O Nanak, is enlightened.'

ਗਿਆਨ ਅੰਜਨੁ ਗੁਰਿ ਦੀਆ

ਅਗਿਆਨ ਅੰਧੋਰ ਬਿਨਾਸੁ ॥

ਹਰਿ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਸੰਤ ਭੋਟਿਆ

ਨਾਨਕ ਮਨਿ ਪਰਗਾਸੁ ॥

As a result, in all creation did Rai Bular see Guru Nanak pervading everywhere. His eyes were opened.

'The Guru has shown Thee to mine eyes, O Lord. Pause.

Here and there, in every soul and in every body,

Thou, Thou alone art contained, O Bewitcher.' P. 407

ਗੁਰਹਿ ਦਿਖਾਇਓ ਲੋਇਨਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਈਤਹਿ ਉਤਹਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਤੂੰਹੀ ਤੂੰਹੀ
ਮੋਹਿਨਾ॥

His eyes were opened, while in our case, they are closed. For getting our eyes opened, we practise Divine Name meditation, undergo penances, give charity, visit pilgrim centres and come from distant places to attend holy congregations and hear discourses. The sole purpose is to rend the veil of Maya (Mammon), so that Divine Light may dawn upon us. Those eyes got opened in the case of Rai Bular. They don't open by themselves. Guru Sahib showed him the Divine reality.

'The Infinite Lord is both within and without.

The Auspicious Master is contained in every heart.

He is in earth, sky and the underworld.

Of all the worlds, He is the Perfect Cherisher.

In forests, grass blades and mountains, the Supreme Lord is contained.

As is His will, so are His creatures actions.

*The Lord is in wind, water and fire.
He is permeating the four quarters and the
ten directions.*

There is no place without Him.

*By the Guru's grace, Nanak has obtained
peace.'*

P. 293-94

ਸੋ ਅੰਤਰਿ ਸੋ ਬਾਹਰਿ ਅਨੰਤ ॥
ਘਟਿ ਘਟਿ ਬਿਆਪਿ ਰਹਿਆ ਭਗਵੰਤ ॥
ਧਰਨਿ ਮਾਹਿ ਆਕਾਸ ਪਇਆਲ ॥
ਸਰਬ ਲੋਕ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ ॥
ਬਨਿ ਤਿਨਿ ਪਰਬਤਿ ਹੈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ॥
ਜੈਸੀ ਆਗਿਆ ਤੈਸਾ ਕਰਮੁ ॥
ਪਉਣ ਪਾਣੀ ਬੈਸੰਤਰ ਮਾਹਿ ॥
ਚਾਰਿ ਕੁੰਟ ਦਹ ਦਿਸੇ ਸਮਾਹਿ ॥
ਤਿਸ ਤੇ ਭਿੰਨ ਨਹੀ ਕੋ ਠਾਉ ॥
ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਨਾਨਕ ਸੁਖੁ ਪਾਉ ॥

Guru Nanak Sahib dispelled all the five illusions and enabled him (Rai Bular) to have a glimpse of God in manifest form. In whichever direction he cast his glance, he saw Guru Nanak. The pangs of separation he was suffering from were removed. Now he did not feel pangs of separation because he became the image of Guru Nanak. No difference was left between the two. Guru Nanak Sahib made him his own image.

So, it is in this way through love that the Guru is moved to show compassion. Money is of no consideration. He (Rai Bular) was the ruler of that place but he was affectionate and devoted. When love and devotion became intense in him, Guru Nanak Sahib removed the veil of Maya (Mammon), opened the adamant stony gates with a snap and afforded him a glimpse of the Divine reality.

*'All over the earth and the sky is present one
Sole Light.*

*Neither less or more is it anywhere, and nor
does it decrease or increase.'* Akal Ustat

ਜਿਮੀ ਜਮਾਨ ਕੇ ਬਿਖੇ ਸਮਸੰਤਿ ਏਕ ਜੋਤ ਹੈ
ਨਾ ਘਾਟ ਹੈ ਨ ਬਾਢ ਹੈ ਨ ਬਾਢ ਘਾਟ ਹੋਤ ਹੈ।

So, Divine vision came into his eyes

which sees God pervading everywhere. In this way, the Guru is pleased and moved not with money but with love and devotion. He is pleased neither with the 'ragas' (musical measures) nor with songs, nor with charities.

*'Thou that art inaccessible, unknowable,
All under Thy power lie:*

*Thou to Thy devotees art compliant -
The devotees from Thee have strength.'*

P. 962

ਸਭੁ ਕੋ ਤੇਰੈ ਵਸਿ ਅਗਮ ਅਗੋਚਰਾ ॥

ਤੂ ਭਗਤਾ ਕੈ ਵਸਿ ਭਗਤਾ ਤਾਣੁ ਤੇਰਾ ॥

The Guru is not far even now. He abides in the heart of one who loves Him because Guru Nanak Sahib is the Transcendent Lord Himself. There are innumerable guru (holy preceptors) in the world but Guru Nanak alone is the Transcendent God Himself. The rests are *Gurmukhs* (Guruwards, or God-directed). Their duty is to guide the world on the right path. They have to tell the world the way to God, to meditate on God themselves and inspire others to do so, to meet God themselves and unite others also with Him. This is the task allotted to the *Gurmukhs* (God-directed) by the Guru. So, have faith in *Sri Guru Granth Sahib*, and don't waver from this firm faith and go elsewhere. Everything can be obtained in this abode; there is no need to go elsewhere. If there is anything lacking that is in our quest. We have not been able to find anyone who can unite us with the Lord God. Therefore, holy congregation! very few persons know that Rai Bular had so much love and devotion for Guru Nanak Sahib, and in this love he had become one with him. Here religion is of no consequence. He was a Muslim but in his love for Guru Sahib he became so absorbed that he became his image.

Chapter I

How to become True to the Creator?

(English Translation of "Kiv Sachiarā Hoyieai" Part II, in series.)

*True and Supreme is God's Name!
Blessed is Sri Guru Nanak Dev Ji.*

**ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ,
ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਉ ਮਹਾਰਾਜ।**

*'Prostrate salutation and obeisance I make
many a time before the Omnipresent Lord,
the Possessor of all powers.*

*Reach me Thy hand, O Lord and save me
from wavering, says Nanak'. P.256*

**ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ ॥
ਡੋਲਨ ਤੇ ਰਾਖਹੁ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਕਰਿ ਹਥ ॥**

*'After wandering and wandering O Lord, I
have come and entered Thy sanctuary.
O Master, Nanak's prayer is: Attach me to
Thy devotional service.' P.289*

**ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ ਪਰਿਆ ਤਉ ਸਰਨਾਇ ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਅਪਨੀ ਭਗਤੀ ਲਾਇ ॥**

*'Leaving all portals, I have come to Portal
Thine;
Hold my hand and save honour mine,
O Lord, I am slave of Thine.'*

Dohira, Tenth Guru

**ਸਗਲ ਦੁਆਰ ਕਉ ਛਾਡਕੈ ਗਹਿਓ ਤੁਹਾਰੋ ਦੁਆਰ ॥
ਬਾਂਹਿ ਗਹੇ ਕੀ ਲਾਜ ਅਸ ਗੋਬਿੰਦ ਦਾਸ ਤੁਹਾਰ ॥**

*Refrain: Refuge of Thy court, O Lord,
I have sought the refuge of Thy
Court.*

**ਧਾਰਨਾ- ਸਰਨ ਪਰਿਓ ਦਰਬਾਰੇ
ਸੁਆਮੀ ਸਰਣ ਪਰਿਓ ਦਰਬਾਰੇ**

*'Lord!shelter with Thy court have I sought;
Annuler of millions of sins, bountiful
Provider! who except Thee may grant me
liberation? Pause.*

*After persistent quest in various ways,
All these I have considered.*

*In holy company is attained the Supreme
State.*

*Absorption in Maya (Mammon) brings
bondage and defeat.*

Met is the beloved noble being,

To his lotus feet in love am I attached.

*Nanak, in contemplation of the Lord finds
joy*

Annulled are all his maladies.' P. 714

ਸੁਆਮੀ ਸਰਨਿ ਪਰਿਓ ਦਰਬਾਰੇ ॥

ਕੋਟਿ ਅਪਰਾਧ ਖੰਡਨ ਕੇ ਦਾਤੇ

ਤੁਝ ਬਿਨੁ ਕਉਨੁ ਉਧਾਰੇ ॥

ਖੋਜਤ ਖੋਜਤ ਬਹੁ ਪਰਕਾਰੇ

ਸਰਬ ਅਰਥ ਬੀਚਾਰੇ ॥

ਸਾਧਸੰਗਿ ਪਰਮ ਗਤਿ ਪਾਈਐ

ਮਾਇਆ ਰਚਿ ਬੰਧਿ ਹਾਰੇ ॥

ਚਰਨ ਕਮਲ ਸੰਗਿ ਪ੍ਰੀਤਿ

ਮਨਿ ਲਾਗੀ ਸੁਰਿ ਜਨ

ਮਿਲੇ ਪਿਆਰੇ ॥

ਨਾਨਕ ਅਨਦ ਕਰੇ ਹਰਿ ਜਪਿ ਜਪਿ

ਸਗਲੇ ਰੋਗ ਨਿਵਾਰੇ ॥

I don't feel the need of giving a resume of the views already expressed in the earlier discourses because all of you come to the holy congregation to understand how to demolish the wall of untruth and become true to the Creator. Therefore, I request you to listen to the present discourse with perfect concentration of mind. I use the word 'attention or concentration' because all the studies and undertakings of the world aren't successfully accomplished without 'attention or concentration'. Attention or concentration is an essential process to reach the top. It is by this method that we can understand the deep and hidden meanings and reach our desired goal. Unless and until we concentrate fully on the subject, we cannot reach our goal. The speaker may speak as loudly as he can; you may install powerful loud speakers, but if the mind is not fully concentrated, not even a single idea will reach the listener. Concentration of mind is an important means of understanding,

about which the Guru's edict is -

*'Devotee friends! ever laud the Lord with
minds awake and concentrated.'* P. 295

**ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰਹੁ ਸੰਤ ਮੀਤ ॥
ਸਾਵਧਾਨ ਏਕਾਗਰ ਚੀਤ ॥**

In this edict, laying emphasis on attention and concentration of mind, Guru Sahib says that we should sing praises of God with alertness and singlemindedness, so that we may be able to understand the Guru's teachings fully. 'Attention' is a caution used in the army. When the commander gives this caution, all the soldiers stand like a statue. On hearing this caution 'attention', the soldiers control the extraneous movements of their body. But Guru Sahib, at the same moment, says that it is essential to have concentration of mind. In man's mind, there are countless types of thoughts, feelings, estimates, expectations and regrets owing to which he remains bereft of the process of reflection and deliberation. Man's mind is surrounded by five torments. Even after earnest spiritual endeavours in life after life, we cannot get rid of these torments. They neither spare the educated, nor the rich, nor the one who is wandering from place to place to find a way out. These torments have sympathy for none. Just as a dodder creeper without any roots covers a tree, saps its juice, dries it up while itself thriving, similarly, these torments are clinging to man. Man acquires education, earns wealth, wins name and fame, attains honourable positions, gets prestigious awards, becomes popular with the people who are ever ready to honour him but with his achievements, he can never get riddance from these torments which are plaguing his within.

Briefly speaking, the first torment is

that of 'ignorance' or 'illusion'; it can be called 'lack of knowledge' or 'nescience' also. Its task is to make something 'non-existent' appear as 'existent'. Man's mind or intellect gets fully engaged in it. In spite of all efforts, it cannot come out of that beguilement and illusion into reality. To reveal it in totality, Guru Sahib has explained it '*mrigtrishna*' (mirage). The deer is deluded all right; but even man is deluded and what is 'false' or 'non-existent' appears to be distinct and real. Many persons were deluded in this manner when they went to Bikaner to buy land and were wandering in the deserts, where, on one hand, there were very high and huge sand dunes, while, on the other hand, immediately at their base, there were plains. When the earth becomes very hot, men are totally deluded to see a river flowing between the sand-dunes. If they happen to be thirsty, many entertain the thought of going there, bathing in the water and quenching their thirst. But intelligent persons tell them that it is a deception of the eyes; it is not a reality. In fact, there is not even a drop of water, let alone a river. Man understands it all right, but animals, having only a little intelligence, do not understand the reality. Guru Sahib talks about it with reference to deer. In the deserts, herds of deer wander over hundreds of miles in search of water.

When they witness such a sight, badly caught in delusion, they run towards water. The more they run towards it, the more does the water appear to recede further and further. Many times, many deer die of fatigue and exhaustion. This is called 'mirage'. In spiritualism, this word is used to explain ignorance or illusion. Man also suffers from this type of illusion. In twilight,

when it is difficult to decide about the visible object what it really is, he is deluded. He thinks it to be something different from what verily it is, as in the case of a piece of string lying on the earth. Man is deluded to think that it is a snake. As long as, there is darkness, his illusion will endure and he will remain frightened lest the snake should climb his bed, or hide somewhere close by and bite him putting an end to his life. But with the first ray of light, his delusion will be shattered in an instant. His eyes will observe decisively that it is a piece of string of which he needlessly remained trembling with fear all through the night.

Similarly, there are many such examples which go to prove that man is easily cheated by appearances which are often deceptive and illusory. Under the influence of the illusory, he loses equilibrium of mind and continues working in a non-existent state. The deception of the mind transforms illusion into reality, while the true state was something different. Under no circumstances can a piece of string merge in a snake. Similarly, in a desert plain, no river can ever flow. But man's notion of the visible object is not different from what he has come to think it to be. As long as there is darkness, he will continue to think the piece of string to be a snake. Similarly, the deer will continue to think the optical phenomenon in the desert plain to be a river of water. So, this proves that such states can arise in man's mind in which, disregarding the true state, he will think the illusion born out of superstitions and misconceptions to be real. This psychological process that takes place in the mind due to which, being ignorant of the real form, the duplicate starts appearing to be original and real, is called '*illusion or ignorance*'. Born in this darkness of

ignorance, the whole world is suffering. It is a state of mind which proves to be a very big hurdle in the way of the seeker's attaining to the supreme state. The true state is that God Himself, manifesting from one into many, is sporting in diverse forms. Himself assuming form, the unattributed Absolute is spread everywhere. A banyan tree is born out of a seed as big as a grain of poppy seed, but when it grows, it spreads itself in several acres of land. Its roots get firmly fixed in the earth. Even if you make a million efforts to make someone understand and appreciate that the huge banyan tree has grown from a small seed, he is not convinced. In the same manner does Guru Sahib say -

'All spots to the Lord belong.

Whatever the abode He keeps any, such is its name.

All by His will happens;

All happens as be His desire.

In innumerable waves Himself He spreads. Beyond reckoning are His variegated doings. Such as the understanding to any imparted, Is the light within him.

Himself is the Lord-Creator beyond mortality.

Ever and eternally is He gracious.

Those contemplating Him, saith Nanak, find bliss.'

P. 275

ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਸਗਲੇ ਠਾਉ ॥

ਜਿਤੁ ਜਿਤੁ ਘਰਿ ਰਾਖੈ

ਤੈਸਾ ਤਿਨ ਨਾਉ ॥

ਆਪੇ ਕਰਨ ਕਰਾਵਨ ਜੋਗੁ ॥

ਪ੍ਰਭ ਭਾਵੈ ਸੋਈ ਫੁਨਿ ਹੋਗੁ ॥

ਪਸਰਿਓ ਆਪਿ ਹੋਇ ਅਨਤ ਤਰੰਗੁ ॥

ਲਖੇ ਨ ਜਾਹਿ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਰੰਗੁ ॥

ਜੈਸੀ ਮਤਿ ਦੇਇ ਤੈਸਾ ਪਰਗਾਸੁ ॥

ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਕਰਤਾ ਅਬਿਨਾਸੁ ॥

ਸਦਾ ਸਦਾ ਸਦਾ ਦਇਆਲੁ ॥

ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਨਾਨਕ ਭਏ ਨਿਹਾਲੁ ॥

Contrary to this belief, forgetting his Divine origin that he is a manifestation of the 'One' becoming diverse, considering

himself separate and distinct from God and regarding Maya (Mammon) higher than Him all his life--- all this process is called 'ignorance' or 'illusion'. As long as there is 'ignorance' in man, no light of Truth can touch him. Spending his life in the pitch darkness of ignorance within, he departs from the world after having wasted his human birth.

The second dark tendency in the human mind is called '*abhinivesh*' [a feeling of uneasiness born out of fear of death]. Under its influence, man does not imbibe and lodge the 'True Word' in his heart. He considers himself 'changeable' and not a progeny of the 'Eternal Soul'. The sacred teachings of the Vedas, Shastras, Koran Sharif, Bible, Sri Guru Granth Sahib etc. impart knowledge to him, but he does not believe in the 'True teachings' at all. Thinking contrary to the 'True teachings of the Holy word' and even suffering from the fear of death are called '*abhinivesh*' torment. Under its influence, he continuously wishes: "Let not my end come, for I haven't enjoyed the pleasures of life as yet. I have neither built houses, nor set up business undertakings, nor seen them prosper.' He constantly wishes that he may never be bereft of the enjoyment of sensual pleasures. The soul alone is constant, eternal, and primeval. It is truth, intellect and bliss. But owing to attachment and animosity, man's mental inclination or attitude falls from the spiritual state and becomes entrapped in physical thoughts, and starts considering the body to be the soul. From an ignorant fool to an educated person, all remain oblivious of their true form. They remain all the time engaged in looking after and preserving their body made up of five

elements. The powerful proclivities of the fear of death are called '*abhinivesh*' torment. It is to get rid of this torment that man does deeds for the fulfilment of sensual desires, which are both for the present birth and the next. It is due to these deeds that birth (incarnation), caste, life span and pleasures are obtained. Man finds joy and suffering in them according to his sinful and virtuous actions. From non-violent and charitable deeds done with noble intentions is obtained joy, while violent and sinful deeds cause sorrow and suffering. In this way, through and owing to torments and deeds, men wandering in this funereal world undergo many kinds of sufferings. To get rid of them, including the great torment of birth and death, Guru Sahib has prescribed a simple method, that is, of Divine Name contemplation in a desireless manner.

'Contemplate the Lord and obtain bliss. Thereby is annulled the evil and suffering of the body.'
P. 262

ਸਿਮਰਉ ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਸੁਖ ਪਾਵਉ ॥
ਕਲਿ ਕਲੇਸ ਤਨ ਮਾਹਿ ਮਿਟਾਵਉ ॥

'Asimita' Torment

The '*jeev*' (sentient being) sees and the '*chit*' (mind), which is insentient shows. When the two appear to be similar, it is called '*asimita*' torment. The '*jeevatama*' (individual soul) is the viewer, the '*chit*' (mind) is the showing cause. The 'soul' is sentient, while the 'mind' is insentient; the 'soul' is devoid of action, while the 'mind' is active; the 'soul' is transcendent, while the 'mind' along with the three attributes of *Maya* (*rajo, sato, tamo*), is in aspect suffering.

(... to be continued)

JAPU JI SAHIB

Treasure Eternal

Prof. Beant Singh
Mobile - 93160 56182

(Continued from P. 85, issue Feb., 2017)

ਨਾਮ ਸੰਗਿ ਜਿਸ ਕਾ ਮਨੁ ਮਾਨਿਆ ॥
ਨਾਨਕ ਤਿਨਹਿ ਨਿਰੰਜਨੁ ਜਾਨਿਆ ॥
ਨਾਮ ਸੰਗਿ ਜਿਸ ਕਾ ਮਨੁ ਮਾਨਿਆ ॥
ਨਾਨਕ ਤਿਨਹਿ ਨਿਰੰਜਨੁ ਜਾਨਿਆ ॥

*Naam sang jis kaa man maani-aa.
Naanak tineh niranjan jaani-aa.*

*'He whose mind to the holy Name is
attuned, saith Nanak, of the immaculate
Supreme Being has realization.'*

(S.G.G.S., P.281)

Thus the glory of the holy Name is that it is all-important and efficacious irrespective of the path you follow - whether of love and devotion, or of ritual action, or of Divine knowledge, or of the yoga. That is why, Guru Sahib has said:

ਨਾਮ ਤਤੁ ਸਭ ਹੀ ਸਿਰਿ ਜਾਪੈ ॥
ਨਾਮ ਤਤੁ ਸਭ ਹੀ ਸਿਰਿ ਜਾਪੈ ॥
Naam tat sabh hee sir jaapai.

*'The quintessence of the Name is known to
be the most exalted of all.'*

(S.G.G.S., P.943)

But how does this stage of becoming united with the One Lord [which is supremely blissful] come about through Divine Name contemplation? Guru Sahib says:

ਨਾਮੇ ਰਾਤੇ ਅਨਦਿਨੁ ਮਾਤੇ ਨਾਮੈ ਤੇ ਸੁਖੁ ਹੋਈ ॥
ਨਾਮੇ ਰਾਤੇ ਅਨਦਿਨੁ ਮਾਤੇ ਨਾਮੈ ਤੇ ਸੁਖੁ ਹੋਈ ॥
*Naamay raatay an-din maatay naamai
tay sukh ho-ee.*

'Those dyed in the Name are ever in devotion

inebriated;

From devotion to the Name comes joy.'

(S.G.G.S., P.946)

Day and night, they remain imbued with the Name.

This affords immense joy. The reference here is to the exalted state of being imbued with the Name Divine. Fifth Guru Sahib describes this exalted state in the following words:

ਬਿਸਰਤ ਨਾਹਿ ਮਨ ਤੇ ਹਰੀ ॥
ਅਬ ਇਹ ਪ੍ਰੀਤਿ ਮਹਾ ਪ੍ਰਬਲ ਭਈ ਆਨ ਬਿਖੈ ਜਰੀ ॥
ਰਹਾਉ ॥

ਬੂੰਦ ਕਹਾ ਤਿਆਗਿ ਚਾਤ੍ਰਿਕ ਮੀਨ ਰਹਤ ਨ ਘਰੀ ॥
ਗੁਨ ਗੋਪਾਲ ਉਚਾਰੁ ਰਸਨਾ ਟੇਵ ਏਹ ਪਰੀ ॥੧॥
ਮਹਾ ਨਾਦ ਕੁਰੰਕ ਮੋਹਿਓ ਬੋਧਿ ਤੀਖਨ ਸਰੀ ॥
ਪ੍ਰਭ ਚਰਨ ਕਮਲ ਰਸਾਲ ਨਾਨਕ ਗਾਠਿ ਬਾਧਿ ਧਰੀ ॥

ਬਿਸਰਤ ਨਾਹਿ ਮਨ ਤੇ ਹਰੀ ॥
ਅਬ ਇਹ ਪ੍ਰੀਤਿ ਮਹਾ ਪ੍ਰਬਲ ਭਈ ਆਨ ਬਿਖੈ ਜਰੀ ॥
ਰਹਾਉ ॥

ਬੂੰਦ ਕਹਾ ਤਿਆਗਿ ਚਾਤ੍ਰਿਕ ਮੀਨ ਰਹਤ ਨ ਘਰੀ ॥
ਗੁਨ ਗੋਪਾਲ ਉਚਾਰੁ ਰਸਨਾ ਟੇਵ ਏਹ ਪਰੀ ॥੧॥
ਮਹਾ ਨਾਦ ਕੁਰੰਕ ਮੋਹਿਓ ਬੋਧਿ ਤੀਖਨ ਸਰੀ ॥
ਪ੍ਰਭ ਚਰਨ ਕਮਲ ਰਸਾਲ ਨਾਨਕ ਗਾਠਿ ਬਾਧਿ ਧਰੀ ॥

Bisrat naahi man tay haree.

*ab ih pareet mahaa parabal bha-ee aan
bikhai jaree. rahaa-o.*

*boond kahaa ti-aag chaatrik meen rahat
na gharee.*

*gun gopaal uchaar rasnaa tayv ayh
paree.1.*

*Mahaa naad kurank mohi-o baydh
teekhan saree.*

parabh charan kamal rasaal naanak gaath

baadh dharee.

*'The Lord from my thoughts goes not off:
This love (for the Lord) now has grown
mightily strong and burnt is the attachment
to alien passions. Pause.*

*How may the chatrik (sparrow hawk)
forsake the drop of water?*

*Nor does the fish live even for a short while
without water.*

Such is the habit formed:

By the tongue I utter Divine laudation.

*The deer when attracted by loud sound, by
sharp arrows gets pierced.*

*[Herein love for the Lord is compared to the
deer's reckless attraction for the hunter's
horn.]*

*Nanak has trussed up pack of devotion to
the Lord's delectable feet.'*

(S.G.G.S., P.1121)

In this hymn, the holy Name itself has been described as love and devotion. Not forgetting the Lord is love and devotion for Him.

The state of Divine Name contemplation is enjoyable. The stronger it is, the more enjoyable it becomes. It being enjoyable, the devotee longs for more and more joy. As a result, he becomes a picture of this state of joy.

ਜੈ ਸਿਉ ਰਾਤਾ ਤੈਸੋ ਹੋਵੈ ॥

ਜੈ ਸਿਤ ਰਾਤਾ ਤੈਸੋ ਹੋਵੈ ॥

Jai si-o raataa taiso hovai.

*'Man becomes like Him with whom he is
imbued or attached.'* (S.G.G.S., P.411)

The following verses are in relation to the idea expressed above:

*ਇਕ ਦੁ ਜੀਭੋ ਲਖ ਹੋਹਿ ਲਖ ਹੋਵਹਿ ਲਖ ਵੀਸ ॥
ਲਖੁ ਲਖੁ ਗੋੜਾ ਆਖੀਅਹਿ ਏਕੁ ਨਾਮੁ ਜਗਦੀਸ ॥*

*इक दू जीभौ लख होहि लख होवहि लख वीस॥
लखु लखु गेड़ा आखीअहि एकु नामु जगदीस ॥*

*Ik doo jeebhoh lakh hohi lakh hoveh lakh
vees.*

Lakh lakh gayrhaa aakhee-ahi

ayk naam jagdees.

*'Were man's tongue to increase to a hundred
thousand. And then get multiplied by twenty;
were each tongue to recite God's Name
a hundred thousand times in plenty.'*

(S.G.G.S., P. 7)

The 'state of joy' which has come about with recitation of God's Name with one tongue, will become much stronger with the recitation of the Name with millions of tongues. But the powerful state of Name contemplation should be attained slowly and gradually. Making excessive effort and haste, many times, creates problems and difficulties. It is a path of spontaneity and equipoise:

ਸਹਜੇ ਨਾਮੁ ਧਿਆਈਐ ਗਿਆਨੁ ਪਰਗਟੁ ਹੋਇ ॥

सहजे नामु धिआईऐ गिआनु परगटु होइ ॥

*Sehjaj naam dhi-aa-ee-ai gi-aan pargat
ho-ay.*

*'By remembering the Name with mental
poise, Divine knowledge is manifested.'*

(S.G.G.S., P.429)

As regards the powerful and intense state of joy, the Guru's edict is:

ਪ੍ਰੇਮਿ ਬੁਲਾਈ ਰਲੀ ਸਿਉ ਮਨ ਮਹਿ ਸਬਦੁ ਅਨੰਦੁ ॥

लालि रती लाली बई गुरमुखि बई निचिंदु ॥

प्रेमि बुलाई रली सिउ मन महि सबदु अनंदु ॥

लालि रती लाली भई गुरमुखि भई निचिंदु ॥

*Paraym bulaa-ee ralee si-o man meh sabad
anand.*

*Laal ratee laalee bha-ee gurmukh bha-ee
nichind.*

*'With fond love, my Divine Spouse has
summoned me and in my mind is the joy of
His Name.*

*Imbued with love of my Beloved, I have
become His hand-maid and by the Guru's
grace am I rendered care-free.'*

(S.G.G.S., P.931)

That is: now dyed in the Beloved Lord's love he has become like Him. He is rid of

the fear of getting separated from the Lord, and for leading other devotees to the Beloved Lord's abode, he has become Guru-ward or Guru-directed.

'Such be the stairs of Name meditation'. This is the path of love and devotion for the Lord, in which there are stairs leading to His Abode. By ascending these stairs is He attained. In other words, the path of practising Divine Name contemplation leads to the Divine Portal. Enjoyers and practitioners of Divine Name recitation describe it in the following manner:

1. First, the practitioner of the Name Divine recites the holy Word with his tongue. He should do so with the belief that it is the Name of the Lord of Creation who is his Beloved Spouse and loves him. He should harbour this notion that it is the recitation and contemplation of this Name that will focus his mind's concentration on Him. The Guru's command is:

ਰਸਨਾ ਜਪੀਐ ਏਕੁ ਨਾਮ ॥
ਰਸਨਾ ਜਪੀਐ ਏਕੁ ਨਾਮ ॥
Rasnaa japee-ai ayk naam.

'With thy tongue, the Sole Name Divine you utter.' (S.G.G.S., P.211)

Then Guru Sahib tells us about its fruit:

ਰਸਨਾ ਨਾਮੁ ਜਪਹੁ ਤਬ ਮਥੀਐ ਇਨ ਬਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪਾਵਹੁ ॥
ਰਸਨਾ ਨਾਮੁ ਜਪਹੁ ਤਬ ਮਥੀਐ ਇਨ ਬਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪਾਵਹੁ ॥

Rasnaa naam japahu tab mathee-ai in bidh amrit paavhu.

'With your tongue repeat the Name; thus do the churning - This way shall you obtain 'amrita' (nectar).' (S.G.G.S., P.728)

2. Recitation of the holy Name done in this manner becomes meditation on God

after some time; that is, the Name becomes lodged in the heart. The Guru's command is:

ਹਿਰਦੈ ਨਾਮੁ ਵਸਾਇਹੁ ॥
ਹਿਰਦੈ ਨਾਮੁ ਵਸਾਇਹੁ ॥
Hirdai naam vasaa-ihoo.

'In your heart lodge the Name.' (S.G.G.S., P.621)

Then Guru Sahib tells us the fruit of doing so:

ਹਿਰਦੈ ਏਕੋ ਨਾਮੁ ਵਸੈ ਹਉਮੈ ਦੁਬਿਧਾ ਮਾਰਿ ॥
ਹਿਰਦੈ ਏਕੋ ਨਾਮੁ ਵਸੈ ਹਉਮੈ ਦੁਬਿਧਾ ਮਾਰਿ ॥
Hirdai ayko naam vasai ha-umai dubidhaa maar.

'Then in the heart abides solely the Name of God, With egoism and duality subdued.' (S.G.G.S., P.429)

ਹਿਰਦੈ ਨਾਮੁ ਸਦਾ ਕਿਰਤਾਰਥੁ ॥
ਹਿਰਦੈ ਨਾਮੁ ਸਦਾ ਕਿਰਤਾਰਥੁ ॥
Hirdai naam sadaa kirtaarith.

'By bearing the Name in the heart comes success ever.' (S.G.G.S., P.832)

ਹਿਰਦੈ ਨਾਮੁ ਸਦਾ ਧੁਨਿ ਨਿਹਚਲ ... ॥
ਹਿਰਦੈ ਨਾਮੁ ਸਦਾ ਧੁਨਿ ਨਿਹਚਲ ... ॥
Hirdai naam sadaa dhun nihchal

'Ever stable is the love of those, in whose mind the Name abides.' (S.G.G.S., P.1232)

3. When the mind and body become absorbed in and imbued with this Name meditation, and impurity is removed, the Name-elixir becomes formulated.

ਪ੍ਰਭ ਕੈ ਸਿਮਰਨਿ ਮਨ ਕੀ ਮਲੁ ਜਾਇ ॥
ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਨਾਮੁ ਰਿਦ ਮਾਹਿ ਸਮਾਇ ॥
ਪ੍ਰਭ ਕੈ ਸਿਮਰਨਿ ਮਨ ਕੀ ਮਲੁ ਜਾਇ ॥
ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਨਾਮੁ ਰਿਦ ਮਾਹਿ ਸਮਾਇ ॥

Parabh kai simran man kee mal jaa-ay. Amrit naam rid maahi samaa-ay.

'By contemplation of the Lord is removed impurity of the mind.

And the Name ambrosial in the heart

lodged.'

(S.G.G.S., P.263)

In every body-hair, they experience a feeling or sensation as if there is Name-elixir in it. This is called contemplating the Name with each body hair, that is, with all one's being. This is borne out by the following Gurbani edicts:

ਗੁਰਮੁਖਿ ਰੋਮਿ ਰੋਮਿ ਹਰਿ ਧਿਆਵੈ ॥

ਗੁਰਮੁਖਿ ਰੋਮਿ ਰੋਮਿ ਹਰਿ ਖਿਆਵੈ ॥

Gurmukh rom rom har dhi-aavai.

'The God-directed with each hair on the body on the Lord meditate.'

(S.G.G.S., P.941)

ਰੋਮਿ ਰੋਮਿ ਹਰਿ ਉਚਰੈ ਖਿਨੁ ਖਿਨੁ ਹਰਿ ਸੋਈ ॥

ਰੋਮਿ ਰੋਮਿ ਹਰਿ ਤਚਰੈ ਖਿਨੁ ਖਿਨੁ ਹਰਿ ਸੋਈ ॥

Rom rom har uchrai khin khin har so-ee.

'With every body hair they utter the Lord's Name and every instant remember that Lord.'

(S.G.G.S., P.1247)

ਰੋਮੇ ਰੋਮਿ ਰੋਮਿ ਰੋਮੇ ਮੈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਰਾਮੁ ਧਿਆਏ ਰਾਮ॥
ਰੋਮੇ ਰੋਮਿ ਰੋਮਿ ਰੋਮੇ ਮੈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਰਾਮੁ ਖਿਆਏ ਰਾਮ॥

Romay rom rom romay mai gurmukh raam dhi-aa-ay raam.

'With each hairlet on my body, by the Master's guidance on the Name I meditate.'

(S.G.G.S., P.443)

This experience of the Name elixir in every hairlet on the body through Name recitation is what Guru Sahib describes as reciting God's Name with twenty hundred thousand tongues a hundred thousand times each. By using these imposing figures, Guru Sahib means to convey continuous and endless recitation and meditation of the Name Divine.

4. Then this faith and experience of the 'Name elixir' does not remain confined in the body. Many times this 'Name elixir' is

experienced to be raining everywhere in one's surroundings. Wherever the devotee casts his glance, he witnesses the pervasiveness of the Name ambrosial:

ਵਣੁ ਤਿਣੁ ਸਭੁ ਆਕਾਰੁ ਹੈ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦੁਝੀਏ ਮੁਖਿ ਹਰਿ
ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ਰਾਮ ॥

ਬਧੁ ਤਿਧੁ ਸਭੁ ਆਕਾਰੁ ਹੈ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦੁਝੀਏ ਮੁਖਿ
ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ਰਾਮ ॥

Van tarin sabh aakaar hai mayree jindurhee-ay mukh har har naam dhi-aavai raam.

'O my soul! Air, water and fire, Ever the Divine laudation chant.

O my soul! Forests, blades of grass and all forms,

By their tongue devotion to the Name Divine utter.'

(S.G.G.S., P.540)

5. Further on, the Lord God, with His grace, takes the devotee into His person and makes him His own image :

'Saith Nanak, servant of God:

With the Lord are identified in spirit, Those in whose heart is lodged the Lord.'

(S.G.G.S., P.451)

ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲ ॥

ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲ ॥

Naanak nadree nadar nihaal.

'O Nanak, such alone are exalted,

who receive the gracious glance of the Lord.'

(S.G.G.S., P.8)

On hearing of the flights in the skies of birds like swans etc., if worms and insects try to emulate them, they cannot do so. The worms' flight cannot be like that of the swans. Their attempt to do so is vain. By emulating merely in words the example of the exalted ones who have attained to the Lord, one cannot realize the Ultimate Reality. Guru Sahib explains its cause and cure in the following manner:

The cause is -

ਗਲੰੀ ਅਸੀ ਚੰਗੀਆ ਆਚਾਰੀ ਬੁਰੀਆਹ ॥
 ਮਨਹੁ ਕੁਸੁਧਾ ਕਾਲੀਆ ਬਾਹਰਿ ਚਿਟਵੀਆਹ ॥
 ਗਲੰੀ ਅਸੀ ਚੰਗੀਆ ਆਚਾਰੀ ਬੁਰੀਆਹ ॥
 ਮਨਹੁ ਕੁਸੁਧਾ ਕਾਲੀਆ ਬਾਹਰਿ ਚਿਟਵੀਆਹ ॥
*Galeen asee changee-aa aachaaree buree-
 aah.*

*Manhu kusudhaa kaalee-aa baahar
 chitvee-aah.*

*'In words are we good, but in deeds bad.
 Within mind are we impure and black,
 but white from without.'* (S.G.G.S., P.85)

Men of virtuous deeds cannot be emulated:

ਰੀਸਾ ਕਰਿਹ ਤਿਨਾਡੀਆ ਜੋ ਸੇਵਹਿ ਦਰੁ ਖੜੀਆਹ ॥
 ਨਾਲਿ ਖਸਮੈ ਰਤੀਆ ਮਾਣਹਿ ਸੁਖਿ ਰਲੀਆਹ ॥
 ਹੋਦੈ ਤਾਣਿ ਨਿਤਾਣੀਆ ਰਹਿ ਨਿਮਾਨਣੀਆਹ ॥

ਰੀਸਾ ਕਰਿਹ ਤਿਨਾਡੀਆ ਜੋ ਸੇਵਹਿ ਦਰੁ ਖੜੀਆਹ ॥
 ਨਾਲਿ ਖਸਮੈ ਰਤੀਆ ਮਾਣਹਿ ਸੁਖਿ ਰਲੀਆਹ ॥
 ਹੋਦੈ ਤਾਣਿ ਨਿਤਾਣੀਆ ਰਹਿ ਨਿਮਾਨਣੀਆਹ ॥
*Reesaa karih tinaarhee-aa jo sayveh dar
 kharhee-aah.*

*Naal khasmai ratee-aa maaneh sukh ralee-
 aah.*

*Hodai taan nitaanee-aa raheh nimaanee-
 aah.*

*'Still emulate we those who engage in
 devoted service to their Lord; {or who are
 standing always at the Lord's door waiting
 in service} Who are dyed in their Lord's love
 and disport in joyful bliss, who in strength
 are yet self-abasing, practising humility.'*
 (S.G.G.S., P.85)

Company of such pious men is the cure:
 ਨਾਨਕ ਜਨਮੁ ਸਕਾਰਥਾ ਜੇ ਤਿਨ ਕੈ ਸੰਗਿ ਮਿਲਾਹ ॥
 ਨਾਨਕ ਜਨਮੁ ਸਕਾਰਥਾ ਜੇ ਤਿਨ ਕੈ ਸੰਗਿ ਮਿਲਾਹ ॥
*Naanak janam sakaartha jay tin kai sang
 milaah.*

*'Saith Nanak: Fruitful shall be our life,
 should we be in the company of such.'*
 (S.G.G.S., P.85)

'With Divine grace alone, Saith Nanak,

one can attain God.' The attainment of the one Lord God is possible through His grace. God's compassion or kindness is needed first for the practice of Name meditation and its attainment, and then for getting His grace:

ਤੂ ਚਿਤਿ ਆਵਹਿ ਤੇਰੀ ਮਇਆ ॥

ਤੂ ਚਿਤਿ ਆਵਹਿ ਤੇਰੀ ਮਇਆ ॥

Too chit aavahi tayree ma-i-aa.

*'By Thy grace, O Lord, art Thou
 remembered.'* (S.G.G.S., P.389)

ਜਿਨ ਕਉ ਨਦਰਿ ਕਰਮੁ ਤਿਨ ਕਾਰ ॥

ਜਿਨ ਕਤ ਨਦਰਿ ਕਰਮੁ ਤਿਨ ਕਾਰ ॥

Jin ka-o nadar karam tin kaar.

*'This task [of forging the holy Word] belongs
 to those, who enjoy the grace of God.'*
 (S.G.G.S., P.8)

It is only when the Name Divine has been recited and contemplated continuously with love and devotion that the devotee attains to the Lord through His grace. Man's spiritual endeavour in contemplating the Lord's Name leads him to His Portal. Fourth Guru Sahib explains it in the following verses:

ਹਰਿ ਗੁਨ ਗਾਵਹੁ ਜਗਦੀਸ ॥

ਏਕਾ ਜੀਹ ਕੀਚੈ ਲਖ ਬੀਸ ॥

ਜਪਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਸਬਦਿ ਜਪੀਸ ॥

ਹਰਿ ਹੋ ਹੋ ਕਿਰਪੀਸ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਹਰਿ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਸੁਆਮੀ ਹਮ ਲਾਇ ਹਰਿ ਸੇਵਾ

ਹਰਿ ਜਪਿ ਜਪੇ ਹਰਿ ਜਪਿ ਜਪੇ ਜਪੁ ਜਾਪਉ ਜਗਦੀਸ ॥

ਹਰਿ ਗੁਨ ਗਾਵਹੁ ਜਗਦੀਸ ॥

ਏਕਾ ਜੀਹ ਕੀਚੈ ਲਖ ਬੀਸ ॥

ਜਪਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਸਬਦਿ ਜਪੀਸ ॥

ਹਰਿ ਹੋ ਹੋ ਕਿਰਪੀਸ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਹਰਿ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਸੁਆਮੀ ਹਮ ਲਾਇ ਹਰਿ ਸੇਵਾ
 ਹਰਿ ਜਪਿ ਜਪੇ ਹਰਿ ਜਪਿ ਜਪੇ ਜਪੁ ਜਾਪਉ ਜਗਦੀਸ ॥

Har gun gaavhu jagdees.

Aykaa jeeh keechai lakh bees.

Jap har har sabad japees.

*Har ho ho kirpees.1. rahaa-o.
Har kirpaa kar su-aamee ham laa-ay har
sayvaa har jap japy
Har jap japy jap jaapa-o jagdees.
'Sing thou the praises of God, the Lord of
the world.
O my Lord God, worthy of meditation,
make Thou one tongue of mine into twenty
lakhs, that with them all, I may utter Thy
Name.Pause.
O my God, the Lord Master, mercifully yoke
Thou me to Thy service.
I contemplate my God and ever utter the
Name of the Lord of the universe.'*
(S.G.G.S., P.1296)

Fifth Guru Sahib also says:

*ਲਖ ਜਿਹਵਾ ਦੇਹੁ ਮੇਰੇ ਖਿਆਰੇ ਮੁਖੁ ਹਰਿ ਆਰਾਧੇ ਮੇਰਾ
ਰਾਮ ॥
ਲਾਖ ਜਿਹਵਾ ਦੇਹੁ ਮੇਰੇ ਖਿਆਰੇ ਮੁਖੁ ਹਰਿ ਆਰਾਧੇ
ਮੇਰਾ ਰਾਮ॥
Laakh jihvaa dayh mayray pi-aaray mukh
har aaraadhay mayraa raam.
'Grant me, Beloved, a million tongues that
my tongue may utter supplication to the
Lord'.
(S.G.G.S., P.780)*

*ਉਚਰਹੁ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਲਖ ਬਾਰੀ ॥
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸੁ ਪੀਵਹੁ ਪ੍ਰਭ ਖਿਆਰੀ ॥
उचरहु राम नामु लख बारी ॥
अंम्रित रसु पीवहु प्रभ खिआरी ॥
Uchrahu raam naam lakh baaree. Amrit
ras peevhu parabh pi-aaree.
'Utter millions of times the Name Divine;
Thus, my beloved tongue,
the elixir of amrita (nectar) shalt thou drink.'
(S.G.G.S., P.194)*

Thus, in Sikhism, these are the stairs of Name recitation which lead the devotee to the One Lord.

Stanza XXXIII

Introduction:

In the preceding stanza, Guru Sahib had

described Divine Name meditation and Divine Grace. In this stanza, he tells us that the 'Name and Divine Grace' path is not that of force and compulsion. It is the path of equipoise and spontaneity. What is sought to be achieved and obtained through the application of force runs contrary to its very goal or objective. For example, one cannot sleep with force. Sleep comes only naturally and calmly. Similarly, tasks of the mind - Name recitation and meditation, knowledge, reflection etc. - are all accomplished successfully with ease and tranquility. This is asserted in the following edicts:

*ਸਹਜੇ ਨਾਮੁ ਖਿਆਈਐ ਗਿਆਨੁ ਪਰਗਟੁ ਹੋਇ ॥
ਸਹਜੇ ਨਾਮੁ ਖਿਆਈਐ ਗਿਆਨੁ ਪਰਗਟੁ ਹੋਇ ॥
Sehjaj naam dhi-aa-ee-ai gi-aan pargat ho-
ay.
'By remebering the Name with mental poise,
Divine knowledge is manifested.'
(S.G.G.S., P.429)*

*ਚਉਥੇ ਪਦ ਮਹਿ ਸਹਜੁ ਹੈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਲੈ ਪਾਇ ॥
ਚਤਥੇ ਪਦ ਮਹਿ ਸਹਜੁ ਹੈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਲੈ ਪਾਇ ॥
Cha-uthay pad meh sahj hai gurmukh palai
paa-ay.
'In the Fourth state lies spiritual bliss or
poise - Through the Master's guidance is it
obtained.'
(S.G.G.S., P.68)*

*ਜੋਤਿ ਨਿਰੰਤਰਿ ਜਾਣੀਐ ਨਾਨਕ ਸਹਜਿ ਸੁਭਾਇ ॥
ਜੋਤਿ ਨਿਰੰਤਰਿ ਜਾਣੀਐ ਨਾਨਕ ਸਹਜਿ ਸੁਭਾਇ ॥
Jot nirantar jaanee-ai naanak sahj subhaa-
ay.
'Then, saith Nanak, by spontaneous
illumination is beheld the Light unending.'
(S.G.G.S., P.55)*

(... to be continued)

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੀ ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਅਤੇ ਰਿਨੀਊਵਲ ਅਤੇ ਪੁੱਛਗਿਛ

ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਤ ਪੁਸਤਕਾਂ,
ਗਾਇਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਦੀਆਂ ਕੈਸਟਾਂ, CD.'S, VCD.'S, DVD.'S MP3 ਦੇ ਆਪ
ਜੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ Address's ਤੋਂ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜੀ।

For all enquiries about 'Atam Marg' viz. renewal, new membership, non-receipt of the magazine etc. and also for procuring audios, videos & CDs; and books authored by Sant Waryam Singh Ji, please contact the following

England (U.K.)

For U.K. renewal of Atam Marg Magazine please forward cheque \$ 30.00 payable to A.M.S.S.E.C.T. (U.K.) 9 Elizabeth Road, Walsall, West Midlands WS5 3 PF

Atam Marg Spiritual Scientific Educational Charitable Trust (U.K.)

9 Elizabeth Rd.,

Walsall West Midlands, WS5 - 3PF U. K.

Contact : Mrs. Gurbax Kaur,
Mr. Jagtar Kulair : Tel : 0044-1212002818
Fax : 0044-1212002879

Voicemail : 0044-8701654402

Raj Mobile : 0044-7968734058

Email : info@atammarguk.com

U.S.A.

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust, Contact : Baba Satnam Singh Ji

Atwal, Po. Box No. 32845,
Sanjose, CA - 95152, U.S.A.

Phone & Fax :- 001-408-263-1844,
vgrmctusa@yahoo.com

S. Baldev Singh Grewal

Fremont, U.S.A - 001-510-249-9456

Canada

Bhai Sarmukh Singh Pannu

Phone - 001-604-433-0408

Bhai Parmjit Singh Sandhu

Cell: 001-250-600-3072

Bhai Tarsem Singh Bains

Cell : 001-604-862-9525, Phone : 001-604-599-5000

IN INDIA

09417214391, 09417214379 09814612900,

Email: atammarg1@yahoo.co.in

Australia

Bibi Jaspreet Kaur Cell : 0061-406619858

Email :- jaspreetkaur20@hotmail.com

Foreign Membership

	Annual	Life
U.S.A.	60 US\$	600 US\$
U.K.	40 £	400 £
Europ	50 Euro	500 Euro
AUS.	80 AUD\$	800 AUD\$
CAN	80 CAN \$	800 CAN \$